

OZAR NECHMAD.

Briefe und Abhandlungen

jüdische Literatur betreffend

von den

bekanntesten jüdischen Gelehrten.

Herausgegeben

von

Ignaz Blumenfeld.

Zweiter Jahrgang.

Wien, 1857.

Verlag von J. Knöpfmacher's Buchhandlung.

(Vorher Anton Edler von Schmid.)

Seitenstättengasse Nr. 495.

אוצר נחמד

כולל

אגרות יקרות מאת חכמי זמננו

בעניני האמונה והחכמה

אשר אסף וקבץ

הבוציא לאור

יצחק בלומענפֿעלד.

מחברת שניה.

וויען, תרי"ז.

פֿערלאג פֿאן ישראל קנעפֿעלמאכערס בוכהאנדלונג

(פֿאָרדער אנטאן עדלער פֿאן שמיר.)

זייטןשטייטשטייגנאכט, 495.

וקיים
לשם
כי
לשון
וכל
יתחדד
עוזני

הוא?
קברי
ונחק
בא
רא

סקי
וחפ

הוא
לשון
ליו
ידיק

ליו

הוא

Preßburg.

Gedruckt in der vormals Schmid'schen Buchdruckerei, Prom. Nr. 3.

1857.

בפרוע פרעות בישראל בהתנרב עם ברכו יי.

אמר סד"ל הנשחל, עלינו לזכך את ה' אלכי ישראל, האמן בצרותי
וקיים צוואתו אשר אמר כי לא תשכח מפני זרעו, ואמר כוסי אשר עליך ודברי
אשר שונתי צדיק לא ינוסו מפניך ונפסי זרעך ונפסי זרע זרעך מעתה ועד עולם.
כי הנה צכל זמן שהפצות החלונות קושרות קשר להחליש לנווד התורה וההנהגה
לשון אבותינו, הוא נמחש ונמחדש בקרבנו על ידי סבות פנימיות את אהבת התורה
והלשון, באופן כי צכל דור שהעם פרוץ, וצטל ודברי תורה, דבור ההוא צעלנו
יתחדש עם, ויתחדש החוקרים והכתובים צענינים הסם וצלשון הסיל, שכיו
עצבים ומונחים בקרן זוית.

ומתי נדלו פרעות בישראל, ונויעוט העסק צמורה וצלשונו, כאשר דבור
הזה? ודבור הזה עלנו לנו כוללים צכנום וכונה חכמים רוח נדיבה לחפש את
ספרי קדונונו, ולסויל מולשוניהם כחזים אשר נשכה זכרם מונה דורות,
והתקיימו דברי אשר התנצחתי זה ל"ג שנים (צמחינות כנור נעים): וְהָיָה יְהוָה
בְּאֶבֶק סָפְרִים, מְשַׁנֵּי זְמַן יִשְׁלִיךְ מִרְרָה, חֲמֻדֹת יִלְקֹט מִלְּאֲכָת
רִאשׁוֹנִים, נִשְׁלָמוּ מֵעֵינֵי כָל-חַי. וְהוֹצִיא לְאוֹר צִלְמוֹת.

היום הנדיבה הזאת היא שענדה לנו דבור הזה, וסוליה והענינים מנה
חקירות, וכונה מניחות, וכונה ספרים, הונחשים יעורי לה"ק, ונרצים כדורה
ותפארתה, ונעוררים אהבתם צלב כל ישרי לב.

ובהנהגה הנדיבה הזאת היא שפתחה לפנינו האור הנמנע הזה, פרי נדיבות
המסביל ונצח יצחק בלומענפער הר"ו, אשר כסף לא יחשוב ועל זה לא יקום,
לחקור אליו ונחצי חושים, ולהפילם בישראל; ופרי נדיבות הונחשים, הסולחים
אליו יגיעם ועולם. יסלם ה' לכלם, ויתן להם כפעלם, ושם כבודם ומהללם,
יצור לעולם.

וכנה נל לפנינו המלך השני ונן האור יולל לאור צחך עשרה חדשים
ליגית הראשון, והוא ג"כ גדול ונחמד צכונות ואליכות.

יעליו חקירים כצבור יכנונו על משכנותם הונחשים שכנר נחתו זה כונה דורות,
צדוהם דבריהם וקורותיהם יוללים ומשכה לאורה, וישעו וישארו כולל השנים.

צקריאת וכתבי מורה ומושיה, ואנרי נועם מליה ושיר, לגדולי קדמוניו; ורק
 בה ובה ילעזרו על קלח טעיות סופר, הנקדירים זוהר הפנינים, ונערכים
 הנגה הפנינים (*).

לכן עושר חשו חכמי לבז מופשי קדמוניות, ואוספי נכגליות, ומוחרי
 נוסחאות, לבזר אמת נהדרת, ונושכים צעזע סופר, ונותנים אנרי שער, פתחו חיש
 אונתחתו, הביאו אל בית האולר תנולחכס, ולנוה חקק צאנחתחויכס? יפולו
 מעינותיכס, וישחו לנחיש את דעריכס, ונולא הארץ תהלחכס, וחלקי האולר
 הנמנוד הזה, ינולאו בלי עכזז זה אשר זה, ובזוי לשון אצותינו יראו ויכעסו,
 טייהם יתקרו וננוקו, ואנחנו נצדך יח נעשה ועד עולם, בערוע פערות בישראל
 צהנודצ עם.

פלדורה ה' שצט תרי"ז.

שד"ל

(*) ועל הכל השירים, להיות לשונם צלחי מוכן לכל, עשו צהס המעתיקים הקדמונים וחתר
 מנשאר פסרים, ועל הדוד המשקל מורה צאלגע וקום העשות, אך המעתיקים האחרונים,
 ובשרע האשכנזים, אשר דרך קריאתם לונס חזניהם לנעם המשקל, לא ירגישו את השיר
 נשצר, ולא יחצו את שצרו, ונחת מכתו לא ירשאו. כגון בעמוד ע' ואכל באצ דמי
 והלבי, ל"ב פנאב, ונראש עמוד ע"א ורגלי ותר, ל"ב תר, ושם שיטה ו' והולד לי שם
 צבים זכרים. ל"ב טני צבים זכרים. ובעמוד ק"ם דמי (?) חיות אך הם ציות, ל"ב
 דמו, והכונה כי השליו דומים לחיות, וצאנח הם אנרי ציה — בעמוד ע"ה הקימן
 השני כאשר עוקן ועלם, נפשי וולח חקי הכחנה צעעות שהי מעשים, והקריאה
 הכחנה לדעתי כך היא: חפצי חקי ימציא. ראות חק"ם בג"י — השיטה הביא
 מלאש ט"ס, והנזיר נספך בה לנוד (עמוד ע"ב שיטה י"ח), והחירוק (עמוד ע"ב שיטה
 ב"ו) לחיות.

תוכן המחברת.

וישע

א	נכתב	א'. חדשות על דבר ר' שצתי דוכולו. ב'. על חשונת הכנ"צם לר' אנטולי ועל אגרת הסווד לו ועוד נוספה אגרת אל הכנאי לוכיל מחוך כ"י. ג'. חשונת שלמון הלוי אל הבורקי. ד'. על חכמי פרזינלא ועל תולדות ר' זרחיה הלוי להכ"ר יעקב כייפמאן. אגרת אל הנוניא לאור נאח אברהם גיגר.
ב	"	הערות על ספר: לור געשיטע זונד איטערנאטור לר' יע"ל לונץ. אגרת אל הנחצר נאח שד"ל.
ג	"	תולדות ר' נחם קנסי. אגרת אל הנ"ל.
ד	"	נאח אברהם גיגר. הערות על ספר: דיו רעליגיעזע פקעניא דער יודען חין סעמינען לר' יחיאל מיכל זקס. אגרת אל הנחצר נאח שד"ל.
ה	"	נאח אברהם גיגר. הערות על ספר: דיו רעליגיעזע פקעניא דער יודען חין סעמינען לר' יחיאל מיכל זקס. אגרת אל הנחצר נאח שד"ל.
ו	"	נאח אברהם גיגר. הערות על ספר: דיו רעליגיעזע פקעניא דער יודען חין סעמינען לר' יחיאל מיכל זקס. אגרת אל הנחצר נאח שד"ל.
ז	"	נאח אברהם גיגר. הערות על ספר: דיו רעליגיעזע פקעניא דער יודען חין סעמינען לר' יחיאל מיכל זקס. אגרת אל הנחצר נאח שד"ל.
ח	"	נאח אברהם גיגר. הערות על ספר: דיו רעליגיעזע פקעניא דער יודען חין סעמינען לר' יחיאל מיכל זקס. אגרת אל הנחצר נאח שד"ל.
ט	"	נאח אברהם גיגר. הערות על ספר: דיו רעליגיעזע פקעניא דער יודען חין סעמינען לר' יחיאל מיכל זקס. אגרת אל הנחצר נאח שד"ל.
י	"	נאח אברהם גיגר. הערות על ספר: דיו רעליגיעזע פקעניא דער יודען חין סעמינען לר' יחיאל מיכל זקס. אגרת אל הנחצר נאח שד"ל.
יא	"	נאח אברהם גיגר. הערות על ספר: דיו רעליגיעזע פקעניא דער יודען חין סעמינען לר' יחיאל מיכל זקס. אגרת אל הנחצר נאח שד"ל.

תוכן המחברת

י"ט

79

86

101

117

144

157

173

182

200

203

209

223

229

יב נכתב

יג "

יד "

טו "

טז "

יז "

יח "

יט "

כ "

כא "

כב "

כג "

כד "

סיר לר' משה בן עזרא ועוד שני סירים לא
זכר שם נחשבים עליהם ז' סירים לר' יהודה
הלווי וסיר אודות המורה לא נכנס ולאונה על
נחשו. אגרת אל המ"ל נאלח יהודה לרב דוקעים.
א' על חלוק אחריות דומות ובפרט ז"ן
ונו"ן ששועט ועל דבר אחריות גדולות וקטנות. ז'
אגרת ר' שמואל מניגריסונטו אל היהודים
ונחמה. ג' נוספות על דבר ר' לוי בן אברהם
בן חיים, ור' שמואל הסולומי. ד' עוד דברים
על ר' יוסף קאמי. ה' על אשה פרוסה צמחנת
קוטה ג' ד' ופסק ונעלמתי הכו"ם. אגרת אל המ"ל
נאלח אברהם גייגר.
הערות אחרות ומהותן על דבר ס' בגן, דוגמאות
ווס' מרשות כסף לר' י' כספי, נשלים אשר
השתמשו בהם חכמי ישראל, איזה גברים לחולדות
י' סינא, ועוד על ס' שכל טוב. אגרת אל המ"ל
נאלח יהודה לרב דוקעים.
על דברים נוספים נבארים אשר בלו וכן הגליון אל
תוכס, ונאמר על ר' זרחיה הלוי הספרדי
והעסקותיו ונאמרים מתוך ספריו ואגרותיו אל ר'
הלל משיכרא. אגרת אל המ"ל נאלח רפאל קורבהיים
ונאמר על ר' אברהם הלוי. אגרת אל המ"ל
נאלח משה שטיינשניידר.
חולדות הכד"ק נאלח אברהם גייגר.
חשובה לרש"י. אגרת אל המ"ל נאלח שד"ל
סירים לרנו"ע ולר' יהודה הלוי ולר'
ילסק בן ראובן אלברגלוני, ועל ס'
רנו"ק לעשלי, ואיזה נכתמים. ועל ס' מאזני
העיונים לאבות מד אלגזלי ועוד הערות
שונות נאלח יהודה לרב דוקעים.
אודות ספרו צמיחה הקבלה. אגרת אל ר'
נצריאל פאלק נאלח יש"ר.
על חכונת פירושיו לתנ"ך ונגד שפינוזה נאלח שד"ל
שיטה בלשונה ופי' רא"צ"ע על בראשית ונח עס
העדות נאלח מרדכי מורטארה ושד"ל.
הערות על העלונות והסירים הנאים צמחנת שניה
והחולק. אגרת אל המ"ל נאלח אברהם גייגר.
ליונים לחולדות ר' זרחיה בן ילסק בן שאלתיאל סן
נאלח משה שטיינשניידר.

Schreiben des Herrn Dr. Golger an Herrn Ignaz Blumenfeld
in Wien.

ימים חשם סכת שלושון על כבוד ידידי הרר יצחק בלומענפעלד יצ"ו!

זה אל ידי החלק הראשון מאלוהך הנסמך ואשנח צו. והנה כמעט ילא מתחת מכש הדפוס וכבר זה צבורתך כי לא יארכו הימים וילום החלק השני אל הראשון ומשוב לאמר אלי: ערך לא גם חתם לפנינו שלפן מלא מנדים ישנים מתוך כתבי יד עתיקים, השקנו מים ונצור צית להם ואין מים חלא תורת ראשונים הנעלמה עד הנה, העל לא הדברים הכמוסים מתוך קצרים. והנה עוד הפעם נשאתי את פניך גם לדבר הזה ואקדך לפניך דברים אחדים ישננו את לעלות הנכספים אל דברי קדמונינו.

א) כבר ידעת כי מיום אשר גליתי צקל צספרי מלא חסנים את הקדונת ר' שחתי דונולו אל ספרו חכמוני (זה כשנע עשרה שנה) רבים חקרו עליו ועל שמו ועל מולדתו. ועתה דע לך כי ר' שחתי צן אצרהם דונולו הרוס לא הוא בלבד הזכיר את דבר מלחמת אורס אשר נשעה זה כי אם כל סופרי הערבים והטורקים ומספרי קורות אי קיקיליה יודיעו אותנו כי בשנה הלא היתה מלחמה כזוה נגד העיר אורס היא Oria ובשנה וכולם ידברו על כשיש העיר הלא כי היה צעינים המעשה היותר נסלא צינים האלה, רק אחד הוא ר' שחתי המודיע היטב את היום אשר צו נעשה הדבר. ועוד יבואו הדברים האלה מנזכרים בספר איטאליאני אשר זה שמו הכתוב עליו: Storia della Sicilia sul Mohametismo להחכם הנודע Amari אשר חלקו השני נלץ כעת לדפוס צפירינגלי, ואחצי צחירי רליתי צו הוא הכ"ר הירץ דירינבורג השוכן צעיר פאריס כפי חכמתו ילצן ויחור שם הדברים. עוד הוסיף ארכי הנזכר והודיענו כי ר' שחתי נודע היה צינים האלה לרופא מוואס והזכירוהו בכבוד גדולי סופרי העמים, והמספר חיי האיש אשר צומסר קדושים זה, הוא St. Nilus junior, ידע את ר' שחתי וידבר על הרופא העברי הנודע להלל Δαμνοσλος (זה שמו אשר יקראו). והנה חמו כל הסקפות והמזכות על אורס ודונולו ויסקור הענינים אשר נקו עד הנה את האיש החכם הזה ויאשילו את שמו ואת מולדתו.

ב) וצינים האחרונים האלה הוצאו לדפוס כונה מכתבים גדולים וקטנים לרצונו משה הוא הרמב"ם, ונחזיק טובה לאנשים המוילאים לאור את דבריו כי קגולה הם לכל בני ישראל ולא יטענו צחסיכה. וכבר מקדם מלא צדינו מכתב ר' אצטולי (הוא אצטולי הוא המזרחי או זמרים כאשר העירותי צמלון צ' דף 25 הוא Anatole) צן יוסף הדיין אל הרמב"ם ומספר

בשנת ה'תש"א וכי נכספה נפשו ונאמר ללכות פניו ונאמר תשובה ב' ע"ג
 אליו גם הוא צדור והדך ונולידה נמות דוכות על צוהי השיר כדרך הערבים,
 וגם שנין הדפים ה'ר"י י"ד ונקדמה או תלמידו עם ספרו ונלך להכונה עור
 ספרים חמרים, אך התשובה לא הביאה שלמה אלינו ואמר בקופה: „ולא ונלחתי
 יומר“. והן עתה נדפסה התשובה בשלמותה בס' ה' ע"ג ה' ג' וזה אשר זה שנים
 כשנה בן ה'תש"א לא השוררה עין חוה, לא ידע. אים נחתי יתחור את חקוריה
 וינלחם מציח כלל, עתה פתוחה היא לכל עובר, ויחלם הקורא צה כי חינו
 כלשון נדונה מחור דברי הנוליא לאור צמנך להכונה כי רק סוף האגרת חסר,
 לא בן כי רב החקרין צמנלעיתו מלשון הוא בקופה. ועתה דע לך כי גם חמי
 בשנת תר"ט ונלחתי האגרת הזאת שלמה ב' ע"ג וינין והעתקתיה לי וננלחם שם
 כמה נוסחאות יומר כמות אליה רק חיות וכן נגד עיניך. צמחלה לעיר על טעות
 הדפוס וכל היא טעות הועתיק אשר לא הבין העלה והוא כי צמנך הדפוס
 צמ"ל: ואל יבלין חלי הצמ"ל וצמ"ג: ה' צמ"ל: ל"ל כאשר נולח ב' ע"ג:
 הצמ"ל: ר"ל צמות עין וכבר נזכר ר"ל דוקעס על המשל הזה השגור נולח צמי
 הערבים וצמי היהודים השוכנים בקרצס. עוד צמ"ג: ונולחמה החורה קס
 רצה (ובנוליא לאור הגיה: קס"ר רצה) ונ"ל: קס"ר רצה. עוד צמ"ג:
 יד"ד אדום ונל, והנה הוא לקלחך כחח מוכנחו, ולחשום כל אצמי
 וקניני וחילי, כיוני צמ קולך על כל סוכה וצוה, אכל אים כדלוי
 ליסר, ואם צין העוירים חלקטי כאשר הכסיס, יניחנה לפניך הוכרצין
 וכדונה, וגם צמ"ג הזה נולח: צמל על חמה כלים הנינים, עם כדלוי.
 ודי צה.

עוד נולח צמנדה גזרה הזאת אגרת השגור להרנצ"ס אשר הולחתי
 כצד לאור צמנת תר"י והנה היא נדפסה עוד הפעם ונלחמה נולחם שם חיות
 נוסחאות כמות הנוחזקות לרוב השערותי כפי אשר ערבתין או מועתי גם
 חיקונים אשר לא שערתי ונלי עוד כ"י אשר, אך גם להיפך הרבה נוסחאות
 מוטעות נולחו בדפוס השני והנוליא לאור לא הכניס או לא לא להרגיש,
 גם בפעם בפעם חיקן והעיר והעלים כי על פי כפדי חקן וננתי ילחו ההערות.
 אך על שפעם האלה ודוונים להם תכסה האהבה אל ספרו קדמוניו וטעות
 אשונה אם יסורו דברי אמת צקצ ישראל יהיה זה על שני ועל שם כפדי או על
 שם אחר.

נמן נא אל מכתב לא נדפס עד הנה והוא נכד. דע כי צמח כ"י סלחול
 ונלחתי מכתב הרנצ"ס אל מכוני לוייל לא דברו וננתי עד כה, והנה
 נחמו לפניך היום ככתבו וכלשונו:

נוסח האגדה שהשיב רציונו נגדו ז"ל לקבל הקדוש הנבחר קבל
לויאל ז"ל.

מי זאת הכתובה כנו שחר יפה כלבנה צדק כחנה, כדגלות חיונה, הוא
העדה הקדושה, האזן הראשון, אשר על לוח לבם תחורה חרושה, וקשתם צולחנותה
נחומה, ולבם לצדק (!) היא היום נורשה, עדת לויאל חנה החנונים היקרים
השבים האדירים, כלם גבורים, יגן אלהים צדקם לעולם, וירצה שלום בגולה
אמן. ונחת הנוחשלל צדקם להחיות אל שותכם ולחזק אל (!) בית החכמה על
ידיכם נגדו ז"ל. הגיעו אלינו כתבים הראשונים והאחרונים ועליכם (!)
חמומים האנשים אשר נקצו צמזמות וצרכנו הכל ככלל וצפדנו י"י אלהי אבותינו
יוסף עליכם וכו'. ונודעתיכם ושירותיכם ושאלותיכם נכר רוב חשקכם בחורה
ורדיפתכם אחר החכמה, ותשוקתכם אל החיות וידענו שהחמומים שריו וכהנינו
ולוינו כלם נשיאי עדה אנשי שם ונן הגבורים אשר נעולם אנשי השם יעש אליהם
לכם שם גדול כשם הגדולים אשר בארץ אמן. ואל יקשה צעיוניכם אלוסי איחור
תשובתכם עד עתה כבר הודענו העלה בכתב הכז ר' יהונתן הכהן צחור (!)
יבאם זרע יאריך ימים וחפץ י"י בידו יללה, וכבר השגנו על אותן הספקות ושלחנו
לכם עם זה הכתב החלק השלישי ונעורה הנזכרים בלשון עברי ואשר שאלתם
שאלתיקו לכם אני בלשון הקדש וי יתני כירחי קדש לעשות שאלתכם זאת הספר
ובשאר הספרים שפגדתי בלשון קדר אשר הקדיר שמושי כי אלהים (נ"ז: ז"ל)
אחלי סם) שכחתי, ושנחם גדולה היתה לי צום להוילא יקר ונולל ולהשיב גולה
אל הצעלים, אל סבות הזמן סצוני אפי' הפירושים שעשיתי וכונה ענינים
שפגדתי בלישנא דרבנן שהן עדין חסילות לא נשאר לי פנאי לדקדק אותן ולהגיהן
עד שינאו לאור העולם וכ"ש להעתיק ולשון אל לשון חי נפשבם אלוסי וניודעי
אפי' לכתוב ספרם קטנה אין לי פנאי לא ציוס ולא בליה ונפני כבוד הלבד
לעמתי עניני וספרתי לכתוב כתב זה כלו בכתב ידי ונכל ונקום הזה (? הנם)
אלוכם בן חכם נשנות אז אשרי וילדתי הוא החלומיד היקר נזר הנושכילים ר'
שמואל ש"ו ז"ל יהודה החכם ז"ל נצון ונשכיל ורחצ לז הרבה ובעל דעה נכונה
ולשון נעודים נתן לו האל ולא יצטר וננו כל אשר חפצו להעתיק לכם וכבר כתבתי
לו כתב בכתב ידי בלשון עברי (?) והגרי על עסקי ההעמק והם (?) ואחם)
אלוסי וניודעי חזון ויחנץ לבכם הרי אני וניודעי לכם שלא נשאר בזמן הזה
הקשה אנשים להרים דגל נגד ולדקדק בדברי רב אפי' אלא אחם וכל הערים
אשר קצויותיכם שאני ידעתי שאלם קיצעים ונדרשות חויד ושאלם צעלי צינה

(*) מליה עכניה היא צוקים: כי יהויד האל ובי יחזק האל. —

והכוונה אל כל הנוקמות האלה אשר הוציאו מציגם רוב המדינות הגדולות ויחיות
ווייעוץ גורסות וכמו שלש ארבעה נוקמות חולים בכל ארץ ישראל ובכל קורא
מדינה אחת והיא אלה שבה נקלה חכמים ועוסקים (!) בחוריהם אל ארץ מדינת
עמם אלה ובכל הגולה ובכל שער (?) צל ושנער) שנים שלשה גברים ובכל
חיות וערי הארץ הערבים כלם נעטו עוסקין בחלמוד אל אינם נזכרים אלא
הדרוש וקבל שכל לפי שנקמות הן וכבר נחנצו וזהם אנשים צעירי נעוץ יצרכם
אליהם ושלחו שלוחים וקנו שלם נוסחאות מן המצור ונתנו נקמה בכל גבול וגבול
הוא שהאיר עיניהם וחקן מעשיהם עד היום אל הסיודים שצדדו אינם יודעים
החורה שכתב ואין להם מן הדת אלא שהם שותפים ונינוולים לשונות וצערי
העלגים שהם צדק יסועאל קוראים בחורה שכתב ועושין כפסטה וערי הארץ
צענוותנו כבר נודע את אשר נגזר עליה ולא נשאר לנו עזרה אלא אחת אחרת
אנשי הארצות חזק ונחמזק צעד עונו וצעד ערי אליהם השתדלו להיחלם אישים
צני חילכם (?) חיל כי) הדבר הלוי צדק ועליכם מלות יצום או חלץ או יצם ואל
תשענו על מלחמתו (?) מלחמתו) הני היום לא חולל עוד ללאת ולבוא שכתב וקצתי
ושצתי לא מרוב השנים אלא משנע הגוף שהיה ידוע חולי והצורח ית' יקיים על
ידכם וישים אחרים לשם ולחללה צרכה צקצק הארץ אמן.

חמו דברי משה. והנה גם אגרתו הנפלאה על דבר האנונה צמטפעי
הכוכבים אל חכמי מרסיליה אשר אף היא נכתבה לפי עדות כונה כ"י גם אל
אלי לוויל, מתחלה כמו כן כפי אשר מולאת בלחיה כ"י: וני זאת הנשקפה וכו',
אך כנראה ההתלה הזאת נוקמה הכתוב בכתב הזה אשר ערכתי מה ורק שגגה
הסיעות סופרים אל האגרת האחרת הקדומה לה הכרה. והנה הוכתב הזה אשר
לפנינו גם אם קטן הוא בכמותו נכבד הוא באיכותו וכולל כונה דברים יקרי ערך.
שוועים אחרת את קול רצונו משה כי נכסף הוא להעתיק את פסריו אל לשון עברי
(נכראה בראותו כי האפיל שום צני ערב ואור זרח בחשך לשוכני לשון מדברים
בלשון אחרת ודבר אין להם עם הערביים) וכבר שמועטו חומר כדברים האלה
בחור אחרת אל נר יוסף בן גאזר הדפסת צעם וקנים (דק ל"ד) ונכפלה
צמורה נחום, גם העיד על הדבר הר"ר שלום בן יוסף ה' חיוה המעתיק את ס'
המלות צהקדמותו (כפי אשר הציג צמור החכם פוקקי צהקדמותו לס' צלז מופי
גם כ"א כחמולי צהקדמותו לס' ט"ז דק IX וכפל דבריו מוילא לאור ח"ג). ומה
נכבדו דבריו על דבר מלך קהלות ישראל צמורו בכל מוקמות מושבות, ואליהם
רמו צלי ספק הלורקי צמורתו אל שלמן הלוי הדפסת צמ' דברי חכמים צמורו
שם (דק מ"ז): צודאי לא נעלם מנך דבר המפורסם אללכו מוספר מוסעות הולכי

לרמות בארץ לארסה וללמדה, גם באגרות הרמז "ז"ל וכו' היות היות
עיקר אמונתו באגרות צל ומיון וכו'."*)

ג) ונדוי נשאי על שפתי את אגרת הלורקי אל שלמון הלוי אחרון לפניך
גם את חסודת שלמון הלוי אל הלורקי. הכה צעל עשם זקנים הקיר
ומחזרו את החסודת הזאת צפחדו מקול נאלות אשר באזינו, ואני אומר ידאו לא
המאמינים צאל אחד וישאמו, יוצאו דבריו המעשים אל אולגך ויעמודו לעד צנני
ישראל כי נלעג שפס הים זקן אשמואי הזה ועשם זקנים נלקח מונו, כי מוכחצו
אין מואר לו ולא הדך. כה לשונו:

חשובה

דברים אלו הם מכלל ח' קושיות שהקשית על ציאת משיח שאין דעתי להסיק
עליהם לקדם המזכר ואין כונתי עשה זולתי לצדד באיזה דר ראוי על כל צעל דה
לחקור צפגות אמונתו ושמואלין בתורת ונרע"ה אשר אחד משרשים הוא ציאת המשיח
ראוי עליו לחקור הכתוב והאקובל צמשיחיו אם הוא המיועד שצחקירה הזאת אינה
כנגד האמונה אצל הים מחזקת עומה, ומקירה זו היא פחה מקום אשר צה
נכנסתי לנחקרת הנדית אני עם חצרי, וזה השער לה' לדיקים יצאנו צו, ונחצאר
מונה שאין דה הישועאלים ראוי לחקור עליה שסרי אין מקירה זו נופלת תחת
שרשי ונרע"ה. גזירה שנית שאין שום דת מוויפת ומחייבת חיוב פגינני ר"ל נשאי,
וזה מוצאר צנפשו, ויחייב מזה שהנולדים צדה מוויפת ומחייבים לחקור על פנתו
אם הוא אמת אם לא צכל הפנים ומחמולקות הכ"ל נוצלי חטא נפשי אצל מוויפים
צזה. ואחר ציאת המשיח כל העולם מוצה להחנכך צחורתו כמאמרו ולחורתו איים
ייחלו, שאל חאמר וצויה יודע איפה אם דת שכולד צה שום אדם מהמוויפת אם
לא אשר ככל דת מאלו ומחזקת עלויה צאלהים, החשובה צזה כאשר כתב הרמז "ס
ז"ל צחלק שני ויפס עיין עליו, וצודה הים נדון אצלכס, ולפי זה שרש דת
הנולרי הכר צאנללטיירה שהכתה אין ראוי עליו לצדוק ואינו חייב לחקור צשרש
דת צאחרת המוויפת שאינה מחייבת כלל, אצל הישועאלים מחייבים לדכוש אחר
דת המוויפת המוויפת צני אדם כלס. ונה שכתב, "וי יתן וידעתי ואנאלכו —
והאמת כי לפי מקול הדעת וגו'" חשובה, אצל הדעת גורר היות אמונה אמתית
האלהית מדברת לחיים הנלחיים, ולזה נקטת דעת קלת ומגדולי החוקרים צשונוס
מקום האמונה הודיעה המחקירה ואכן עשו כאשר הוכיחו חכמים, אין זה מקומו.
ומחקרן האמונה נחלק לשני חלקים אם בעדכות גמורה כמו שיקרה לקטנים קודם

*) דה כי ראיתי אגרת הלורקי הזאת כי" ונאלכו שם כמה נוסחאות נכונות יותר ומאשר צדפוס
רק על אלה אשר צחקוס אשר נדברנו צו, ואוא כי תחת: צעל יודע עלר נואלס שם:
יורש צעל"י מ"ר והוא הדבר הרמז "ס צאנכס הערוב לפניך: וערי מלך:

שיגיעו לכלל דעת ונאלו אין צרכן חקרן האמונה עון אשר חשף כי אם עגס כלכל
 ולא תחייב (חיותם או רעתם) להיותם בלעז, אצל משאלי נעלדי הסגמחה לבד
 עולין וכות באשר אין זכום אצל בן רשד רבך הגורר בנספות הסכלים שאין להם
 שום השארות לחקרן הסגמו, ואם קניית כמו שיקרה לגדולים סוגיעים לכלל
 דעת ונאלו חקרן האמונה עון גדול שהרי בלב כל האדם נטוע להשתדל בהשגחת
 עה שאפשר, ודעת סכנוי אונתם שכל בן דעת יבין דעת האמונה שזה נושא
 באמת ובלב שלם ישמחל בזה כל עם שאפשר וכלי שום התרשלות שהשם אשר לו
 נתכנו עלילות יחד סניו ואף אם יהיה בקלה הארץ לא יגרע מלדיק עיניו ומשפיע
 בלבו ומאונתו וסחבתו עם שונסקין למשועה הסשם ואף אם לא צמים הקדשים
 בחקרן הסגמו יסבר בטעילת כוח הקדש ואם בזה הוא נשתדל כול דשע בעונו
 ימות, ודרכי ה' יתכנו כי ישמים דרכי ה' ולדיקים ילכו גם. אל חשת לנך לדקדוק
 הסולות רק הענינים כי האמת לבני פנה היום ונחלשון העברי ואלי טרוד בלמודי
 ענלי פנלי ונספיק להוליל דבר נחוקן כראוי חורף חתיונה. נאם אחיך כהן
 אחרלע (?) נשום פקולו של ראשון ודורש ללוים שיה וסיה חצי אחרון לשרת
 בשם אלהיו משיח לך לקו להשקשם בקדושתו של אהרן. לפנים בישראל לא ידע אל
 ש למה לוי ועמה כי עיניו יחזו את האלהים יקרא שאלו דבורג'ס.

קץ לדברי הרוח באשר בעתיקן בעצורי ה"ר ר"ק, ואגז חורחא אעיר כי
 ה"ר י"ש ר"ז ל' ראש את הדפוס הראשון ונן ספרו של שלונן הוא פאלון צורניקס
 הקקח Serulinium S. Scripturarum והנה הוא נדפס צונקנזה שנת רל"ה
 (לא רל"ד כאשר הביאו רושני הספרים) והנחצר כחצו צהיונו בן פ"א שנה (לא
 פ"ד כפי עדות המכרים). גם ראיתי בחוף כ"י סאדואל אגרת האיש שלונן צהיונו
 עוד יהודי אל ר"ס אלוואדש והיא רק ולינה לפורים אינה נוגעת לדבר סכמה
 ואמונה. נפן וננוו כאשר פנה אלינו עקף ונצואה אל אנשים סכמים ויחסי ה'
 אשר צכצודם נחלל.

ד) לא על דרך ולינה השיר ולונען כד את ונכדיו כוונם הכונז'ס בחוף
 אגרתו את סכנוי פרוצינלל אצל שפחיו צכור ונללו כי צינים האלה עלו לראש
 והם היו ראשי לצא היהודים. וכבר לפני זמן הכונז'ס נאמה דעת התלמוד ובינה
 הסכמה בחוף אגסי פרוצינלל ונראשם ר' אברהם צד' חייס הסכברי ור' יהודה
 צד ברוזלי הכנללוי, ובזמן הכונז'ס היה דור דשע ונמולו לנאלד והכרה נאם
 ישישים והכונז'ס ולא ידעו אחרו ואת ספריו כנוו ר' נשלים צד יעקב וצניו פעלי
 צרית הכונז'ס ותלמודיו ונחוכם ר' זכמים צד' יאחק סלוי הוא ואציו ואחיו ובראצ'ד
 צד פלוגתיה דהכ"ס הוא ומחנתו ה"ר אצ'ד ואצ' נשפחה צני חצון ר' יהודה וצנו
 ר' שוואל אורב נאמן להכ"ס ונעתיק ספריו ואצ' נשפחה צני קנחיו ר' יוסף

ונניו ר' גוש ור' דוד מגור חרצ נקנא קנאת כר"ם אחרי מותו והרבה אחרים
נכדדים. ונשנה חר"ג קם החכם כר"ר יעקב רייפמן ויכתוב את חולדות
רצנו זכרים הלווי ויקנץ את אשר מלא ומנו ואת כל הנאמר עליו גם מקר
כפי מחמתו, אך הוא שוכן רוסיא ונעלמו מנומו כה וכה מקירות חכמו אשכנז
ואת אשר העלו צמודתם נחוך כ"י והוא יאסר לפעמים לבנות דיק על השערה
דקס ורזה. כנר דבר על שפרו כר"ר דוד קאסיל, אך עוד יש דברים ראוי לעורר
עליהם המוקרים ורק חיה וזה הזכיר לנשל. כפי דברי המנצל שם משפחה
כר"ר הוא היחסי (דף 1 והערה 2) אך כנ' קרא את נפשו כן רק על דרך
מליצה צעזעור היותו לוי וזה עירו לוייל היא צקעת ירחו ורחם שם אורו ושמו
צקצכו הוא זכרים וכן קרא לשנים נאחזציו שני בני הילכר (דף 27) צעזעור
היותם או כהנים או לויים או בני עיר ונשצו לוייל, ונשני אוחציו האלה שני
אחים לא נודע לנו רק שם הגדול והוא זכרים צאנצו, "הרצ שמו כשני" אך שם
השני לא ידענו, והשערה כר"ר י"ר לקראו מושלם נשארם ונעל כי צבוס"ף הכ"ז
לאחר: "אך האנוש מושלם (כן בדפוס)" הרבה עוד להלל את ר' זכרים אוחצו
הזה צאנצו כי הוא חנוים ועובד צועלנץ ועל השני לא דבר נאחזצו, וחיקון
הנחצר להגיה מושלם ולעשותו שם האת השני קלקול הנשקל הוא. ואולי
שם האת השני הוא אצרהם ועליו רנו צשירו הנדפס בסוף השגותיו על ס'
צעלי הנפש לראש"ד (הנדפס סה ס' ח') צאנצו: ענק⁹⁾ נדת יהודים, הנעותיו
חכומים, צבלע ומלקות, נהים, לאצרהם ולזרחים, ס' כי הרים את הסגנות האלה
(אשר קרא גם צסם קלע ומלקות) לכבוד שני אוחציו זכרים הנזכר ואחיו אצרהם
(ולא כפי' המנצר כי אצרהם נוסק על הראש"ד וזרחים על הנשיג צעלמו) ועל
כן הוסף לאחר: כחילה וכחיה, צכסלים לחושים ר"ל השני האחים האלה הם
כחלוצי נציה וסגיהם שוים לחורם ולחעודה, ועתה: לאת אורו יצרך ים, שלחתי
הוא יצרכים ר"ל ועתה הוא שולח ס' הזה לאחיו לנחתה. ודע כי ס' הזה הוא
ס' הסגנות על צעלי הנפש לראש"ד הוא ס' קלע המלקות חצר אחרי שפרו
הנאחז והוא אשר אחר סוף השגותיו על דיני חסיפה: וזה מנה סנחל (צ"ל
סנחלנו) לרצ אלפסי ז"ל ולא השגותו צכסר הנאחז ע"כ ומה חדע כי נמלאו
דברים צכ' הנאחז אשר הוסף צו אחרי כלותו אותו ימים רבים כי להיפך מלאנו
צכ' הנאחז פ"צ דשנעות (ובמנצר הוצו הדברים צהערה 59): וצכ' קלע

⁹⁾ כן נדפס ונעשות הגיה המנצר לקרות: ענק, כי משמע המלה נחית יחד ונלה ענק
היה צ' השמות ולא כדון עשה המנצר לנקד העי"ן צח"ס כי אין משיגין המנצר לנאחז
המלה, רק ענק עינו חנויד העושה, גם הוא נחזק יחד אל המליצה לאחר: הריעותי
ענק עלאחר: הריעותי ענק.

הנחלקות יש לנו דברים דבורים על אופניהם בהלכות נדב ע"כ והיא הוספה אשר
 כתב אחרי כלותו את ס' האסרון הזה. וא"כ אין לגזור אומר מחוץ לזה
 ואלוהים בפרט האמר על הזמן נחמי חזרו כי אולי הוספות הם מננו בהדורא
 אחרונה. — והנה ה"ר רייפנאן לקט הספרים אשר נודעו לו (והרבה נעלמו
 מננו) וערכם במשקל וחרו ועב"ז לא אחת ולא שנים כ"א הרבה פעמים חטא
 בתיקו נגד המשקל והכונה, וכבר העיר ר"ז פראנקל כי הנמצא הפעיל הכונה
 בשם (דף 17) כי המעורר רמז במליח חופש הקשת ונמלה לכו"ה
 אל חילי היונים ורומיים חילי האהבה Amor הוא חופש הקשת ולו Venus היא
 נוגה כאשר יתואר הכוכב הנקרא בשנים, והמבקר ה' העיר נכון כי הקשת הוא
 שם לאחד החשמים בדרך בגזרת אים אך גם הוא שנה בפירשו לנוגה לשם
 אשר זרע אורח כנוגה והוא נגד המרח כי המלות כן צנות נח לא צנות נה והנכון:
 לנחה וכן שיעור המליח חנה הסובה פי' הזהר והבדל לכו"ה מאשה
 המולה הדור בנדהה בשושים קוגה אשר קצו לה דם אדום כשונים.
 וכן טעה המהצר בפי' מליח: ואל תרצ פרדה (דף 20) והוא כינוי לאילנות
 וכן טעה בפי' מליח שתי וערב (דף 28) אשר ירמז אל הלל הידוע.
 וכונה מן הזרות יש בפירושי המהצר אשר נדרכו להפס אחרי המחקר ולרסק את
 הקצו! גם הרבה נדרכו כנו על זמן הולדת רז"ה וזמן חזרו את ס' המאור גם
 על דעמו לשונות הרבה לריכין ציור וכן השערות חלויות בשערה, וני יודע לו
 כי ר' יהודה בן זלעם היה קראי? בן אלה וכדומה שגגות בן, ומלבד זה היות
 דברים הרבה אשר לא נגעה גם חקירתו אף בקלה הוטה, ואין פה המקום למלאות
 המחקר. — גם ר"א כרמולי נמחצת אשר כנה שמה la France Israelite ויש
 צדי חלק מננה כתב את תולדות רז"ה בקלה והיה לפניו ס' ר' יעקב רייפנאן
 וכתב גם הוא כי שם נמשחתו הילכהי ושם שני אוהציו ארמים ומשלה וכשל עוזר
 ונפל עוזר. — גם בתולדות הראש"ד אשר נמחצת הזאת לכ"א כרמולי
 לא מלאחי דבר חדש זולתי כי גם בדרכי הימים אשר לעיר יונש נזכר שם הראש"ד
 בכבוד ושנית כי העיר קרית יערים אשר לפעמים נקרא הראש"ד על שמה הינה
 יונש כ"א קקקסונה.

ועל ר' יהודה בן חזון דבר ה"ה שטיינשטיידר בהקדמתו לנאח
 ר' יהודה אל בנו ר' שמואל אשר הו"הם לאור שנה תרי"ב, ותולדות ר' יוסף
 קמחי אשר כונתו אני ילאו לאור על ידך בחלק הראשון מאלוהי, ושם דברתי
 ג"כ על ר' יוסף בן זאצארא תלמידו ור' צרכים הנקדן, וכיום
 אופיין כי כל האיש אשר שם הערותיו בחור כנה כ"י ושם את עלמו בשם
 זאצ (ע' רנ"ד אריענט לשנת 1849 דף 728 הערה 18 ולשנת 1850 דף

22 הערה 8 דף 134 הערה 22) הוא ר' יוסף בן זאבארו המדובר בו. גם
 אודות ר' נרניה הנקדן חסיד כי כבר כתב רל"ד בספרו: Zur rabbinischen
 Spruchsammlung 74 וכו' על ס' המוסר אשר לו וכי כתבו לכבוד ר' משה
 וכו' הוא ר' משה בן יעקב ור"ל הוא בן גילו של ר' יוסף קומי ולא נתנה אם
 הביא דבריו ועוד יש לי לדבר על ר' משה וכו' דף ק ע ה, ודעתי גם
 להעתיק לך הפירוט ל"א פסוקים הראשונים ופי' נחשית לר"ק אשר חסרו
 בדפוס שלנו והר"ר רפאל קירכהיים הביא תחתם את אשר ליקט מחוך ס' וכלל
 יוסי, וכפי אשר הגדתי כבר (כ"ח' ח' דף 48) נושא גם העלה הזה הכולל ראשית
 הפי' והנה הוא צדי. אך כבר חרבה לה ונגלתי, והיה אם תבקש את אנשי על
 בני קומי שאל נא ואנשי אשכנז אליך לעת מנחה.

ועתה יהי עזר השם אחר ואת מחברתך כספך ידיך

אברהם גייגר.

ברקלא יום ג' י"ע סיון תרט"ז לפ"ק.

2.

Schreiben des Herrn Prof. S. D. Luzzatto an Herrn Dr. L. Zanz
 in Berlin.

לכבוד ידידי החכם הנופל, עמוקות מני חשך מנלה, המוליך לאור
 מעלותיו וללוות, ובלעז יוליא מנסי' מנחם, עמים ממים מנאמרו, כי על אודות
 אורו, הנותן מחיה, לגדליו נשים, ואין קלה לגויה, אשר העלה מנאמרו מחתים,
 מנאמרו מנאמרו, ישני מנאמרו מנאמרו, ואור לדיקים יזרים אשר מנאמרו, ואור
 המנאמרו מנאמרו מנאמרו מנאמרו, המנאמרו מנאמרו מנאמרו מנאמרו, המנאמרו
 ומנאמרו יסודם יקצו מנאמרו מנאמרו, אם ימחר דבר מנאמרו מנאמרו, ואור לא
 ימחר? הלא הוא מנאמרו יקצו, וכל גבולו ימחר, ומנאמרו מנאמרו, ואור
 על מנאמרו ימחר מנאמרו, ימחר מנאמרו מנאמרו מנאמרו, ואור מנאמרו, ואור
 הדורש מנאמרו מנאמרו, וגורר מנאמרו מנאמרו, לא יתן מנאמרו מנאמרו, ואור
 מנאמרו, מנאמרו מנאמרו מנאמרו מנאמרו, להגיד ליעקב מנאמרו, ולמנאמרו
 מנאמרו, אלה כי מנאמרו מנאמרו, ואור כי מנאמרו מנאמרו, ואור מנאמרו, מנאמרו
 מנאמרו מנאמרו, ימחר מנאמרו מנאמרו, ומנאמרו מנאמרו, ואור מנאמרו, ואור
 המנאמרו מנאמרו, ומנאמרו מנאמרו, ומנאמרו מנאמרו, ואור מנאמרו, ואור
 המנאמרו מנאמרו, אשר מנאמרו מנאמרו מנאמרו, ואור מנאמרו, ואור מנאמרו, ואור
 מנאמרו מנאמרו, ואור מנאמרו מנאמרו, ואור מנאמרו, ואור מנאמרו, ואור מנאמרו, ואור

יָקִיץ; וְשֶׁם תַּפְלִרְתּוֹ כְּנֻקִּים יִרְוֹץ, לֹא לִנְיָן קָלָה ה' שֶׁמוֹ כִּי אִם כִּנָּה, יִפְּעֶה, אֲדָמָה נִצָּץ.

אֲחֵרֵי הַדְּבָרִים וְשִׁמּוֹת הָאֵלֹהִים הָלָל אֶת לְמוֹתָר כִּי אֲגִיד לָךְ כִּי בִשְׁמֹתָ רַבָּה קָבָלְתָּ (בְּיוֹם ע"ו טַעַת) סִפְרָךְ הִקָּר אֲשֶׁר שָׁלַח אֵלַי, וְהִנֵּנִי מוֹדֶה לָךְ בְּכָל לִבִּי עַל מַחֲתָךְ, וְהִנֵּנִי לִזְעַק אֵלֶיךָ מִמָּוֶה כִּי לֹא הוֹדַעְתִּי וּלְפָנֶיךָ מִהָּ הָיָה הַעֲנִיִּים אֲשֶׁר תִּדְבֹּר עֲלֵיהֶם בְּסִפְרָךְ, כִּי אִזּוֹ הָיִיתִי מוֹתֵר לַעֲרוֹךְ לַפְּנִיךְ אֶת אֲשֶׁר הִקָּרָה ה' לִפְנֵי הַעֲנִיִּים הַהֵם: וְגַם עַתָּה לֹא אֲחַדֵּל וְהִנֵּנִי לַפְּנִיךְ קָלָה הַעֲנִיִּים וְאֶתְנוּת מֵאֲשַׁכְנָה וְלִרְפָּת, אֲשֶׁר לֹא מוֹלֵאחִי זָכַרְתָּ בְּלוֹם סִפְרָךְ, וְאֵלֶּה הֵנָּה:

- 1 ר' אברהם בר נחמן, מדרש צל קנא 108.
- 2 ר' אברהם בן רבנו שמואל בשפירא, ספר אקופות כ"ו וא"ז קלר כ"י. יצא 84, נראה שאינו ראש"ס מסיקדיו אשכנזי 79.
- 3 ר' אברהם דאורליינש מדרש ע"ז 1268.
- 4 ר' אברהם הגדול מרגנשפורק, הגהות מדרש 741, ועיין עוד מדרש קנא 832, 867.
- 5 ר' אברהם הישיש הנגיד, הגהות מדרש 459.
- 6 ר' אברהם מאשפנבורק, צוץ מה"רם, ס' אקופות.
- 7 ר' אהרן מירצבורק, הגהות מדרש 276.
- 8 ר' אלעזר בר' יהוסף הלוי, אקופות.
- 9 ר' בונפאנט הלוי, אקופות.
- 10 מרת ביליט, אקופות של ר' יצחק בר מנחם, הסגינה ושונו אשכנזי עירא למעט שנים, השוהת רש"י ב"ס אקופות.
- 11 ר' ברוך הצרפתי, אקופות.
- 12 ר' גרשם בר' יעקב הגורר (הנוהל) ספר קדר המילה ושל אשכנזי צנזר צנזר חתק"ע, אקופות, וזה מוצא בשני דפים ושונו, וזה אשכנזי ר' יעקב הים מוסל מוסל.
- 13 ר' גרשם בר' צדוק, אקופות.
- 14 ר' דוד בן שאלהיאל, הגהות מדרש 807 ואקופות.
- 15 חנה, אקופות של רבנו יעקב, היתה מרגלת הנשים שלא לנצל כי אשכנזי הדלקת נר השני, של"ב ה"אך יאמרו להדליק נר של שבת ובכך קבלה עליה שבת, אקופות.
- 16 ר' חשמונאי, כך אמר ר' חשמונאי שכלם באגדה אחרות יאשכנזי צנזר צנזר אחרות באגדה צל וכן כ"ס אחרות, וזה ויערי מוסל.

- 17 כ' יודלץ כהן ור' אב"ח היו רגילין לשמות יין בצרכם כמזון גם צין
הנולדים, אקופות.
- 18 רבנו יצחק בר' אלעזר הלוי, אז"ק עכוזין 113 ואקופות.
- 19 רבנו יצחק בר' דורבלו, עשה תוספות לעמזוז ויעסי, וזכר גם נס'
אקופות.
- 20 כ' יצחק בר' יחיאל, תוסזוז ויעסי: וסמזר כ' יצחק בר' יחיאל הכהן דזר
זה למזר כ' מאיר בר' יוסף.
- 21 די"בם מפרגא, אז"ק קנא 347, יצנות 69.
- 22 כ' יצחק בן מלכי צדק, נכדכי צככות 259, וריאזי(כ"ס ד' עמזוז 26).
- 23 כ' יצחק בר' פרץ, נכדכי געין 477, סככות נכדכי 710, 714.
- 24 כ' וואל הלוי, סיס צכ' יצחק, אז"ק סנכות 3.
- 25 רבנו יוסף קולצוף, נכדכי מולץ 1004.
- 26 כ' ישעיה בר' מלי, אז"ק סככות 31.
- 27 כ' מאיר בן רבנו אליהו בשם רבנו יוסף טוב עלם, אז"ק עכוזין 113.
- 28 כ' מנחם מגרמיישא, אקופות.
- 29 כ' מרדכי מגרמיוא, סככות נכדכי 817, ואולי ג"כ 738.
- 30 כ' משה בר' חסרא או חסראי, אז"ק.
- 31 כ' משה בן ר' יצחק הלוי, אקופות.
- 32 רבנא משה בן רבנא יקוריאלי, אז"ק מולץ 22.
- 33 כ' משה מארלר, נכדכי סנכות 1173 סוף סעמזוז.
- 34 כ' משה מלוטנבורק, צזון מ"ס, אקופות.
- 35 כ' משלם בן ר' מאיר מריצבורק, סככות נכדכי 807.
- 36 כ' משלם הונכונה בוק, אקופות.
- 37 כ' משלם בר' שמחה הלוי, אקופות.
- 38 כ' נתן בר' שמעון, נכדכי יצנות 168 ואז"ק.
- 39 כ' פלטיאל, סככות נכדכי 1013.
- 40 כ' צדוק הלוי, נכס"ס 295, ונכדכי מולא סעמזוז רכות ר"ס, עין
סככות קטנות 1255, 1271, 1304, 1309, 1311, 1330, 1336,
1339, 1391, 1402, 1423, 1429, 1431, 1439.
- 41 כ' קלונימוס בר' גרשון, נכדכי יצנות 167 ואז"ק וסר"ת כ"י על קלף
סכדי.
- 42 כ' קלונימוס בר' יעקב, נכדכי יצנות 50.
- 43 כ' קלונימוס צכ' עובריה, נכדכי סנח 549, וכל"ן סין ס"ז.

- 44 ר' קלונימוס הבחור, אסופות.
 45 ר' קלונימוס הכהן, אז"ק סולין 119.
 46 ר' שמואל יהודה בר' מנחם הלוי, נה"כ 509, 533.
 47 הגאון ר' שמואל בר' דוד הלוי, נחזיר ויערי, גם אז"ק הענין 21, גם מנדכי ונגילה 1423 בלא גאון ובלא לוי.
 48 ר' שמשון בר' שלמה, נה"כ 633.
 49 ר' שניאור בר' יהודה בר' ברוך, שו"ת כ"י על קלף שנידי.
 50 ר' שניאור בר' משה הלוי, הגהות מנדכי 807.
 וחלי קת מאלה כנר נזכרו בספדן, ואחרי כחמחך חזקור נחשינות זה
 האוכל נחור הפסולה. ואחרי להעיר העדות על ספדן היקר, אשר אמנם עדיין
 לא השלמה קריאתו, ואמר כי צעוד 406 הערה 5 לא כנתי איך כחזה
 — nach Luzzatto jünger, aber ohne Grund.
 הנה צונוה כתוב ארצות אלפים, לא חמשה אלפים, ואני אמרתי כי חסרו
 העשרות והעשרות, וגם הרב ש"ר נזכרים זה, ואיני רואה זה דבר שאין לו
 על מה שיסמך, ואחרי הפלגת ארצות צמחה, והעמוד האיש בקוף 1239
 שהוא שנת חמשה אלפים, והיה לך לומר nach Luzzatto älter — והנני
 משהמנהג על דברך, ולולי נדפס בס' חתם עיניך, הייתי אומר שהם דברים
 נחשינים שהקוים אמרם בספדן, כי צמחה איני רואה זה חממה ודיקנותו
 של הכתב נוכח כ"י.
 צעוד 260 מילי הוא Melli, לא Mile.
 צעוד 257 באלה צמחי אבות עם כ"י דפוס נחשינה שנת 1590 (ש"ק), וזה
 אינו אלא טעות הדפוס בכ"ז, ואני לא כתבתי אלא ש"ד, והוא הדפוס אשר
 הזכרתי כנר צעוד 254 בשנת 1560. וזר לי, למה לא שאלת את פי קודם
 שתצטרך צריא חדשה של נזכר בשם ציביליאגראף.
 צעוד 244 Lamperonti ז"ל Lampronti.
 צעוד 200 למה לא העירות נגד הרמ"ב כי מה שאמר וכל אחד מהם על
 הכוז יקם שתי נשים, שקר וכזב הוא אשר חקנת רב"ה.
 צעוד 99 היה כ"ל יותר ראוי לפרש עדי"ב עניות דעתי, לא עני דעת.
 צעוד 98 למה לא זכרתי כי יוספים הגר נזכר גם בכ"ז ד' צעוד 26? והא לך
 קת העדות ותוספות לספדן מאלה ידידי וידידך היקר אלננלי כ"י:
 צעוד 250 יוסיון דפוס כונת. הנה צעל מואר עינים דק פ"ז ח' נזכיר שני
 הדפוסים הראשונים (נהיוסיון) של אנדרס כונת, וכן דק ז"ל ראש צעוד
 ז' נזכיר שני דפוסים אנדרס כונת הקדמונים; ואחרי לא דברת על זה כלל,
 והוא (אלננלי) אומר כי נראה לו כי כונת לא עשה אלא דפוס אחד, אלא

הסדפים הספר על שני מיני נייר, גדול וקטן, והשמות והאותיות שוות בזה וזה, ואין הספרש אלא בגליון, והוא יש לו עקם אחד שלם, וקלף דפים מעקם אחד, ונאלץ ציניהם הספרש הכ"ל, גם אני מד"ל יש לי יומיון א' דפוס כונת, גם נפת לוחים.

ידידי הכ"ל וגם אני ראינו ספר אלדד הדני בלי שם המדפיס וצלי שנה ונקים ולוחותיו שוות ללוחות כונת.

עמוד 260 ב' עקים רמונים, נדפס בשער הספר 1623 (לא 1624).
עמוד 261. יהושע פירושא הדפים בשנת 1664 ב' קטן נקרא וספרש חטאים, כולל ידיו ארוך, והוא ביד ידידי הכ"ל, וצידו ב"ב ספר ענהגים בלשון אשכנז, נדפס במונציה בשנת 1590, גם נאלץ אמו שו"ת הגאונים, מונציה 1598, צדית בלמה בן שמואל נורלי, ויש לו גם בן קלימות לערב ר"ח, שובצים, ויוני תשובה, שנת 1672 אלל בני יהושע פירושא, נלמוד מכלן כי גם אחרי מות יהושע נמשך הדפוס בציוו.

עמוד 270. יש ביד ידידי הכ"ל הגדה של פסח על קלף, עם ליורים, וכחצו בקוסה: נחקק פה ק"ק פלאג הצירה שנת ששון ושנחה וי"ק ר' על ידי האחים בני גרשם הכהן ז"ל: פסח ב' מודרי כ"ץ שלי"ט המחוקק.

למה לא הזכרת ב' ילקוט חדש הנדפס בפרלאג בשנת ח"י, והוא נאלץ ביד ידידי הכ"ל, גם צעל ש"י הביאו, אך בש"י כתוב שהוא עם שכתב לקט, וזה טעות, כי שכתב לקט נדפס קודם לכן בפרלאג שנת ח"י צ' (כאשר כחצת גם אחר צעמוד 301), אלל ילקוט חדש הנדפס עם בשנת ח"י א' אין בו שכתב לקט.

והנה נותן לפניך רשימת הספרים המועתקים מל' ערבי לל"ה הנמלאים בכ"י בידו וצידו ידידי אלמונלי וצידו ידידי מוס"ר רנו"שג כ"י.

1 אבונלר אלסכראצי — נאלמר צונספר החכמות ונקות חלקי כל חכמה וחכמה

וקדרי החכמות וקדרי אישיהם וחועלותיהם — נשלם העתקה זה הנאלמר בל"ל לעומד שנת עד לפרט, יתצרך העיור אמן ואמן, ואני העתקתי פה בולוניה שנת בלדקתך בלמ"וי מהאלף הששי, חס ת"ל — הספר הזה נאלץ בוינליה ביד האחים Nobili Cavaliere Giacomo ed Isacco Treves dei Bonfili ואני מד"ל הולאמי כספי ונעשה ממו העתקה אחרת, והיא צדי, והיא 15 דפים אקטאף.

2 אבונלר אלסכראצי — ב' ההתחלות — י"ג דפים אקטאף, והוא חסר בקומו — התחלתו: אמר אבונלר: ההתחלות אשר צדס עמידת הגשמים והעקרים אשר להם, שש מינים גדולים — וקופו: והרע המעיק בשנת ההלכה פעמים יהיה דבר מזה שנאלץ בצעזע ופעמים

3 אלפגנאני — חקר צקופו, והוא כ"ז שנים, 31 דפים אקטאף, והוא על חכמה המכונה, וצפער הראשון ונאך השנים והחדשים המוכנים אלל הערביים והפרכיים והלועזים והגיטיים. כ' 2 וס' ז' הם בקוצץ אחד עם יסוד הנקשר להרא' צע וענינים אחרים, והוא sine anno et loco. 4 אכן סינא — כ' ארגוזא — העתיק אותו המכס הגדול המוזכר כ' חיים ישראל הכופא ז"ל — כ"ד דפים אקטאף ואולי חקר צקופו — כולל חכמה הכפולה צמילים שקולים, חמלתו:

זכר חלוק חכמה הכפולה

גבול רפאות לרפאות החללים ולשמור הבריאות לבריאים וסופו:

כמו מיני מחיקה הרקיקים וכדבש או שקדים המחזקים

5 כ' המוצא הגדול לנללכת הכפולה (דרך שללל ותשובה) העתקה חנין בן ינאח ונאחלי — העתקה כ' משה י' חנון — ל' דפים אקטאף.

6 אישוקאלע — אפודיקני עם פי' הכו"צ, וי' דפים אקטאף — הפכרים 4. 5. 6. הם בקוצץ אחד עם גרס המעלות לל' יחושע בן המכס הפילוסוף הכופא י' צינאש המכונה אללורקי, אשר לדעת צני צכורי איננו המוכר, כי הוא לל ונללנובו ומוכנה י' צינאש, ואולי שניהם או אלה שניהם היו נועיר לורקס, אשר צפפר צמדינה מורליה, והיתה השלמות חבורו צמנת ה' קס"ח צוקוס אלקאניז (Alcaniz). בקוצץ הזה יש ג"כ מלאך קלר על הקדמות העמוסיות, הוצר צמדש שצט שנת פ"ט, ומצדו המכס הכופא המוצק מליטטרי אצרהם דקאשלאר.

7 אריסטו, אותם השמים, העתקה ר' שמואל בן חנון, עם הערות נומנו, כ"ס דפים אקטאף — נכתב צמנת קנ"ה צמדינה אוולונא (Awlona di Romelia) על ידי נחמן צכ"ר שצחי הלורף.

8 אלחצרו, פירוש כ"ס הקדמות הכו"צ — ז' דפים, בקוצץ הקודם.

9 "לקוטים ומ"ס הנקשר ללרישנידש" (Sie). העמוד הראשון מופשט חכמה חנוני, והמכמה הזאת נקראת צלשון וין ארישניתיקא הנקראת צל"הק חכמה הנקשר ואצוואסחק בן אצרקואלה העתיקו ונקשר ארישנידש המכס ון הערבי לל"הק י"ז דפים אקטאף, וחקר צקופו.

10 פרכי משה — מלאך י' י"ג י"ד י"ז ה' ו', והם כ"ס דפים אקטאף.

11 ספר פירוש אללעטורל, והעתיקו המכס הגדול הנכבד כ' יעקב ז"ל בן כצוד המכס כ' מפייר ז"ל ונלשון הכרי אל לשון ערבי — נחלק לארבעים שנים — 18 דפים אקטאף — כ' הקודם (10) הוא בקוצץ ח' עם

ספר זה (11), ובקובץ הוא יש עוד ס' לר' יעקב בן מנחם או פורסיע
חזון, חזרו הוא עמנו, והוא ציבור כלי הקדש, והוא י"ג דפים וי"ד
שערים, גם ככלל בקובץ זה ס' רשומות לר' שלמה דנכונא, גם ציבור
הנחות לר' יעקב בן דוד בן יום טוב פועל, גם ס' לר' יהודה בן אליעזר,
בסקדנותו כחז: אחר כל השלם בעלמא הזאת החכם ר' יעקב בן מנחם
וקדש רוב עגול יכול ונפטר ונחצים כחשן עושהו, ונעשהו נקל נאל,
ולא אחר שידע בו כל מה שידע בכלים הנכונים, אולם אחר שידע בו
כזה מה שידע בהם, וגם כי קלת מה שידע בו לא ידע רק אחרי חסדון
אחר ונלמדה תיגעת, וכל שכן לכלי צקאים בעלמא זו, ואנחנו העיר
ה' את רוחנו לקר האטורללז ולשמונו בלוח אחד, חקל עשייתו, ויכלול
כל נוכח, ויקף ציור ונוה שיקף האטורללז, וידע מה שידע בו
בנקלה — והוא ל"ד שערים, 25 דפים.

12 אכן רשד, פירוש השווע הטבעי (המאמר השלישי והרצעי לדס), 207
דפים אקטאף, נכתב בסיקא בשנת רפ"ד על ידי יהואל נקים, שכתבו
לעמנו. ודע כי תלמידי מוה"ר שמואל שלמה Olper צווייליאה יש לו
ג"כ השווע הטבעי (לא אדע אם הוא שלם), והוא נכתבקה ר' קלונימוס
בן קלונימוס, והשלים ונלמדה ציוס י"ט חלול ע"ו לסרט, בעיר ארלי,
בשינוי לשנת שלשים. וחולי כנר הגדתי לך זה פעם אחרת, ואינו צרכוני,
והנחניך הנכונים בספרך עמוד 470 הערה ס אינם צדי: וגר לי נאל
כי כדים ונוכחניך ונפוזרים הם וכה, ולא אוכל לאספס אלי.
ואלה הם הנולאים ציד ידידי חלונני:

- 1 ס' אלפרגאני בחכמת החכמה, והעתיקו ונלשון ערבי ר' יעקב בן אבא
נארי (אנולי).
- 2 ס' הנועה בנדור הגלגל להחכם קוסטא בן לוקא סיני שכתבו לאנו אלמחן
בן עזראללס בן יחי.
- 3 ס' סגין לאטומוד אלגאלי בחכמת שאלות על החכמה, העתיקו ר'
יצחק בן נתן הקרטובי.
- 4 ס' הנפש לגאליטוס, העתיקו ונלשון ערבי ר' יהודה בן שלמה חריו, ד'
דפים אקטאף.
- 5 חישובקאט — אפריסוני בלא פירוש, וסוף העתקה אפרת, לא באותה
שנידי והוא נחלק לשערים (ששה או יותר, כי ה"א חסר צאנוע), וכל
שער כולל אפריסוני על סדר א"צ כפולה או משולשת (האפריסוני אינם

במחזאים, רק אומ כלשונה שפסס היא על קדר א"צ, להקל על הזכרון,
ונקטף הא"צ נרשם חזק, ולפעמים חזק לעד). וזהו הכלשון: אלה חיים
קלר והמכנה ארוכה. השעה דומת הסיון מנחש והדין יחלף —

הס' הזה נקרא ס' אגור, וכן כתוב צדאשו:	
אחבון על ספר אגור	(Nomen libri)
ובחילי בין בטח אגור	(morabor)
הבטיחני משוד אגור	(metuo)

אמר שד"ל לא זכר כלן שהעמק הספר מל' ערני, אך מפתחא חסדו כי
מן הערני הועתק, ויהי ונה דליתי להזכירו לנען הודיעך כי שמי העמקת
נעשו מן האפריסוני צלה"ק.

6 פירוש כ"ה הקדמות שצמורה. לא זכר שם המוצר, ולא שם המעמק,
אלו הוא הס' שזידי (למעלה 8) אלא שהוא העמקת אחרת והוא 30
דפים אקטף גם כולל אחר צ"י הקדמות הנו"צם לפיכך חלק, ואגרת
חמיית המחס, וספרו על מלות הסגיון.

ואלה הם המלחים ציד מזה"ר רנש"ג כ"י:

1 אנונר אלפכאזי — אגרת צדור קריאת המכונות, דף אחד אקטף.

2 אכן כשד — פירוש המניח לפורפיריוס, העמקת ר' יעקב אנטולי עם
הקדמה ננוני — 10 דפים אקטף.

3 אכן כשד פירוש לס' המאמרות לאריסטו — 17 דפים אקטף.

4 אכן כשד — פירוש לס' המליה לאריסטו — 17 דפים אקטף.

ועתה ידירי היקר והנכבד מושה נא והודיעני מה הנה עניני החלק השני
ונספך ואני לא אהדל לערוך לפניך את המנחל אחי וציד ידירי עכל הנוגע לאותם
הענינים, ומה שלא צא בדפוס, וכמה ענינים הודעתי באגרותי למכונים אחרים
ונשאלו המעמקים טעונים צחך אהליהם, ולא ילאו לאור עולם, ואני כל יעני
וכל חפצי שיפלו המעמקות המולה, ישועטו דרים וחצרה הדעת; ועני יתן וכל מה
שערסתי וכתבתי בשביל אחרים, לא כתבתי אלא לך ולדידנו המכס זקם.

והנני מודי לך אחד מוונחגי הגוים בחקירת (נחיקת) ספרינו. היו מוחקים
המלות הרעות צעייסה, ואח"כ היו קונסים צעל הספר לשלם מלה סקודי אם
אולי ימחור ויכתוב המלות המחקות, או אפילו אם ימנחל הספר צציתו עם המלות
הסן כתובות שנית; והיו כותבים המושפע הזה צקוף הספר, והיה היהודי מותם
שמו ומוקבל עליו את הדין. כאלה ראיתי צעני ספרים, ואחד מהם הוא ציד,

והוא רחב"ע דפוס נאפולי. והענין הזה אולי תחשוב שהיה נוהג זה שלש נואות
או זה נאחזים שנה ואחרי כן, אבל היה נוהג זה פ"ט שנה.

זכרתי את אשר יענה ואקפת שונות כל הסופרים ונעתיקי הספרים הייתי
נופסם להוציא לאור וזמנו של חנוש על קלף עם חגרות ונקרה, והפטרות ונגלות
ואחרי אשר צדי, כי כן כתוב בקופו: חזק ונחמק, יצחק הסיפר לא יוק, לא
היום ולא לעולם, עד שיעלה חומר בקולם: אני יצחק צד שנתה הסופר סיינתי
זה החנוש יום ה' פ' עקב צשעה עשר לחדש אב וחנוש נגילות והפטרותיו, וכתבתי
אותו לר' נחיר צד נתן הענקס יזכרו וכו' — ולא מזכרה השנה. ובסוף איוב,
צמתי הדף שגשג חלק, ונאחתי צכתינה דקה כתוב: יום ג' ז' צמחשון קע"ד —
והנחתי כי בשנת קע"ד כבר היה הס' כתוב, ועשייתי חטונות ונאחתי כי לא
נכתב לא בשנת קע"ג ולא בשנת קע"ז, כי בשנים ההם לא היה י"ו צלצ (ובן פסק)
ביום ה', אבל יחנן שנכתב הספר בשנת קע"א, אבל צאונת דעתי נוטה שהוא
קדמון יותר. והרבה חפשתי לנולד כ"י אשר נעשה ר"י צד שנתה, אולי נחם
ידע עמי היה האיש שהוא ולא נאחתי עד הנה, וגם אתה לך לי נאחד כי לא
נאחתי.

ואחרי ידידי החכם היקר חושם נא ושונתי צנגלה עשה כזאת, לא צאגרות
נענוות דקות כדרכך, ואחרי שלום ואשתך הסכנה שלום וכל אשר לך שלום,
והסכס זקם שלום, וחולצ האנן שלום, כנשך ונפסם הכ"ו פה פאדוצה היום
ז' שנת חר"ו.

ידידך שד"ל.

3.

Schreiben des Herrn Dr. Geiger an Herrn Ignaz Blumenfeld
in Interlaken. (Schweiz)

שלום וכל טוב לכבוד ידידי הר"ר יצחק בלומנפאלד השם יחיהו ויברכהו!

מי האמין לשמועה זאת, הלשון העברית אשר דורשים ונוזיחי ספרים
ישוטרו ויעיר אל עיר לנולד נחיה לנפסם, ונאח פיום דורם ונצקם אורב
ותכדז ונקצץ ונחזר פנייה אשר גם הוא יקע ויעיר אל עיר אך לא לנולד ערף
לציתו רק לנען החעג נחיו הכדוד אשר הם הם צעולמו. השתנוונתי על
הנכחם ואשמח צו, חמול היית צקריה הנונלכ ווינא ועשה הכך על הסכים
הצגהים אשר. צעדינה שוויץ צין הימים והנחלים אשר הם יכלו נעשי ה'
ונפלחתי ונעם עוד פניה אל אורבי הכמנה ותאמר להם: אל חוננו נא ונונ'
את הלשון צכתיכם אני חקצץ הפנינים וכו' לענק על נאחרי השפה העברית,

והחקרי חושים ילאו לאור על ידי. ווי יפגש עורק אליך? נאם אדם דורש נאם
אדם ונבקש ועלי לעשות כחשך אם גם ספורים הם רגעי וקלר הנוגע.

אלכס נא עוד הפעם אל גדולי פרופינאל ואוסיק לדבר על משפחה קנח י.
לא נקראו בשם נשיאים כי כנחלא חיו חיי לער ומים כנשורה שחו, אך שנים
גדול על פני תבל ואם לא נחנח את קנחם בעד גויהם, הסבירו את הכלים
אשריהם דגנס. ר' ינחם קנח י הוא הנן הכבוד לר' יוסף אציו כי לא
ידענו לו יותר מנשי בנים, ר' משה ור' דוד, וילך משה בדרכי אציו ויבי מודקדק
ומפגש הנוקדא, אך אציו גדל ונעמו. בתחלה אומר כי אציו הצין לשון ערב ולא
כן צנו אשר כחצ רק מפי הסמועה, ראש לנשל דבריו למשלי ט' ז' אחר ו"ל:
ושיניהם וכוונתם ע"י ערב צניקוד הע"ח לזימה וצניקוד הח"ח לשבול ע"כ ואיננו
כן והנכון בדברי ר' יונה, גם כל דבריו בדקדוק אינם מיוסדים על עיון דק
ועמוק כי אם הם קלרים ודברים פשוטים, וכנחלא הם כעו אחר ר' דוד מנחם
חינוקות ויחבר להם לוח הצנינים וכוונת השמות, ואם אשר ביאר מ' נמשלי לא
ידע ענין טעמי אונ"ה כאשר תראה צפי למשלי ח' י"ג כחצו כי כקדמא על ופי
הוא ענין מפקיק ולא ידעתי וזה היה לו. גם פירושו צלי ומפגש נכון, הליג
פירושים שונים זה מול זה צלי דעת צונה יאמר וצנה ינחם, אבצ לקשר פסוקים
זה עם זה בשלשלות והם אינם דקים. אך כן מק כלנשים עלי תבל, יש אשר
צא צענוק צינח אל הקדש פנימה ואיש לא ידע מולאו ומצואו, ויש אשר יכנס
בדברים פשוטים וכל הארץ מלאה תכלהו. וזהו בדקדוק חצר ר' משה קנח י.
וה"ל ש צינח י הדעת ויאבצ לרמוח את שמו ששער ספריו וכנס עשה גם
בספרו הזה וראשי החיצות הראשונות יכללו שמו וזה פתח הספר: **מלך שצילי**
הדעת קרצת מלינת חכמה יתרון וכו'. והספר הזה דק וזכוור אליהו צמורור'
שצתי סופר צא שעריו וינלחו חדריו ויבי לקשר, והנודפים העצרים והנזורים
הנליחורו פעמים ואלם ועוד ומכתי הגוים העתוקים ללשונם, למה ועל וזה זה לא
ידעתי, רק שם הקנחתי לשום על ונלחו ויבי להם לנס. — עוד שער ספר
תחצו שח ור' כי הוא על הנולות הזכות אשר יבקש תרופה לנחלתם והזכירו
הכד"ק מנחלולו (דו"ק ס"ד ח') על נלח מנחלגתי, ולא מנלחי זכרו יותר אך
בעל מ' שכל טוב כ"י (אשר אינם עליו דברי כעת) מנחלולו כעו כן. (*) — וזהו
הכ"ר אצרכם דלנוש צספרו מוקדא אצרכם בשער חלוקת השמות בדבריו על שם

(*) די חקי בספרו על התחברים העצריים כחצ כי מנחל זכרו ג"כ בם' מוקדא אצרכם ואיננו כן.
ועשה ראה ח"ק נפל צרעה הטעות הזאת, כי הנה תחכם וחלף צניציוסיתקא הנדולה שלו
חלק ח' כחצ כי שכל ששתי ישנים יחם עוד לר' משה מ' פתח דבריו, אחרי כן מנה צין
ספריו מ' שכל טוב ואומר כי הוא מנחל צין כ"י רייכלין ובי הצילול בעל מוקדא אצרכם,
ואחריו יסעו הקסדים תחצוהם והענות הנשם ועל פניהם הוא אומר, כפי עדה המכר'

היחס כחצ' וז'ל' ואולם ר' נושא קנח' צס' שכל טו' צ' שצחיות האדם
דור שלישי לראשון אינו נתיחס אליו כי לא יאמר ראובן הישראלי צחיות ראובן
צן ישראל אך נדור צעיו וכלאם יכלו לכוות את עלוים צס' אציהם הראשון כמו
אבן בלוי כי הוא צעיו אל לוי, ואמנת הוא כי כן נוולנו צכחצים וכו' ע"כ.
וכנס שווענו עוד את שווע ספר שלישי צדקדוק נתיחס לר' נושא קנח' ונכנס
צס' שכל טו', אך חס לא זכרו עוד רק צעל שפתי ישנים 'כחצ' כמו כן כי ס'
שכל טו' צדקדוק חצר ר"ו קנח' וצלי ספק ילא לו 'נדצרי צעל ונ"א הנזכרים,
ואחריו יסעו וואלף ודי רוקי וגם שניהם הוסיפו לאמר כי נוולא הספר צאולר
הספרים אשר צדוכלף (ועתה צקאלקסרוי) ונתח חסכם יוחנן צייכלן, ויכי צשנת
חכ"ו הוליא לאור חכ"ה ליצ דוקעם את ספרו קונטרס הנקרא וצאפת ונעברתיו ס'
דק 66 והצא דבר על ס' שכל טו' אשר נוולא צעיר קאלקסרוי, וצאפת ס'
נעצרו ונשא צעדות השיר אשר צחחלת, אך אינו צן ר' יוסף קנח', כי נוולא ס'
ר' נושא קנח' צעלנו גם ר' ונחם צר' שווען דור הנחצר והוא צלי ספק ר' ונחם
צר שווען ונפקייקס חלוד ר' יוסף קנח' אשר הזכרתי את שו' צחולדת ריק"ס
(דק 110) ואשר כפי עדות חל"ד הזכר ס' הציא גם את ר' נושא קנח' צספריו,
ח"כ צדור הדבר כשנים צלסרים כי ס' שכל טו' הוונת צקאלקסרוי אינו לר'
נושא קנח' ונחצרו היה צדור סלאחריו. אך עוד נשאר לנו עדות חכ"ה אצרהם
דצלונס והוא אומר צפירות כי הוא ראה צס' שכל טו' אשר לר' נושא קנח', ונוי
יודע אולי גם הוא נוולא חן ושכל טו', אך לצי אומר לי כי מוקרים אצים עברו על
ראש חכ"ס קנח' הלזה, יש ונפקריו אשר יחסו לאחרים גדולים וטונים ונונו כמו
להכצ"ע וע"ז זה יקרו הספרים עאלד צעיו הכל ונוולאו צידי הכל (בלשך נראה
לנועה) ויש אשר יקרו לו ספרים ואיום לו ויהיו כליל תשאר צראשו על לא
דבר. כן הדבר צס' הזה אשר חסנו נודצרים עליו. דע נא כי גם על זה סלחתי
את פי חכ' דקאלקסרוי ואומר לו: הנה כן העיד צעל ונ"א ואלה הדברים אשר
הציא צס' ס' הזה ועתה הודיעני נא אם נוולאו כדברים האלה צחון ס' שכל
טו' אשר צקאלקסרוי. ושיצרי האיש חס ענין דצרי: כן דק' הספר הזה אשר

(teste eodem) ויחצו די רוקי (וצאפת שוועים כן דצרי וואלף) כי הוא לפי עדות
צעל ווקנת אצרה ואינו כן כי חס לפי עדות צעל שפתי ישנים. והנה וואלף צעלנו הרגש
צחצול אשר ילא נחור ענו וחקן צחלק השלישי ואחר כי שני הספרים חלקם מיוחסים לו
ומה צעל שפתי ישנים אך לא העיר צפירות כי רק צשעשא דלישא אחר, כפי עדות הזכר'
אשר נראה כי הוא הזכר צחחונה הוא צעל ווקנת אצרה, ודי רוקי לא דק ולא ראה
צס' ע"א והצא רק כפי אשר הנין נודצרי וואלף ובשל טו'ר ובשל טו'ר. וכוה סמויה ונאל
רושתי הספרים עונים חון סלחה חסרי דצרי כעסו אשר קדם לו צלי חקיה ודריסה, על
כן ילא משעס ונעול.

לפני, הוא מיוקד על חלוקת שם פעל ונולד ונחמיל בחלוקת השם והאור כי
 שמות הדברים נולדים על שבעה חלקים ונמצא החלק הראשון וז'ל: מלאנו שם
 נושם על דבר לאות שיחצוקן השם דבר כמורנו ארץ ושנים דות ונים וכו'
 ונדבר והולך על החלק הראשון הוא ובסוף הדף בה דבריו: והכונה (?) בהם
 טורים טורי ארץ סנים בני כסף וכן כל דומיהם ודנים כוונתם וכל נמשל וכל
 למלאות המסרון כפי הענין האחר (?) האחר) ובהם ע"ב וחס"ב נמצאו בגליון
 באותיות קטנות שתי כוונות: בלשון דנים, ובהם בלי ספק החמלת הדף הוא,
 כחנן הקוסר שה בדך הכותרים לעשות דומם בןסף הדף הא' וזה יבוא בדרך הא'
 אחרי, אך הדף הוא עם הרבה דפים עוד חסרים, ובחלק הנשאר לא נמצא עוד
 דבר על השמות רק על הפעלים. אך ראש זה נמצא בןסף הספר כשימות דרכי
 השמות אשר היו כלולים בספר הזה והיא זאת: השמות על שבעה דרכים, הדך
 הא' שם דבר שמים ארץ דשא וכו', הדך הב' שם עלם אדם שם אלוהים, הדך
 הג' שם היחס אשר הם העצמי מרדכי יהודה אהרן הלוי
 ויהוים ונמצא הלך ונמצא עוד ד' דרכים, ובלי ספק בחוף הדך הג' הוא
 נמצאו הדברים אשר הביא הכ"ל דנלמש. ויוסף האיש ויאמר: צעל הכ' שהוא
 מביא כפעם בפעם את המכס ר' יוסף קנתי ("גם את הכר ר' נושה קנתי וספרו
 המתעצת ולא לדון דודו ר' ונחם צל' טוען, עוד חדע כי המכס רייבלין גם
 הוא קרא את שם המוצר רק המדקדק נושה ולא כנהו בשם קנתי. אלה דברי
 הכר המוכר. והנה כל ממשל יודה לו כי נמצא בדברים אשר הביא הכ"ל דנלמש
 על שם היחס צמ' שכל עוז אשר לר' נושה איש חי גם הוא צפרוצינאל בןסף
 האלף החמישי ציוני הכד"ק (אשר כל' לא היו קצרים לפניו כי לא הביאם) ואשר
 לא נודע יותר, וס' שכל עוז לר' נושה קנתי לא היה ולא נכר. ואם תחלשק
 ותאמר עוד איך תיחס טעות כזאת לר' דנלמש וכו' היה רב מוצק, אומר כך
 כי רחוק צעיו היות דברי ר' נושה קנתי על שם היחס (אם הם לו) נעלמים
 מעיני כד"ק אשר יאמר להביא את דברי רבו אסיו ויהי כמחריש. על כן נקט את
 הכ' שכל עוז מתחת ידי רנ"ק ומצינו לצעליו. — גם את הכ' שחם דברי
 גם הוא בדקדוק יתבו כושני הספרים לר' נושה קנתי ולא נמצא בו שם מוצר:
 ואני לא רחיתי עד הנה הספר, אך מנלתי צמ' עמוד השכחה (ל"ה) כתוב וז"ל,
 צמ' פתח דברי שחבר ארץ חסד ח' ז"ל ע"ב ונמצאנו עליו האיש גאישון אשר
 ראש הכנה וספרים כתובי יד גלוי היו לפניו לרוב. נמצאו לנו א"כ צ' קטרי
 דקדוק אשר לר' נושה קנתי, הא' הוא ס' המהלך והב' ס' המתעצת.

(*) והנה יש להוסיף המוצר הזה על שאר המוצרים מובדי ר' יוסף קנתי אשר הוכרחי את
 שםם בחולדותיו (מתעצת ראשונה דף 105 גס 119).

נמן אל פירושיו על המקרא. כבר נוקדם דברו דושיי הספרים כי יש לו פ' על עזרא עם לשונות וגם על מושלי אך נזכרו זו ולא ידעו אם נדפס אם לא, וצינינו הודיעו אנשי המחקר כי הפירושים על הספרים האלה הנדפסים על שם הראש"ע הם לר' משה קנתי. והנה על דבר פ' עזרא הראשון היה הנודקק הגדול מנחם הכ"ר וואלף היידענטייט אשר ראה את הדבר וכתבו על הגליון. זכור אני נער הייתי צעיר ונולדתי פראנקפורט העליונה וכפעם צפפם בשבתות וצינינו עונים הלכתי אל העיר הקטנה הקרובה רעדעלטייט ונקום מוטצ' השר הזה בחכמה ונדעת ליהנות ונזיו חכמות וארסה כחצו כן נכתב ידו וכוז הורני ויאמר לי ראה כי צעמות יחסו הפ' לעזרא אל הראש"ע והוא לר' משה קנתי. וכבר בשנת ת"ר גליתי הדבר וכתבתינו צופחתי העתי (חלק דביעי דף 446 והצ"ה) גם בספרי וולף חפנים (דף 86), ובשנת תר"צ כאשר הרצה הכ"ר גבריאל הירש ליספאן את דבריו על הפ' לר' משה לי שח את עין צחינתו גם על הפ' לר' עזרא ויחליט גם הוא ויצא עדים נאמנים כי ידי רמ"ק כוננוהו (ע' ליון תר"צ חש"ב דף 172 והצ"ה), ועוד יש להוסיף אם גם הדברים נדלים לעין. ראה נא סגנון לשונו צאננו הרצה פעמיים: זה אומר בזה זה אומר בזה (עזרא ד' ח' ו' ח' ו' י"ד, נאנוי' ג' ל' ו' י"ז ע"ד) ולא יונאן כן בספרי הראש"ע, גם דיוקו כי גם לרבות ואך למעט (נאנוי' ר' ד') והדיוק הזה נפלג כל כך צניניו עד כי שב חליו לחין קצ' צפי' לר' משה, והוא ז' צניני הראש"ע. ואך לנומח יהיה לדרוש עוד אחרי עדים אחרים, אמת נכון הדבר כי הפ' לעזרא ונאמיה הנומחם לראש"ע ונעשה ידי רמ"ק הוא.

והראשון אשר העיר כי גם נוצר הפ' לו ש' לי הנומחם לראש"ע הוא ר' משה קנתי, היה הכ"ר יעקב רייפמאן, הוא גלה את אזני על זה צכתו ואני השיבתי לו והסוקתי צירו, אז שלחתי הכתב והתשובה אל צעלי ונעשרת ליון והם הביאו ביחס רק נועט וההרצה חדש שצט לשנת תר"א וק'רו צוקוס שראוי להאריך, והכ"ר יעקב הכ' לא נחה ידו וגם צונכתו אריענט לשנת 1841 (לצל. 48) צלו דבריו, אז קם הכ"ר גבריאל הירש ליספאן וצונכתו ארדו הוכיח צניניו (נדפס הוא צנין תר"צ ומדפס אייר והלאה) כי הפ' הזה איננו לראש"ע כי דבריו סוקרים דברי הראש"ע צפפיו האחרים (ע' גם לנועט) וסגנון ושעונו לשונו סר ונונלית הראש"ע ועוד ראיות אחרות, ולסיפך הראה כי סגנון לשונו הוא נאמנים עם סגנון לשון הפ' לעזרא (וגם אמתו רמזנו כבר עליו לנועט), וסעד הנכבד הוא כי כמה פעמים הביא רמ"ק פירושי אחיו ספרים ונן פירושי אחרים והנה הם נאמנים צפי' הזה למשלי. ואני אוקיף על דברי הכ"ר גבריאל הכ' מ"ם הכד"ק צמכלוו צפעלי הכפל ערך פתח (דו"ק קט"צ צ') צפס אחיו הנומחיים עם דבריו צפפיו ש' פתח אשר הביא הסוקר הכ', ועוד מ"ם הכד"ק צפי' לשופטים

ה' כ"ו מנחם עם פי' נשלי י"ז ח' וכ"ז ועוד ג"ס הרד"ק ש"ס ד' י"ט על נולח
 ללח. והאחר השלישי הביא הכ"ל כי הרד"ק הביא כה וכה פירושים בכתב וגם הם
 מנחמים צפי' נשלי ורד"ק לא הזכיר חנוכה את שם מנחמים בכתב וגם הוא יסכים
 עמוהם והכנה ים להוסיף על העדים אשר הביא הר"ר גרינשטל על הענין הזה
 ואניחם כי העדות מבוררת בזה, רק אחת לא אעלים והוא כי דברי הפי' נשלי
 כ"ו כ"ס נוסבונים עם פי' ז' של רד"ק צ"ש פוח וקוחרים הם לפי' הראשון
 תכלים י"א ו'. עוד מלאחי כי פירושי הנוצח הזה עולים כה וכה צקנה אחד עם
 דברי הריק"ס כאשר הביא הרד"ק בנו וכפי אשר ראיתם צ"י ואעיר רק על
 שנים. נשלי כ' י' נוסבונים פי' הנוצח על פסוק גם מנחמים יתנכר נער עם דברי
 הריק"ס בשרשי הרד"ק ש' נכר, ואלה דברי הריק"ס בפירושו כ"י: כל לשון זה
 הפך הכרה בלשון הנוקדא וקרוצים ללשון נכרי, והיא מנחמת, ויתנכר אליהם,
 זה בלשון יתנכר הנער (* הם ז' ואם ישר פעלו ודבריו ונעשו ונחנקים אז
 יתנכר לבני אדם כי יאמרו אין נעשה נער אלה ע"כ. גם דברי הנוצח לנשלי
 כ"ו ח' על נולח מרגומם ומחליונים עם פי' הריק"ס הנוצח בשרשי רד"ק ש' רגם
 והנוצח צפי' ריק"ס לנשלי כפי אשר הביא כ"ד בנחמדת אריענט 1850
 לזל. 25. ובשנת תר"ז קם גם הר"ר ליב דוקעס וינאל אחריז (בנחמדת אריענט
 1847 לזל. 2) ויזכיר מנחם כ"י אשר השם עליו כי הפי' הוא ל' נשח קנחי
 הוא הפי' הנדפס בדמותו ובללמו, רק הנוצחיקים או הנוצחיקים כפעם בפעם
 קלרו דבריו. וגם בידי די רוקי הים כ"י (גף 694) נכתב צו כי הוא ל' נשח
 קנחי (וד"ר חשב כי לא נדפס עד הנה וכי הוא יקר מאלד צנחלות) ונראשו שיר
 וראשי חיבותיו: אני נשח בן יוסף קנחי ספרדי חזק לעד, וגם בקופו שיר קטן
 ובחובו: נשח קנחי כתב זו ונקוד על העלות באלה להורות כי הוא שרט
 השנה אשר כתב זה את הפי' ההוא והוא שנת תתקל"ח. ידענו אפוא גם את
 השנה אשר חזר זה רנ"ק את פירושו ואשר קניז לה חזר גם את שאל סיפוריו.
 וכבר נאמרו הכנה סכונים מנחמים, כאשר הכהה הר"ר גרינשטל הירש
 ליפנאן צנחנורו, צנחלי הנוצח הזאת ליתם פי' נשלי הנדפס לראשון ונחמכה
 ר' אליהו צחור ור"ר ידידיה שלום מנחלי ור"ר יעקב אבנחא. והוא הדבר
 צנחמו גם בפירושו לעזרא, גם אחת יחס הכהה לראשון (ע' ונחמה פי עזרא
 ז' ט' וס' י"ז וט' ז' וי' י"ז ונחמוי' ז' י"ג וי' י"ג וס' י"ז וי' ל"ט) גם הר"ר
 אבנחא (לקט שכחה עזרא ז' י"ג וט' י"ג ונחמוי' ד' כ"ג וי' וי' וי' וי"ג כ"ה).
 גם הוריתי בנחמתי על ר' יוסף קנחי (דף 112) כי זה יותר מנח"ך שנה צנחתי
 ק"ך כבר כתב קומה אחד את שם הראשון על פי' רנ"ק לעזרא. ודאם זה מלאחי

(*) צ"י דוקעס עוד: י"ז יהיה כיכר נקטתו וי' כי צא בחובו מנחמים נחמתי. —

צ'ק' פוגיון הדת (Pugio fidei) להטולרי הקדמון ריימונד ורטייג' אשר כתב קצ'י
לשנת ו'ל' לאלף הששי והנה הוא ונציא שמי פעמים את פי' הראצ'ע לנשלי, האחת
על פסוק ילפן לישרים תושים (צ' ז') וז'ל (ח'ג' וואנר ב' פי' דף חכ"ו ולפי
והדבורת שפייער דף חת"ה): ילפן הצ"ה לישרים תושים יעלים ונהם דנר חכמה
עד צל עתה ויוזון אהם על פיו (?) לפני גדולים וע"ז נאנדר ודנר צעמו [וזה]
טוב ופי' תושים מענין יש ושרשו ישם ע"כ. והנה הפי' הזה לא נמלא צוויחם,
אז אנדתי אולי היה לפני ריימונד פי' הראצ'ע האנתי אם גם הדברים האלה
ככתבם הן ונליח הראצ'ע אינו על שפחם. אך חכ"כ חליתי עוד שם (שם שם
סכ"צ דף חשי"ט וננוד' אפרוה דף חתק"ה) עוד פי' על פי' לדקס חרונוס גוי
(י"ד ל"ד) צסם הראצ'ע וז'ל: לדקס שהגויס עושים וכמו כן החסדים שגווליס
הוא לבס נוקס קרצן מטלת ויכפר עליהם ע"כ והוא הוא הפי' הראשון צנדקס,
אז התבוננתי כי גם לפני ריימונד היה כנר פי' דנ"ק צסם הראצ'ע (רק ארוך
יותר ונאשר נמלא צדפוס) ואשתהוים איך כנר כנאלה שנה אחרי נחנדר הפי'
תעו והתעו!

כחצו עוד כושוני הספרים כי דנ"ק חנר גם פי' לא י"ז. הן ידעת
כי רפתה צידי אונות הדושוים האלה, אך נלאתי להכ"כ ילחק בן שלום יעצן
בהקדעתו לקפדו חזרת חקד כי צפי' לאיוז (אשר כנה שמו יראת שדי) השתווש
צפירושי דנ"ק ודנ"ק, "אשר עדין אינס צדפוס", וגם צחור קפדו הזה הוא יראת
שדי הציא הרצם פעונים ופירושי ר' נושא קנתי (ינאלם שם הדורס) ואין להשם
עדותו. וכן נדע צדכר כי דנ"ק חיצר פי' לנשלי ולעזכר ושני הפירושים האלה
נדפסים על שם הראצ'ע, גם חנר פי' לאיוז והוא טעון צאורג הספרים צרווא
והרצם ונונו לקט ריב"ש יעצן. אך אם חנר עוד פירושים לשאר כחצי קדס לא
נודע. הן אנה כי דנ"ק אחיו וחלנידו ונציאו הרצם פעונים גם צפירושו לנציאים
ראשונים ואחרונים, גם ר' לוי בן אברהם בן חיים צקפדו לויס הן הציא את
פירושו על פסוק ולא אץ לבא כיום תוים (יהושע י' י"ג). * אך צנקל יכול
להיות כי הפירושים האלה נוסחרים היו צחור שלר קפדיו והכד"ק אולי לנודס
נפיו.

גם ס' ווסר צסם חענוג גפס יתקס לו צעל שפתי ישנים ואחריו
יכעו כל כושמי הספרים (**), אך ניי ידע הנקור אשר שלצ ונונו הר"ר שצתי
הזה, קול דברים אנהו שוועים ולא ידענו אם הוא קול הצרם צעלנא אם אנה
צפיו.

(*) ראה את מלארי צונכצ החלון מחברת שנים ובפרע 20, 21.

(**) כנר הדעטי בהערת הראשונים כי שנה די רובי צלננו כי גם צעל ווקס אנהו ונציא הספר
הזה ע"ש.

גם צין פייטני ארלו מונע רנ"ק ויעש גם הוא פירטים וממלאו מונעו
 צומזור ערפולים (ע' רל"ד בחולדות רנז"ע דף 18 הערה) אך השייכים השנים
 המולאים צומזור רמזי וכשם צראשי צהינס מנש צן יוסף (צעיר רמזי) אינס
 לו כאשר העיר צלדק בר"ר שד"ל צמנא לומזור מונכג צני רומל הנדפס מחדש
 צליוורנו דף ל"ד. גם יש להעיר הקורא כי מודעו לנו עוד שני חששים אשר נקצו
 צשם ר' מנשה קנתי ושיניהם חיו כמאחים שנה אחרי ר' מנשה צן יוסף קנתי מודונר
 צו, ועליהם ימלא הקורא די מנזקשו צספור קוכות הייודים אשר צאי סיקיליא
 לבר"ר יע"ל מנזך דף 517 והערה g שם.

צבר הזכרתי את המנצרים אשר יקראו צשם את ר' מנשה קנתי ואח ספריו,
 צרף להם עוד הר"ר מנשה נשיאה מנצר ס' השם וצעל ס' דקדוקי רש"י, אך ר'
 יהודה ליב צן דוד צהקדנות ספרו שרש יהודה הוכיחו כי ספרו המהלך הוא קלר
 סכמות ואליכות (כפי עדות וואלף ובספר הזה איננו כעת תחת ידי). אך אם לא
 מונע אותו צין גדולי המנצרים צמד נצדדכו כי עמל והועיל כפי מנשה ידו וצן
 איש גדול היה ולא נשוא פנים טפח ורצה כי היה רבו של אחיו הקטן מונעו ואשר
 גדל מונעו הרבה הוא הכד"ק. אך מנען לא נקל צצמד האח הגדול לא נספר כיום
 צתהלת הקטן, וכשם אשר זיכני להחל צגדול הוא יזכני גם לכלות צקטן.

ולך תהיה לזקם ויעש רצ כחפן עכצדך

צרכלא יום ג' ה' תמוז תרי"ו לפ"ק. אברהם גייגר.

4.

Schreiben des Herrn Prof. S. D. Luzzatto an Herrn
 Dr. M. Sachs in Berlin.

לכבוד ידידי גדול המכונה ורצ התצונס, יקר צדורו עושה מלאכת
 ה' צלמונס, הסוכר פי דונרי שטנס, וסעוקר שרש פורה ראש
 ולענס, ללשאר התורה ולרמונס קרנס, ועיני רשעים תכלינס, ושני
 הצנים הסוכרים תקיינס, צרכות מנשורי ספרד על ראשו תמולינס,
 ושפתי יודאזמונס תכלותיו תכנינס, מנשים מנשים צמלמורו ומנס
 צעלמות היצנות רוח ותמיינס (העלמות האלה כל צית ישראל
 סנס). הלא הוא המליץ המנשור וסנשור, לצות המנודים מנשור,
 ונרדמים מנשור, כונש צמנען פי מורר, ומנשיצ אל אל מנורה וסוכר,

כש"ח ומהימ"ז, עמדת חפצתה לישראל טענת עגיל וכוונת, ימי
שלוש חללו, ומהי צרכה ה' בכל אשר לו, צנניו וצננותיו, וצננו
היושבת חללו, יצדק ה' חילו, ושדה חנותו יחן יצולו, ויהי וילא
כל הארץ ויחללו, והיה כי ישאלון הצמורים הים על עפר ויפלו,

יענו הכהנים ויאמרו לא. —

שלשת הספרים אשר שלחתי אלי ועיר ווין קבלתי צבוע שעצר, וציוס
אחמול השלחתי קריאת וואנריך והיום הגיעתי אגדתך הנעימה, והנני וואנריך
להשיגך ולהודיעך כי וואל טוה לצי בקריאת ספרך, וואל יקר צעירי ונכד ואני
אהבתי, כאשר כבד נודע לך וננפתח שפתי באגדתי זאת.

והנני אודיק לבקש שני הספרים אשר שלחתי לווילאן, כי אונס לא יחבר
לי דרך להניחם ונשם לפה, ועכשו שידעתי מה שם הספר וווי הוא השולח, אולי
לא תהיה עוד דרישתי לשוא. והנני וואדע לך על הסתמקות אשר קבלתי, ועל
אותן שאקבל, וזה יקווים וזה שכתבתי אליך ביום פורים תר"צ "ואתה אחרי
לאתם לאור עם חגגונו חשלה לי וזה ווספר העתקות כאשר יישר צעיריך".

חל עוד תנאי אחד הסגיתי עונך ביום ההוא, ואתה קבלת עליך ולא וילא
צידך, והוא שידפסו השירים ונוקדים כאשר שלחתי אליך, כי עתה נשתח האדם
ותקשה הצנחם, ויגיעו ועוולי לנקדם ולהעיר עליהם הערות, הועיל לך צולאכתך,
ולא יועיל לכל העם, וזה הפך כוונתי.

ועתה הנני לערוך לפניך הערות על שנים שלשה גבגרים ונדנריך היקרים.
ואשונס אודיעך כי שיריך הנעימים לא קראתי וזה עדיין רק וועט, כי נחשתי
לקרוא וואנריך על הסייענים, וכבר הודעתך כי אינני כדאי לשפוט שירי לשון
אשכנז.

ואף גם זאת לא אפער בלא כלום, ואודיעך כי לא ישר צעירי חגגונו על
"הנה לך לא לי ענדי לפניך ולשם כבודך לא לשכר פעולתי" (עיין בחלק האשכנזי
עמוד 37), וגם הרב"צ (תהלים י"ו) הצין שלא ספיקושך.

ואתה אל וואנריך הנלאים חכמה ודעת. צעמוד 219 כתחם Luzzatto
räumt dieser wunderlichen Sage einiges Gewicht ein
הפילוסוף שעליו צקראו הדברים האלה? הלא יאמר כי לולא הוא פתי וואנריך
לכל דבר, והנה לולא הוא מה כתב? "ואם דעתו תועף לקבל טיבה אדם ותחפץ
באכילה עוגה, אין צידו להכחיש טיבה אדם נקרא בשם כך וכך ונפתי שאנשי
דורו האמיתי שאירע לו כך וכך" וזה סבלות ופתיות יש כאן? ואם היה הדבור
הזה וילא ותחת יד שונאי, הסכמתי; לו איני יסרפתי ואשא — ואתה טיח שם

צעמוד 254 פירשט דאזי צו שטאטס "שטחים" הספקים, וואס
שטוב, וואסאזוי כי הפיוטן נאכאין לדברי רז"ל (חגיגה י"ג) צשטע שטראק"צ
אז העולם סוף נאכאין וואלן כשתי פקעיות של שתי.

צעמוד 204 לשוא תעיל ספק אם הכו"צ הוא צעל "אני נזכיר היום"
כאלו לא הותר להכו"צ לכתוב וייעוץ ספר וי"ו, וכבר יש לנו שני פיוטים
אחרים שחבר הכו"צ צעדות הכ"צ צונגן אבות דף פ"ד (שהצאח צספרך)
והם 1. "נחמד שכתוב בו: כך רוח צסם נקדם וכו', 2. גאולה שתחלה, אונדו
צני אלהים. אלא שדפוסם כהוצ הכו"צ, וז"ל הכו"צ.

צעמוד 329 כתבת על הכו"צ Der Dichter sieht sich als von jeher
prädestinierte Individualität u. s. w.

אזל העאנער הווא כלו אינו אלל על האדם דרך כלל.

צעמוד 333 דברת על לשון האנסה ככל אשר כתבתי זה עשר שנים צספר
פראלעגאונעני, וואזוי לא הזכרת.

צעמוד 278 הזכרת אהבת רע"צ לצת אחיו, וזה לקחה מן הקונטרס
ששלחתי לכ"ח, ולא דפס, גם אינו דבר נאורס, אלא קאליעקטור שלי, ויהי
לך לומר דבר צסם אונדו.

תקבל צאצאס הסערות האלה אשר צאצאס איני נאמן לפניך, תחת אשר אם
הייתי נאנסי דבור הייתי שולחם לפירשט או להעסק. חלילה לי נאנזר חרצי
עליך, כי כלי ספק אהם ליודאיונס, ואנייד איני נאקוס טאס עד היום איך לצך
כלצי נאנש, עוד יבא יום שיתאחדו לבוהינו, וסחיחת האגרת הזאת תהיה אונת
צכל חלקים. ואתה אם תרלס תוהר ותתן תודס לאונת לעיני כל הקהל על קלס
נאנש שהעירכתך צונכתב הזה.

ולענין הדיואן הכס אסרי שאיני נאחלונדיי הכ"צ העושים ארצעים נאאבות
ציום אחר, הכרה איני יגע ונאן רב איני נאאצד להצין תעלונות קלס נאשכיו ולצבר
נאחלונתים ונקוד נולותים, ואני צוחר לצלות צאני וכתי צונלכות אחרות אשר
תועלתן גדולה יותר לתאשרת היודאיונס.

עוד זאת תאחול לי אם לא אכסידנה תחת לשוני, וואס כי ס' שפתי רננות
לא נאנל נאננו צכל אשכנז רק העתק אחר, וגם צאיעליאס לא נודעו נאננו אלל
שנים (שלי ושל ידידי אלוונגי), ואני נאיד כאשר הקרה ס' לפני העתק אחר
נאכתי ושלחתי אליך, ונאננה הזאת הועילה לך צונלכתך אולי יותר ונכל נאס
שהעתקה לך נאשכרים כ"י (ואני נאנך את ס' אשר יעלני לתת הספר הווא אליך
כי צאננת דלית נאננו נארגליות טוונת), ולנש לא הזכרת צבוס נאקוס כי נאיד צא
לידך?

אדם עתה צדק ה', קבל צדקה הדברים היואלים מלך אהבך צהם לבנו,
 ברוך שך נעלות טויות יקרות הווליות מולד, הספך לשכתך ולהיות לך לעזר
 צוללכת טוים נעמה ועד עולם
 פארובה כ"ו כסלו תר"ו
 ידיך שר"ל.

5.

Schreiben des Herrn Dr. Steinschneider in Berlin, an Herrn
 Ignaz Blumenfeld in Wien.

ב"ה ברלין א"ח של סכות שנת ופרשת בראשית ברא אלמים.

ברכת שלום לנכדך הנשכיל אל דל ישמח לחק וקובץ
 על יד ופאפך וחון רב בה"ד יצחק בלומנפילד נ"י!

באגיע הכה נכתבך היקר מן 12 יולי טרוד הייתי עד מולד, אשתי חי'
 וילדי י"ה כבר הלכו על שפת הים ואני נשארתי לבדי צדיתי להטלים קלת כ"י
 מרשיונתי הגדולה, כדי שלא אהיה הודפים פועל בעל צלחתי גם אני לחרון ולשאוב
 צדיותה הנוף ומוניתי הים (כי זה כמו שנים ויותר פחלום נחלשתי צאוקספורד
 וצבילה ולינות מוח חזרתי למקומוי ואשכ דונם ובעל כמו ג' ירחים, עד שש
 נקלת כחי, אונם לא כחתי אז), ע"כ כתבתי טורותי ע"י ידיך מוסר אשר היה
 אז צנוקס מנורך אינטערללאקט"ן והצטפתך להשיב דבר כאשר אפנה, ונחשצתי
 היתה לכחוצ לך צנוקס הנכתב צעת שצתי בחור אהובי שליו וקפסי ונעבודתי.
 חלל כאשר זמנתי לא היה, כי לא יכולתי — אונם וגם אוקיף להביד לך פרעיות
 ענייני, כי לא נחנול שלשום ידעתי, וצדית אהבה לא נכרתה צינינו, כי נכתבך
 הכ"ל הוא ראשית פגישתנו, ע"כ יספוק התגללותי, לכשר על התאסרות חשבותי.
 סיום צדתי להודות לך על אגרת ידידי שד"ל אשר שלחת לי, וגם הוא מנחל"ל
 ומליץ צעדך לאנור: „זא גם אדם בחור הצאים להקים את סוכת לשון
 סקודט סכוסלח". ידעתי גם ידעתי כי נכתבתי לא יועילו ונאונם להכלית
 הזה, כי אין אני מהנשוכרים והנוללים והנודרים לחות ולשון נקיה, ועוד יותר
 לפי דעתי ונחשצתי צעת כזאת חכלית הקיבולים ונקחצי סכונים וסוקרים צלה"ק
 לכך להיות הספוטות סכונם ודעת והתאחדות הסכונים
 צארות לשונות טורות הספך הנפך צין יושבי נודים ונודים, הגם
 לא נכתד מוני טנראשית הלך ה' אשר אוננו צו נעתיקי הספרים צלה"ק שאנו

מים שלא לנו ונהיו לנו נקיצה וכו' וכו' לשונאי הכתובים העלים והאם אשר צו נשפשו
 קשרי לה"ק בחולות ובשוקים ונחתכו להסוות אשר הלשינו — ואין גם צינינו
 זה להלשין ולנקור דחינו ציד ערכאות — אונם דעת לשון הקודש ונקיונה ונקורה
 אלל נקרי דדקי וצבתי הוד רשות ואם שם חשוד ותואם לשוא
 יעולו צוני עליות על יסוד נוסף; וזה גם היום אשר יעתיקי לל"ק כל טירי
 נשוררי האשכנזים וסמרי פאריז (Mystères de Paris) וידפסו נגיד
 חדשות (לייטונג) על דרך זה וכדומה לו, הלוה יקרא תחיית לשון הקודש כאשר
 התפארו קלת המאספים? כחפז יעשו, ואם עניינים ינקו מכל אשמה אין זה
 חפז, אונם נשפשו יגידו ולא יצאו, ולא יכלינו כל אנכי שפה אשר אין לו חפז
 צילדי נכרים אם גם בלשון קודש ילבישו. —

שנחתי בקרבי בנחתך שנגמחך למלא חולך החדש בנחתי חכמה ונודע
 לבד, כי כל עולמי וכל פעלי לדרוש קדונויות עוננו ולאסוף הטוב והאונם בקיור
 ננרך דבר ודבר בשם אונם ונשפשו נקורו, ואני שונח בכל ענין, גדול או קטן
 יהיה, אשר יחזיק ידיעה ויקול ההנהגה בים החכמה, מים אשר אין להם סוף.
 גם אחי בנחת לקדאני להיות מן העומדים בין המהלכים בשדי החקירה, אונם
 כבר אונחתי טעמיות נשי נחלש והרפואה אשר בקשתי צוני הים עוד איננה
 שלמה לנחת שונות, ואני היום נחוצ להסלים רשימותי הגדולה אשר התחלתי עשה
 זה כנו השם שנים, גם התחלתי להדפיס רשימות כ"י הנחלשים צעיר ליידען
 בהללנדיה ואין לי פנאי להרחיב אנשים בחקירה פרטית, אונם שלא לסולחך
 חלק אחי ונחם קטנה העתק נכ"י הונח כ' חיים ויכאל הנקטן רשימות הנדפסת
 59 והוא קדר הנחלים ואונחתי נחצב על ידי אחי ר' מאיר
 נשפירא (כפי מה שהציג ידידי הח' נחך בקפדו לור געשיכטע עמוד 163
 בשם ר"ח ז"ל, וכן חנאל בסוף ערך הדקא: שונחתי נכנאל שנואל דוד
 אחי ז"ל ע), והעתק הזה נעשה על ידי נחצב בשון ונחם על גוף הכ"י
 עד שיהיה ככ"י מנח דף על דף ואחרי תגובה היטב כדי שינקש נשפשו הדפוס.

העתק נשפד חו"א כ"י ויכאל 59 (דף קל"ז).

הדקאי ר' הדקאי גרסי' צפ' כל כתבי הקודש ונללין נחון ג' סעודות כינר
 נפלה דליקס צילי שנת ונללין נחון ג' סעודות שפריס נחון שתי
 סעודות ונחם סעודת אחת ר' יוסף אונר לעולם ונללין נחון ג' סעודות. ובגמרא
 ח"כ כונם סעודות חייז אדם לאכול בשנה ר' הדקא אונר חרצב אונר ר' יוחנן
 ושניהם נקרא אחד דשנו ואונר נשם אכלוהו היום וכו' ר' חידקא אונר הני תלמי
 היום לבד נדלורחא ונכין סברי בשדי דלורחא ונכייחא זו בנחלחא שפריס נחון.

ונקשרין וכל דתקן בשלמי נאם' פלג מי שיש לו י"ד קעודות לא יטול מן הקופס
 וניי לא רבנן ולא כ' חידקא ונקשרין ודלי דלא ידעינן אליבא דמני דהא וניי כ'
 עקיבא הוה דאמר עשה שבתך חול ואל תלמדך לצרכי שבעין וחס דעדין כמו
 אחד של ד' כוסות דערב פסק ונקעודה שלישיית דדייקין חס אפילו מן התמחוי
 ש' עני הנתפסכס ון התמחוי לא יפסחו לו גצאי לדקס וד' כוסות . ואמר' פשיטא
 לא לריכא לר' עקיבא דאמר עשה שבתך חול ואל תלמדך לצרכי שבעד פסק ונודה
 ונחוס פסקוניי יקא עיבו יין לקידוש כלילס ודיוס ונודה כ' עקיבא שבעתות כל
 השנה שזריך לדבר שאומר שאין קידוש על הפת ויש להקשות בענין זה מנא דנאם'
 קובס פ' היטן דתקן חס כ' אליעזר אומר י"ד קעודות חייז חס לאכול בשבוס
 אמו כ' אליעזר ליה ליה דר' חידקא ולא דרצנן וחסא ליכא למונר דר' אליעזר כר'
 עקיבא קצירא ליה דשכלנא חסא איירי בעני שיש לו נזון י"ד קעודות ואיכא
 לחוקניי כר' עקיבא חסא אמו כ' אליעזר עני אחא לאשונעינן קעודות שאדם חייז
 לאכול בשבוסא אשונעינן וכל' קובס אשונעינן אמאי לא חנוס עשרה או שש עשרה
 קעודות חייז חס לאכול בשבוס . וי"ל דר' אליעזר בלא ליה ראשון פליג דכליל
 ראשון דרצניי הכל חייז . וסכי ונקשרא דקתני אחת ציוס זא' כלילא ולא אור
 קחם י"ד ש"ע ליל ראשון הוא דחייז וי"ד קעודות כלין ציוס ז' דליל ח' כנר פטור
 מן הבוסה ונאלא כ' אליעזר בשלש קעודות כרצנן קצירא ליה ולא כר' חידקא וכך
 קדר הסעודות חוץ ונלילה הראשון יוס ראשון ולילו יוס שני ולילו יוס ג' ולילו
 יוס ד' ולילו יוס ה' ולילו יוס ו' ולילו י"ג הרי ליל שבת כנר אבל קעודה אחת
 יוס שבת שחרית וננחה שתי קעודות הרי י"ד ונולא שבת יוס שניי . ונא שונעי
 כך לאו דוקא שחרי יעלה מן הכס"ש ואין יוס ערבה שבת ואין לפרש כר' אליעזר
 ונודה ליל ראשון ונפיק קעודה שלישיית הוואיל ואינעי לנזכילס חוץ לקוסה אכילת
 ערלי צנוניי תרגומא וניי תרגומא כן וניי סיכות כנוו שבתתני לנעלה שבת שם
 חס צירא שחרי כ' אליעזר ונודה שאם לא אכל כלילי יוס הראשון ונשלים כלילי
 י"ע האחרון ונקשרין דנשלים צנוניי תרגומא ופרש"י דקעודה זו דהשלישית חוץ
 לקוסה היא ואפילו הכי יש לו לילה הראשון השלושין כמו שיש השלושין לקקבנות
 יוס ראשון אף צי"ע האחרון וחץ לקוסה היא שלא יהא עובר על כל חוסין
 כך פרש"י וכלל דבחך סמך אף וניי תרגומא שהוא אוכל לשם קעודות מוכס
 כמו קעודה שלישיית לריכא קובס . וי"ל דכל אכילה שהוא ערלי צמול שמתקן
 חכמים לאכלה חוץ לקוסה היינו דוקא צמול של נועד ונחוס דלא חשיבא אכל אס
 אורכא אכילת ארעי בשבת שבתך . וי"ל דאסור לאכול חוץ לקוסה דבי יבמי
 דהימילא לאכול ערלי ושתיית ערלי לענין נועד צמול אכל לא בשבת דקיינא לן
 דשבת קובעת לנעשר אפילו ערלי ונחוס דכל אכילת שבת עונג היא ומשנחם סם
 הכינני לענין שבת שבתך סמך אסור לאכול ערלי חוץ לקוסה דאכילת עונג קבע

הוא. ולענין טבל שהניקו לטובת החג צמח לחייצו וכן התורה פליגי ר' יהודה
 בדבוק צמח' ונעשרות צפ' המעציר חליים ונחיתין נמי צפ"ח דיומא לסלוגתייהו
 לענין סיוב מוחה ונעשר ועירוב ונאסקא דבחיוצ נדלורייתא פליגי ויחסו לענין
 חילת קצב י"ל דודאי קצב היא לאכול בשבת צמוכה וגם י"ל דקעודות שליטת
 אין לריך לצלוע על שתי בכרות ואין לריך לקדש על היין קידושא דבא אע"ג דאמר
 דבא הכל מודים בשבת דנעין לכס אע"ג דאמר ר' אליעזר גבי י"ע שאין לו לאדם
 אלא אוכל ושותה או יושב וסוהג אלמא אם כולם לשנות כל היום פוטרי עמנו
 וקעודות י"ע בשבת אין יכול לפטור עמנו ונשום דכתיב וקראת לשבת עונג כדאיתא
 צפ' חילו דכרים וגרס' גיטין ש' השולח א"ר יוחנן שתי נשפחות היו ציכוסלים
 אחת קנעה סעודהם בערב שבת ואחת קנעה סעודהם בשבת צונן צית המדרש
 וכיון שקניעת סעודהם ראשונה היא. וזון קצוע לכל והשליטת אם מדרש קצוע כל
 היום דומה צית המדרש צלוחה סעודה הרי אינה כל כך עיקר כי אם הראשונה
 של יום. ושל ליל שבת דכתיב הוא דכתיב זכור את יום השבת זכריהו על היין
 דכתיבהו וציוס ולא על כל סעודה וסעודה וכן נמי לענין צונע בכרות שלימות
 דבא אם רוצה לאכול מיני תרגומא בלא בכרות עולה לקעודה שליטת. ור' חידקא
 הוא שאמר צפ"ח צמח' הענין נשמתו של אדם היא ונעירה זו. ומדרש שיר
 הסינים קורא לר' חידקא הינדקא וכן עשה רב סעדיה סה"ס זל"ע צהשנות
 חרצו לרשעים כשהזכיר ההכונים לשבת הזכיר ר' חידקא כך שם חכם קרופאי
 והנדקי צמח לבי לחוקקי וכו'. ושמועתי מרבנא ש מואל דוד אורי זל"ע כי
 זה הינדקי הוא ר' חדקא. וכך הוא מדרש שיר הסינים שנתחיל ר' נחן אומר
 ונלאכי השרת אמרהו לריש שונק טונים. הים ר' הינדקא אומר הרי את לנור
 שריתן של לדיקים ויש שכן ונלאכי כתוב שהכיר ושה לעלמות יוסף צריח לפיכך
 הכניסין ונכנסו ילחן ואל תחמה שהרי יש בני אדם שזנחין בין עלמות לאדם
 ולצמח וצין עלמות ישראל לעלמות גוים וכן אתה נושא צינחק כשנסק ליעקב
 צפ' חרצע מוחה גבי שבע עולות ר' חדקא אומר אף על הקירוס וטעמו דכתיב
 שכלו צלחן ורבו צה. והא דר' חידקא ניימי נמי צהשוכר את הפועלים ה"ל
 דקסיונה ורבנן הווא לצרכה צעלוא.

ואני אוקיף הערס קטנה על דבר ר' סעדיה המוצא לעולה, אף כי כחצמה
 בלשון לטיין דכשיומי צערך ר' סעדיה גאון (עמוד 2162).

צב"ס ח"ה עמוד 244 כתב ידידי הרב וייסקע: „ולדעת החכם ר' חיים בן
 יוסף [הוא ר' חיים מיכל] ג"י (צמחצב לונץ) הוא [ר"ל ר' סעדיה צעל פי' על
 דניאל] הפייקן' סעדיה צ"כ נחמיה [ז"ל נחמיה] המוצא צמחצב הרב היידענהיים,
 ונזכרו סברותיו בקדר יומם עולם צב"י. וידידי הח' לונץ עלמו

כתב (בספרו ה"ל עמוד 71) „ע"י א"י" . . . דער דעסמטען רייזע
 חו"ל די הערפֿערטענדען מיטגעלייטען נאָך פֿראַגמאָנטאָריס פֿאַר-
 האַנדען זינד" ובערס כתב רק „כ"י וניכאל". ונשאלו את פי ידיו הנכבד אשר
 לי שכן כתב לו ר"ח ז"ל בשנת תקל"ב שר' סעדי' הזכיר בקשר (ר"ל לפי סדר)
 ימות עולם הלדיקים והרשעים לפי כ"י ה"ל צפוף ערך חקא; וזה היה קצת
 השתדלותו לעשות העתק ה"ל ע"י נכרים. ואני אונתתי ברגיונתי שלפי דעתי ר"ח
 ז"ל, כבודו במקומו מונח, טעם בהבנת הוואמר, ואין ספק חללי שר' סעדיה
 הזכיר פה הוא כ' סעדיה ג' און ותשובת חזיו לרשעים ר"ל שחזיו היו
 עשירים על הרשעים ר"ל הקראים, ובהשיבו עליהם הזכיר הסכמים חכמי
 החלמוד ונחומס ר' חקא. וכבר ידענו שהיה דרכם צונן הלו לכתוב ויכוחים
 במרחים וכאשר עשה ג"כ הקדמי שלמון בן יוחס.

עוד שאלה אחת או שתי אשאל נענך הנוגעים לבקורת פסרים. צענדי
 על אורך הכאשק ונלמתי (עמוד 16) שה' יס"ר ז"ל נהן לך ס' חכונה עם
 לוחות ז' ערבי, הישנו עוד צידך? בני ונאסף זה עשר שנים כל וזה שכתב
 בלשון ערבי ע"י בני עמו וגם ונלמתי שר' אברהם זכות צעל היוחסין כתב
 קלח חכונה ז' ערבי, ואם כ"י הוא עוד צידך שלח נא אותו לי ואראה וזה ענינו,
 או הודיעני לני נתח אותו ואיו. גם העתקת ס' עתי ונאין גליון הזכיר שם
 כונו לרעת אם הוא הנומל בקשר אצן צוחן לר' שם עוז שפדוט (שהוא
 קור ס' ונלמתי ה'). . . .

ידידך משה שמיניגשינדר.

6.

Schreiben des Herrn Professor S. D. Luzzatto an Herrn
 S. G. Stern in Puchó.

שלום וכל טוב לידידי הרבם והנבן הר"ר ולמן בוכב טוב י"א

ונחנת הסכמות אשר שלחת אלי קבלתי ושומתי זה, וצריך אתה לה' אשר
 יצעת ועונת להוילא ונאסלה לאור גדול ספר יקר ונכבד לאחד ונלמתי ונכמי
 קדמוני, וצריך טענך וצריך אתה כי עשית ונלמתיך באמונה ובסקידה רבה,
 לבלתי יא ונחמת ידך לזכ שאינו ונחוק, ובכל מקום אשר ונלמתי גמורם זכ"י
 העירות עליו בתבונה ודעת, ועוד ידך נטויה לבדוק שני כ"י אחרים ולהשלים
 ונחומס הסכמות כ"י אשר העתקת ונונו, ולהוילא לאור המקומים והסגרות
 בקונטרס מיוחד. ישלם ה' פעלך ומהי ונשכרתך שלמה ונעם ה' ונעם ישראל.

וגם אני לא חונט עוז ונצלני, ואערוך לפניך קלת הגות והערות אשר
נולתי להעיר בה ובה, ואם ינלאו דברי מן צעניך אוסיפה לך כהנה וכהנה.
ואני צערם אצל להעיר הערות פרטיות בכל העקרונות אשר ינלא שם דק,
ראיתי לדבר דבר על אודות סלופי נקמאות הנולאים לפעמים צספרי הקדמונים
צספוקים הנוולאים צהם צחלוף וונה שהם צספרינו.

הלל ידעת ידידי וכל חכמי הדור יודעים כי אינני מן הוותקדים היחלים
לת האסורה, וצורחים ונהלות על לם שצרוז היונים וצונשך הדורות נסלו קלת
ט"ס צספרי הקדש; וכבר הייתי אני הראשון צקרב אחינו אשר ונלאו לצו לכחוצ
ולהדסים כי צנוקם **תבליתם** ל"ל **תבל יתם**, וצנוקם ישר ונוסורה ל"ל
ישקר מוסורה, וחולת אלה ונולאים צפירוש י כ"; וצהערותי לם יעשים אשר
שלחתי אל ההם רלצעניוללער ע"ה והדסים אותם צשני צשנה 1835 צרהם
ספרו, כחצתי כי צנים רוחו ל"ל **בעצם** ונפני צנכחיצת הקדמונים, אשר נשארה
היום ציד השנוכונים, הי"ד והל"די קרצות ונאל צצורתן (והסכם געעניום ע"ה
לקח לו החדוש הזה והציאו צספרו Thesaurus כאלו הוא פרי שכלו; ולא זאת
לצד לקח ונני ורביא צאונחתו שרי לי ונרי, והוא יכלה ג"כ להסם יהודי אשר
לקח ונני עשרים פירושם ורביאם צישעים אשר חכם אשכנזית).

אצל ונמן הגאונים ואילך, צדורות שאחר הנקוד והנוסורה, לא יתכן לוונר
שנפלו צשונים צספרים, והדבר צרור לכל כי הנסם שהים ציד רש"י ז"ל היה שור
לנסם צצידנו, ורק אולי חיזה חלוף נסמה קל ונאל צין ספרו וספרינו ואעפ"י
שאחרי צדיקת ספרים כ"י לצור (כאשר עשו קעניוקלט ורשסי) ונולאו רצה
חלופים קלים צין ספר לספר, וכל ונקום הדבר צרור שאין אלו אלה עעיות
פרטיים שטעו הסופרים צספום זה צכה וזה צבה, אצל צכל דור ודור וצכל ונדינה
ונדינה יודעים היו אצותינו ונימות הגאונים ואילך חיזו היא הקריאה הנכונה צצור
סוקי הנקרא, ואיזו היא ונצצשת. והנה לא ציוני הגאונים נפרדו ונעלינו
הקדאים, והם הדנקים כל כך צנוקרא, לא היו ונחדשים אם צזון מן הזמנים היו
וולאים ספרי הקדש צצידנו ונצצשים — אצל צאנות ונעולם לא ילאה ונפיהם
חלונם עלינו על הדבר הזה, ונכסוף הוא כי צקדורי התפלות לכל השנה שהדסיסו
הקדאים צעיר קלעא צאכץ קרים צשנת חקס"ה הונגים הודם ולא צום כי הגים
כל הסוקים על מי חלך, דסום ונעוצה עם פירוש שלום ידידיה הנקרא וננחת
סי" הרי ונולד שאין ציניהם וציניהם ונחלוקה צנכסאות ספרי הקדש. ואם היה
ח"ו שאצותינו ונרוב ייעם צחורה צנע"ס התעללו צשניחת החורה צנכחצ, והנימו
לספרי הקדש שישצצו ציד הסופרים, הקדאים שאין להם לא ונשנה ולא חליווד,
ורק הנקרא הוא אירם, היו נותנים עלינו צקולם, ולא היו עמה סווינים על

ונחתה שי שלנו. הנה נצוהו הדבר בהכרח כי לשמות ויטות האזנים ואילך לא נשתמשו הקשרים צדיקו.

ח"כ אפוא הם לפעמים יראה וינגח אחד מן המהצרים שיפסד סקוק בחלוק לבן ויטות שהוא חללו, אין ראוי לקפוץ ולומר שכן היה כחצו בדור ההוא בכל הקשרים או בדורם, אך יש לומר כי קשר אחד נוטעם נזדמן לפני המהצד צעם ההוא.

ולא זו בלבד כי גם פעמים רבות לא קשר נוטעם הטעה את המהצרים, אבל זכרונם הטעה אותם, כי לרוב בקיאותם בחנ"ך לא היו נצקשים הויד הסקוק נמקומו לראות איך הוא כחצו, אבל היו סווקים על זכרונם.

הלא הראה חצ"ס ז"ל בפירוט דברים ל"ב י' בחצ' בדכתיב לנו ונלחין קצין יתום — וזה אינו סקוק, אבל הוא בקרבות להקריט ויס שני של ראש הסנה חצ"ב. שנים שחלחלה אנחתך לרופס, ועדותך דק, ובחצ"ס ז"ל היה יודע הלשון הזה על פה, ודעונו לו שהוא סקוק. וכן ר' יעקב בן הרא"ש צטור יורה דעס קינן רנ"ו כתב: שאלוה שועת עניים אתה השוע — וגם זה אינו סקוק אבל הוא נשמות כל חי לפי נקח הקשרים. ראש איך כל דם עולו להכשל במוכו על זכרונו, וינה נאמר השכילו כז"ל צאונום דברים שכתב אי אתה ראשי לאוהם על פה.

והנה נא לנו המדקדק והעפסם הגדול דר"ק ז"ל, גם הוא צב' השכשים סוף על זכרונו והציג השעה נוקראות בחלוק ויטות שסס, והם מנללים נשכשים כ"י ובדפוסים הראשונים, ואחד ויטס (דפוס ראשולי שנת רנ"א) מנלל צידי, ובדפוסים האחרונים השווינו אותם, ובדפוס ראשולי שנת ב"ר בסוף הספר ר' שמואל לטיף הנוגים כתב התללות ואמר כי לא רלס להקסם, יען כן מנלס בכל הקשרים אשר היו לפניו, כלומר בכל השכשים לדר"ק שראש צב"י.

ואלה הנה הנוקראות שהציג דר"ק בחלוק ויטות שסס:

צשרם צנה הציג וצנה עליה קו תסו ואצני צסו, אבל בפירוטו (ישעיה ל"ד י"א) כתב: הלא יטס עליה קו תסו ואצני צסו כי ויט שצונו נוטס קו ואצן העופרת וכו' הכי כי נקשרו היה כחצו ויטת כונו נקשריו.

צשרם זכר הציג הזכרים לבד ונטף, והכתוב אינו אלא הגדרים לבד ונטף (שמות י"ב ל"ז) וזכרונו הקליף לו הגדרים צסזכרים.

צקוק שרם ישע אחד ונוטעתם וואויזים הציג נוטעים צס' אלהיכם, והנוקרא הזה אינו, אך צסוע א' ז' כתוב ונוטעתים צס' אלהיכם, ופולי ג"כ יש איזה פיוט שכתב צו נוטעים צס' אלהיכם, ויהי רשום צזכרון דר"ק, ומצב שהוא סקוק.

בשרם כון הציא ויזכרים בית ה', והוא ויירמיה כ"ד ח' ויועדים לפני היכל
ה', ושם פירש רד"ק: ויועדים, ויזכרים ויזכורו.

בשרם נצל אחר אגלה את נבלותם (הושע ז' י') הציא ונבלותך אגלה, והוא
מן ויסקודים אגלה (מירכ ח' ז').

בשרם עלם הציא ויהיו חלומים ונלועלים, ואינו חלל ונלועם (שמות כ"ו
כ"ד), ולא נולל בשום ופירש ולא בשום כ"י ונלועלים.

בשרם עוד הציא ויענידם לפני פרעה, ובאמת אינו חלל ויזכרים (בראשית
נ"ז ז'), וראוי לעיין בפירוש בראשית לרד"ק, ואינו צדי.

בשרם רוב הציא צין ריב לריב, ואינו חלל צין דין לדין (דברים י"ז ח').

בשרם שחד כתב והפעל הקל ונונו ותשחדו שחד, ואח"כ הציא שחדו צעדי

(איוב ו' כ"ב), ותשחדו אותם (יחזקאל י"ו ל"ג), אבל ותשחדו שחד אינו צדי, וכן
גם אינו זכר שום פסוק שדורה לה.

והנה נא גם הפסוק לפעמים זכרונו הטעמו, וכוונתו שכתבת גם אתה ידידי

בשרם זכר צענין וקד ונע נשחולל, וכוונתו שהעיר גם דע ראשית אשר בשרם

בשרם זכר צענין את קפיה קיידך לא תקלור. והנה בשרם אך הפסוק וציא אך

יקם ה' את דברו, והסוף ואמר, "פירוש דברו של שמואל ומה" ויפה העיר

שזה איך לו ונון. אבל באמת הוא כי הפסוק נחלק לו פסוק בשפוק, וכוונתו

לדבר דוד לשלמה בנו (מלכים א' ז' ד') לנון יקים ה' את דברו, אשר דבר עלי

לאמר אם ישמעו בניך את דברם וגו', וכן ילך נא פירוש הפסוק, שהכוונה

על נבואת שמואל ומה. אבל הפסוק זכרונו הטעמו, ומשם שכתב כאן אך יקם

ה' את דברו כנו שכתב שמואל (ח' א' כ"ג), ובאמת באמת שגוללים איך ונקום

לנוח אך, ולא נולל כן בשום כ"י ובשום ופירש.

אבל וזה שהעירות בשרם תחלה כי הפסוק וגם רד"ק היו קוראים כקס

נחשבו תחת צה"ת כפולס, זה אמת ודאי, ולכיות התיבה הזאת יסירה צנקה

כפל זה חלוק נקמאות, ואין צידו להכריע איזה הוא הנכח הנכון, וגם נודע

רש"י ושאר מפרשים איך להכריע איך היתה קריאתם, אבל צעל כנשים (המנחם

צדי כ"י ונולל ג"כ צעיר ויכען) הים קורא תחת צה"ו צלוע בקריאתו, כי

הציא הנולל הזאת בחרו חס, ולא בחרו חס.

ואחרי הדברים והאמת האלה חקונו לא ואקוצצם בן הפסוק, הסר ונשם

קלת מן הקטעונים אשר עלו צו ברו היום והשנים. והנה צחלת הסקודה יסד

הנחצר שני צחים צודה ונחשקל, וגם הם נשתצו צכ"י, והשתדלתי לתקנם

ונקצצם.

הַדָּרִי וְשׁוֹשְׁנֵי

נִרְדִּי וְנִצְרִי

בְּאֵר לָגֵן, עֵלֶי

וְיִקְחוּ רֵיחַ

מענה בתפוחי

בסוף הלא דבר

והב במשיביות

דבור עלי אפניו

וכאן ראוי להעיר כי צולת הסיו וכן צולת כדדיו יש בלן חטף אחד עודף על
המשקל הקצוב, וכוף Licentia poetica הנלויה אלל הקדמונים, עיין בתולת זת
ישראל עמוד 39 הערה ד' ורצות כאלה בנמצאת הנציכולי הנוצלת בכוף הקדמונה.
ועדיין לצי תגומם צולת ונענה הנמצאת זכ"י, ובנולת הלל שבושפות מדעתי.

בהקדמה: עמוד (כ"א הלך) על שצילו ולונד דצדיו, ונולת כי לא יספיק אותו
הספר לבני אדם — נסח ראשון (עמוד על שצילו) נכלה לי עיקר, כי הנוצרת
וודצת עכשו על האנן שהיה כ' יונה עמוד ולונד בנספר הסיוג, לא על הזנן שהלך
בעקבותיו ונעשה גם הוא כנועשכו.

ואצלה לנמצאת כ"ש נציכול, וונה נולד כע ונוד כי ונלצד שרובת חסר, הנה
גם הנשאר הוא ונלל שצושים, קלחם אפשר לחקנס ונצבדל צעזרת המשקל, ורובם
צנחי אפשר לחקנס צולת כ"י אחרים. והנני נותן למנך היום ונעט התקונים
אשר השיגם ידי לחקן מדעתי, ואם גם צקלחם לא חקלע לעצרת הנולות והאזמות
אשר ילכו ונחמת ידי הנמצד, רצ לי אם לא אשטע צנניו הדעיון אשר אליו היתה
כוונתו.

זית	שעות	תקן
1	אתן לאל	אתן לאלי
3	אל בואת ובאחרת	אל לחיות בואת ובאחרת
5	ערת עור	ערת צור
סס	פליטחם הנשארת	פליטחם אשר נשארת
8	בלשון קרר הקודרת	בלשון בני קרר אשר קודרת
13	מי יעלה בלב ים טבעו	מי יעלה חועים בלב ים טבעו?
סס	ירמו להוציא האני חותרת	ירמו להוציא האני חותרת?
14	נועץ לבי עינד נפקחה	נועץ לבי: עינד אס נפקחה
15	כי יש בואת לך מה' משמרת	כי יש בואת מאל לך משמרת
17	על פי	על כי
סס	מאור קוצרת	מאד קצרת
18	ואשמע	ואשמעה
19	צועק קום ועשה	צועק: חלציו אזור, קום ועשה
21	רמח לואת קרני ואדעה	רמח לואת קרני באל, ואדעה
סס	כי מה' היא נגורח	כי מה' היתה נגורח
23	היות נבערת	היות נבארת (ענין ציולוכ)

בית	שעור	הקו
25	נמלך לבי ואבינחו	נמלך לִבִּי וְאַבְיִנְחוּ (הכני סמך)
28	ואעשה לו כמו מסגרת	ואַעֲשֶׂה לוֹ כְּמוֹ מִסְגֶּרֶת
29	כמו זר על פני סוחרת	כְּמוֹ זֶר עַל-פְּנֵי סוֹחֶרֶת (אסתר ח' ו')
30	אשר תרא בכל עין לכל עין חזי עוררת	אֲשֶׁר תֵּרָא בְּכָל עֵין לְכָל עֵין חֲזִי עוֹרֶרֶת (עין מוהים) וכל עין חזי עוררת
34	נצב לפי קרת כמו הרמה	נִצַּב לְפִי קֶרֶת כְּמוֹ חֲמָמָה (ושלי ח')
37	החלצי	הַחֲלָצִי
38	ובכן ידעו	וּבִכֵּן יָדְעוּ
40	עדי נפלנו	עַד נִפְלָנוּ
41	כלל שפתם ה'	כָּלֵל שִׁפְתָּם ה'
42	גם היתה לדור דור נשמרת	גַּם הָיְתָה לְדוֹר דּוֹר נִשְׁמָרֶת
45	יום היתה צבי ארץ לנכרת	יוֹם הָיְתָה צִבִּי אֶרֶץ לְנִכְרֶת
51	זכרו קנאת	זָכְרוּ לְקִנְיָאָה (כיון זכור לאנדרס זכור לעצוין חולתם)
55	יום ראות לשונם נחפכה אחרת	יוֹם רֵאוֹת לְשׁוֹנָם נִחְפְּכָה אַחֲרָת
54	הא לא אשר לא נמרה כרמיה	הֲאֵלֶּה לֹא אֲשֶׁר לֹא נִמְרָה כְּרֵמִיָּה
55	עד יעשה שרי	עַד יַעֲשֶׂה שָׂרִי
56	נגדו הנח מפיל	נִגְדּוֹ הַנַּח מִפִּיל
57	כי אפתח פי לעשות	כִּי אֶפְתָּח פִּי לַעֲשׂוֹת
67	קחקתיה	קִחְקַחְתִּיהָ
71	כערת בעלי מסורת	כְּעֶרֶת בְּעֵלֵי מִסּוֹרֶת

חלק הדקדוק. אל"ף של אדום ידושו נוספת — כ"ל שאין סמך סמך כלום, כי לא היתה כוונת הנחצר לעשות ספר דקדוק שלם, אלא להקדים לס' הספרים שלו קלת ידיעות המועילות להקל הכנת ספרו והכנת העקב. והנה עקר מה שהיה לו לדבר על שמוס האל"ף הוא שהיה מלוחיות חית"ן בששמשות צלש העמידים, אך זה דבר שאין לזכר להודיעו לנוי שכלל הוא מציין ספר כחזו צל"ס כנוי שהיה ס' הפרחון. הלא תראה כי גם צו"ן וצו"ד וצו"ו לא הזכיר דבר מציין שמוסם צלש העמיד, גם לא דבר דבר על לו"ד כחזה לי ועל ע"ס ומקם נוספיו, שהן הסוכות היותר מליות צלוחיות אלן, רק דבר על כל עם שאינו כל

כך נולדו וידוע. ודרך כלל אין לזקש בדברי הנאמר הזה שנויית קדר ונדוקק בדבריו, כי לא היתה זאת תפארתו.

בשמושי ה"י, וכן ה"י של אשה ריח ניחוח כי הוא מנחם "ג"ל כי הוא נאש. בשמושי ה"י, בנעש וגרים זה, כל עונת שג"ל אין ללמוד ונאש שהיה כחצו בסקרו כלעונות חצו אחת, שהרי לנעש (חלק הדקדוק ד' ח' עמוד ד' טוטה ז' ח') כתב: אש"י שהיה שחי מלות צמראס, ונלח אחת היא צמראס, כגון סקס קוס, וכן כל עונת שג"ל, עגלה ופס סיה — הכי מוצא כי גם בסקרו היה כחצו כל עונת שחי חצות.

ד' ב' קע"א וזה שהבאת בשם ר' אליה צמור כתוב הוא צד"ק עגנו צפירוש שמואל, ורד"ק הביאו בשם הקדמונים, ועיין וזה שכתבתי בצבורי העמים חקס"ס עמוד 95. 96.

שם עמוד ד' ורבותיו דרשו (ר"ל בדרכותיהם) — אין ג"ל להחליף דרשו בדרכותיהם, כי וזה עיין דרשות ללאן, אבל לרין לנחוק לגמרי ונלח דרשו, כי הסופר הנעתיק אחר שכתב ורבותיו הוסיף באשגרת ליטן ונלח דרשו.

שם בעיני מושווה ונשועמד יש להוסיף כי גם ר' יהודה הכי ז"ל בכוזרי מלאך ג' קינן ס"ה כתב: אבל הדרוקים והציתוקים אינם כי הם חסיקורוקים ומינים נכחשים כ"ה וזה המינים אשר אינו נחשפלים עליהם חספלתו (ואולם הידוע וסדרי הם המושווים) הנכנסים בתורת המעמודית הטובלים צידק. המלאך הזה נולד בדפוסים ראשונים ובכוזרי עם העתקת דוקטטאלך, חזן נחשלות אשר קברתי בשני קלמי לבנה, שאינם בשום דפוס, ונולדתי אותן בכוזרי כ"י שצדי, וכן מחוקות, ובקושי קראתי אותן, וצפירוש אשר בכתובות הכוזרי הזה כ"י כתוב: המעמודית הוא לשון ערבי מורה על הטעילה והרחילה. . . . טעילה בכל הגוף. . . . ולא יכלתי לקרוא יותר ונשני המחקר. ודע כי בסקר דקדוק כ"י שצדי בלי שם הספר והנאמר מוצא בשם ר' יונה בן גנאח צם' הקדמה פירוש אחר לנולח ומושווה, וגם הוא בהשועמד העי"ן מושווה, אך לא מנעין טעילה, אלא, לפי שהעמוד עמנו לפני הסד ונשחעמד אליו" ונעל הס' ונקיים: זה חזיתי וספסרתי נעשם אותו האיש (בן גנאח) ובזכר יודע.

ד' ג' ע"ב אבל מן הפועל שקלה הס' שלו — ג"ל שלקס, כמו צשיטס שאמר זו. לקוי הס"ל, העי"ן, לו הלמ"ד, הוא וזה שהנדקדקים אומרים עולל הס"ל העי"ן לו הלמ"ד ר"ל שהוא חולם באותה האות, והיא לפעמים נוספת ונונו. עילי צערי עיני חולם ולקוי.

שם שם: ויכול אדם לומר ונונו לשון לשונתי — ג"ל לזמן לזשנתי.

סס רח"ש עמוד ג' וכן פעל כאלו הוא פאעיל — ז"ל וכן פעל (בקנץ)
בצבור חות הגרון, כמו לַכָּךְ) כאלו הוא פאעיל (כי הקנץ מוסף אחריו אל"ף
נחה). ואמר זה להורות כי גם צולת דגש, הפיעל הוא ציין ככל כי יש בו (צמח)
אות אחת עודפת על שלש אותיות הכתב.

סס צלמנע עמוד ד' וואי ענוא שהפעלים צמחה שרובן כך וכו' המאמר
הזה חין לו הצורה.

ובכר הים נ"ל לומר שים כאן חוספת שהוסף אדם אחד צגליון, ושהמחבר
לא כתב חלל, "הפעלים צמחה, שרובם כך (ולא כלם, כי קלת מוהמים נקודים
קנץ, כמו שנתפשט אל"ף) וזה לשונות מן השמות שכן קנולין (כגון דָּבָר צָבָר
וחלחם) ויש פעלים קנוליים וכו' וכו'. ואדם אחד הוסף צגליון וואי ענוא?
שנאמר להם אצירים חלל איש וכו' וכו' (שהיה נשפטים להיות וולרע) וכן כל דברי
הנושגה דתן כחזון שונכר, שור שנגח וכו' (כלם וולרע) חלל צוקרל מפני הטעמים
(נפשי פגישת שתי נגינות זו חלל זו) כגון חָלַל איש צָנַח צה, ולפיכך עשו אותם
צמחה, כדי לקנון אותן, כלומר לפיכך נקדו הפעלים צמחה, כדי שיוכלו לקנון
אותם לנולד זערה, ויכנסו הטעם לאחוריו, שאם היחם עי"ן הפעל נקודם צקנץ,
אז לא היה אפשר שיכיה הטעם נקוד אחר. ועכשו נ"ל שיכתב לפרט דרוקס צלי
שהיה כאן חוספת, חלל כלם דברי הפרחון וזה פתרון: וזה טעם שהפעלים
צמחה, שברי רובן כך (צמחה) כגון חלל איש וחצריו, וכן צלשון הנושגה כחזון
שונכר וכו', חלל צוקרל מפני הטעמים עושים המלה וולעיל (כמו שסירבתי)
ולפיכך עשו אותם צמחה כדי שיוכלו לקנון אותם וגם כדי לשנות מן השמות שכן
קנולין — והואיל וזה לידנו ענין נקוד הפעלים צמחה והשמות צקנץ, אחרי
דעתי אף אני. כזר אנדתי צקפרי Prolegomeni (עמוד 125) כי גם פֶּקֶד וגם
פֶּשֶׁר (כלומר גם הפעל וגם הסם) כלם לא היו מתחלתם חלל צעלי שוא ופתח
כמו שהם צלשון ארנוית (**פֶּקֶד**, **פֶּשֶׁר**), כי העצרים הכחיו ונצטא לשונם ונזה
שהיה ציווי קדם, והארמייים שונכו הונצטא הקדמון, ושם אנדתי כי גם השמות
צעלי שם נקודות (**פֶּקֶד**) גם הם לא היו מתחלתם חלל צעלי שוא ופתח (**פֶּקֶר**)
כמו צארנוית, ושם הארמית והרמתי ציין שולטענס וכל הנאים אחרי עד געזעניוס
וחצריו, שאמר כי גָּבַר סָפֵר גָּדַל היו מתחלתם **גָּבַר סָפֵר גָּדַל** כמו שהם צלשון

עבדים, ואנחנו כי אין עיקרם אלא **גִּבֹר סֶפֶר גְּדֹל** כוונתו לטון ארמית
(צֶלֶם, קֶשֶׁט). ולפי זה ראוי לשאול: מה נשתנה השם שעשו בו העצבים שתי
הרמזות, והפכו בו השוא לקנוץ וגם הפתח לקנוץ, ומה נשתנה הפעל שלא עשו בו
אלא הרמזה אחת, והפכו בו השוא לקנוץ, והפתח הניסוחו בנוקונו? — והתשובה
לשאלה זאת היא כי השם הוא דבר עומד בעצמו, ואינו לריך לענין אחר שיגבילהו
על כן פעמים רבות הוא בא בסוף ונאמר או על כל פנים בעצם ונפסיק, ומה שאין
כן הפעל, שהוא לריך לשם שיגביל ווי הוא הפועל כגון ברא אלהים, או ווי הוא
הפעול כגון עושה פרי, או ווי הוא אשר בו תהיה הפעולה כגון ודבק באשתו, או
ווי אשר לו או ווי אשר עליו או ווי אשר נונו תהיה הפעולה, וכן צכל שאר
וייני היחס; וזהו נמשך כי העצמים הנפסיקים הם ונלויים יותר בשמות נמצעלים.
לפיכך עשו העצבים שתי הרמזות בשמות, והרמזה אחת בפעלים. אבל נולד אחר
השם הוא עלול להיות דבוק לשם אחר כאלו שניהם נלה אחת, כמו שהוא הענין
בשם הקנוץ, כגון צֶסֶר-אדם, וזה לא יקרה בפעלים; לפיכך חפצו שעשו בשמות
שתי הרמזות, הניחו השם הקנוץ על חכונתו הראשונה (צֶסֶר) וצלי שום הרמזה,
אבל הפעל שלא עשו בו אלא הרמזה אחת, לא לקחם מנונו ועולם, וגם כשהפעל
דבק עם השם הבא אחריו, לעולם ישאר בו הקנוץ צֶסֶר-א הפעל (צֶסֶר זה), כי
דבקות הפעל עם השם איננה חבור אמין כבמזכות שם לשם אחר, שהם נהפכים
לבשר אחד וכאלו אינם אלא שם אחד. רק עם הכנויים נקרה אחד יקרה לשם
ולפעל, כי כמו שנק צֶסֶר יאמרו צֶסֶר צֶסֶר צֶסֶר צֶסֶר. ככה וכן שֶׁנֶר יאמרו שֶׁנֶר
שֶׁנֶר שֶׁנֶר צֶסֶר צֶסֶר צֶסֶר, כי גם השם וגם הפעל יתלכדו ולא יתפרדו עם הכנויים,
והיו עונם לבשר אחד.

ודי בזה לעת עתה, ורק אודיעך כי נשלטה שירי ר"י הלוי שהפכתון מציא
שנים נולדתי, והראשון המוצא צֶסֶר או לא נולדתי. השיר העומד בסוף שרש ביד
הוא בדיוחן מלק ראשון סימן קס"ח וזה לשונו:

וְהֵם חָרְשׁ בְּכָל-חֲרָשֵׁי אֶרֶץ
בְּמִזְבֵּחַ תִּקַּל גְּנוּיָה בְּנִשְׁמָה

אֲשִׁישׁוּחַ מִבְּלִי יוֹן בְּבָרוֹת
וְאוֹלָם מִלֵּאוֹ יוֹן וְקָלוֹ

ונראה כי הפכתון הציא השיר הזה לא מתוך הספר, אלא מנה שגשג

נזכרנו. ולוונס השיב לו האפיגורס הזה הוא נעמק ונלשון ערבי, והאפיגורס
הערבי מנלל ג"כ בדיוקן שבידי זה לשונו צמיון קפ"ז:

ולא קלב הדיון אלביתין ערביה

חקלת ונאנת אחתנא פרנא חתי אדא מלית בצרף אלראח

כפת פכארת אן חטיר במא חות וכדא אלנסוס חכף באלאורואח

ולוונס השיב הנוצל צרעט טצע הוא נדפס צקדור חרצע חעניות לספרדים,
לאנרו צצנת איכה (הוא צנת חזון) והוא מנלל ג"כ בדיוקן ח"כ וכן החלק השני
סיון י"ח, וגם צדפוסים וגם בדיוקן כתוב מנור עני, חמת מנור שני הכתוב
צפרחון, ובדיוקן יש עוד חלוף אחר, כי צנוקוס ואם יש מנועם כתוב ואם תהיה
מנועם. והנה הצית הזה הוא תחלת השיב, ועל ונחנחנו נעשו קוסי כל שאר
הצחים, כגון הצית השני נסיים כך:

בקצה וכול נשקעו

גם סהר וחמה

ירדו לחתית ארמה

וכוכבי עש ובימה

וכן כל שאר קוסי הצחים כוללים שלשה חזווי מ"ח, וחזווי אחד אָעו, לפיכך

גם וולת המבעו אשר צצית הראשון נריכה להנקד קנץ, כזה:

מבור עני המבעו

הלנפלים הקומה

לידדי בור ודומה?

בו? ואם יש הרומה

ועל זה אשר הפרחון כי לא יתכן לקרוא המבעו בקנץ, כי מנלל שאין
המנלל בשלם אלא צצנת צו שאחריה, לדיך לנקד המבעו צו. ולי נראה כי
המנלל הנפלא ר"י הלוי ז"ל החיר לענאו להשנוי וולת צו, וכתב הלנופלים
הקומה מנור עני המבעו? ואם תהיה מנועם ליורדי צור ודומה? והיתה התנללותו
כי מלות היחס ונשנויין אותן צנוקונות הכצס, כגון והאותות והמופחים והיד
החזקה והזרוע הנעויה אשר (צצס) הולידך ה' אליהך (דצרים י"ז י"ח), ואח"כ
נקס על ההשנועם הזאת אשר חולי גנו אותי עליה הצריו, וכתב, צו ואם יש
מנועם" הפליק וולת תהיה שחיל צת שחי מנועוה צמלת יש שחיל צת מנועם
אחת, ומפני חוקפת וולת צו. ועכשו שעלה ונפחת המפיעה הראשונה נלכד צפת
מפיעה אחרת, היא מפיעת הפרחון. אך גם המפיעה הזאת איננה צלל משוזה
כי הנה ככה מנללנו ישפוטו הם (שנות י"ח כ"ו) צו"ד על דרך הפסק מנללנו
אעפ"י שאין המנלל בשלם שם, כי אחריו עוד מלה זערה (עין ראש"ע), ויהיה
כמהו הקצצו צו.

אתה עתה צריך ה' אתה שלום וביטחון שלום וכל אשר לך שלום כנפשו
וכנפשו ככ"ח מה שלדונה כיום ו' כסלו תר"ה
ידידך עד"ל.

7.

Schreiben des Herrn J. S. Reggio an Herrn . . .

(שלום וכל טוב! *)

שנחתני ידידי באגרתך ובכתבי ידיך חזקת קשר האהבה אשר נהיה ביני
וביניך מיום דעתי אותך, וזה טוב וזה נעים כי עוררתני להסייך דבר צנין
הצחירה החפשית הנשועה בנפש האדם כי היא יסוד גדול בחכמות הנפש, ושרם
אשר נותנו תתעצמה כל פעולות בני האדם כן לעוז הן לרע, והנה לא נעלם
עונני עוונק העושה הם וקולר הידיעה זו לאחזק בערכי, אבל זאת ידעתי שכפי
רוענות הענין כן ירצה בני המורכב להחזיק בו, וכפי וייעוט השגתו להצין האנוח
על צוריו כן יגדל המורכב בהיותו מן היסוד הזה לצחור בעצמא העונדת לו, לכן
לערכה לפניך דעתי שנוענה ואתה דע לך.

לאשונה תדע בדרך כלל שהמקירה הזאת היא מורן וכן הגדול אשר שם
הצורא לדעתו ואין לשכל ולצנית האדם ונצוא זה כלל, כי כמו שלא ישיג האדם
מהות נשואו, ואין שום מושא נשגי את עלונוהו זולתי ארון הכל ית', ככה לא
ישיג האדם על מה נוסדת הצחירה החפשית אשר לנפשו, לפי שהצחירה הזאת
אינה נוקרה לנפש אלא עלונית לה. ואל תתענה על זה, כי כן הדבר בכל הכחות
הנשועות בנפש, לדוגמא תרגיש בנפשך כה הזוכר דהיינו שישאלו בזכרוןך רשמי
הדברים אשר קבלת באמונות המוחים גם זמן רב אחרי ההתפעלויות הכונה, עד
שחולל לנייר דעתך לזכר איש פלוגי ומראהו וקומתו וזיו איקונו שלו וטבע קולו
הם שבערו כונה שנים מיום שראית אותו, ואין סכל פעולם שיכחיש ונליחות הכח
הזה בנפשו. ואם תחקור איפה איך נהיה כל זה בנפשו, וזה הוא המושא הנקבץ
ואולר בני כל כך אלפים ורצוצות לזכרים ורשומים, וזה הם הליזרים האלה העלולים
בקרבנו, הגושניים הם הם רומניים, הם גושניים יקטן עומ האדם והכילם, ואם
רומניים, איך ישבו דבר גושני שמוץ וננוה להיות רומני בנפש, וצונה נעלור כה
לאסוף ולשמוע זמן רב העון דברים כאלה ולקדרם כאלו, תראה איך קלרה ידך
להשיג ונענה, כי נחית כחות הנפש נעלם וננוה כמו שנעלם וננוה ידיעת עלונוה.

(*) הנכתב הזה, וזה הצחיר אחרי נוסחא ישי' ר"ע, שבה לי מתנו הרב מונוניאל ית' וחסד
ישראל לו שכרו. המוציא לאור.

נועתה כל יושבי תבל וסוכני ארץ ונרגשים בנפשותם כח הנחירות הקפסית, ואם
נוולא אחד נוני אלף שינחיתם הכי זה כיוולא נון הכלל, וצטלם דעתו חלל כל
אדם, כנוו שיש אכסים הנכחיתים צווליות הכפס או צרוטיות והשאלתם אחר
המות, או גם צווליות הכורא צ"ה, אש"פ שזה נוסכל ראשון שנתחלוא חלל כל
צר דעת. ונולאכל שכל המין האנושי מודה צווליות כח הנחירות הקפסית שזו חין
צידנו לחקור על מוכות, כי ויה ששאלת חין יעשה אדם דצר צלי שתקדם לו
קצה שחניעו לפעול, או חין יחדל אדם נעשות דצר אחרי שגצר צנפשו לזר
מן הצוירים הנכחית דלזו ונעשו אל אשר יתפון, וזו בגדר מכות הנחירות ואינו
נופל תחת הקקירה האנושית, והטעם כי צהיות הכפס רוחנית כל הכוחים כן
עלמותיות לה ולא נוקרם, וכבר אמרתי ש"ל להשיג עלמות הכפס.

וכס ידעתי ידידי שבהקפה ראשונה לא תמו דעתך בהקדמות זאת,
אש"פ שחנניין צה היטב ינולאם נכוח ואומיות, וזה לפי שנויך הורגלת לחשוב
הספק, ונשתכח כ"כ אומות קותרו דעתך עד שקשה עליך לעזוב הדך אשר צה
דרכת עד כה, כי כפי רצו הסרגל צויר אחד כן יכבד על האדם לקור וננו
ולחזור צנפשו עד שצוק ישוב לו הדצר לשפ, וידוע לו שהצור הנכבד לו הוא
נוסג הננועות, וככה יקרה לצדי אדם המושקעים בתחלות האופניות שנושך הזון
יחשבו צלי אשכרי לנכוג צפירות, וישבו להם צקשת המוכרות לדבר הכרחי
לקיום הגוף, לכן צמחתי להוסיף בגית ידי ולהציא ראיות לקיוחם מושכל היסר
אשר צון יתחזק ויחלוא היסוד הזה, ועמה לכה נא לקחך אם נוקים אחד אשר
מונו חלוא יסר צצחתי, אולי יסרו דצדי צעניך וחודה לי נוס.

(ח) כשתקור וני הוא הננוע אומי לחיו פעולה מן הפעולות מולא שיש
הניד קצה הנציהם אומי לפעול, והקצה האת היא נשפט הסכל הגורד שון
הפעולה הדיא חושך לנו חועלת אומי או נדווע, לכן ידק אומי שקשת כל
פעולה היא צקשת חועלת, אצל אם נצקש וני המוליד רעיון חועלת צקצנו
ולנו מולד רעיון הסר צאחור רגע וצאחור אופן וצאחור שיעור וצאחור התנאים,
יגע לרין ולא מולא חצונה נקשקת לשאלותינו. כי גם צעירים עלמות וצירים
אקורות וצאחים אטיות יתכן שיחשורר אדם פחאור לפעול פעולה וצלי שיקדם
לה קצה חלואית שחוליד או צנפשו רעיון הוא, ואם חין הסבה חולה לו, צודאי
שחיה צעניותו, אם כן זכינו לרין האם האדם מוכרה צנעשו, תהיה קצת
ההכרח צו צעלו, ודוקא צנפשו ולא צגופו, א"כ תהיה נפש האדם קצה ומוקצצ
כאחד, כי הוא מוכרת לפעול. וככה הנכחית אומי הוא צה צעלוא, אצל כל
צעל חי שהוא עלמו קצה לפעולותיו ואין שום קצה חולה לו הנכחית אומי
לפעול נקרא צחירי ופשי, א"כ נפש האדם היא צחירית וחפסית.

צ) אין לנו מן הדרך שדרכו זה אבותינו הקדושים והנביאים, ואף אם
 יסלח הדבר צעירי שכלנו הקלר והמוגבל, חובה עלינו לקבל בדרך אמונה כל מה
 שהאמינו בו ראשי אמונתנו, והנה צחיר המין האנושי וארון הנביאים ונרע"ה השיג
 יותר ממה ששפסר לשום אדם להשיג באמונות ודברי אמת ודעת אלהים, ובכל
 מעשיו ודבריו הורה לנו שגם הוא האנוח היות האדם חפשי צנועסיו, כי נסיר
 מן הכר ורואה ונעשה העגל לא חסד בלבו שהעם העמו צאונם ושמוכרחים היו
 לעבוד ע"ז, אלא ידע שבגלון חפשי עשו מה שעשו, ולכן חרה אפו מאד, ואהבן
 אחר לו אהה ידעת את העם כי צרע הוא, כל' נותם צבאיהם החפשיים אל הרע,
 ולולי כן כשהתפלל עליהם היה אומר, רבש"ע לא חטא העם צדקו אל מוכרחים
 היו ולכן ראוי לך לישא חטאיהם, אבל אדרבא הורה שחטאו, אלא עוד צפון
 לשני ומסר עליו לניחם לכפר על חטאיהם, כי ידע שבמקד ונעצל סרו מאחרי
 ה'. וכן כשהוא הוא עליונו צנוי ונריצה לא החלל לפני ה' שהיה מוכרח לעשות
 כן, חלילה! רק החמקן אל ה' שיעצירהו את הידן בדרך צ"ח המורה שצדקו
 חטא, אבל נשען על רחמי ה' וחנינתו שיקלה לחטאיו, ולכן כתוב שם מלח
 ואחמקן, ולא אחר ואחשכלל, כי שרש מן צחשעל מורה על צקשה החנינה ואת
 הכרחם והחמקן. ועתה תחת אשר שאלת צאגרתך: "האשתיך" כי אש ונוי תי
 גדלו מאשמות כל אדם ולכן מנעו מנכי דרכי התשובה",
 אשאל אותך: הטוב טוב אהה מנר"ע שחגיגה לגלות צחכלך מה שלא עלה על
 דעתו לחשוב ונעולם?

ג) צנפס האדם נעועות כמות רצות וגם הפוכיך, ד"ו אוריות והעללה,
 הנדירות והכילות, הענוה והגאווה, הגבורה והנוך וכיוצא; וכל עוד שהכחות
 שוקטים נחים צנפס לא יפעל האדם מאוונה, וכשרות האדם נוסב צחמת ונחן אז
 יצבר הכח ההוא על זולתם ויתפשט צנפס ועל פיו פועל האדם כל פעולותיו.
 הדעות צדעתך שהאדם יושב ואינו חושב ונחשבות כלל, הנה אז לא ירגיש כמות
 נפשו עד שיעיר אחת מנך ע"י הכוח, ד"ו שהכל לחשוב צדוב עשור וגדולתו,
 יתפשט כוחו צכה הגאווה ויכויסה עד שחושול בלבו ועצר עליו רוח גאווה. ונעתה
 אלו היה האדם מוכרח צנועסיו חסיה חמיד קצה סוויטה אוחו לפעול ויונשך
 ומה שאחר שנתפשט ונשל צו כח מן הכחות שוב לא יהיה אפשר לאדם להשקיט
 הכח הזה ולהכניסה אחר וננחשלתם. כי צעת שהיא נושלת צו האדם פועל
 על פיה כל פעולותיו, וכפי רוב הפעולות שפועל ד"ו בגאווה, כן תוקיף אומץ כח
 הגאווה בלבו ותכרה צו צפון, א"כ רוח המושל הוא קצה לפעולותיו, והפעולות
 עלמן מוקיפות גבורה ואומץ לרוב המושל, ובכחך יתגבר חמיד הכח ההוא
 ויכביח כל שאר הכחות לקור למשנעמו, יאסור אותם צנחשמים וידכאם תחת
 רגליו, ואיך וצנה יוכלו העצדים האלה להאיל עלמם לכירות? ועכ"ז אנו רואים

שהדבר צהפק, כי אפילו אם יגבר על האדם כח גדול ויחפשט ויתרצה לאין חכלית
עכ"ז יש כח אחר באלה הנקראת צחירה חפסית שבה יוכל לנודד צכה המושל
ולפדוק עולו וועל לוארו, כי אין צעולס חוטא ופושע כוונסה וולך ישראל סהכחז
וועיד עליו שחטל להכעיס את צוראו, והתצוק שהלשון הזה להכעיס כולל
חכלית כל התועבות. כי הוחדון צוועשיו להכעיס את צוראו כצד כפר ציכלתו
וצחכנותו וצלדקתו ית', ואיש כזה הוא רשע יותר ונוני שחושב שעשות רע טוב
צעיני ה', ואלדבא ונשה ידע שעשות רע הוא רע צעיני ה', ועכ"ז פשע צכוונה
וצלון ועשה להכעיס. לכן לריכין אלו לוור סהכמות הדעות גצרו מאלד מאלד
צנפשו ונהגו צו מושלס גמורה, ועכ"ז הים צכה צחירתו הספסית לסור מודרכיו
הרעים כנו שצאנות עשה השונה ולצוק הדעה כי ה' הוא האלהים שצו כפר
צחכלס. ואילו הים ונשה מוכרת צוועשיו היחס קשעתו גוצרת עליו צכל יום
יותר עד קדמו לשאל חתמית ולא הים אפסר לו לשוץ להנחם ווונה.

(ד) ויותר מזה התצוק סכל קיסורי החורה יושצים וונגד לסצבתך כי לדעתך
היה זכות ח"ל ע"ה צנכיון העקדה אם הים מוכרת ליקח הוואכלת לשחוט את
צנו? ואיה זכות יוסף צנאלו לשכצ את אשת אדוניו אם הים מוכרת לנוס ווונה?
ולמה נחמרתו אחי יוסף על מוכרת אחיהם ואנצרו אצל אשונים, אם צאונס
ווכרבו? סלס חלוצר שלצן מוכרת לסחל ציעקצ ולרדוק אחריו? ולמה ח"ל חרס
צו אף יעקב? וח"ל שאף יעקב היה מוכרת להוכיחו, זה נגד הטצע, כי אין האדם
פועל אלא כפי הליצרים המושלים צו צעת היותו, ואילו הים עולה על דעת יעקב
שצכרת דק לצן אחריו ונשס את כל כליו, צודאי לא היה מוכיחו, כי די רכעיון
הזה לשכר הוחדו ווונה. גם לנוה צני יעקב רכגו אנשי סכס, מואחר שצן חוור
הים מוכרת לשכצ את דינה? ולמה כעס עליהם אציהם אם מוכרתים היו לנקום
נקומם? וח"ל שכולס מוכרתים היו לעשות ווע שעשו, אשאל איה הם הסצות
שהניעו אותם לעשות כך, כי אילו צני יעקב לנו צעלונס שסכס צחיריי, שצו
אין סצה לקלוק עליו, וכן אילו ציידע יעקב שצניו צחיריים לא היה כועס
עליהם, וכן תדין לכל שאר הקיסורים שצחורה, ואל תשען על ס' אור ה' כי כן
דרכו חנייד להכצות צספיקות ולישא וליתן צכל עיקרי האוונה כדי להכלות פנים
לכלן ולכלן ולא יכריע ציניהם, וכל זה עשה כדי להכלות חריפותו צפילוסופיהם,
הלא חרחה שגס צענין ידיעתו ית' צפרעים וצענין שהארת הנפס דכך צדק הזה,
וסוק סוק אין אלו לריכס לעדותו, כי ידענו סכל האדם כוזב, וכצד ידעת שיש
והכנינו ונכחישם צניקי החורה וננליחות השדים וצחכנות האונת, היחכן להחצוק
צכל צכרותיהם המוויסות גם כשיעציו פניהם נגד חודתנו החווייה? היללה! —
(ה) אחת דצחתי צגלותך לי סצבתך ולא אשכס, שהדעת הוואת מוכרת
פינות החורה ואין חכלית לנזק היותו ווונה, כי על ידם יתכשל האדם ווועשה

הנאות שם העיקר, לא יחוש עוד לכבודם את יצרו לעשות כיון קונו בחשבו שם
כל חריגותו והתחלפותו לא יוכלו לעשות ויה שיוכרח לעשותו, גם לא יונע
לנאות חלופותיו בדברים האסורים ויאלץ שם זה בהכרח. ואפי' ישחקו בכל
החטאות והגילופים והפירות העלמות לא יחשוב ויעולם לשון וינעמו אשר
עשה כי יאמר לעלמו: מוכרח הייתי בעשוי ולא היה חלוי צי לקור ויחס. סוף
דבר לדעתי אין כחל בעשותו וכחוק ויטועה כבשר בצחירה הפשית, ואף אם
יבך צדק מוצים יהיה כוונתו בהסידותו וכוונתו בעצרת הצורא. כי לא ירח
לדבר הנאות בכל לבו, ולא ישים כל חשקו להביע סיג הזונה, ולא יחד לבדו
למכור וכל ויחשבה זה, אבל יהיה בכל ויעשיו כוונתו ויחשקו על שתי
הפעמים, עושה כל ויעשיו בלי כוונה ויחשקו, כי גם לו להסוד על תכלית
הדברים הלא על כל פנים רגליו ילכו אל אשר יוכרחו ללכת, פיו יאכל את אשר
יוכרח לאכול וידיי תעשינה את אשר מוכרחים לעשות, וזאתה חיש כזה ונכת
העקשים ואנשי ונשחית ומיין חיים חיים. ואתה ידידי בין חזן את אשר לפניך,
הקר נא דעה כזאת ונלך והנלל ונעוקשותיה כי נות יודעת רגליה.

אבל אתה ידיד נסתי ידעתיך ואל ירא אליהם וקר נוע, ולא בלכת אחרי
הדעת הזאת רק בעבור שהשגת היותה אמיתית, כי כל חשקך לבקש האמת
ולשפיה, ונעזקתי עליך שבהגלות לך עקשות הקצאל הזאת וההפסד היולל
נעונה תחזיק עליון נעונה בכל חקך ותקבע אמונת הנחירה בלבך. ויין הטעם הזה
לא רניתי להעריכך יותר בראיות אמרות חזקות אשר תחת ידו כי אתה נוכח ההכונים
המודים על האמת, ואל יעך דעיוןך בדברי שול שכתבת באגרתך והדבר אשר
ישלח יותר נעוני הוא איך לא אוכל גם אני להטות את שכלי לדעתם, כי
באמת לא נעכונה שאלת על זה ודברך לא בהשכל, והדבר צדק שני שרואה
לחקור אם יש נפשו כח הנחירה הפשית אם לא, צדאי לא יאמר בתחילת
דבריו: לא אוכל להטות את שכלי לדעת הזאת, כי בזה כבר הוא נודע שאין
צידו הנחירה והוא עלמו סוגר הדלת בעד הקימותיו ונעניע לעלמו השגת האמת,
הם סתירה גדולה ונו? לכן חזינו הקר עקשות כזאת ונלך, וחנקה וגם מוכל
להאמין בצחירה הפשית, כי הצורא ית' לא נעני ונעשך חותן הכחות שנתן
לנפשות שאר בני אדם, ולך צחק זה, וה' יהיה עיך, ושומר רגלך ונלך, ינחה
כעצ טענתך שכתבת לו עד הנה ויחמך בספר חיים ולדיקים ציוס נוס כבוד
הע"ל כחשוקת אובדן המוכן לשכחך

וגרילאס נפדש תשרי כי לא דבר רק הוא ונכס ודקש דו"ל ידוע.

Schreiben des Herrn E. Carmoly an Herrn Ignaz
Blumenfeld in Wien.

האלהים יענה את שלום אדוני, איש באדי, הנכבד והנעלה, ה"ר יצחק בלומענפעלד ז"ל!
מיסרתי לזאת היום להסדראות לפניך בשלש דברים האלה: א מולדות
המבט השלם דון יצחק אברבנאל ותולדות בניו ובני בניו, בין ונכדו; ב עוסק
הכתב שלם הכר דון יצחק לכבוד המבט ואלד נעלה, כ' ימיאל מסיקא שנת רל"ז
לפרט; ג תלום על הזמן, לדון יבדס אברבנאל, יספר זה את כל התלואות
העוללות אותו מיום היותו, וטלטולו וגיורו כמו בגדול, ולואמו אליו. הכתב והסיר
האלה היו עמונים וספונים עד סבה צבית גנוי, ועתה כי זה נועד לגלות אותם
ומי חושך ולהוילאם לאור עולם אני אומר, והים כי יעשונו לך חלם עוד רבים
ועוצים ונכס ונוכנים לנולד מן צעירי אדוני. וזה המלו לעשות, בעזרת האל
הנולד לחדש דעת.

תולדות

המבט השלם

דון יצחק אברבנאל

ורבדי ימי חי בניו ובני בניו, בין ונכדו.

כבר אמר אריסטוטלס: צדיעות יתועדו בני אדם, לא ציחסי (1), על
כן חינונו מן הלוך להאריך בדברי סיחוס אשר התהלל בו המבט דון יצחק אברבנאל,
שנעספתו היא חוטב נגזע ישי ונלד נשכשי בית דוד אשר בלו כספרד ונגלות
מכרן בית ראשון (2). ונה גם האות והעופת אשר נזיל על אונות הדבר, הוא
עדות איש ונאור ואלד בזמן. ויחבר נזה, עם כל השוקת המבט לתלות שלשלת
יחוסו בית ראשון ונני קדם, לא ונלד ידיו ונגלו לקרוא בשם כי הם ארבעה
או חמשה אבות: הכר יבדס בן שמואל בן יבדס בן יוסף (3) בן יבדס (4).
אונס אין ספק שנעספת אברבנאל, אברבנאל או אברבנאל (5) היתה
אחת נעספתות יקרות וידעות צולכות קשייליאס, ששם ישם צעיר שיזיליאס,
חורב ונדולס צוקוס אחד, ציוני הנולך אלפונקו ודון סידרו כמו. לא ורכס דבר
ויכות הכוור כוונלש עם הנולך אלפונקו הכוכר, הכיוו ר' שלום בן וירגא כספרו,
נה סכתב ונשר אחד ונני אברבנאל שגא נשיזיליאס ארץ ונולדו (6) או נה
שנזילא גם כן צעל שגא יבדס (7) ודון שמואל אברבנאל. הדון שמואל אברבנאל
הוא, הוא בלתי ספק אותו דון שמואל אברבנאל אשר כוכב שמו בזמן השגור

ק"ל ויהיה לפרט: גוף די שיביליאה, ואשר לכבודו חזר ר' נחמן בן זרח קשרו
לדך (8) אזי חזיו של דין יחזק אצרכנאל שלפניו.

וכנה עם היות שלמות אבותיו של דין יחזק היו נוספד צולכות קשטיליאה,
עיר וולדתו היחה ליסצונה, קריה וולך רב צולכות פורטוגאל. כי לקצת חזיה
גזירה נטלעלו אבותיו ונאספיה לפורטוגאל. וסם נולד שנת חמשה אלפים וקצ"ז
לבריאת עולם (9). וכבר ציינו עלותיו שנה נתן ה' חכמה וחכמה צלצו והלליה
צלודיו על אחת שבע ווכל בני גילו. ובצמחותו כבד החל לחזר את הספר הקטן
ערת זקנים (10), כ"ה פקדים ציחור הפרשה: הנה אנכי שולח
מלאך לפניך, ושאל צו שלמות רבות וענוות, ופקד צו הקירות גדולות
וענוקות בהשגחה הפרטית ואשר ענינים עד שהיה שמו נודע בשער זה רבים,
ובסקדנה החלל את עליו שונד עסקיו צפקוויטיא לא היה לו פנאי לעיין היטב
ואמר: "וכן עוד היום נגרשתי ופני העיין, והייתי נע וגד צאך, שעם צמוך,
פעם צמחות, עובר לקורא!"

אחרי כן החמיל לכתוב פירוש על ספר חלה הדברים ושלת אותו אל
גדולי דורו לדעת מה ישפטו עליו, הלא הם דבריו בהקדמות לספר ההוא הנכתב
בעיר וויוטפול, שנת ה' רנ"ו: "זה לי עשרים שנה (11) ציינו צמרותי צהיותי על
אדמותי העיר ליסצונה עיר ואם צולכות פורטוגאל, אשר בקצה מלכות ספרד,
ונלחני לבי לשאול שאלה גדולה, כוללת ספר חלה הדברים, נושנה המורה אשר
סם נושה לפני בני ישראל, ואחנה אותה לפני כל יודעי דת ודין, וכן גדולי חכמי
הארץ יושבי על עדין, והולכי נתיבות הטובות, ראשי הישיבות, ושיצו אותי דבר,
איש כאשר עם לבצו, צעצו וניצו, כי לא נותקו רגזי נחלי נהרי דרכיהם, דרכם
ונושצותיהם, חם לבי צקצקי? דברתי אל לבי, שא בא כליך חותמוך ופחיתך,
שצנך ונושענך ולודה לי ליד צהר השאלה הזאת, ועשה לי נוטעונים, ימדיו
יהיו חנוים, צפירוש הספר הזה, כי עת לעשות לה' וחשונה להציל לאיש האלהים,
דכן של נציחים, צהכצת ציחור נושנה חורמו ולהגלות לכל עדותי עניקותו
וסתרתו, ואת יקר תפארת גדולתו, יען וציען קלך נוש פרישתו ונכחצת דבריו
הנושפשים, ישינים וגם חדשים."

וכ' ליה הצרכה צאקויו, גדול ליהודים ונושנה לנולך אלפונסו הקוויסי:

גדול עצה ורב משרה וכבוד,

ורחב לב כחול ימים מקיאים;

מלכים שואלים כל יום עצמו,

וכל מושלים ושדירים חצבאים (12).

ויהי הנולך אלפונסו גבור ואיש מלחמה, וארץ פורטוגאל קטנה צעיניו ויחסוק
להגדיל את שצו מלכותו ולעשות לו סם צגנורים, וילך לאפריקה וילחם צה וילור

על טאגניד העיר. ועל שם ונלחמוהו האלה נקרא שמו האפריקני (13). ובשנת
 שלש ושלשים למלכו, היא שנת רל"א וחמש אלפים לנאסף בני ישראל, וישים
 המלך פניו שנית אל אפריקם וילכוהו חת העיר ארזילה ויחכים כל אשר צעיר
 ומאיש ועד אשה, עשרת אלפים נפשות, אשר לזנות ואשר לשני לשני, ובחורם
 קהל ישראל חמשים ונאחים נפש, העושים צרעז וצלווא צעירם ובחוקר כל.
 ויקם דון ינאק עם יתד המנהיגים עדת ישראל בלישצונה וסריוו ונחך העדה
 שנים עשר נשיאים לעשות ונעשה הנדקם ולחוליא ונאסף אקיר, וישלחו אותו
 ואיש אחר ונאמנהיגים, ונעיר לעיר לאקוף פדיון נפשמ, עשרת אלפים כסולות
 זהב (14). והוא נקרא הנדינים:

נדיבתו חסידות ויושרו

עצומים מחיות בפה בטואים (15).

למקופת השנה הזאת, שנת לר"ב תרצה נחלתו, שלח המלך אלפונסו מלך
 פורטוגאל ומלכים אל האפריקני ונאחיו, השב לזכו די אלמודא, והסכים גואן
 סיוורק אחד מנאחיו דון ינאק. וילז עליו להציל את שלונו אל ידידו הסכם השלם
 רבי יחיאל דמיא (16), באגרת שלונוים אשר כתב אליו. ונאמה שלם לפניו
 קשר עטרת זקנים אשר עשה וסירוש אלה דברים אשר הוא עושה אז,
 כי לא היה נשלם עודנו. גם אשתו אשר הוכיח ה' לו לינאק, שלחה מנחת זכרון
 להנציהם אשת רבי יחיאל, שפחה עלוועדת שחורה ונאורה. עוד זאת גור דון ינאק
 על הדוקטור גואן סיוורק, להקריב לפני האפריקני, שאלות ובקשות קהלות ישראל
 בנלכות פורטוגאל, ולחלות פניו לתת להם שלוחותיהם ובקשותיהם, כי ציוחר
 שהיה דון ינאק אצבענאל שר וגדול צעומים, היה רגלי לרוב אחיו ודוכס
 עוז לעמו.

אחר הדברים האלה, עלה צלנו למרש ארצעה קפרי נצחים ראשונים,
 יהושע, שופטים, שמואל, ונלכים, אך נארוז עבודתו משה מלך ושרים אשר
 השתרגו עליו על גוארו, לא יכול לעשותם, עד כי ננעה צו יד ה' וישלכוהו לארץ
 אחרת. כי המלך אלפונסו אשר אהב אותו וישימורו שר בנלכותו, נחצ צנאפה
 שנת רנ"א. ויעלך תחתיו יואן צנו, מלך חדש אשר לא ידע את ינאק, ואשר
 הסך לנו לשנות כל שרי אציו ואורחי שמו, ויגרשם מנפיו. ובשנת שלש למלכותו,
 היא שנת כי ננ"ר חקיר, שם עליהם עלילות דברים לאנור: בני מוח הס, כי
 קשר קשרו עליו לתת אותו ואת ארצו ציד מלכי קפרי. ויתפוש מהם הדוכס
 די וניקיו, אחי אשתו וינח אותו בקרד, והנשאלים קלתם הרב וקלתם גרם מארצו
 ויקם את כל אשר להם. גם צינאק התאסף המלך על לא חנום צכפיו, ונמן אותו
 בקופרים, בקרצו שם ארצו, וישלח אליו משלחת מלכי רעים לאנור: המלך דבר

דרכ אלי אל תעמוד! והוא מי נולך שער, שם לדרך פעמיו, ולא ידע כי צנפשו
הוא, לולי הקדי' ה' כי לא חמו!

והיה בדרך צולקן ויצא המגיד אליו בלע ויאמר לו: אל תקרב הלום, כי
עת רעה היא, הולע כל נפשך כי רבים סללים הפיל המלך, אף כי לא פעלו
עולם. וכסעו כדברים האלה להליל נמוות נפשו, צנפו יצא באישון לילה ואפילה
וישם בגליו, יום וילכה לא ישבות, עד כי בחנות ליל שני הגיע צבול ונלכות
קשטיליאה פה שינורה דילה אורדן. הצק אור והרלים דוכצי הככש ילאו
דמופים צמות המלך לאמור: תפסוהו מי או נח! אף אלהים הצין דרכו ולא
ידע את נקמתו. וראו המלך כי לא יכול לו, ויקח את כל אשר לו ונקרקעי
ונוטעלי, כגולות ונלכים, כסף והצ צד בלתי השאיר לו שריד, ולבוא לעק לפניו
מן המקום אשר נקטר שם, צונגלת ספר כתוב עליו לדקדק ותועמו, כמו פתן
חשש יאעם אזנו, לא השיב ידו וצלע (17).

בקשטיליאה ארץ מגורי אבותיו, הקע אהלו אהל תורה צתחלת שנת דנו"ד.
וה' הקרה לפניו אנשים חכמים וידועים, חכמים ונקשינים לקולו אשר צקשו
ונמנו לשלוח יד למכש להם ספרי יהושע, שופטים, שמואל ונלכים. וישמע
ויחצר צנה הדיא, פירוש שלשה ספרים וכן הנביאים הראשונים האלה, פירוש
ספר יהושע נעשה מעשרה ימים לחודש נרחשון עד כ"ו צו: פירוש ספר שופטים
מיום ראשון לחודש כסליו עד כ"ה צו. ופירוש ספר שמואל מיום ראשון לחודש
טבת עד י"ג אדר, יום נום אקתר. וצנחו להחליל פירוש ספר דניאל הוא ספר
ונלכים, נקרא לצא אל חצר הפנימית לפני המלך ספר פירדגאדנו והנלכה
אוצילה. ויתן ה' חנו צעיני המלך והנלכה והספרים היוצאים ראשונה צנלכות,
וישינוכו שר צנלס, וישצ שם בחקשו פנונה שנים. גם עושב גם בצד אשר
יעשה אוחם החדם וחי צהם, קנה לו צקצ ביונים האלה (18).

והיה צנה החשיעית היא שנת נוצר"ה ישראל יקצלו, לכד המלך כל נלכות
גדנעה מיד הישמעאלים, ויאמר בלצו: צנה אחרתם לאלקי המלכאני חיל לנלחמם,
וצנה אקדם לקוי אשר נתן הנלכרה הזאת צירי אם לא צהכנים חתח כנפיו הסה
פזורה ישראל, או להשליכו לארץ אחרת ונעל פני! וינא דבר המלך ודחו כנשלם
חדשים לא תשאר מרקה בכל מדינות ונלכות ונכל איש אשר יקרא צסם יעקב
וצסם ישראל יכונה, אם לא יעצרו על ראשו וני נוצרים. ויחק ידע את אשר
נעשה ויחנפל פעונים ושלם לפני המלך להחחק לו לאמור: הושיעם המלך! למה
תעשה כה לעדדך צני ישראל, הלא אין הכר שזה צנח המלך! ולא אזה לשמוע
לקול תמוזו ולהטות אוזן להפצרו, כי הנלכה עומדת על ימיו לשטנו, וישמע
צית ישראל את הדבר הכע הזה ויתאצלו ויאמרו איש אל אחיו: נחמה ראש ונלך
צסם ה' אליהו. וילכו צלא כח שלם נלכות אף רגלי העם והוא צנלסם, ציום

אחד, יום ט' צאת שנת רנ"ב (19). וכל נדיבות הנהל. והם הלכו למלכות פורטוגאל ולמלכות נבחרה בקרצים אליהם, והם שמו צים דרך לארצות אפריקה ואסיה, ואחרים עשו נתיבה צווים עזים לארץ תורבונה, יון ואיטליה (20).

זה הדרך האחרון צמר לו גם דון יחזקאל אצרגנאל עם כל בני ביתו, ויהי צחוק הבאים דרך הים פה העירה נאפוליס האהוללת אשר תחת מונטלת הנהל פירדנאנדו הראשון. ויהי כשנזע הנהל את שונע צווא, וישלח להציאם אליו ויקבל אותם בקבר פנים יפות, ויהי לו ליועץ, וישב יחזקאל שאלו ושלום כל ימי הנהל פירדנאנדו, ויכתוב את פירושו על ספר וולכים, וישלם אותו יום האחרון ונחודש אלול שנת רנ"ג, היא השנה הראשונה לגירוש ספרד. ויהי בשנה השנית, היא שנת רנ"ד וינת הנהל פירדנאנדו ויקס צנו אלפונסו השני תחתיו. גם הוא אהב את יחזקאל ויעמוד בחקשו על נשונתו עד כי עלה קרלו השמיני ונהל נרפת וכבש מלכות נאפוליס. ויצחק ונפניו הנהל אלפונסו לאי יליאליה, ויבד ענו דון יחזקאל, והוא לבדו נשאר עם הנהל והיה לו לאב וליועץ כל הימים, עד כי חלה חליו אשר נות בו בשנת רנ"ה, ונחפרה המצילה (21).

ויהי אחרי הדברים האלה, וילך יחזקאל לנפשו נע וגד צאצא, כי הרפתים צוזו את ביתו בנאפוליס וכל ספריו ונחודיו העוזים סמו תנוו צלכות. ותשאר רוח צאי קורפו. וכאזרח נטה ללון החליל שם פירושו על ספר ישעיה צראש חודש אב שנת רנ"ה וחודיה. אונס נפסקה ונלכת הפירוש הזה ונפני סבורים אחרים. כי שם צאי קורפו אנה ה' לידו את פירושו על ספר ונשנה חורה אשר עשה בזכותו בלישונה ואשר ערוף עורף נוצית ונדרשו כשצח ונלפני הנהל פורטוגאל יואף השני, ולא ראה אותו עד היום ההוא, ושנת צפעלו כמולא שלל רב, כאשר כתב בהקדמתו לספר הזה, ואלו דבריו: „ונחמלת ה' עלי צאתי לאי קורפו ואשכ פה, והנה הקרה ה' אליהם לפני ויה טעשיתי צפירוש הספר הזה ונפשי להלה ושונתה החזיקה צו ונשקה לו ותאמר אוקיפה נא צגדלו והילו, כהנה מנצלי לו, כי נענע אשר היה ונפעלו, ועתה יסבורו לללים חללים לללו.“ והוסיף עליו ונענע אשר היה לפניו, כשהלך ונשם אל עיר ונופולי ונוחז הסולייא אשר ונמלכות נאפוליס (22).

שם צעיר ונופולי התצוד עלמו לדבר ה' שונה שנים. ויכל לעשות ספר ונכבת הונשנה, היא פירוש ספר אלה דברים הנזכר, צעשרים לחודש טבע שנת רנ"ו שונים. ובשנה ההיא, צערב פקה, חצר ספר זצח פסח. ויחקדמוהו הכחיה צוללים גדולה, כתב טאטמו ונניו הנם צאצא אחרת והוא נשאר לבדו גר צאצא נכריה, לא ישנע לשון העם. צום י"א המזו אחרי כן, נשלם חצור נח לת אצוח, אשר חצר לשם הסר דון שמואל אצרגנאל צנו הקטן. וצעיר מוקלט הואח חצר עוד ספר מעייני הישועה על דיאל בשנת רנ"ז ובשנת רנ"ח,

צִין שֶׁנֶּחֱזַק כִּנְיָ וְרַם צִכְחָה דִּין יִלְחַק כִּפְרִי רֶאֶשׁ אֲנֹנִים צִסְקוּי הַחֹרֶה וּנְפִעֻלוֹת אֱלֹהִים בְּחֹדֶשׁ הַעֹלָם. וּבִשְׁנַת רַס"ג (24) נִקְבַּע עִם צִנּוּ הַיָּמִי שֶׁכִּדֵּין יוֹסֵף אֶזְכְּרָנָל מַעֲרִי וְנוֹרְפוֹלִי וְיִלְכוּ שְׂמִימִי יִסְדִּיו לִוְיִילִיָּהּ הַעִיר. וְשֶׁכִּי הֵיךְ מִכִּוִּין לְגִזְרוֹת אֵת הַפִּסְכָּה צִין הַכְּגִימִים וְנוֹיִילִיָּהּ וְצִין הַמֶּלֶךְ פֹּרְטֵגֶאֱלֵל עַל דֶּכֶר כְּסֻדֶּה הַבְּשָׁמִים. וְכִרְאוֹת הַשָּׂרִים וְהַיִּזְעִלִים שׁוֹפְטֵי אֶרֶץ וּמַחֲקֵר קִירוֹת לְצוּ הַכְּנִיָּסָהוּ בַּעֲלָמִם לִפְנֵי וּלְפָנִים וּבְלוּ לֹ כֵל כְּתָרִים וּנְוֹלָפוּיִם, וְדִצְרוּ הֵיךְ יִקָּר בְּצִינִיָּהּ כֹּאשֶׁר יִשְׁאֵל אִישׁ בְּדֶצֶר הַאֱלֹהִים. וְיִשְׁבֹּז שֶׁסּ בְּצִינִיָּהּ בְּכִצּוֹר גְּדוֹל וּבְשֹׁלוֹם רַב, וְיִשְׁלַח לְכַתּוֹב אֵת פִּירוֹשׁוֹ עַל כִּפְר יִרְמְיָהוּ, וְיִשְׁלִיחוּ עֲרַב בְּנֵינֹת שֶׁנֶּחֱזַק שֶׁנֶּחֱזַק רַס"ד. וְהַשֶּׁכֶל מִחוּצָה שֶׁלֹּא הַקִּדִּים הַנֶּאֱמָר, וְהַ"כּ שֶׁסּ נַעֲשֶׂה אַחֲרֵי כֵן פִּירוֹשׁ כִּפְר יִזְחָקָל וְתָרִי נַעֲשֶׂה, אֵף שֶׁלֹּא נִזְכַּר בָּהֶם הַנֶּקֶדֶס וְהַזֶּמֶן מְדֻרָּה. כִּינִיָּהּ בָּזֶה בְּפִירוֹשׁ עַל הַחֹרֶה וּשְׁלֵשׁ חֳנֻשִׁים כִּפְר בְּרִאשִׁית, וְיִקָּרָה וְנִזְדַּר שֶׁנַּעֲלֵם הַנֶּקֶדֶס וְהַשָּׂרִים אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ, כִּי הַנֶּקֶדֶס וְהַזֶּמֶן מִזְכָּר בְּסוֹף כִּפְר רֶאֶשׁוֹן: גִּלְסָלִי שֶׁנֶּחֱזַק אֶפְסָר, הוּא עַת הַעֲתִיקָהּ וְלֹא זֶמֶן מְדֻרָּה. אֲנִיָּם בְּסוֹף פִּירוֹשׁ כִּפְר שְׁנוֹת כֶּחֶז וּנְפֹרֶשׁ שֶׁהֵיכָה הַשְׁלֵמָה בְּצִינִיָּהּ, צִיֹּם דֶּאֱשׁוֹן לְחֹדֶשׁ וּמַחֲשׁוֹן שֶׁנֶּחֱזַק רַס"ו לְפָרֵט.

צטנח האזח, ה' אדר, שלח אליו מלי קנדיא להניח להם הכסף שאלו הכסף
י"צ שאלות צעניי הפלופופים, והוא השיב אליו צעוד טעם ודעת, לתקופת השנה
האזח שנת רס"ז (25). ונהדך דצריי תשובה דון יתכן לשאלת הכסף הכסף, על
אודות הפסדים אשר חזר ושבר כזר יללו ונתחת ידו, ונונה יראה הקורא, שצעת
ההיא כזר. השלים פירות התורה, ונללכה ונרצה ויקרה. אך היה הפירות ההוא
בכתב יד, ככל אשר ספריו, וזאת השלשה חזורים אשר נדפסו יחד בקונטנדינה,
צין שנת רס"ה ורס"ו, והם ספרי ראש אמונה, זבח פסח ונחלת
אבות. עוד יראה הקורא ונתשובה האזח, שאלנד הפסדים אשר זכרנו עד הכה,
חזר עוד שפר לך עולמים, שהתחיל לחבר צהיותו בנאשולים ושאר צא
הנפחים בראשונה ושללו את צהיו נאמד ולא ראה עוד. הפסד הזה היה קוצ
על שבר ועונש העולם הזה והעולם הבא. וכבר היה ונתחונן על אדגרו ויקר
תפארת גדולתו בפרק דציעי, ונשנה דצי יעקב אומר, ונפטר נחלת אבות.

כיוולת זו חזר ספר צנצואה, נגד דעת הכוזב"ס, וקרא שמו נחמה שדי,
 אך צללות הגרוס ספרד לא נולחו ולא נולד עוד. שני ספרים האלה החל לעשות
 נחשד, הראשון, באופן יותר רחב, וכולל אותו בג' נאמורים, והשני בשם חדש
 להקת הכוזבים, אך מפני טרדתו בפירוש התורה לא השלישם עדין. עוד
 היה חזר דון יצחק, איזה ספרים אשר לא נשא שום על שפתיו, בחשונתו אל
 הכתן, והם: ספר יונת עולם, שהזכיר בו בקלרה נחמה שולד אדם הראשון
 עד יום חצורו, כפי ונה סקופר ונחמו בקסר נועיני הישועה (26), ונאמר אחד
 נגד הכר המורה על דבר מוכנה יחזקאל, כפי ונה שזכר גם כן בקסר נועיני
 הישועה הנזכר (27). וספר קלר ציחור לורות היסודות אשר נדפס עם ספר
 עטרת זקנים. נאמר קלר ציחור קוד המורה ואופן חצורו, חלקיו ודרושיו, אשר
 שלח לר' שאל הכתן, והנה נדפס אחר תשונתיו על שלוחתיו. סוף דבר, החכם
 דון יצחק חזר פירוש על ספר מורה נבוכים. ונפי השמועה הודיע הנועתיק ר'
 ליאון מלכי, בן דוד מלכי, שהחכם הנופתם נתקשם בישיבה של נועלה קודם השלים
 הפירוש היקר הזה (28).

והיתה זאת בשנת רס"ח, ובפני הדור נחמו קיוון הסנה: אהה חס"ר עניי,
 באהרם חסרנו כל! ויבוע יצחק וינתן בן שבעים שנה ואסד. ושימונו אותו בארון
 ויהי אצל גדול והספד זכאי לכל היבודים. גם שרי ויניחלה וגדוליה עשו לו כבוד
 צנוחו, ויעלו בניו את גותיו לפדוזה, ויקברו אותו בקברות הישנים אשר היו נחשוץ
 לשער העיר הנקרא זנז ארוך. וציונים ההם תוך ה' ימים נפטר הכר הנפוכס
 ונודע ר' יהודה ניינץ, ויקברו אותו אלה ונצותיהם אצני זכרון, זה אצל זה. אך
 נופני הכעה לא נולד יצחק ונחמו גם אחרי נחמו, כי לשנה הצא, שנת רס"ט צא
 האויז לנור את העיר ותהי נלחנה חזקה קציצ לחומות העיר פלדוזה, ויחריצ
 את קציצותיה ואת הקברות האלה הכס, עד כי נעלם מקום קבורת החכם ולא
 ידע איש איז עד היום הזה (29).

ואלה ימי חי דון יצחק אצנצואל זכרנו לצרכה! כלן לא היו שוין צטונתו
 וצנעתו, אכן הופיע תמיד נאור שכלו ותצונתו, כל ימיו היה איש ישר ויכל
 אלהים, אהב ודוכס עוז לעמו:

אלי עמו הכי הוא עוז ומגן

ומציל נענים מיד משנאים

והוא עומד והוא גורר פרצות

ומושיע יהודים מלבאים (30).

נעים צחצחת ונרעים, אף גם הנולדים, ואם היה נחמנד בקפריז לאמונתם
 ועוול בהם להפיל כל ונצלרי דמם, אהב את אנשיה הישרים צלצותם, נהנה

בצורתם, ונקם שלומם וטובתם כל הימים. פירושו וחזריו מלאים לנוד ודעה, כי הכזה קרא ושנה בצפרי ישראל ועמים. צקילתו בחלמוד ובמדרשים, צקורות דברי הימים וצפילוסופיא הלא נודעים הם לכל קורא ספריו. גם לנו ראה הכזה שכמה צכל ויניי ונדע, אך כולם רק להצין ולהשכיל תורת אל, שעשעיו כל ימיו:

בכל מדע בכל חכמה ובינה

מוימותיו רצון כל איש ממלאים

אבל חשקו בתורת אל בכל עת

סעיפיו בה בעוו נותנים וגו' שאים (31).

נפשו גרסה להכיר ונתורת ה', חרפה וצו דעות נכריות והיה אחד ונגדולי ישראל אשר גרשו אריקטיוטילוס ונהפסם צנחלת יעקב.

ספריו המחוכמים יעידון

הכי הוא ראש מבקשי בין ומוציאים

אמונות במ מזוקקות צדופות

דבר שקר ומינות לו שנואים (32).

וה' נתן לו לשון למודים דבש וחלב תחת לשונו, ונה טובו ונאוריו ונה יפו ונליצותיו:

מליצותיו מחוטבות ערבות

ומאמריו מחוכמים ונאים (33).

אונם החכם תמים דעות הלזה, לא ונגע ונלקחת חיה דברים ונן הצא צידו וננחה לה', וספרים וחזורים זולתו, פעמים הכזה וננלי להזכיר שם וחזורים עליהם, וכבר העיד חכם אזולאי בצפרי ועד להכמים (34) שנמלא כהוצ לבנו של הכז ילמך עכאמה, כי הכז ילמך אצננחלל זוכר קשר אציו ושוחה וינייו. ולכבי הכותב רחיתי צלומשטרדם צנית אולר ספרי ר' זלמן ראובנס, ספר עקידת ילמך דפוס ראשון, וצו צשער הערה כחז יד של רצי ונאיר עכאמה צה קוצל על ונהרי"א על אשר העתיק ספר אציו צלי להזכיר שמו עליו. ראה לדוגמא, דברי צעל עקידה צשער ז"ל דברי הנהחיל: ונמדרש ונאיר דכתיב שלם תשלם את האם. ודברי אצננחלל צפרשת כי תלא, על הכהוצ כי יקרא קן נפור לפניך, לשון הכי"ע צשער ז"ט, ולשון הכי"א צפרשת נלצים. — ואולם צעל קשר עקידה עשה כיוולא צזה צקשר דרך אמונה. לא וראה דברי ספר ונלרף לחכמה להחכם ר' יוסף שלמה דינמדיגו. הלא כה דצין שם: „ולא אוכל להחלפק ונלהציא דברי החכם השלם הפלוקוף הנעולה כהר"א אצרהם צן ציצאגו ספרדי מלרגון, שהוא היה לעינים לנזהר"י עכאמה ולא קר ונעקבותיו. גם הכזה נשתמש דצדציו הגם שאינו אונמם צשמו, והוא בצפרי הנכצד הנקרא דרך אמונה."

עוד יראה הקורא, כי גם דון ילחק אברבנאל השתמש הרבה בדברי צעל
 דרך אמונה צפירושו על התורה. ונפרשת מקח ונציל דעת המכס ר' אברהם בן
 ביצאלו הנחמד שנתה לא מטא, בלשון: ראיתי בדברי אסד ונחכמי
 הדור, ואולם בקשר ראש אמונה אינו מזכיר בשום רגז צעל ונחמד דרך אמונה
 אף על גב שרוב דברי הפרק האחרון נזהר הקשר ונכיונים ממש עם לשון ספר
 ראש אמונה, עד שאין ספק כי האחד הועתק מן האחר. עיין הפרק העשירי מן
 ראש אמונה, דף י"ז ע"ב ונדפס ויניליה ש"ה: והמכונה השלישית אשר כוון הרב
 צונספר העקרים האלה וכו' כל הענין המכונה השלישית זה מנולא נכחצו ונלשונו
 ונמשך בקשר דרך אמונה, ונאמר ג', שער ה' דל"ט ע"ב. וכן כל מה שכתב לקמן
 בפרק י"א וכל הענין הכתוב צי"צ ונפטר ראש אמונה, מנולא בקשר דרך אמונה
 צונקוס הנזכר אות צאות. עיין עוד שם הפרק הששי ונפטר ראש אמונה ונאמר
 ג' שער ד' דף ל' ונפטר דרך אמונה. וכבר ציינו דון ילחק אברבנאל קם איש
 נגדו ונתן צו גמלי ודופי והוא התגלל עליו צשיר וכו' ד צמים, תחלתו:

קם ור מצחק ביצחק,

לבש קללה כמדו (35).

ואולם הספרים אשר השאיר אחריו ואשר רוצים כבר זכרנו, הם ארבע
 ועשרים. והלה שנותם על קדר א"צ.

(א) זצח פסח, על ידי האחים הנחוקקים ר' דוד ור' שמואל הנכונים
 ונחניאש הכ"ו בקונטרסדינה.

(ב) ינות עולם, כ"י, וכבר זכרנו זכרו.

(ג) ישועות ונשיחו, מנולא כ"י צאולר קפרי הונלך בפאריש וווננו
 נדפס ע"י האחים ציקלבוס, מנולא שצוסים ועניות.

(ד) להקת הנציאים, כ"י. גם ספר זה זכרנו כבר.

(ה) ונאמר צועשה ונרכזה, זכרנו לנעלה שהנחמד ונצילו בקשרו
 ונעניי הישועה ונלשונו שם: „ואני כבר עשיתי זאת ונאמר והנצחתי נכח טענות
 לקוחות ונעצ הכחוצים, שמה שפירש הרב צונרכזה לא כיון אליו הנציא ולא עלה
 על לבו.“ נראה שהוא הנאמר שנדפס בראש ח"ג ונפירושו על ספר מורה נבוכים.
 יכוונה: „הטענות לקוחות ונעצ הכחוצים ונאלו ונה שפירש הרמב"ם צונרכזה
 יחזקאל.“

(ו) ונאמר קצר צצחור סוד הנורה, דפוס ויניליה ש"ל
 ע"י ר' חיים ו' קדוק.

(ז) נחזה שדי, כבר זכרנו לנעלה שזה הספר נאצל ונאחו על פי

דצרו אל ר' שאל הכהן, אמנם ונלשנו צפי' על מורה נבוכים, דף ל"ב ע"א,
נראה שבסוף יעיו שזצ צל לידו.

(ח) ונעיני הישועה, נדפס ט"ו לחודש שבט שנת ח"ס לא נעדר,
ע"י המכס ר' צדק עוזיאל מזקינו מפיכרלה, אשר הוסיף עליו הקדמה יקרה
בחולדות הנוסדר, ונונה לקחנו עניינים רבים.

(ט) מופעלות אלהים, נדפס העולם ותשובה נלחת על כל הטענות
שעשו ארמקו וחלמידיו אחריו על קדמותו. דפוס ויניאזה שנת שג"ב.

(י) מרכבת המושג, הפירוש ספר אלה הדגרים הלה, נדפס צפני
עלמנו, צפניוניעה, שנת שי"א, בשליחת יותר משאר דפוסים.

(יא) מושמיע הישועה, צבית הנעלה והישיש דון יהודה לבית גדליה
שנת ה' רפ"ו לזכרה ציום ראשון לחודש כיון [פה שלוניק].

(יב) נחלת אבות, דפוס קונסטנדינה רס"ו, ופעמים צעיר ויניאזה.
(יג) עצודת זקנים, מאוור כ"י אשר נזכיר צפירשו למורה נבוכים
דף ט"ו ע"ב.

(יד) עטרת זקנים, פה צפניוניעה שנת שי"ז, צבית מוצים פואה.

(טו) פירוש החורה, ויניאזה, שנת של"ט.

(טז) פירוש נביאים ראשונים, דפוס ישן [פיזאלו רע"א] ע"י
שונלינו.

(יז) פירוש נביאים אחרונים, פה פיזאלו ר"פ; פה אמשטרדם
ח"א. נקלח ספרי הדפוס אמשטרדם, לא נמלא זכרון הזמן והמקום צשער הספר.

(יח) פירוש מורה נבוכים, דפוס פראג תקל"ב על ידי המכס
נושה לנדויא.

(יט) נדק עולמים, כ"י.

(כ) נורות הסודות, נדפס צסוף עטרת זקנים.

(כא) ראש אמונה, ילא לאור עם נחלת אבות, ופעמים הרבה צפני עלמנו.

(כב) שירים, נכתובים וכתבים, כתב יד ודפוס.

(כג) שנים חדשים, רעדלהיים חקפ"ט ע"י המדפיס הגדול ר' וולף
היינדהיים.

(כד) תשובות על שאלות ר' שאל הכהן, דפוס ויניאזה
של"ד, ע"י ר' חיים ק' סקוק הנזכר לנעלה.

הקסמים היקרים האלה חזר הנוחזר כמעט כולם אחר שקפץ עליו רגז הזון והשליכוהו לארץ אחרת, כאשר כתב לר' שאול הכהן דדצרים האלה: „ואתה חדע, חכם חרשים! שהפירושים והמזורים האלה כלם עשיתי אחר שילאתי מארץ מולדתי. כי הנה קודם לזה, כל הימים שהייתי בחלרות הנולכים וטירוחיהם, עסוק בעבודתם, לא היה לי פנאי לעיין ולא ידעתי ספר, וכליתי בצל ימי ושנותי צהלה לעשות עושר וכבוד אחי. וכן אצד העושר ההוא צענין רע וגלה כבוד מישאל! ואחרי היותי נע וגד בארץ, ומומלכה אל עם אחר, וסקרתי המנוון, אז דרשתי מעל ספר ה', כדברי האומר: מסורי נוסס רא וסכי קתני!“ וזה יש להמאונן על אצידת הזון היקר הזה, ועל הקסמים הכוללים אשר לא היה לו פנאי לעצב, כי איש כוונה לא היה לקח לשוא עשו, עט סופר וחיבר, היכינה גם מקרה, פירושויו על יתר ספרי קודש, והיה פקח עין שכלו לדרוש ולחזר בחללות דוד ונחמנות שלמה, אשר אליהם יחם בית אציו! צפירושים האלה היה נוצר פרטי וכללי הכתובים בלשון למ וקל ההצגה. והיה עומד ומקר צמופלא, פליחת ספר קהלת ודרש צמכוסה, קוד שיר השירים, הכל ממוחל טבור קדוש על פי אנשי שם הקדמונים והאחרונים אשר קונו בישראל, כי אחת נוסבולת ספרי דון יצחק אברבנאל היא שהציב צמכוריו ליונים מדעות גדולי הנוחזרים שהיו לפניו, עד שהוצאו צהם צמות הגדולים ונועשי ידיהם צלתי מודעים זולתו. וכבר עשיתי שתי רשימות על סדר א"צ, האחת מאלנשי שם, והשנייה מהקסמים אשר נזכרו צמכוריו, ושתייהם יתנו עדיהן שידו היתה מולעת צכל הרשימות האלה. הנה אצבי אחן לפניכם קוראים ונשכילים ויקרים! צאחד נוכתצים הצאים, ופה אין לי אלא להשלים חולדות דון יצחק אברבנאל, צדצרי ימי חיי צניו וצני צניו, נין ונכדו, והנה זה:

ויולד יצחק שלמה צנים את יהודה, את יוסף ואת שמואל. ויהי דון יהודה המוכנה ליאון רופא מנווני, פילוסוף מוצב, ומשורר גדול. ציוני נעורותיו כאשר צתם אציו לקספר צשנת רנ"ג וישם פעמיו לארץ ההוא, ושם לקח אשה והוליד שני צנים את יצחק ואת שמואל (36). אחרי גירוש ספרד צשנת רנ"ג הלך עם אציו אצניה לנאפוליס. ושם קצע דיכחו עד כי עלה עליה קרלו מלך צרפת ולכדוהו ויתנהו לשלל. ויצתה יהודה לגינוצה ושם השלים צשנת רנ"ג את ספרו אשר כתב בלשון איטלקי (37). ולחקופת השנה הזאת, שנת רס"ג (38) כתב בלשון עברי חלוהו על הזון, אשר עד הנה היתה עמונה וגנוזה צאולרותי, והוא שיר יסא אף נעים ונק"ל צתים יספר צו את כל התלאות המולאות אוחו וניוס ללחו מפורטוגאל צשנת רנ"ז זה לו עשרים שנה, ומאורעת צבו הגדול יצחק, אשר נולד בארץ ספרד צשנת רנ"א. ויהי לחקופת השנה הזאת, שנת רנ"ג צזון הגירוש, שלח אוחו עם מניקחו, צאישון לילה לפורטוגאל והוא צן שנה. ויהי כאשר שונע המלך

פורטוגאל אשר אנך ציינים ההם (39) כי נא לארנו וצית אציו צאיעליה, וינז
לענרו צולכיתו. וצמות הנלך הכוז צגנת רנ"ה, קם על פסאז ונוול הנלך, אים
לדוק נולד צדחו (40) אשר גרש את ישראל ואלרנו ולקס ונהם צחזקה צניהם
והעצירו צמים האידונים, וגם צנו ילסק צחוכם.

צגנת רס"ד נא דון יהודה לויניליאה, לקבל פני אציו. ונשם הלך לנאפוליש,
לסיות לרופא לפרדנאנדו גולקאז, הנכונה שר לנא הגדול (הקאפיטאניו גרנדו),
נשנה לנלך צאקץ נאפולי. אך אחרי שנחיס ימים נא הנלך ספרד וסליך ענו
השר לנא לספרד, ושצ הרופא לציט אציו צויניליאה. צעת היהא הגיעו לאציו
ילסק השאלות ששאלו ונונו המסם ר' שאל הכהן ונקדיאה, אשר צאקת ונשאלותיו
צקש ונונו שיהיה הנוליא לאור תעלוות, "הנשם וגצה ואלד נעלה, המסם הכולל
ר' יהודה ינ"ו, אם הנולא ינאל שונה, הוא יהיה לי לנשיצ נפם צשאלותיו ולכלכל
אם נשתי, כי שועתי אונרים, יהודה יעלה צתחלה על כל חקירה עיונית צונקלה
העולה צית נתיצות חכמת הפילוסוף ושרשיו כחצנס וכלשונם ופרשת גדולת המנאר
אונריו, עיוניו ודרכותיו (41). "וזאת התשובה אשר השיצ לו ילסק אודות
צנו (42): "ואתה חדע שצני יהודה אצרבנאל, לא היה צאקץ הזאת זה שנתיים
יינים, כי היה צנאפוליש עם הקאפיטאניו גרנדו ועם אנך ספרד שצא שונה.
ועתה שכלכו שניהם הנלך והשר לנא לארנות ספרד, נא צני פה אל ציתי.
וקראוהו צדקך קדמות חדות ונא חולס וחלוש ואלד, ועם חלשתו לנולאת לנלך
צצנתי ענו צדקם הזה. כי הוא צני פסק ונצחר הפילוסופים צצאיעליה צדור
הוא ויורני ויאנר לי שהיה דעת צן צעד יותר רצ הקפיקות והצנולים ונל שאר
הדעות וכו'."

אחרי נות אציו צגנת רס"ס, ויקינן עליו קינה גדולה אשר נשאר צכת צד
כל סיריו, זולת השיכים אשר כתב על ספרי אציו ואשר נדפסו צקיו, והם: סיר
ויי"ט צתים, צראש ספר נחלת אבות; סיר ונו' צתים צתחלת צראש אנונה; סיר
אשר ונו' צתים, צשער ספר צנח פסק; וסיר גדול צנוקסר צ"ן צתים, אשר עשה
צתכללת אציו, ואשר נדפס צראש פירושו על נציאים אחרונים, שהוליא לאור
צגנת הת"ם ליצירת העולם, צדפוס הנשוצה שונלנו:

חקוקים על ידי חרש ואומן,

ובמלאכת דפוס הוא ראש בקיאים;

בעזרת בן בכור חרב וחלמיד,

יהודה זח אשר שר בין עפאים.

אחרי כן, וילך יהודה לננקעיו צדקך כל הארץ, אל הננוקם ואל הנקלה
סנתנונת והנלסית. ויהי אחרי מותו, צגנת רנל"ה, וינא לאור צעיר רוני סטור

אשר כודיע שנו נשערים, דיאלוגי די אגורי, שימות אהבה. אך ידי זרים שלטנו, והציאו לחובו ענין אחד (43) אשר נמנו לנודו קלת חכמי נולדים סקר, שהחכם הממנה לא הלך בדרכי אבותיו! גם זאת עשו, לכנות את הממנה בשם לילון יהודי, תחת לילון אהבה, או יהודה אהבה.

יהיה זהו איד שיחיה, הכל יודעים שהממנה הדיאלוגי הוא בן דון יוסף אהבה, ולא דעת צעל חולדות הכז דון יוסף אהבה אחד שהיה אים אחד (44). לא וראה דברי החכם ר' צדוק עזריאל חזקוני אשר כתב בשנת ת"א, אלה הדברים: „והשם דון יהודה, זכרו לדרכה! זנו הגדול (של דון יוסף אהבה) „הלך ציונוס (גיטוה) אחד שני וזהו גאסוליס, והפליח לעשות צמלחת הרפואה. „ויהודה גר צמחי צכל חכמה. ונוכחתי חזרו אשר עשה צלשון לעז, הנקרא „דיאלוגי די אגורי, נכר ונעלהו בחכמות הרמות ונשגבות טעניות ואלכיות. ונועם „שירו אשר עשה על חזרי אציו ז"ל מודים על רוחו לצו וגדל חזונו; אהב „התחקות על ששני נחמד אנושיו (45). „הספר צמליות האהבה הזה, נחלק לשלשה חלקים כוללים, הציאו ר' עזריה מן האדוויס (46) שם: דיאלוגי פילון וקופיאה, על שם המדברים בשימות האלה. ור' גדליה ׳ יחייא (47) מזכירו בשם: דיאלוגי לילון יהודי. הלא כה דבריו: „ויהי לו (לדון יוסף אהבה) בן חכם ופלוסוף נפלא, והוא חזר ספר נולדי (כ"ל ספר נכתב „צלשון איטלקי) הנקרא דיאלוגו לילון יהודי, וזו נראה גדולת התפלקסותו. „גם החכם עמנואל אהבה (48) נענה לקשר שנת החכם דון יהודה אהבה, ובשנת הספר הנזכר.

זנו השני של דון יוסף אהבה, דון יוסף אהבה, נולד בלישונת בשנת ה'רל"א לבריאת עולם (49). והוא גם הוא היה רופא מומחי וצא בשנת ה'ר"ג לקסטייליא וצמנת רכ"צ לגאסוליס. אחרי לכידת העיר הזאת מונלך נרפת בשנת רכ"ד, הלך יוסף להשתקע צמיליאה ויהי שם לרופא. וכבר זכרנו לנעלה שהוא הציא את אציו לויניליאה. ויהי אחרי מותו וילך יוסף לגור צמיראה ושם האריך ימים עד שראה אחרו עוד כ' שלטנו צ"ר שם טוב עתה, כאשר צא בשנת ה'ש"ט לחייליה, ומזכירו בתהלה וכבוד אחרי אציו דון עמנואל אהבה, צלשון זה: „וגם החכם הרופא הנעלה, אים אלהים ונשוא פנים, דון יוסף אהבה, אציו של השם נזון ונעלה דון יוסף אהבה (50). „ומי עוד בשנת ת"א, צמח שהוליד לאור ר' צדוק עזריאל חזקוני ספר נעייני הישועה, והיה אז בן שבעים שנה ועוד, כאשר העיד עליו הכז הזה, ואלה דבריו (51): „וזנו כז' דון יוסף אהבה, אהבה ינ"ו! אים חכם ונזון, לדיק חמים, אשר הגיע לגזרות זה ימים, זקן „ומלא חמים. יוסף ה' על ימיו שנים וימים!

הבן השלישי דון שמואל אברבנאל, אשר לשאלתו חזר אציו ספר נחלת אבות, נולד בלישכונה בשנת רל"ג, וגדל בשם טוב על צרכי התלמוד. וכן עשר שנים היה הנער שמואל צעת צרה אציו לקטילתו וצא אחריו, עם אמו ואחיו. בשנת רכ"ז והוא בן י"ט שנה בא לנאפוליס ונשם שלמו אציו לשיצת הרב הגדול ר' יוסף פאסי בשאלוניקי (52). ונאל התחיל ללמוד מים על ידיו הללית בתורה וחכמה. גם אשתו דונה ויליידא, אשר לקח ונני צנויידא, היתה אשה חכמה וטובה טעם. וה' ציך אותה בעושר וכבוד, ויהי אז ליתומים ונגן ונחמה לאציונים (53), ואשתו היקרה היתה אם כל מי שצדק ויגון (54) וישבו שניהם יחדיו ימים רבים בנאפוליס עד זמן הגירוש שנת ה"א ש'. ויהי השך דון שמואל אברבנאל אורב ויועץ לנשמה הנלך דון פידרו די טולידא. גם אשתו דונה צנויידא, היתה צלר נשמה לנלך ויהי אומנת את בתו ליאונורה די טולידא, עד שנשאת להדוכוס הגדול קוסמוס די נידלי, דוכוס מן צוקקאנה. והדוכוס הדיא כבדה לדונה צנויידא לעיני השרים והיועלים וקראה אותה תמיד בשם אם (55).

אחר גירוש נאפולי וילך שמואל לפירארה. והעידו עליו ספרי הדוכוס (56) שצעת ילא ונולכות נאפולי, שנת ה"ש, היה לו יותר מנאחמים אלף יקיני ושם צפירארה ונאל אחת ר' שלמה עתים שנת ש"ט, והרצה לקשר בשבתו ובשבת אשתו. ואלה דבריו ונשם: „וצדאש כל נולכות איטליה ורומניה, ווינליה, איש שר וגדול „בישראל החכם הנעלה דון שמואל אברבנאל, וכל ביתו יראי השם וחושני שמו, „וצפרט הכבודה הנשאה צח ונלך פנימה דונא וילידה, שראיה היא להזכר לפי „לדקתה ומחמתה וגדל נעשים“ (57). וזה אונם חסודה לכוונר צרעלוקלי אשר חסדוהו להשך דון שמואל אברבנאל לפוסק צקעפים ולולע צאמנותו אמונות ישראל. וכבר השצתי לאיש לר ואויצ לישראל הזה, צנואור אחד צלשון לרפת. ויינת שמואל זקן ושצע ימים ויאסף אל עונו צפירארה קציב שנת ש"י (58) ויפדו לו כל רצני העיר. והרב צרוך עוזיאל חזקיעו אשר הוליה לאחר ספר אציו בשנת ש"א, מוזכרו (59) וכתב עליו: זכרו לצרכי! אשתו-החשונה דונה ויליידא צנויידא, היתה עוד צחיים סייחה בשנת ש"ז, ור' אליעזר וילי, אשר כתב בשנה הזאת, הפליג בשצחה גם בשצח צנה דון יהודה אברבנאל (60).

השך נצון ונעלה דון יחזק אברבנאל, צנו של דון יוסף אברבנאל אשר זכרנו לנעלה, היה איש קוחר גדול ועשיר מופלג צפירארה. הוא השך והנדיצ דון יחזק אברבנאל, צן צנו של הנחצר הגדול נוחו עדן, אז לאציונים ונגן ונחמה לעניים, הנזכר צספר ונאור עינים להחכם עזריה מן האדוונים (61). גם הוא שקד על דלתות החורה וצנה צציתו, צית ועד לחכמים. והרב רצי יחזק די לעיש היה מרציף תורה צצית ונדרשו של יחזק נשנת ש"ז עד ש"ט (62). ובשנת של"ג היה ר' יוסף פאסי המורה ללדקה צצית דון יחזק אברבנאל צפירארה (63).

ור' יוסף פאסי הזה, הוא צלתי ספק צן צנו של הרב הגדול ר' יוסף פאסי, רבו של דון שמואל אברבנאל. וזה דון יחזק אברבנאל היה גר בשנת ש"ח צעיר ויניאזה (64).

הנכבד וישר דון יהודה אברבנאל, צנו של הסר דון שמואל אברבנאל והגבירה דונה ויליידא צנויידא, היה אחד ונגדולי עדת ישראל צפירארה, ונוגל ונקס אצותיו בלדקה וצירארה'. לכבודו חזר ר' אליעזר ויילי, ספר לכל ספץ, הוא חקון סטרות הנהוגים צצני ישראל. נדפס ע"י אדילקונד צוויניאזה שנת ש"צ, ושם צהקדמה הפליג המהמר לספר צצצם דון יהודה אברבנאל וצצצם אמו חכמה, קנייורה צנויידא יכ"ה! והוא דון יהודה אברבנאל אשר צעצצונו נוגל ארצעה פירושי כד"ק כתוצים צאלצע סופרים זה ישן זה נושן, ככל אשר סיפר לנו החכם עזריה ון האדומים (65).

זולת אלה שנוענו את שווע אנשי נודות וצעלי סכמות ויוגלי חלציו של דון יחזק אברבנאל. האחים היקרים והנעימים יוסף ויונשה אברבנאל שהיו צלו לארץ הולגו לגור שם, ויהיו חצירים למצרת כתר חורה צאושטערס צונן דיאל לוי די צאריוס (66). והחכם המפורסם נעים זמירות, יונה אברבנאל, צנו של וונשה אברבנאל. ויש תחת ידי סדור של ר"ה וי"כ צלשון ספרדי אשר הוליא לאור הוא יונה אברבנאל, ורעו הכופא אפרים צוליו, צאושטערס שנת ת"צ (67). וציווי, בשנת ת"ו, נשקף מי צקורעוצה, על קדוש השם, אצרהם צרגל, ויקון עליו יונה קינה יקרה. גם הוא כתב שירים רבים שונים, וצללם שיר אחד יכונה: אל פייניקס לוש יטאנו. עוד היה צאושטערס, איש רב הצוות, ר' שמואל אברבנאל שנו, שהיה חזר למצרת עץ חיים (68). גם אשת החכם הגדול ר' וונשה צן ישראל, הייתה ונגזע אברבנאל, והאלוף והקצין דון יחזק אברבנאל היה בשנת תכ"ח אחד ונשצעה ונחצי ק"ק ויניאזה (69). ורצי צוך אברבנאל צוהר"י אשר צחו נישאת לב' רפאל טרויש, צעל ספר נח ולאדם, היה איש רשום חס וישר (70).

הן אלה צניו וצני צניו, כין ונכדו של החכם הגדול דון יחזק אברבנאל כולם שוים לצוזה. וזהם אנשי דעת וצעלי חכמה, וזהם אנשי מועצה וצעלי נודות מוצות, שהקיונו כולם שם תפארתו צישראל.

הערות.

- (1) ויוסקי הפילוסופים, שער ראשון, פרק עשירי.
- (2) וגם צספרד צמרצן ציה ראשון כתב הרב ר' יחזק צן גיאת שצלו שחי משפחות ונצית דוד. האחת משפחת צני לאור שנתישצה צלוויזה ונשפחת

- (13) צני אברבנאל שנתישנה צשיביליא, ונוונה אלפי הדל" (פירוש ספר זכריה, י"ב ו').
- (14) (3) „קנתי אני ילמך זן לאדוני השך יהודה זן שמואל זן יהודה זן יוסף ונני אברבנאל אשר צספרד וכו'." (הקדמה לספר וועיני הישועה).
- (15) (4) „אני הגבר ילמך זן איש חי רב פעלים צישראל גדול שמו אדון יהודה זן שמואל זן יהודה זן יוסף זן יהודה ונני אברבנאל וכו'." (הקדמה לפירוש ספר יחזקאל).
- (16) (5) העיקר אברבנאל, כי כן כתב השם ונשפחה, דון יהודה, צמרחו כלזה, צשירו על אציו:
- ליצחק בן יהודה בן שמואל,
- אב"ר ב"ן א"ל פרישת מקראים:
- גם צראשי המרחים ונשיר היקר הזה, סתם שמו: יהודה זן ילמך אברבנאל.
- (6) שצט יהודה, השמד השציעי.
- (7) שם, השמד ו"א.
- (8) ספר יוסקין, דף קל"ג ע"ב ונדפוס קראקא; גרם לדרכ, ההקדמה.
- (9) חולדות ילמך ונקריו יוני שני חייו, צראש ספר וועיני הישועה ונאח המוליד לאורה הפעם הראשונה שנת ש"א. הנוצר החולדה היקרה הזאת הוא הרב הכסר ר' צדוק עמיאל חזקיעו, ראש חכמי פירארה, אך צשציל שצאו צספר הזה ענינים נגד אמונת הנוגרים, לא הזכיר שמו עליו אלא צרמו: „הנוכונה צסם חליו, כתלמיד הנציא הכותב צספר צדיו." (ימיהו ל"ו י"ח). ר"ל: **ברוך** „החזק צתוארו וכוניו." ר"ל: חזקיעו. הכסר הזה היה יודע ונאח קורות דון ילמך אברבנאל ע"י צנו דון יוסף אברבנאל אשר חי עינו צפיראס ועליו יש לסמוך.
- (10) צכל ונקס שנוציר ספר זה כתב עליו: אשר חציתי צצחרות י. עיין שנים חדשים דף ונ"ז ע"ב; ראש אמונה, דף ח' ע"א: צצח פסח די"ח ע"א; וכו'.
- (11) זה הזמן אינו ודוקדק כראוי, כי לפי העת הזה, היה חצר ונרצח המושנה צשנת רל"ו, וזה לא יתכן, כי כצר שלח אותה צשנת רל"ב לר' יחיאל ונסיסא ואפשר שצגורו על זמן השלמותו שהיה צשנת רל"ו, כי צצח שלחו לאיטליה לא היה נשלם עוד, כאשר כתב צפירוש צנוכתבו.
- (12) דון יהודה אברבנאל צשירו הנעים על אציו, הנזכר לנועלה.

(13) ימות עולם לנולדי פורטוגאל ערך אלפונסו החמישי צומצמת הלרפתי
יכונה L'Art de verifier les Dates.

(14) טופס כתב שלח הרב דון ילחק אצרבנאל לכבוד מבור"ר יחיאל מפיסא,
לקמן ומכתב ט'.

(15) שיר של דון יהודה אצרבנאל המזכר.

(16) החכם השלם הזה, היה צדקש כל אנשי מנעשה במלכות איטליה, ועשה
טובות גדולות לישראל, צפרע צשעת הגירוש ספרד. והעיד עליו ר'
גדליה ׳ן יחייא צספרו דף ס"ה ע"ג: צהיות גלות ספרד שנת רנ"ג
צורחים ונשם יהודים רבים וצאים לאיטליה כדי לעצור אל תוגרמה היה
זה הזמן עומד צפיסא אשר צעוסקאנה חוף הים הגדול ונקבל כלם עניינם
ועשירים ונכלכלם ונולדו אותו על יד על יד, עם הספקות והצרות צכל
הנולדך וחלונרים שצצו צזה סך רצ. גם צנו צכורו ר' ילחק, המזכר
צכתב דון ילחק אצרבנאל, היה איש צצון וצצל רחמיים לעמו. והוא החכם
ר' ילחק דפיסא, אצי הגאון ר' אצרהם דפיסא, שהיה גבר צגוצרין צכל
הנושכלות. ויונת ר' אצרהם צחצי יוניו צצולונייא שנת שי"ד והניח אחריו
צנים ועושר וכבוד. גם חצורים שלח נחגלו צדפוס. עוד היה להאיס
הרס יחיאל צר ילחק איש פיסא צן אחר ושמו רצ שמואל אצי הנשא ר'
יחיאל נקים דפיסא.

(17) פירוש על צציאים ראשונים, צהקדמה לספר יהושע.

(18) שם, צהקדמה לספר ונלכים.

(19) „והנה צסגזר ונלך ספרד גרוש על כל היהודים אשר צכל מדינות ונלכותו
שילאו כנשלם מדשים נשלם. והיה יום היליאה ט' צלצ. והוא לא ידע
מוח הזמן דבר, כאלו ונן השמים הדריכוהו להצלת הזמן הזה, לקיים
דבר הנציב לאמר: צחדשה יונלונה!“ פירוש ספר ירמיהו, צ"כ"ד. עיין
עוד פירוש ספר הושע, ה' ז'.

(20) פירוש על צציאים ראשונים, צהקדמה לספר ונלכים.

(21) ר' צדוך עוזיאל חזקינו, צמולדות ילחק שצדקש ספר מעיני הישועה.

(22) שם צמולדות ילחק להרב המזכר.

(23) כך כתב צסוף הפירוש ההוא.

(24) זמן נסיעות דון ילחק עם צנו יוסף לויניליה לא מזכר צדברי הרב צדוך

עוזיאל חזקינו, אמנם הכומר די רוקי Dizionario Storico degli Autori Ebrei, vol. 1. V. 22,
כתב צפירוש שהיה צשנת רס"ג.

(25) עם זאת נודע וונה שכתב צהשונתו מונלך ספרד שצא לנאפולי צשנת
רס"ז לפרע עיין לקמן מולדות דון יהודה אצרבנאל.

- (26) וועיץ ז', חנוך ב', דף ט"ו ע"ג.
- (27) וועיץ ז', חנוך ז', דף י"ב ע"ד.
- (28) פירוש גורם נצוצים, צהקדמה.
- (29) חולדות ילחק להרצ צדוק עוזיאל חזקיתו צדאש ספר וועיני הישועה.
- (30) דון יהודה אצבענאל צשירו היקר על אציו.
- (31) שם צשיר דון יהודה אצבענאל.
- (32) שם, צשיר דון יהודה.
- (33) שם צשיר המזכר.
- (34) חלק ראשון, אוח ז', ס' יו"ד.
- (35) השיר הזה מדון ילחק אצבענאל, נח"ד צחים, ושיר אחר ווננו, ניי"צ צחים, ונאלו צקוק פירוש נציאים ראשונים דפוס ראשון של בני שונלינו.
- (36) חלונה על הזמן, להחכם דון יהודה אצבענאל, לקמן נכתב י'.
- (37) Dialoghi di amore, ויניליאה, 1572, fol. 151, recto
- (38) הזמן הזה כיכר נחוכה, כי יספר עשרים שנה מעת צריסת אציו ונפורטוגאל צשנת רנ"ג. צמקום אחר כותב שצנו הצבור, אשר היה צן שנה צשעת הגירוש רנ"ג: כצר הוא צן שתיים עשרה שנה.
- (39) יואן השני, וצשיר כתב מנואל, הוא עעות.
- (40) צמותו אחריו וולך כסיל קם,
- והוא אדוק צדמו אים נצוצי:
- (41) שאלות להחכם כה"ר שאול הכהן, דף ח' ע"ג.
- (42) שם, דף כ', ע"ג.
- (43) צחלק ב' נזכר עם חנוך ואליהו הנביא, שחיים וקיימים לעד, San Giovanni Evangelista!
- (44) הוצא צנאסף לטנת החקונ"ד, דס"א.
- (45) צחולדות ילחק צצראש ספר וועיני הישועה.
- (46) נואור עינים, סרך נ"ד, דף קנ"ד ע"א.
- (47) שלשלת הקצלה, דף ס"ד ע"ג.
- (48) Nomologia o Discursos Legales. En Amsterdam, Anno 5487, p. 326.
- (49) יען וצינן צששנת ש"א הגיע לשמונים שנה, ננאל שולד צשנת רנ"א.
- (50) פירוש ספר תהלים לר' שלמה צן שם טוב, ויניליאה הש"ס, צהקדמה.
- (51) שם, צחולדות ילחק, צדאש ספר וועיני הישועה.
- (52) „וגם הייתי נכיר הרצ הגדול רצי נואיר צן וירנה, שלמד יחד עם הש"ר הגדול ר' שמואל אצבענאל צישיצה של נורי החכם

ר' יוסף פאסי וכו', "ר' שלמה עתים, צהקדמותו לפירושו על ספר
ההלים.

(53) הסכם שמואל לוסקי, נחמה ונחללות ישראלי, S. Usque
Consolacem Tribulacans de Ysrael, III. Dialogo.

(54) שם, נחמה ונחללות ישראלי, שיח ג'.

(55) שמואל אברהם, וויזלוגיא, דף שכ"ז ונדפס אונטרדס.

(56) ר' גדליהו י' יחיא, שלשלת הקבלה, דף ס"ה ע"ב.

(57) פירוש ר' שלמה זר שם טוב עתים, צהקדמותו.

(58) שנת פטירת השם שמואל אברהם אברהם, אך הינה בין שנת ש"ט

וש"א, כי לעדות ר' שלמה עתים הים עוד צמיים חיימו בשנת ש"ט, אך

בשנת ש"א כבר הים נח, לפי עדות הרב ברוך עזיאל חזקוני שכתב

עליו: ז"ל!

(59) צהקדמותו לספר וועייני הישועה, המזכרת פעמים הרבה.

(60) צהקדמותו לספר לכל חפץ.

(61) נאור עינים, חלק קול אלהים, דף ט', ע"א.

(62) דיו המדטריטוריטען העברעמיטען ווערקע דער ק"ק הקיבוצי-

מטעק לו וויען, דף 72.

(63) סדר יוסף, ערך חלילה קדושת או יוסף, ס' ד'.

(64) עלי נאורקי לשנת 1847, דף 145.

(65) נאור עינים, סדר ל"ה, דף ק"י ע"ב.

(66) Descriptio Kéthér Torah. pag. 9.

(67) Orden de Ros Asanah y Kypur etc., Amsterdam A. 5412.

Estampado por Industria y despesa del D. Efraim Bueno y

Jona Abravanel.

(68) דינאל לוי די באריקו, Arb. de l. Vidas p. 65.

(69) שו"ת דבר שמואל, ס' שע"ח דף ל"ו, ע"ב.

(70) ספר לח ולדור, צהקדמותו.

אליקים ברמולי.

9.

מכתב מהרב דון יצחק אברבנאל זל"ה

להגביר יחיאל מפיסא רל!

למועד הזה בשנה האחרת ראשי ראשי נשוא פנים הוא הכסף יג' הגיעני
אגרת שלונק ושמעון אזני וחנן לה אח כל התרגום בתוך עם מונח שפתיים, תאנה
הם מנאשים להתעורר עלילות צרע להתגולל עליך ולהתגלל עליך לשלול שכל
ולצח זו על לא חנום בפסד. וכי ראיתי חנום וריצ צעיר ההוא נקום המשפט כי
אחלה כי אולת יד המושקל והמושקל ורחי האמת נעדרת נצחתי מראות, וכי

שונעתי וחרגו צעני צהחלסף ראשי עם נגדך, סאון סואן צרעש להטות משפטי
גבר, יכל וסור ונרע כנווך, לענות אדם צריכו איש לצלעו צולע צלע, נעויתי
ושמועו, דאגתי ונהננתי לני, להיות היחודים עתידים בכל המקום אשר תדרוך קף
רגליהם לצוא צוקרת הלכות וצנזיקי הנזיקות, להיות כל איש לרר ונשתחרר גם
השתחרר עליהם ועל זרעם, כי הרשע נבחר את הלדיק, אינר אינר ארדוף אשיג
חסלק שלל, על כן יאל משפט ונעוקל. והנוגשים אלים, שמו זהב כסלם לקחת
אותנו לעצדים לתת לנשיקה יעקב וישראל לצוזים. — ונשתכל היות ההולכים
צחורת ה' המרדים אל דברו עוצרי צעוק הנכח ונרות קיעה ונקער, נפשם נחלה
ונועה, האנשים האלה שלמים הם אחנו, ה' עליהם יראה, הנה יצאו אל ונקדשו,
הנה יקצרו אליו ועליהם תצא צרכת עוצ. גם אחת כאחד ונהם, יכל ה' צמלותיו
ספץ נאלד, תמים אחת צדכך, גם כי חלק צגיא ללמות, עונל וכעם חציו וננוי
לא חסיד בכל אשר תענוול תחת השמש על ה' ועל משיחו, שכלך הרבה נאלד,
ותחת הנפשות אשר לקחו מאתך זהב וכסף יצא, צרכת ה' היא חששיר, ותחת
און אשר עשו נגדך שפעולת צו שטון ושמוחה ישיגוך, לך לפניך יכלך לאור צאור
החיים צאור פני מלך וחורעי עונל יקצרו.

גם איני לא אחשוך פי הולחתי לדבר אל אדוני על צרכת צני האדם את
עווליו ואת לחליו, ונהיגי הקהל הזה, שוכני סנה החללות כנערה לחץ, הנו
אזק ושמוע, שמוע אל ציונים, החללה אשר נאלד עם ה', תוכחה ונאלה עשה עם ה'
לקבלת ארזילה (1) מוולכות ישמעאלים. סקח עיניך, סוקח עורים, נשיא אלהים,
והאזינה עדי ושמוע, ראה עני ועמלי יום ליום ולילה, רהצם עונל ואון, לא שלותי
ולא שקטתי ולא נחתי זה ששה חדשים. הנה אדונינו הנולך — (2) יאריך ה'
ימים על מוולכתו — עונל וינוודד ארץ, הנוון עומים רבים, נשק נס לגוים ופשי
פרשיו, ופרשיו ונחוק יצאו, ויקצץ אלויות הים ונולחיה כל תופשי ונשוע כל
סובל, ויעצור ארץ אפריקאה, (3) לרשת מנכנות לא לו, ויסן שם על עיר
ארזילה, עיר מלוכה, רצתי צגוים, ויורה שם סן וישפוך עליה סוילה, ואיש
לא עמד צפניהם, ויעלו העם העירה איש נגדו וילכדו את העיר, ואת הכל שללו,
כסף וזהב אשר עומים, ונשה עד שלמות צזו להם, כי הנולך והקרוצים אליו

(1) Arzilla צחוק הים סמוך לעאנגר.

(2) הוא Alfonso V.

(3) צום כ' נחשד אריגוט 1471 צא המלך עם 477 אלויות ושנשים חלשי איש על ארזילה
וילכדו אותה. ויהי נאשך ההכרזים מן הערבים כצני חלשי איש ונחשת חלשים נחשדו
לעצדים ולשפחות ב"ב צדצני היונים לשפדים (ראה שפעער ח"ב עמוד 523) והרב ר"א
באב עשרת אלפים.

היושבים באשונה צמלכות בציוה לא שלחו את ידם, (4) כלה ויתר גוים לעשות כלטון אים ואיש. ויחריונו כל אשר צעיר ונאיש ועד אשה, עשרת אלפים צמקת נפשות אשר למוות ואשר לשצי לשצי. אחרי כן לקח (5) לו נדינת טאנג יר שרתי ננדינות, ונפסדו חרעש הארץ. ועם היות קהל היהודים הנאוללים היושבים בארזילה נפוזר ונפוזר צתוך העיר מזה אחד ומוזה אחד, וכנים היו חללי חרב ונצי קדר אשר הלכו שצי לפני לר, הנם צמולת ה' הפלא חסיד לו ונוכחן שצחו השנים על גוזליו ירסך ונצי ישראל לא ונת אחד. אז נכחלו אלופי אדום כי ראו עולליהם יונקי שדים וזקים כצדו ומוקן לא נפקד ונחם איש. ויהי כל נפש יולאי העיר צצניה נער חקן צנות ליון ואנשים ונצי ישראל חנושים ונאליים הערופים צרעז וצלנול צעירם וצמוקר כל. וכי ראונו צני ליון היקרים עם אלהי אצרהם המסוללים צצו לעצדים ולשפחות נונכרו, צבור עוני וצחול צלה נפסם, ויוצרו את חיהם צעודה קשה צמונר וצלצנים וצכל הונלכה נונצוה ונונם והנשים חגלניה, צנות ישראל צויות ונחשצות צננית היכל עומדות ציד אכזרים לגלות ערוחן, והילדים אשר חקן ה' ילדים אשר חין צהם כל ונום, כנעניים ונגדלים צנעוריהם, שאלו לקם פורש חין להם, למדו לשונם שם אלהים אחרים אלהי נכר הארץ ועיניו ראוה וכלות אליהם כל היום, הכננונו יחדי הקהל לקרוה לשצויים דרור ולאסירים סקם קום ולתת כופר נפסם ונכספיו וחציוו חם ונעט ואם הרצה.

ולי אני עצדך עם יתר המנהיגים לדיקים ועוצים ונוני חריונו וחתך העדה שנים עשר נשאים חוספר שצני ישראל לעשות ונעשה הלדקה להולאי ונוקגר אסיר, וישלחו אותי ואיש אחד ונהננהיגים ונעיר אל עיר אנשים חמוד עוצרים בארץ להולאי את צני ישראל ונונלרים, לתת פדיון נפסם. וכה אונרו אלינו השרירים צרוה נדיצה, הרצו עלינו ואלד עובר ונמן, ואחם כתבו על היהודים האלה כעוז צעייכים והולילו כל איש ואשה מיד עושק, עני ואציון ונגוזלו, לא חשאר פרסה, וכסף מנשה קמו צידכם והצילו את כל אחים ווכל הגוים מנחה לה' צכק יגאלו.

שנינו אנטנו צדך נחנו ה' על דצר כצוד שמו, ויתן אותנו לרשונים לפני כל שוצים, וצכק ונל ציונים או עשור פדיונו ונאש חנושים איש, וגם פה העירה וצשאר הננדינות הן רנים עמה עם הארץ שדויי ה' על ידינו כיד ה' הטובה עלינו ונאחים ועשרים נפשות ויקר פדיון נפסם עשרת אלפים כפולות זה. ידינו שפכו את הדם הזה, איש כנחנת ידו כל נדיז לצ יצילו את תרונת ה', הצבור כצכורתו והלעיר כלעירתו צלע כקף לא לקחנו ונונלכה

(4) וכן נפסדו צצני היוםם לנפרדים.

(5) ד' ימים אחרי לבידת ארזילה.

ונועם אחר, ויען וציען העניים ונוודים אלה לא נדבק בידם ונאווה מן המרס
 ערום הלכו ונצלי לנש ואין לחם לאכול וכלם גוי אשר לא חשנוע לשוני הולכנו
 לבקש ונשה ונשה אים ואשחו הצנות צנחיו והצנים צניו להושיע כל יחידים ציתה
 להשיע לצ צות על צנים ולעשות להם צחים וכלים וכלים שונים צגד ללבוש
 ולתת לפניהם דבר יום ציונו צר ולחם וככה יהיה שנתים יונים עד אשר ידעו
 ונשפט אלהי הארץ ואף צניהם ילגדו ששה אחר דצרים אחרים ונעם לויעז. והגילה
 הזאת ליל שנוורים הוא כולם צחלריהם וצעיכרות, יודו לה' כי טוב, יחד ישאו
 קולם ויריעו כל בני אלהים, עצדים היונו זה יונים ונועמים ויוציאו ה' אלהים
 ונעצדות למיכות ונשעצוד לגאולה, ועתה הנו אנתנו ככל העון ישראל בני חורין.
 ונוליד אסירים צכושכות, יוליד ונכור הצדל העניים והאציונים הנשאלים ונחם
 צשצי והנום כשלים אים, ה' נצלות יגן עליהם. והנה לא נפדו עד הנה כי נפלו
 ציד אדונים קשים וצנונות אצותם אוחם אדוניהם הלכו צדק צמקס ונעצד לים
 ואינם פה עונו היום, והיה כצואם צוא יצאו ולא יאחר צדותם צע"ה הנווליד
 אוחם ונחתת קצלות ונלרים, נפולות יהודה יקצן ונוולא ונונעצד ולא ישנוע עוד
 חנום צחלרינו שוד וצצר צגצולינו ולא יתן הנושחית לצא אל צתינו לנגוף.

כן אלה קלות הדצרים היו עלי למורה צדקם ונושחם כל היום וכל הלילה
 לא ימשו, ונשה שנוץ דבר הגדלי לפניך יודע דעת עליון. סוף דבר צבל ונוולכות
 הארץ הלזו לא שנוענו ולא האזנו עין לא רחשה עם רצ ונישראל כזה עצד עצדים
 יהיה ציום צבות ארים חילו ונשים צבות ויחודה כללה צצויות חצו ועל כן כל
 השנוע צסם ישראל יכנה חללינה שחי אציו, ספקו כפים ווייעו ראשם, יהי שם
 ה' מנצורך אחורי כנום צצצין וחמורי חקיסין.

גדול העלה י"א הנה אדוניהנו הנולך ישנוה צה' שולח אל ונעלת האפסיוור
 ונללכים לפניו לצא להסתחות לו לשמו ועפר רגליו ילחכו כפעם צפעם צהנושה
 הגדול שישתחוו לו כל ונללכים, ונוללכיו הנוה הסר ונולד נעלה לו פו די
 אלו נידה והמסם עיניו צכאשו אים טוב זה הדוקטור גואן שיצירה המוציל
 כחצי אלך, והנוה כואי פני הנולך הקרובים אליו. ויען הדוקטור צטוצ לצצו צין
 דין לדין צין נגע לנגע דוצר שלום לכל ארעינו, חנויד ידרוש שליוס וצוצתם כי
 יש ללל ידו, נפלחתם אהצחו אלי אענדהו עטרת לי, וצעצור שהוא יהיה שם
 לפה, הוא ידבר אל האפסיוור, חילינו פניו שידצר צענימי הקהלות, ישמחם שנוור
 ישראל ויוכיח לפניו על פי התורה לתת את שאלתינו ונקשתינו, והיה צעצור
 כצודו גזר אורור וידר נדר לדצר טוב על ישראל, ונכור שאלותינו ונקשתינו לקח צידו
 להיות לו לזכרון, אם נא ונללכיו מן צעניך אדוני, דצר נא צאצוי האנשים האלה הם
 ונדבק נאום דברי שלום ואמת, ואמרת שנוכף הארץ וניירות שנועת, סיר לנעלות
 לנולך אדוניהנו, והיותו עושה ונשפט ולדקם לכל ענו, אורב את היהודים, ונלך

בנשפט יעמוד ארץ, ונשכר נולדו זו כל גוים יעצדוהו, יהי שמו לעולם וירד
 נים עד ים ותשאל ונלכותו, לנען ידעו כי יש אלהים בישראל ויש אחנו יודע
 עד מה וזכל נקום אנשי חיל יראי אלהים אנשי אמת ונצני ישראל הנה.
 ולדוקטור נלדו אלה תדבר דברים טובים דברים נחומים, ישל נודברותיך מן וכבוד,
 כי הוא רופי ונשנתי, ארסב טיבור לצ גדול ליהודים, ואשר ידרכו נואתך תהלתי,
 אותם צקש שצטותך תנחמו תעשה לו עזר כנגדו, האם אין עזרתי צי ועשית
 עונדי חקד ולוונת וכו' יגיד לך בפתח את צקשתינו אשר אהו ואת הקורות אותנו,
 ואיש אל ידע צכל אלה ונבגוים האחרים.

כצ העלילים! אלה לית פקודך שאשלח לכבודך פי' הכתובים לרד"ק
 זל"ה והלגתי לפיך עטרת זקנים אשר עשיתי ופי' ספר אלה
 הדברים אשר אני עושה; והנה לצד זה ונלאתי ופי' הכתובים ונלד ספר
 תהלות אשר הוא אלהים, ועזר אחרית הספר ונראשיתו פי' מדש
 לספר איצ, ונה נחמוק ונדש, מצרו חכם חדשים היה ציוני צונלכות ארשגון,
 והוא נחושצי הארץ הלזו, קחנו והיה אהך צכל אשר חלומר. ופי' ספר אלה
 הדברים לא נשלם עדנה צקצת שצתי הצית נועט ונשקעי יסעברו להפליגי מולחות
 העיון ולא יכולתי. והיה צהניה ה' לי לא אהן שנת לעיני עד הקיומי עד עשותו
 ואציל את אשמו לאדוני וכל הדבר הקשה יעלה על ונצחק לרנן לכשר עליו וסונכת
 את ידך עליו.

והנה נחומר עטרת זקנים הלא ונלד הוא ותקטן עוד צעיניך הנגציה
 לשבח, וראוי היה על היותו נועט ונעט אגרשנו ונפניך, אצל ונה אעשה ותשורה
 אין להציל וניגיע כפי לפיך איש האלהים, על כן קדונוי לשלוח לך לנשרה
 הנחומר הקטן, עיניך תחזיקה וישרים ועיניך עליו נראשו לקופו וכל דבר לא
 יכחד ונויך, ונוניו תראה הדך אשר צלתי צו צפי' החורה, האם אני הולך דרך
 כל הארץ או הייתי עוקש דרכים, ואולי הגיון לצי לפיך לא הדרכוהו צני שחץ
 ינולא מן צעיני אדוני. והספר הזה ננחה היא שלוחה לאדוני קח נא את צרכתי
 אשר הוצאת לך, עונך ישב נוקום אשר יצור אדוני, הנודש הוא העקר. עוד
 כל יוני הארץ לנען תזכור עצדך בן אמתך השולח אמתו ארץ ונרחקים כי אהצתי
 את אדוני, והנה הצלתי את פני ראשית האדמה אשר נתן לי ה'.

אדוני לך צוק נצות וכליות יודע הן צני עלם ונעלמי וצצר ונצשרי ישרחוקך
 והאשה אשר הוכיח ה' לעצדך ליחפק היא גם היא אמרה, אחי, האלהים אלה
 לידך ספר ולשון כשרים נועשה אצבעותיך להקריצ קרצן לאדוני לקשר ונעדרות
 אהצתו, למה יגרע שני ונלתי ציתו צית ועד למכונים, אלהים יכוננה עליון,
 לצלתי הקריצ קרצן לאדוני צוועדו ננחת זכרון, ויען לא ידעתי ספר, הנה נא
 לי נערה צמולה, שחורה היא וגולה, והיא שפחה ונלונדת לעצור, דצרה לשונה

צרכה כאשר נוגנו, אקריצה נא אותה אל הגזירה אשתך כגפן פוריה צירכתי ציתה
מזכור אהבתי אהבתי נשים לפני ונעלמו כאשר צא זכרונך אל פני האדון. ואשמוע
צקולה. והנה הדוקטור גצירי יוליכה לכבודך כי היתה באוננת צציתו כל הימים
והלכה עמו כאשר היתה באוננת אחר.

הנן יקיר לך ונצני הנצאים נך צמוך שמי צקצו ר' ילמך י"א, צך ה'
חילו, הרצה עליו נאלד ונהר פקודתיו שוצע שונמות, שוצע שונמות את פניו, נפיל
אני תמינתי לפני הנוגך, ה' יאך פניו אליך וימוגך, מנו יסנך לקול זעקך כוח מן
ותמנונים, כנסך ונפש עוול, זרזי ותמים ירוץ אל הנוערה לעצור עצודתך לצי
כודה וכולה את אצניך, וכי ירחק נונך ענוש יענוש לשונות צנועס אדוני ולצק
צהכלו כולו אונר כד.

כותב צפרשת ה' נחלה אליכם, שנת ל' ר"צ תרצה נחלמו
ילמך צן לאדוני דון יהודה אברבנאל זלה"ה צלישצונה.

בדיעמי צקסך אדוני, האפיפור הזה אם הוא דוצר שלום לכל זרעינו
ואם יש אחר או צוודנית רוני רופלים יהודים או אם יש לקאדנילגים רופלים.

10.

תלונה על הזמן

להחכם דון יהודה אברבנאל זלה"ה.

יפסך צה את כל התללות הנווללות אותו מיום היותו וטלטלו וגרוס צנו הגדול
ולולתו אליו, והוא:

ומן הכה בחץ שנון לבבי	ובליותי יפלח בקרבי
וחכני ומכתו אנושה	ודכני ושם נצח כאבי
פצעני ובלע את בשרי	ואכל כאב דמי וחלבי
וגרם כל עצמי בחמתו	ויתנשא ויקום בי כלבי
ולא די כי צנפני צנפה	ושמני מגורש נד כאבי
וכשכיר הגעני בתבל	והוא על פאתי ארץ מסיבי
וחן זה לי כעשרים משנותי	אשר לא שקטו סוסי ורכבי
ומרד שעלו מים ועפרות	ארצות כל והם כילו אביבי
והברית וידר ממני וגלה	בני גילי והרחיק עם קרובי
ולא אראה ולא אדע מיודעי	ואת אמי ואת אחי ואבי
ופור מחמדי זה לצפון	וזה קדמה וזה אל מערבי
לכל עוד יוכלו השקט וממי	ולא אמצא מנוחה גם בחשבי

פרידתם חשוכני עקבי
 ולא אבחן בלכתי או בשובי
 ונתחו כרובי או זאבי
 בשוד שודר ובות חון ובשבי
 לכלני לכבות את שבבי
 בני חמד בחור ויקר וכצבי
 וגבהו נוגשי ואורבי
 וגדל בערו רגזי ועצבי
 אברבנאל כמו צור מחצבי
 כבן ישי * והוא נר מערבי
 בלבו בין טוב חוריו וטובי
 והדיחו זמן שונאי ועוקבי
 יצו מלך להציב מארבי
 ולקחת בני יונק חלבי
 וגלה אוני איש טוב אחובי
 חצות ליל כאלו הוא נטובי
 אשר היה לפנים מחריבי
 בחי אביו ** והוא מלכי חשובי
 ובוצע ואיש חמדן וכלבי
 הלא אדם בקושרו שם בכובי
 והצילו ממות רוכב כרובי
 מקום חורי ושם בית חציבי
 ובז טובי ולספי עם והבי
 ובית אבי באיטלייא בחשיבי
 לכל יהיה לנחבי משיבי

ובהיות מועדות פני למורח
 ורגלי יתר ולבי נר ונורח
 הלא כלח זמן לבי ושסע
 והכוחו אגחות עם בהלות
 בעיני זה מעט מועד ובקש
 והולך לי שם בנים זכרים
 והקטן קראתיו שמואל
 והכהו לחמש משנותיו
 והגדול אשר יצחק קראתיו
 כשם גדול בישראל כחור
 בהולדו ראיתיו טוב לשכון
 ובן שנה אהה מני הרפו
 בעת גורשו בני גלות ספרד
 לבל אצא ואעבור בין גורים
 להכניסו בדתו בעבורו
 שלחתיו עם מניקחו באישון
 לפורטוגאל ושם מלך מנואל
 ושם גדל כבוד אבי ועשרו
 וזה קם וד בליעל ואכזר
 ועת קשרו סגניו בו ואחיו ***
 ובקש בהרונג אחיו להרגו
 והוא נמלט לקאשטייליא אשר שם
 ואז שלל רכושיו עד בלי די
 ובראותו בני כי בא לארצו
 עצרוהו לבל ישוב וצוה

* כאשר נחלם ומספריו כי הרב ר"ח החס חס שמו ציהוקי, "ושורש ישי ציה הלחמי".

** הוא היה יונק שוהן השני ומנואל המלך אחריו בשנת 1495 היה אחי אשתו אשר לקח לו
 בן צמות בנו.

*** הוא השך Viseu, אחי המלכה אשת שוהן ומנואל, אשר קשר קשר על המלך שוהן להמית
 אותו בשנת 1483 ונהגלה הדבר והונח וקניס ושרים הרבה היו צוקשרים וכולם נגזרו
 דינם למוות (דלש קורות מלכות סאנטוואל מן הסכם שעשער ח"צ 638) וגם על הרב
 ר"ח ילא דבר המלך להמית אותו כי השדו גם אותו להיות צוקשרים ונחם לקשטייליא וכן
 כתב ר"ח צהקדמיהו לנ"ר.

במותו אחריו מלך כסיל קס *
 ואנס כל עדת יעקב והעביר
 ורבים הרנו עצמם לבלתי
 ולקח מחמד נפשי וחומר
 ככר הוא בן שמים עשרה ערן
 ואהימה ועל ראשי חמס
 הניסותיו אלי פת מפחדים
 אקוהו ותוחלתי משוכה
 ולמה זה תרכא לב ילדך
 ותחשיך בעריפי אור ותשים
 וסתר יחשך תמיד בפני
 ולא יאיר שביב חרסי בעוני
 ולא הפרח הבצלת שרוני
 ותנוול את שנת עיני בוכרך
 ולא אטעם במאכלי וגופת
 כעין אחלמה עונת רצפים
 בדמעה אמונה מימי ואשתה
 והייתי שתי מים ונרוד
 ועת כי אחלוש שוכך ואראה
 חבלים נפלו לי בנעומים
 וישנתי וערבה לי שנתי
 ושתיתי ומימי לי ערבים
 וכי אז אוכרה נודך כמו אש
 והיה כאיש נדהם ונדרם
 בוכרך ששוני עם יגוני
 וצורחק עלי לבי חרותה
 ויותר מהיות לי מעליו
 פרי דרך תסכל את עצתי
 ובעבורך נאון נפשי מאד שח
 עדי שקמים גבוהים מברושי

והוא אדוק בדתו איש נבובי
 עלי דת כל בני עמי נדיב
 עביר תורת אלהים מרמיב
 שמו הטוב כפי צור נקוב
 לא ראיתיו בעין בצעי וחובי
 ועל נפשי תלונתי וריבי
 וכרשף שלחחו תוך לחבי
 ולמה תאחר עופר אחבי
 ותהיה חין בכלותי כמביא
 וריתחו למול עיני כערבי
 וככבי ישו נחם בעבי
 ולא יורח באשנני וגבי
 ולא ירד עלי עשבי רביבי
 ולא ארע בעת קימי ושכבי
 לחכי מר וסף רעל ערבי
 ובבכי אוכלה לחמי חרבי
 ולא יבא כמו פי דם ענבי
 עדי כי חשבונני בן רכבי
 תמונתך בעיני מחשבי
 ופני לבשו מראה צהובי
 הקצותי שבע רצון וצבי
 ונמתק לי בחברונך רגבי
 לבבי חם ויכני שרבי
 שפל קומה קצר ארכי ורחבי
 צרי אתה ואת צרי ואויבי
 ומרחקך בתוך לבי חטובי
 דמותך נדודך מריבי
 גרושך סך ועוה את נחיבי
 והשפלתו בעבורך רחבי
 עדי רם על ארזי עץ אוזבי

* כונתו על הולך מנוחל אשר נס היהודים ונאלצו בשנת 1496 ולקח נהם בחזקה כל
 בנים ונמות אשר יוספר שנותיהם י"ד שנה ולנוטה להעביר עליהם היום הזדונים. ובהנבי
 הקורות אמרו כי לא צדק לבו עשה זאת, רק ונחלנו על הילדים הכנים להליז נשמותיהם
 מלכת שח.

ועל כנפי נשרי עת זבובי
וגבר על אריות כשבי
וכנורי תליתיו על ערבי
ועונבי במכאובי כאובי
כתנים שב ויונתי כעורבי
והאבתי שכון מדבר ערבי
ישופני ושם פחים סביבי
במורשי ובעצמי רקבי
בקוראח לך ידירי לבי רטובי
ומי שמך פרי בטני עזובי
ולא לטמון דאגתי בחובי
פני מלכי נחנו אל מטיבי
ואשטן בין אדום תוך עם להבי
ומי יישיר זמן מתני ועולבי
ומהם מותה אבחר ואבי *)
כחול ימים עלי שכמי וגבי
והגיע אלי קצי קצובי
ויש לי רב ומעוטי כרובי
ראות טובה ודוב שכול באורבי
ברום שחק זמן מורי ורובי
והמה סובבים על חוג קטבי
לבלתי יהיה עוד מאדיבי
חכמים את מחוכמים כנביא
תאבד עוד ימי ילדות חביבי
קרא מקרא והבן מכתבי
שלוש עשרה וחירוש עם מתיבי
וזה חליי וחרחורי וחרבי
סגור לבי ולא תער גלבי
ברא חרבי בתוך בטני וקרבי
למי אשקה עמים נתי ויקבי
פרידתו פרי דתי וכתובי
תעודות מעשה אבי נציבי

עדי גבה עלי נצי עטלף
וכנעורי יצורי נחלשים
ואמאם שיר ושברתי נבלו
והפכתי לקול בוכים ומירי
וענורי נהפך קסוד ותורי
ותעבתי בהכלי המלכים
בני פרץ גרושך יפרצני
ושם מורך בתוך לבי ורוגו
ואשמע אמך כל יום מבכה
ומי זה מעלי חקי גנבך
וכי לא אעציר כח לסובלה
עזבתיה והלכתי לשרת
וכן נדתי ולא נחתי ונעתי
ולא אמצא מזור אל מזורי
ומאסתי ימי עמל ולילות
והיים כבדו עלי וימים
ומה בצע בחיי היגונים
למר נפש הלא חיים תמוהה
ומה אוחיל לרוב ימים ושנים
ילירי יום בני אשפה וקשהם
והושמתי למטרה אליהם
אשובה נא לדבר אל יחירי
בכורי שב לבך דע הכי בן
והחכמה ירושה לך ואל נא
ראה עתה בני חמוד ללמוד
שנות משנה למוד תלמוד במדות
ואיך אוכל להתאפק בעוברו
וזה יקרע כתער השכירה
וזה יביא בלבתי אמולה
למי זה אמסרה רובי תבונות
ומי יטעם ויאכל אחר עת
ומי יבין ספוני בין בספרי

*) ל' חצי יסמן חיוג (חיוג כ"ד).

ומי ישאב בצמא מי מקורו
ומי ילקוט לאט פרחי נבעי
ומי יעצור וישלים מחברותי
ומי יעדה עדי דהי במוחי
לבד אתה ידיד נפשי ויורשי
לך צמא לך כמה בשרי
לך יאתה תבונתי הדורה
קצתה לי ירושת אב מאלפי
ומקצתה קנויה מיניעי
ועמקו מחשבותי בה וחכמי
והלכתי בבתי מדרשיהם
אנצח אנוש ירום כנגדי
ומי זה יערב לבו להגיש
ולי נפש יתירה נהדרה
ולי צורה בעון צורה בצורה
וכלתה תעלה על מדרגתו
ידידי מה לך בין עם טמא לב
ונפשך הטחורה בין עממים
נחג ולך ובא עדי נדודי
והלך לבית אב צור ילדך
והוא אלי יישר את נתיבך
ויתן ברכות חורי לראשך
ויאיר מחשך רוחי וישיב
אני אפקוד לאל רועי ורועי
ויראני צבי חשקי לפניו
ואז אשיר ליוצרו שיר ידידות
ואגישא לפניו מנחתי
ובא נפשי כשותה (?) אל קדושי
וויטב לו באילי מהללי
ויראני יקר ציון ויופיה
וחדיו יהיו תמים בראשה
ולא אויב יחרפה לדורים

ומי ישתה בציוני וחורבי
ועץ דעת יהי אורי וחוטבי
ומי יארוג שתי בגד וערבי
ומי ירכב על פרדי נצבי
אני חייב לצורי את ערבי
לך אשקה צמאי אף ערבי
והוד דעי וחכמה נוססה בי
אבי חכמות והוא מרי ודבי
כבשתיה כמו קשתי וחורבי
אדום היו בעיני כחגבי
ואין מי יערוך אתי קרבי
ואכניע וארשיע מריבי
יסוד ראשית וסוד מרכבי ודוכבי
עלי נפשות בני דורי עלובי
עצורה ואסורה תוך כלובי
וחשקתי תקומם על שלבי
כתפוח בתוך יערו חרבי
כשושנה בין חוחי ועשבי
ברח ודמה אלי עופר ולצבי
ישנבך אלהי משנבי
וממצר יביאך אל רחובי
ועוד לך ברכות אבי ושבי
ברוב חסרו למישור את עקובי
ואשיבה אלי אבי יהבי
אני קורא חמודי מקשיבי
אומר לו בעודי שיר עגבי
ואערכה תשורתי להביא
ובה רכושי ושם עיני ולבי
ומשור פר זמירתי וזיבי
בחדר מלכות ושם ממשח כרובי
שני אודים בנו דוד ותשבי
ולא יהל לעולם שם ערבי

סימן לנאסר הנמים ק"ל *

(*) ונאסרם חתם ונולד ק"ל

אל הנער התפללתי לאל במ—
יצילחו וינהיגו וירכיבו
דה במשקל
צור על עב קל

סיוון שני *

כוס לצור נבי כחסי מחסו
ציצי ובן אמצו יהי מוציא בצי
חולצי ואל עושי אשו כוסי אני
חפשי הכי ימצי ראות הכי בני

סיוון שלישי

חלקי ידידי חיקי צבי חשקי
על עב צלח ורכב לקראת אב
שימה לאור חשקי ליום ליל
הכון והיית לבן חיל

11.

Schreiben des Herrn Leopold Dukes in London an Herrn Ignaz Blumenfeld in Wien.

צע"ס פה לוונדון חשון תרי"ז לפ"ק.

שלום אל ההבם המשיכיל כש"ח כמחור יצחק בלומענפעלד נ"י!

תשואות מן מן כך צעד העלים אשר שלחת אלי ונאמרתך אורח נחמד.
כשמו כן הוא. שמתתי ללכות כי הניף ידו הסכם ר' אברהם גיינער נ"י על
תולדת ר' יוסף קנחסי ז"ל. אונחתי בלבי זה היום אשר אקצץ גם אני נדחי העתקות
והערכות אשר לי על הסכם הזה.

הפ"י הנויחם לר"י קנחסי על ידוניה הנוולא צלונכות הספרים צעיר
קאלקסרוה לינו ונונו. לפני י"צ שנים כלשר הייתי צעיר הזלח שמתתי עיני עליו.

צפ"י הזה חזר רש"י ז"ל. ר' נושה אכזרדיאל [?] נ"י. ר' דוד אבן שושן ז"ל.
ר' דוד קנחסי ז"ל. ר' ישראל בר יוסף. ר' הפ"י. ר' ישועאל ז"ל. ר'
אברהם בר חייא. נפ"י הסכם ר' שלמה נ"י בן היסמן. ר' יוסף קנחסי ז"ל.
ר' סעדיה. רנצ"ן. ר' ישראל ז"ל. ר' יונה נ"י גנאס. רנצ"ס. שערי דרך לר'
יונה: וכנראה חזר הנופדש הזה ג"כ פירוש למוסכת נדרים אשר יזכיר ג"כ.

ואחן לפניך איזה גרגרים אשר אקפתי אז ונונו.

אי נאחם אסלח לך (ירמיה ה' ז') ודברי פי ר' דוד אבן שושן ז"ל
מן אי כונו איך כי נולדו "איכה" ושז חסר הנוקדא אחת ואוונר "איכה" ושז
חסר אות שנית ואוונר "איך" כמו מן חסר אות שלישי ואוונר "אי" וזה הנוקדא

* הסיוון הזה עמון ונעלם ונוני וה' אלהי ימיה חשבי.

זלשון ערצי אלת דניס (1) ועל דרך הזה קראו נח יצחאל פתח הים שמו
 וחסרו האות האחרונה וינשנוע הטעם עומד צמקומו. הכוונה והמעורבות
 דמיותי (ס' ו' ז') כמו ואסיר יתרון כאשר ראיתי (יחזקאל ע"ז') לנושפטו דמיותי
 ראית ואומר לי ר' ישראל צר יוסף ז"ל שכלם יהיה נשפטם כאשר
 מדבר עם נוכח ציור אחרונה ודמיותי וראיתי אתיק לדבר על כן תמלא
 צום התיבות יוד נוספות צאחרונה אלא שאינה נקראת. דמיותי ונגזרת
 נדמה שומרון (בשע' ו' ז') שהוא נענין כריחה: אל יתהלל חכם צמקומו
 (ירמ' ע' כ"ב) — — — והחכם ר' ישנוע אל פי' אל יתהלל וגו' שאין
 אדם [יכול] להתהלל צמקומו ולא צעורה ולא צגורה שכל אלה הדברים נאמרו
 הסם הם צאים כאומר צפ' כל היד (נדה ע"ז ע"ב). ונלמד המונח על הכריון
 לילה שמו ונציא הטעם לפני הקצ"ה ואומר טעם זו ונה חיי עליה החכם לו טעם
 וגו' ולו לדיק ורשע לא קאמר שהלדיק ורשע ניתן צידי האדם אם ירצה יהי
 לדיק ואם ירצה יהי רשע ואומר חז"ל הכל צדי שונים חוץ וינלח שונים על כן
 אומר ירמיה שאין להתהלל ולהתפאר אלא צהכל וידוע אותי את הסם שהרשות
 אליו צדצר: לא איש אל ויכז. (צמדצר כ"ג י"ט) ואמר לי ר' ונתתיה בגפתי
 שהר' יחיאל וספריס היה נופרס לא איש אל ויכז שאדם נוצית את
 חצירו לתת לו ונתנה עוצה ושוב ונכז אשפי' שהוא יכול לתת לו ולפעמים אין
 צידו יכולת לתת לו ונה שהצטיחו והוא ונתחם אצל הקצ"ה אינו כן — [שכחתי
 לזיין צאיה פקוק נמלא הנאמר הזה].

אודות פי' ר' יוסף קמחי על שה"ש גליתי כבר אופן הקורא וקצות
 ונתהפכות היו צמונעי להפיץ איזה גרגרים ונונו. את אשר לא עשיתי עד עתה
 אעשה כעת.

הפי' הזה נגרע צערכו ופי' ר"ק על ונשלי ואיוצ. צפי' הזה סוצצ הולך
 דרך נשל [המכונה Allegorie] על יציאת ונלרים וכדומה. וכן הגרגרים האלו
 לקטתי מנונו הננועים לצאור הנולות נאוו לחייך צתוריס. (שיר השירים
 ח' י') פי' "חורים" צדנוות חורים ודמות יונים שהלורפים עושין ונכז ונכסף
 צקצורי החלי. ופי' "חורים" [כנו] ונלרזים צנורכלתך (יחזקאל כ"ז) צחלוק
 סת' צחלוק. [הרד"ק יציא זאת צסם ר' יונה] (2) חצלת הסרון. (שיר

(1) ידעי הסם ר' זלמן מונק נ' העירי כי כל אלת רבים בלומר, קאור.

(2) ונפי' כ"י על שה"ש לא מדע ונכדור (והיה להפסי בנראה מנולות צלע' שט) כנולא זה
 הלשון. נאוו לחייך צתוריס. לפי שהחשייה לקום יפה ודרך העולם לעשות
 לבס מנולות של כסף ההצ ובקראים לורקיו ונלירין צתן חורין ונפי יונה ושאר
 ליורין לכך אור לה נאוו לחייך צתוריס של זהב שנהקטעה צסם לזוי ונליו. ולו חרך
 צחרוזים הן ונפי חפשיטין כמו פעמונים וענקים ונלירין העשוין שורות שורות צסם
 ונחשקל ונחוריס על הנאור לסעדות צסם. ועל טעם זה נקראו הסיוטים והסרורזות

השירים ז' א') פירשורו צלשון ערבי אלנגסה. וויפרש הוולרים פירשורו
צלשון ליליו ולא זה כדברי זה: שגלשו ונהר גלעד (שם ד' א') פי'
„שגלשו“ כמו שגלשו דומה ללשון הערב שאומר לזריחה השמש ואומר צוחר
אלגלגל. [עיין פסמי הנוכח רובביניטע בלווענלענע דף כ"ה ערך גלגל]:
מתרסקת כמו ונתחצרה וצלשון ערב יאמר אל הזר אלרפיק: [מכר
ונד"ק צמס אציו] 3

זר לי כי הוולג לאור השיר הקטן אשר נולד צ"י ווינכען השחית יסיו ולא
הליגו בדרכ שיר לענין יראה הקורא צעיניו המרוצים. והנה אודות וולות, צלג
ונחש צעיין ארבעים" אשר פה כי דמיון אריגה לשירים וורגל וולד צפי הוולגים
והמסורכים וכד נחתי דוגמאות ונחמורים כאלה צמחצתי כחל קדוויים
דף ע"ז. גם צמחצתי עתה „אריענע“ 1851 S. 367 וזה אוקיף עוד כי
ידידי הישים הוולג וגו' וגו' כס"ח לונה' ר' שושוון ראויוזק נ' העירני כי
כס"י ופערש „כלה צמחצ ונחמא ונחמיוסו“ (צמחצ כ"ד. שבת קנ"ב. חולין ל"ח
ע"ג) צכל הנוקמות לשון אריגה ע"פ חגורס ויעשה חורג (שמות כ"ח ל"ב) „עוצד
נחמי“ (וצעודך ערך נח לא הזכיר רק התרגום) וצחולין יוקיף כס"י צלור הזה
הלשון „וכי צלריגה אקד ארבעה לכלם לשון „עוצד נחמי“ (שמות ל"ב)
דחקון דצור קראו לו אנשי אריגה שונסדר את דצוריו.
ספר קול סכל נולד ג"כ צמחצ המדרש צעיר לונדון. וכד העירומי
עליו צפסי הנוכח „לור רובביניטען טפרוכונדע“ דף ע"ג.

אנחתי צלני כי פיוט אחד ונרשצ"ג אשר אשלח כעת אליך יחי יקר צעיניך
וצעיני כל חוקרי קדמוניות הוולגה צני ישראל. זה הוא.

שיר מר' שלמה בן גבירול. (4)

מלכות מלכות כל עולמים.

שם כבודו מיוחד ואין שני לנדר

שוכן עד מאו ונשגב לברו

לפי שמונתהן שות צולמים ושוין וכן כחצ וחלחים צמחצלח (יחזקאל כ"ז כ"ד)
פי' חלחים צחלח א' צח' וכן ונחמורה של דגים הן דגים הקשורים צמחצ ומדה ונחין.
עכ"ל. [הפ' הוא ישה על דרך השעשע ואשין צמחצה העתקה ונחין צמחצה הזאת].

3) וכן ר' יוסף כספי צפשו הכבד שרשוח כסף (צמחצות פסמי שחריים) ח"ב.
כסף ענין חצור ודנוק. החפעל „מחצפת“ שכן צעני קריין לספר „רשיק“ ולחצורה
„רשיק“ עכ"ל. [גם ונפער הוא אשין דוגמאות צמחצה הזאת].

4) השיעו הוא נולד צמחצ רננות (דף כ"ד). ואם גם פירים רבים ונחמורה הזה יעלו עליו
צמחצ ונחמורה ונחמ עניניהם, השיר הזה יקר צעיני הקורא ינן כי צו מכרו' פסמיה
ובמה ענינים לקוחים ונפער יצירה. ונחמורה אחר אהלך צמחצה לדבר על השיר ולכן
חקל פה.

שכלל עולמו מאור לבוש מרו
 בשלשה ספרים נחמדים: (5)
 לעצת אמן נכסף כסף
 לחקת עשר ספירות יום לחשוף
 לבלר כנגדם עשרה באין סוף
 וחמש בחמש מהוסכמים (6)
 מכין סודם יבהל ויפחד
 מהם ישכול כי היוצר מיוחד
 מי אתה סופר לפני אל אחד
 הוא ראש לכל ראש והוא רם על רמים:
 הכי עשר ספירות הם אחווים במצור
 המשכיל בהם ידע ויצור
 הוא היוצר אשר בס יעצור
 ועדיו גלויים מפורסמים:
 הן באותיות עשרים ושתיים
 הגביל למעלה אש ולמטה מים
 ברוח חזק מכריע בנתיים
 ושנים עשר מול במרומים:
 קנה מאין יש ויצר ממש מתוהו
 קיים עמודים גדולים מאין כמוהו
 קבע קו ידוק אבני בוחו
 ומשם יוצאים מימי תהומים:

מפח שש קצוות חתומים בשמו
 מלטל אש בתקפו ועצמו
 טבם בה כסאו וצבא מרמו
 לאותות ולמועדים ולימים:
 נשא על כל אשר שת בכל
 נתלה עולם בידו כאשכול (7)
 נשוב ממקום והוא מקום לכל
 כי ביה ד' צור עולמים:
 ברוח מרוח שת כסאו נכון
 בה כבוד מלכותו מאין ישכון
 בכן מושלה בכל ותיכון
 היא רוח אלהים חי העולמים:
 רם על הכל ומחל תקיף
 רודה הכל ועל הכל מקיף
 רואה הכל ועל הכל משקיף
 לוכד חכמים ערמים:
 יוצר הכל בלי פגע
 יה הסובל הכל בלי ייגע (8)
 יחיד מנהיג הכל ברנע
 וכל היצורים בשמו קיימים.
 דואר המגלגל אפודת שחקים
 הוא החולל אגודת ארקים

(5) ור' יוסף בן אבינחור יאמר ג"כ בקדר עצה שלו (מדפסה מחדש בקצר קובץ מעשי ידי
 גאונים קדמונים. בעלנין הרע"ז. דף י"ט) "בשלשה עולם שכלל וגו'" וכן הראשונים בשירו
 הציב צלאלע שלשה וגו'" עיין טעם זקנים דף ע"ז.

(6) במחבר אחד על דרך הקבלה המגלה צלולות צרישים ונהיחם נגללו העולם האלה
 "והסייע היה מקדד שבו צהם שאמר: וסאש צהאש מהוסכמים נגלבוך נגלבוך כל
 עולמים" ונגלל עוד שם: והא שאמר הסכס: הוש צהאש מהוסכמים. "חל"כ מלחתי כי
 כל המחבר האה נגלל צססר הסליה (בדפוס קארטן דף ל"ו ע"ה) אכן העולם
 "והסייע היה וגו'" יחסרו שם. וגם הראשונים בשירו המזכר בהערה הקדומה יאמר בקבוצת
 חסר: צחמס יקוד האותיות וגו' עי"ש.

(7) הדמיון הזה מונגל ונאלד צפי השייטנים. וכבר אסף הסכס לונדן פנה דוגמאות בקפדו
 על השייטנים.

(8) וכן יאמר יוסף בן יוסף בקדר עצה שלו (מדפסה בקבוצת מעשי ידי גאונים דף ח'
 "לחץ לשלש וגבור לסב" וצנפס הסכס לר"מ די לישון (קד מזהה)
 "ואמר הסכס רש"ג זל"ל, "הא אחד וסבול הסכס צלחודתך."

והוא אשר יטריפם לחם חוקם	הוא האומר יהי כן ויקים
והוא אשר יתן מאכלם ומשקם	ויוציא לאור תעלומים:
והוא אשר יוריד הגשמים:	והוא אשר יקהיל ויפריש
דעו כי הוא יחיה מתי חלד	והוא אשר יעשיר ויוריש
והוא אשר יכונן גוף הילד	והוא אשר יצפצף ויקריש
והוא אשר יקרום הגלד	ויחביר חמונות לגלמים:
והוא אשר יסוכך העצמים:	והוא אשר יאיר ויאפיל
והוא אשר יפת בגוף נשמה	והוא אשר יסמוך ויפיל
והוא אשר יחיינו בעצמה	והוא אשר ירים וישפיל
והוא אשר ישיבינו לאדמה	כל ההרים הרמים:
והוא אשר יעורר נרדמים:	והוא אשר ימלא יצורים ספקם

12.

Schreiben des Herrn Leopold Dukes in London an Herrn Ignaz Blumenfeld in Wien.

צע"ם לונדון צדש ונחשון תרי"ז לפ"ק.

שלום לשכר החכם הנשכיל בשרי כשרי יצחק בלומענפעלד ז"ל!

לציא לפניך ולפני החכמים הסוקרים ונזנרת הארץ שירים ונקדמונים ואולרך העוז להם חפחח. כעת נולדות שונות ישתרגו עלי ולא אוכל לכת וצא להפיץ אור על כל הטורים קשי ההצנה אשר עלו קושוניים צם, ולהשית הערות עליהם כאשר הסכן הסכנתי. תקותי היא כי החכמים יזכרו לי לעוצה כי הפילות כעת השירים האלה. אצנא אליך בזמן אשר וארשיצ לדבר עליהם. כעת לא אוכל להגיד רק ונעט ונליץ על הכ"י אשר נזננו לקחתים.

השירים נר"י הלוי נולדים צדיוואן שלו צכ"י אוקספורד אשר נזננו נחתי דוגמאות צגנזי אוקספורד. כמה וכמה טורים הפילות צכר ונשירים האלה אשר חשלה כעת אליך צנחצנתי נחל קדומים (דף י"ד) ולכן חשצתי לנשפט להוילסם כעת לאור.

השיר נחחיל: לעתיקים ונר' נולא צאולרות חיים ג"כ צאוקספורד. הכתיבה היא יפה אכן לא נקל לקרות. צכ"י הזאת נולא צמה וכמה שירים נר"ם דפייכא מן לציא ואחזת ונכיהם אשר הזכרתי צנחל קדומים דף ט"ז הערה י"צ. ויחקרו כמה וכמה דפים צאנלע וכמה פעמים נולא, ועוד לו" ולא נודע צציוור אל נוי נזנשורכים הוא. ואולי הוא

ונושולם דפייירה עלמו כלשר נראה ונרשימת אקענאטי ונולדות קשרי
 ר'ויי (דף רפ"א) ננאל גם שם הזה אכן גם שם לא נזכר ומחזרו.

והנה השיר הזה נקשר בקשר אומץ ונלד ענינו עם כמה וכמה שירים הנוגעים
 לקורות קשר וורה נבזכים אשר הכעיש כל העולם. ולחלף יקר הוא לחוקר
 קורות המכנה הם גם עוזרים רצים עין וערפל קצרים.

והא לך ג"כ שיר קטן נר' נשה נ' עזרא ז"ל אשר בתחלתו וקופו
 נתן המכס שד"ל נ' נכנס חמד (חלק ד') הלא נולעד הוא על וקופו יבא פה בשלימות.

על מעצבי יהמה לבי	או קצתו על מקצתו
היה חלדי כעוף נגדי	ימיו אברו או נצחו
בשני חייו את מאויו	לא השיג רק שומצתו
כיבר שיחו כשל כחו	בין וקן ובביצתו
איה מעניו איה רעיונו	איה שכלו ומליצתו
עברו ששים מצל חשים	או סוף שומת במרוצתו
מיום לרתו עד בא עתו	מלוש בצק עד חומצתו:

(השיר הזה העתקתי נדיווחן של ר' נשה נ' עזרא צנית המכס ר'
 חליקים כר נולדי נ' ונלד "שנולדו" נקור רג' הוא ונלסון ותקס אזני סנן
 (חיז ד' י"ב) כלומר דבר מועט.)

צ' הנוכחיים האלה אשר לעתיד לך עתה יפיע הם ולהם נאום תהלה.
 ונלחמים נקובץ קטן כולל שירים שונים ניד ר' אלעזר אשכנזי נ' (אשר
 הניח כמה ספרים כ"י יקרים אל אולדות פארים ואוקספד ולונדון) ושם
 נמצאיהם נעלם. קם אותם לננה.

מה לירותון ולדוד שיר	לבך על כל שר שיר יקף
לו ההערב אסף עמך	או יהיה הממעית אסף

לחביל כל תהלותיו וחידיו ינעים כל משוררי שיר ולואים
 למען אין בפיהו לא לא ולא לו ולא לולא ולא אולי ולא אם
 נדי עצרי כעת על פי' ר' יוסף נכור שור אשר הוליד המכס ר'
 אהרן יעלינגק נ' אגלה אונק כי צס' תולדות (כ"ג) הולות "לונדון",
 קם הפייט שלך לוונגים שלך [?] הכאשין הוא Feo וווננו feudal, feodal
 והשני ז"ל לו ונור שלך ונלד לו הוא עצרי ונלד "ונוכ" הוא נלסון נרפת
 manoir ונלסון אנגלי manoir ור' נכור שור יפגש אותו יפה אש"כ.

סיה ננעימים כחפץ נוקיך

יהודה הנוכח ליד דוקעס איש פרעסבורג.

שיר מר' יהודה הלוי ז"ל אל ר' לוי בן אלתכאן.

שלום לבת רבו נגופיה
אם תעמוד תחפיר יפי תבל
יום נבקעו לה ענני דמעות
רוח פרידה שחרו נשף
ותחליף מני אחות שמש
לא ברכה יום הנדוד דודה
ויקראו עיני לעיניה,
לאמור לך שלום בחון חשק
מי זאת שלומה לי כעשן מור
האם בשיר לוי תדיחני
נפשי פדות שירה (2) אשר תחפיר
שירו כעץ חיים ועץ דעת
זמרת מגדים בה וזמרת שיר
אם היא קצובה מעצי עדן
אם חוצבה מהר אמת מהר
אם שלפה נשק למלחמתה
אם נקטפה מבין צרוגת גן
נתן בעליה (5) בעליה
לו כלבנה לחמה, (?) נסן
לו נסבה בים, אוי מתקן
חשקה בעינים עיני השיר

שלום לחמה משוופיה
או תהליך תוכיש ענפיה
עין כמו דימון שטפיה (1)
ויחשכו כוכבי נשפיה
הבת אשר לא אחליפיה
עדי פחדה פחד לצופיה
שלום! השיבוני כשפיה —
מאת אשר החן צעפיה —
מחמת מכהן מי יניפיה?
או מכנה שירו כנפיה? —
כל שיר במשכיות רשמיה
לא נמנעו מגדי סעיפיה
מני לעולמים לא אחספיה
מעץ לבונה הם שחיפיה (3)
בשן תנוצץ את רשפיה
היו כל יואב שלופיה
חיתה כשושנה (4)
ענדו וטרפו שם טרפיה —
לפני חמישיה אלפיה (6)
מימיו, כמי מרה, בצופיה (7)
ממגדלי חכמה שקופיה

(1) כי ווי דימון (ישעיה ט"ו, ט) וכן צבי חגלים. עיין נחל קדמונים דף כ"ח.
(2) הלשון, "נפשי פדות וגו'" נחלל לכוד צפי המשוכרים הקדמונים. וכן יאמר ר' יהודה הלוי בזהד משכיות

נפשי פדות רע אשר אמצא בפיו כל משאלות לבי כי בזאת פדאני.

עיין ג"כ נחל קדמונים (דף ס"ב).

(3) וכן שפיר עץ דיחזקאל.
(4) מלה חמה חסרה. ואולי, "ששוניח"
(5) חזוניה הלשון נעל. והשני הלשון ועליו לא יצול (ההלים ח' ג')
(6) ואם גם המור הכלשון משונם צ"י הולח חף גם זאת נכלל לעין כי המור נק"י לחזרתי (המכמוני שער י"ז) סוגג הולך על עיני דוונה
ולו כהר יהי רואה מאורו לרגליו ראש יהי משפיל (וכופך).
(7) הלשון נושא לופים. ור"י לחזרתי (המכמוני שער י"ז) ימים השלגה לחכה צפי משוכר
שער יאמר משכור
ואלו יזכרו שירי עלי ים אוי ייבש ועל האש ותשקע.

שירות כשרות מעלי שרות
 בו דמיון: כי שיר מלאכה לי
 לא כן, ולא אשיב אמרה
 אמאם לנפשי זאת וחלילה
 נפשי ביום תצטוק צנפי בין
 אם היתה חכמה בריכת ים
 לא אחשוב שור וחומה נשוא שירה
 נפשי כך הרוד כך הגיל
 דלת ידירתי לך תפתח
 תצרוף לבני לך בכור אחבה
 תשאף עפר ארץ בדמעתה
 תסער בזממה תאהב לילה
 כי תחזה צלמך כאלו או

ישרות (1) ישרות מסלעיה
 ויהי לבבי מטורפיה:
 רק יערב לי שיר דלפיה
 בת שיר לבדו מרצפיה
 לא אמצאה שיר בין צניפיה
 היו חרווי שיר קצפיה (2)
 רק שעשועים לאלופיה —
 ובוכרך תסיר זעפיה
 ולכל ידיד בלתך תנפיה (3)
 היום בראשיה כסופיה (4)
 כמעט ואהיה משטופיה
 לראותך כשנת נשפיה
 אורו מאורות בערפיה:

שיר אחר מר' יהודה הלוי אל ר' לוי בן תבן.

ומן העיו כצור פניו ומצחו
 ולא העיו ילדיו אל מנחו —
 התדרוש מזמן חסד, ואתה
 אשר הדע אמת האיש ושיחו
 הלא הוא המקרב המרחק
 והבונד ואין מעצור לרוחו
 ומדותיו בדור חולך ודור בא
 אסוף וורות והקם איש, ודתו
 כנער ילמדה לכתוב בלוח

ישחק בדיו כחוב ומחו
 ויצץ ציץ, ואין מגד בציציו;
 ויפריח, ואין גומל בפרחו —
 אהה! אכלני ולא יכלה זמני
 וגם לחי, והוא נשאר בליחו
 והשכמתי לחשקן, לו יראו
 ואנכי בבגדי בו בטוחו
 למי קצפו אשר חסדור בקצפו
 ואש ארבו אשר כסה בפיו.

(1) חולי ל"ל "שירות". מלשון שירה, "ישרות" כדלשון הוא מלשון שירים ושירות (קבלה ג' ה') כלומר שירו הוא שר על כל השירים. ובענין זמנה יאמר עמנואל (מחברת ד') משיכו.

לו המליכו מלך, שירי חשק, שירותי תמלכנה —

(2) מן בקלף על פני מים (הפס' י' ז').

(3) מן ימים הדלחה (כחמ' ז' ב').

(4) כדלשיה וצפופה.

ויום אם יאמין בו איש ידעתיו
 אשר מחר יפרש פח לארחו
 שחוק פיהו וכנה מאמניו
 בתתו בלחי חתו וחחו
 ועד הן לא נציתוהו עדי כי
 הציתו סגור הבין ופתחו
 בהבצר חבונה מנבונים
 כבן נון את והיא נגדך יריחו
 ואיכה לא יהי השיר מלאכהך
 וכל יודה אשר אתה משיחו—
 לך השיר אשר סלע יפוצץ
 ויוציא נחלי צוף מצחיהו
 חרוזים אם תשימם תוך ישימון
 תשמח בהם קאת מרבר ואוחו
 ובלחם ענבי כל שיר באושים
 ומאתך לבר יינו ורקתו
 ואת הוא פעמון למעיל פארך
 הלא אתה פאר נומו וחחו—
 וספר בא לגנב הלכבות
 לקוח יד אבל חלב לקחו.

הלא ידע בעת עשה לבני
 אשר נפשי פדות גבר (1) שלחו.
 יקטר מור לאף איש אם תפשו
 ויראו כשפים אם שטחו
 כשפר שיר וממתקי אמרים
 כשיר דוד וחדותיו ושלחו
 מגלתו כרקיע וטוריו
 ככוכביו ופרושיו כזרחו
 גנותיהו במורשי לבני
 חקקתיהו במשכיות בלוחו
 יהי עד על מזבח לבני
 ועל אש המלהטת לנתחו
 חשוקתך מגרשת דמעי
 ויוחרת כבדי בס ופלחו.
 אלהים יענה כמטר גרבות
 עלי עושה שיר אהבה ושיחו
 ויקריב הנדוד ביסות [?] שנינו
 וישיב כל דחי פירוד לנרחו
 ובגד חור ידידות לא ישונה
 וטעמו יעמוד לעד וריחו:

עוד לו.

נפשי לבית אל נכספה וגם כלתה
 עלתה ולא מצאה ארוכה כי חלום
 חלתה ביום לא חלתה פנים אשר
 בלתה להתחדש וינעה לעלות
 גלתה ודלתה מעין פתחה ועוד
 חלתה על יתד ואסר אסרה

(1) פיין הערה ד' נציר הקדם.

גם השיר הזה נולד צדקה ד' נולד צדקות אקספרד. ויקר הוא נולד
תלכות לשונו אשר צידו כחומר ציד היוגר.

גם השיר הקורא כי השיר הקטן נחמיל: עצל הלא תבוש וגו' אשר הפילתי
צונצרת עתה הנקרא (יטעראטורבלוטט דעם קריענטט 1850 עמוד 507
הוא צלי ספק השיר אשר נרשם גם כן צרשינות ספרי רוני נולד הסכם
Assemani S. 135.

גם כליו להעיר פה כי הסכם ר' אברהם בייגר ני' צונצרתו
לימים ופרחים (דף י') הציג העורים הונחמילס, "סדה כנו זאת וגו'"
כנו סדה צפני עתה ואינם רק סוף השיר הנחמיל: קונה כנו ונחלעת וגו'
(הנולד ג"כ צדקות אוקספורד ואשר שפיץ צוועדו צונצרת הזאת): צכ"י
הזאת הנוסחא נחוקת, "חולקס לבות".

שיר אודות המורה

(צכ"י לא נרשם נחומה על נולד השיר הזה)

לעתיקים אשר כראי חוקים	חקור אבי בספר הערבי
ספרים מנבואות מועתקים	ובספרים במוצקי יצוקים
ולנבואה וחקר הפליאה	והחכם בלבב וך ומוסכם
אשר בכתב אדוניו מחוקים	להגיה לקיים המחקים
ולכל ראשית ותכלה לבך שית	והחבונן ועדינו חבונן
וחשא נפשך מים עמוקים	ודע אם כחשו המעתיקים
פקח עין לדעת יש ואין	בהדמות נבואה לחלומות
ושרד אחרי חרב עמוקים	בלב ולב ובדברים חלקים
והחודע אלי מורה ומדע	שמע דברי אנוש חפץ במורה
ראה חכמה וענינים מחוקים	ואם רבו בעיניו הנזקים
ראה ענין במשפטים וקנין	ברתוקות אמונה בו חזקות
והחבונן והבין בפסקים	ובמקומות חבלינו נתוקים
ולומנים קרא בספר זמנים	ושמעתי מתי פקור (1) לדעתי
ולפרקים שאל לך בפרקים	רחקי סוד ובמו טבע דבוקים (2)

(1) כלומר אשקורקים. שורש פקח נחלל נחלל וכן יאמר ר' יצחק כסן נהקדמה
קונקורדנטי שלו (הנקרא מאריך כתיב), "חמס כנר סנלחתי נהלשות הסנותי
לאחר פקורי ר' שמואל ע"ו מקומות נחמס כליו סיבת האמת נדרכיו אלל
צעלי האמת." עכ"ל. ויחזו צלי ספק על שמואל יהודי אשר אנחנו מפורסם
אלל האומות עיין עליו Wolf Bib. heb. III. S. 1100

(2) ובשיר נחמיל, "הנו מנימות" הנדסם בקשר דצרי חכמים (דף ע"א).

ריצ לעצמים פס דצר מוסח וגו'.

ידבר מופת , בפיהם מן ונופת , ומי יאשים אשר יגבול ויגשים
ועצות אחרנו מעמקים
ואחכמי לב בגשמות מחזיקים
ואגדות עלי שעור מעידות
ולגשמות ראייה מפסוקים
יעידון כי דמיון הדור למלכי
ומה נאוו לחייו בענקים —
עלה ההר ראה קדם וסחר
בני תורה ומכל חטא מנוקים
לאברהם ככפיר ישאג וינחם
ותלמידיו לשם מצוה בדוקים
ולקמה חגור אף וחוימה
וסוף דבר לשם האל עסוקים
ובן נחמן (5) לעזרתם מזומן
ולחם עז ספרו מעניקים
בארצותם חבורות , שקצחם
אמונתם אמונת הענקים
ולגראה אמונתם ברואה
ויורו מעשה מופת חלוקים
ולו עזרה ועזריאל (6) לעזרה
וקבלות על יד מריקים
ידעוני וחכמה למדוני
ואותי משדי אומן מניקים
בלב אחד אנחנו במיוחד
ורב אנשי זמנינו חלוקים

ידבר מופת , בפיהם מן ונופת ,
ועצות אחרנו מעמקים
ואגדות עלי עדי אשא משלי
וילכו ממרווח בדיקים
לכל פליא מאין משוה ופלי (3)
טעמים משפתינו סדוקים
ימי מרון לכל כותב בודון
ועליומו דמחיו מרוקים
ודת מוקד לכל שורש ועקר
במסורת בענינים חזקים
ולמורגש קרב אחי וחגש
ראה אורה ראה חברת השוקים
למושכל לדעת מה התוכל
התרוקע מזימה לשחקים
לפי תימו משולם בן שלמה
יפרש טעמי מצוות וחקים
ובו מאיר (4) להחשיך או להאיר
בעיקרים אשר מלב רחוקים
ובכוחו ברכבי שוא ותוהו
אנשים בעיונתם נמקים
והבוים דבר אמת וחווים
ואם לנו לשונם מחליקים
תדי אחרית שפתים אש וגפרית
ועצמותם בנהיגם שחוקים

- (3) ובספר "הפחית", "אנשי תיבות חזונים" לנגות וגו' "אשר הדסים החכם ר' חזקיהו
בר מנחם ז"ל במסכת עתות הקבלה ליערלסטורצלאטע דעס ארבעיגטס 1840 עמוד
379 ובדפוס ג"כ בקשר דברי חכמים) נושא העור דבר שלי על הפלאי וגו'
ולפי דברי בר מנחם ז"ל מחדר השיר הזה הוא ר' מאיר לרסטי מהנדס הרמזים
ואשר בקבלה שפי החכמים ר' מנחם ז"ל.
(4) הוא גלי ספק ר' מנחם ז"ל המכיר בהערה הקדומה. ואשר עליו נושא מהנדס יפה במקום
המכיר.
(5) הוא הכותב. והעברה צלחא חזיר כי רבינו בחיי בספרו על התורה (פ' יתרו)
יציא חרה משינוי הנהל' והוא הנדפס בנולא חסידים (דף ז"ע).
(6) על התקבלים האלה עיין דברי החכם ר' אהרן יעלינעק ז"ל בקשרו המבונה
ביערעטע לור קבלה.

מבשרת לפניו גו וקרת	לבית אמי שאו אחי שלומי
עלי היום לבשר נאנקים	ואם היו בראשי המצוקים
בטוב חרה ביום רצין וחבה	ואם אבות בלכותם משוכות
אמת קבוצ וחם בברית נשוקים	ומקצתם בנכליהם אדוקים
אוי יובל נשיא עמך וחובל	יהי צלם זכות הרב משולם
לאחינו ומלכיהם בויקים :	להשיב לאמת עוללים ויונקים

13.

Schreiben des Herrn Dr. A. Gelger an Herrn Ig. Blumenfeld
in Wien.

ישא ה' פניו אל כבוד איש יקר רוח הרז יצחק בלומנפֿעלד נ"י!

נאשר יקרת צעיני נכדתי חפשתי צלחתתי לראות אם נמצא עוד צדיק
דבר אשר יהיה ככון לשלחו אליך לנען חשיטתו בצולנך הטוב, ואנאל חיזה דברים
כאולם לבא צקאל ואנבר להעתיקם צעצוק ואתה תליגם לעיני העדה והנשכילים
ישפבו.

א'. הגם צנכתה החלוצ ונחצרת שליטת (דף 158) והנאים עם ההשונות
(דף 176) כתצתי על חלוצ הנוסחאות וטעיות הסופרים והקפדים הנאים ונכת
חלוצ דל"ת ור"ס, ולאם הדברים אשר הוספתי (יום ד' כ' כסליו תר"ד) ולא
העניר אותם החלוצ לפני עם ישראל:

צחקתי צאלה הנשלים רק ופני דבר חדש החלוי צהם, אולם צכלל רק
הנחשקש ועולם עיניו ונראות האונת ימאן להודות כי עלנו הסגילות אשר לא
ינלטו נהבן הסופרים אף כי הנודפסים, הנולדות ונשווי האותיות צ' וכ' ד' ור'
ו"ס פשוט וסנו"ך וכדונות הן צנקרל הן צקפרי החלונות והנודפים. לאם
לדונות על ו"ס וסנו"ך יצונות קב"ל צ': ונעשה צאושעיו צצני שהתירם עם
שונים והנעשה זקנים וכל ואין לו מוצן וז"ל שהתרים כג' הערוך (והעיר כצד
ע"ז רי"צ ז"ל צהגרותיו), וכן שם צירושלני: צשלישי וכוונת זקנים כל שהיו
נותרים ין כנגד צני הושע' ציד לונעצד כהדל דרש"ל ופ' שם הושרש פני
משה וז"ל: צצ"ד של שלשה ועוד כונה זקנים וכל כך היו נותרים כנגד ר' הושעיו
ציד ויד כלונ' לקבל עליו ויד הא דר"ל וכו' ע"כ, וצלי ספק גם פה דנו
הסגילות ונולות צשלישי וכוונת זקנים וכל אולי יש לתקן צשלישים וכוונת זקני
צצל או כדונת, וצדלוי ונלת ציד הוא ש"ס ואין לדונותה אל ויד או נון צידו

(צירושלני דיונות פ"ו ה"ג) אשר פירשו כנו ניד, וכל הכוונה צעין פקוסה את
 נוסח הכנלי ויודע טיב לשון הירושלמי יצין כי ל"ל ציר' ר"ל צירצו. — אך על
 אחת העיר על חילוף שתי אותיות דוונות אשר לא דברו עוד עליו, גם לא נוכל
 החלוק כאשר חשבו כי הם לפעמים, והוא חלוק הז"ן והנ"ן הפשוטה. ולפי
 חומר לי כי נ"ר ו"ז אשר היא ויושבים יאורו ענארה שופטים ה' כ"ג ולא נוכל
 עוד זכר העיר ההיא ל"ל ונ"ר, כי העלמנום היחס בתענך על וי נגדו כנאמר
 פ' י"ט ובזכרים שלשת העלמים ונ"ך שערון ונ"ר און ונ"ך הענך ונ"ך נגדו צחוך
 הכ"ל ונ"כים בקרובים זה לזה (יהושע י"ז כ' וכו'). דבר יודע לכל הוא כי גם
 לפני הכופרים הראשונים היו נוסחאות מוטעות ושונות מאלה וס' ניראחם
 להכריע בין החלופים האלה פעם העמידו נקודות על הנוגות או האותיות היחידות
 להזיק כי מקרות בן כופרים אחרים פעם חלו אות על הנוגה או כתבו קטנה
 פעם כתבו נוסח אחד ונצפים והאחר על הגליון (כתיב וקרי) פעם כתבו רק
 הנוסח האחד ונקדו העולם בדין הנוסח האחר וכדומה. ובחלוק המדובר בו ראונו
 בין אות ז"ן לנ"ן פשוטה נהרו דרכם לכתוב הנוסח האחד ולשום כלל כי האות
 פה קטנה או גדולה וכן השיעור, והוא אם ונלאו ז"ן וקדין להיות נ"ן פשוטה
 כתבו את הז"ן אך נקשר כי הוא נ"ן רק קטנה (זעירא) ואם ונלאו נ"ן פשוטה
 ודינו להיות ז"ן כתבו נ"ן פשוטה ונקשר כי היא ז"ן גדולה (כחתי), והאחרונים
 כתבו כאשר ונלאו בלי חקיר אחרי נוכל הדברים. ונלאו כזה שלש נוג"ן פשוטות
 קטנות צעזעור שגיאות כופרים אשר החליפו אותה בז"ן. הראשונה בישיב נ"ד י"ד
 נעש ארן וגם יגל, ונלדק החזיקו הכופרים צוולה ארן ונלאו גם הכזו
 אורנים צושגת פרה ג' ח', אך איזה כופרים לא ידעו את הנוגה אשר לא ננאלת
 עוד בעקרה וכתבו תחתיה הנוגה הידועה יותר היא ארז. השנייה צירנניה ל"ט י"ג
 ונצושת צן נצ קריס, וחכמי הלשון הראו את נוקד הנוגה בלשון פרסי, אך גם
 פה חשבו כופרים כי דינה להיות נצושת צו וכבר ננלאו שונות אנשים צלליים
 ונצקיים כתבו קדם ונצקפרי היונים צו"ן צקיק, ועוד שלישים והוא ננשלי י"ו כ"ח
 ונצגן ננשריד חלוק, והעולם הזה הנוגלח עוד שלש פעמים צושלי (י"ח ח')
 וב"י כ' וב"צ) והוא מונחת מנחך הענין קרה אותה נוקרה זר. יש נחכמי הלשון
 בימינו יולאו אותה ננשרט אשר צדלו ונלגס, ויש נכופרים הראשונים אשר שנו
 אותה ננעקום אחד. והנה שרש הנוגה הוא צלי קשק רגן וננלאו קבל (ישעי' כ"ט
 כ"ד) גם ננשעל (דברים ח' כ"ז ותהלים ק"ו כ"ה) ועניניה הנתלונן ונעזר נודים
 צהלמינו, וע"כ נוכל הענין הזה צושלי גם צוולה אחרות י"ז ט': ושונה דבר
 ננשריד חלוק, גם כל הנפגשים ונעלי השכחים הראשונים לא סרו וין הדך
 הקלולה הזאת להוילאה וין שרש רגן, ובכל זאת קם גיזיונום ויאמר כי שרש הנוגה
 נצג דבר אשר הוא נחוק וין הדעת ואחריו יקשו הדקקים צו. גם כופרים

ראשונים נעו צולה הזאת אולם רק צוקים אחד והוא י"ו כ"ח במשנה כי הפסוק
מוקדם על הנוח לבעות ע"כ כתבו וכתבו א"ס גם לא נוכל עוד נפשל משרש
רגז, והתרגום הארמי כ"י היה גם לפניו הנוסח הזה כי הוא מתרגם מה מתרגם
והוא הנוחקל וצחק ונקומות מתרגם שגושא פי' הנוכלל ונוסחא ריב ולא אכחד
חסה לשוני כי כ"י תתקל"ח הנוכלל מה צבית ונרים ונגללל ונחורגם י"ח ח':
דכוננל ונ' כי הוא ונשנש ונ"ל דחננל כמו שמתרגם הקורי. גם צג' נדה י"ו
צ' הביאו צמם צן קירא שר הכנל צבית הנוסחאות ואומרי לה שר הכנל גן
ואומרי לה שר הכנל, וצערך לא נוכלל הא אומרי לה צחרא ורש"י גרים לה.
הן אלה השלש הנו"ן הפשוטות הקטנות ונוסחו צמס"ג ריש ויקרא גם צחלל
הנוסחא דכתי. ולהפך נוכלל האליל נצחז (ו"צ י"ז ל"ח) ונוסחא עליו צמס"ק:
ז"ן דכתי וביא לא נונה צחז אוחיות בגדולות צמס"ג ריש צחלל וריש ד"ה,
הך הכד"ק ובעל ונ"ש ונעידים גם הם כי נוכלל כן צמפדים וכלו גם הם כי חלף
ז"ן ונ"ן פשוטה הוא ונקוד הזאת. והנה גם אני ידעתי כי יש עוד שתי זי"ן
גדולות, אך אין טעם כל האוחיות הקטנות והגדולות שיה ונקודם שונה זה וזה.
והנה צין האוחיות הגדולות נונה צמס"ג (צצ' הנוקומות) הז"ן של זכרו חורח ושה
עצדי צוללחי ג' כ"צ, ושם הז"ן צחללל הנוכלל ואין ונקים לאומר כי החליפה קופר
צמ"ן פשוטה, חלל ידוע חדע כי לפעמים היה מנהג ציד הקופרים לכתוב צקוק
הקפר חיה פקוקים או פקוק אחד או נוכלל או חות צלופן נחל ונוסחל יותר
לקבל שר על הפרישה, וגם צזה החזיקו הנועתיקים וכתבו לפחות חות אחת
גדולה. כן עשו צמפקוק השני אשר לפני האחרון צוללחי אשר צו קיום ונללחי
וחרי עשר צכללו, ואולי עוד על כי חזרו אחר הפקוק האחרון הנוקיים צפוענות
חל הפקוק אשר לפניו רשם קופר כי גם חת הפקוק אשר לפני פניו יש לכפלו כי
חותם הנביאים ונעיד מה על ראשיתם, כה עשו גם צקוק קבלת, גם שם הגדילו
האות הראשונה של הפקוק אשר לפני האחרון והוא קוק דבר הכל נאמר וגם מה
כופלין חת הפקוק אחרי הפקוק האחרון. כיוצא עשו גם חיה קופרים צקוק
אחר וכן פקוק ותכתב אחרת (ע' כ"צ) ואולי בתחיל שם העמוד האחרון וכן
הנוכלל והנועתיק רשם חת חת"ו הראשון (או השני) וכן נוכלל ותכתב גדולה והשאר
היות, והח"ו הגדולה הזאת נונית גם היא צמס"ג ריש צחללל (אך לא צד"ה)
גם צמס"ק וע' ונ"ש. ככה עשו גם אחרים צקוק ושליו ונ' ש' לופיה הליכות צחה
(כ"א כ"ז) וע"כ נרשם הלד"י צחיה כ"י לגדולה, ע' ונ"ש שם וציעי' כ"ו י'.
כה עשה גם קופר צקוק צחללל וכן ויקרא יוסף לאפרים צני שלשים (ל' כ"ג)
והנוס"ק ונקרה על שלשים ונ"ס דכתי וע' ונ"ש. הנה זה טעם הז"ן הגדולה של
זכרו חורח ושה עצדי צקוק ונללחי. — נשאר לנו עוד אחרת והיא לא נונית
צחל"ף צ"ח של אוחיות גדולות רק הנוס"ק ונקרה עליה צוקומה וכן נוכלל צעל

ו"ש צלחיה כ"י והוא צולח הכזונה יעשה את אמותיו (בראשית כ"ד ל"ח), ואין
 נוקם פה לכל הקצות אשר נולדו עד כה לשינוי אות. אך אחרי המקרה הנכונה
 נולד בעם אחר והוא כי הפי' הנכון בפסוק הזה הוא היעשה שם לאמותיו כאשר
 יעשו לאשה ונוקדה לזנות וכן תרגמו בעמתיקים וכן פירשו הפועשים. אך לפי
 הפי' הזה נולד את איננה נקשרה היטב והיה נכון לאמותיו צל"ד וכל' הוותרגם
 הארזי הכניס דא ופי' את כמו עם היעשה שם עם אמותיו כאשר יעשו עם
 הזונה וע"כ תרגם יתעצב צל' נפעל. והשנוני דרך דרך אחרת וחלק את נולד
 הכזונה לשמים: כך זונה ופי' כך כמו איך ואין וכל' פי' הפסוק איך יעשה שם
 את אמותיו זונה או לזונה וכן תרגמו בעמתיקין. והנה כאשר אמשוץ הלך קופר
 אחד בדרכי השנוני וחלק גם הוא את הנולד לשמים, אך בראיתו כי גשה נקצלת
 אמותיו תקן כפי הנקשר נחמק את הכ"ף הפשוטה ויעש אותה כפופה והרעיד את
 הזי"ן לנולדות את היות אשר נשאר צין הדנקים. והנה כעור נולדו גם את גדולה
 אחרת נולד עתה נוקר הזה צלעו והוא צפופה (דניאל ו' כ') ננוית הפ"א
 השנית צין האותיות הגדולות והנולד קצתו את השנים לצד אל הסילופין אשר צין
 ונערכו לנודימתי, כי בני צלל חלקו את הנולד לשמים נשפר פסל (כאשר עשו
 גם צולח למספרות (ישעי' כ' ב') ועוד) וצני ח"י עשוה נולד אחר, והנה שגה
 קופר וכתב כעשפט צני צלל ואת"כ תקנו על פי נשפט צני נערכו וכלי לנולדות
 את היות הרחיצ את הפ"א. הוא בדבר אשר דעתי כי לאותיות הנשונות האלה
 אין נוקר אחד לכולן. וכבר ילחתי חוץ לענין אשר עליו תבין המקרה בראשונה,
 ורק לנענן לא יקום איש נגדי לאמר, איך עשית ג' נוגי"ן פשוטות קטנות וזי"ן
 אחת גדולה לחלופין ושיגיות סופרים צין זי"ן לנו"ן פשוטה והעלמות עין ונוקמות
 אחרים אשר לא יתכן לתת קנה כזאת, ילחתי וכן הענין לגלות גם את נוקר
 האותיות הנשונות האלה.

ועתה אשוב אל הענין אשר אכתוב, והוא השיגיות אשר נולדו וכן שווי
 אות זי"ן לנו"ן פשוטה. שנינו צנוטה בנורות ז' ה' צנותי הכסן: הנו"א ש כן
 ובעל צבר, כך היא הנקשרת בפעמי הנשנה וכן הציאו הכסם יוחנן בוקקטאלק
 צלולרו והולילו ושרש אשר והוסף לאמר כי הגירסא בפעמי הנשנה איננה נכונה,
 והנה בפעמי הנשנה נ"ד צ' הגירסא ונלושצן צצ"ה וכן צרש"י, וצצרייתות הוצאו
 שם נולד נשונן צלי אל"ף והיו"ו היא אחרי הסי"ן וצרש"י שם ד"ה הקיין ונשונן
 עוד צע"ן צלנע. אין כך אלא להחליף עוד הנו"ן הפשוטה צז"ן יעלה צידך
 נוסע צו והיא הגירסא הנכונה הנולדה צערוך אשר הציא גם ת' חיו"ו נ' י"צ
 גידי פחדיו יסורו תרגמו גברי שצנחזרי (כל"ל) ונשצין (וכן צנחורגון) ולא
 נולד כן צתרגם שלפניו אך צכ"י תתקנ"ח ה"ל נולד ככה צל"א (צטעות
 שצנחזרי צל"ת), וגם הכסם יוחנן בוקקטאלק הלך בעקבות צלל הערוך ולא זכר

אח אשר כתב שפרש אשר, והוא נציא עוד לעד ת' יונתן הוא ירושלמי צראשית
 ל"ט ח' ויציאו שפצוי. א"כ אין זכר לנולד נאושכן ואין שרש לו גם לא לנמשל
 ונפועלן בכללו צל' ונשנה. תראה גם נזה צלצל המוסמאות ושפצוי הקופרים עד
 כי ילאו חכמי הלשון לצוא אל מקור הדברים, ורק השקידה על דלתי שפצוי העבור
 יולאנו מה ובה וננצובה.

ב'. גם כי תשאל את פי הנאמר השני הזה לנני אחת ויאמר גם הוא לקט
 אנכי ונאמרתי אברהם ונחמה שלוחה אליך והנה הוא נכתב שפצוי יום ג' כ"צ
 תמוז תרי"ד לפ"ק.

הנה נא הולחתי לדבר פעמים על דבר ר' שפצוי האיקריטי (המלון
 ונצרת שנת 74 25 ו74 158) ואל יסר נא צעירי הקורא ולדצרה עוד הפעם
 עליו ועל ספריו, כי צעירי גדול היה צעירי העצרים והשרים וציונים הלה אחרי
 נשכה כוח וולב ואל זכר לו ולספריו. ואחרי אשר גם אנכי הטפתי ונחתי עליו
 המזיק צדיי אחזי ואחזי הנכבד החכם הר"ר שד"ל נ' צונתצו מיום י"ג תמוז
 ובה דבריו: צנול לירי צוקרה כ"י אחד אשר ציד ידירי אלולני ה"ו ונולחתי בו
 אגרת לר' שפצוי האיקריטי, ויד אונחתי לתלמידי להעתיקה, וצדקתי והשויתי
 ההעתיקה עם הר"י אות צאות, והנה היא לשפצוי היום. ע"כ ואני לא אעלינונה
 ונעירי הקורא ולערכנה לפניו וזה ענינה:

אגרת אחרת ששלחה החכם הנזון הר' ר'

שפצוי ונאמרתי ונאמרתי אל היהודים ונאמרתי:

חליכם כהנים הגגשים צני לדוק המקדשים אוכלי לחם העצבים המזויס
 צכוכצים קדש ישראל ראשית תבואתו וקשתו ונחשתו ואתו עם הנוף צנולאכתי
 החרים קרעי צגדיהם ושולת שצים ונעליהם לרשת ונשכנות לפשם אשר ילאו ונשם
 הנה נבשיה העדה היושבים צערי המועדה חכמי הקהלה הקדושה קבלת רונה
 שפצוי צן החכם (ח"א נשונט פה שם אצור) קורא שלום ונודיע הוצא ונכתב
 הדרכתם אלי קראתיו וציותי דבריו וראיתי נפשכם שוקקה להדליק את נכה צשון
 אשר לא יחקר אשר כזה צלחתה עם גופה לאור העולם צפצרת האולף הפקיד
 על זה, להאיר לכם ללכת צדק אשר תלכו זה וצא אל הארץ אשר ילאהם ונקרה
 סן תשאר עם הנהלכים תחת השמש עם הילל השני כחצו צעללחים יונן הנקרה
 וכו' וכתוב אם יולאו העצבים גשם וכו' וצראתית תשוקתכם לדרוך הדבר הנורווס
 הזה שמוח לצי ויגל צדודי ונחתי תהלות וסודות לאלהינו אשר השאיר יתחת פלטה
 לישראל צשנת השוויטה לצקש להם גדולות צסיר הנועלות. ונפשי שראיתי שלמות
 תשוקתכם על הללחת נפשכם אונחתי לנולדות את צקשחכם. אתם צקשתם צכהצכם
 ונחתי להודיע להדרכתם שונן דבר ודרכי ועירי לדעת אם תנולאו ונרגוע לנפשכם
 צהם ולסודיע לכם ג"כ שמוות הקפרים שפירשתי וון הנקרא וונה שהעתיקתי ונפסרי

המכונה בקלרה או צלרכוס, וכתבתם אלי ג"כ כלשון וכדברים האלה אכתובו כח
הנוכחיים לתור אחרי המכונה ונושכלי הדברים פה אחד אווירים חלילה
חלילה לנו להיות וכן הסודרים וזון החולמים להם צורות צורות נשזרים
הנושעים ויהי שפר לעיי העצרים כי הם און חסם ונשיהם רוח ותוכו
נכסיהם, על כן יהיו לרוח והדבר אין בהם. ואני נשיז להדרכתם שאין דרכי
ועיני כלויים לקחת הכחות ונכרים (וכחצו לנעלצ וייד שד"ל: וכדום) לנזקלם
אונם צהם חתעדונה נפשות כל הנין האנושי ובהם הפקחנה עיניהם לראות
נראות חלפים הנוגהים ונאירים כנאורות נכתבי הקדש, ותכבין עיני ככל
נראותה כי כצדו עיניהם ונוקן ונשכיל לצוחם, להם הכדענה דרכי אנשי החורה
והנקלם, ולכם השצענה לשוונת אנשי המכונה והחזונה, שנחמו צהם צעלי החלמוד
והכרצים ינחמו צהם גם הצורים ועמי הארץ כי כלם ידעו חשועתם ויהם
למקטנם ועד גדולם. והספרים שפירשתי הם כל עשרים וארצע ספרים חוץ
ונספר ויקרא וידבר ואלה הדברים שהטירדתי שפירשתי צני הרב הצפור (?) הנכור
זל"ה והוכרתי צעצור שפירשתי לעסוק על צני הקטן ונחמו לפרש ולכתוב לו את
החלמוד צטה ונשכלת וקלרה. כמות הספרים וגודל שערם הוא זה.
שיעור ק' צלפסית ואלה שונות כשיעור קדר אחד וכן החלמוד, שיעור נציאים
גדול ונונו, שיעור חבלות כשי קדרים, שיעור נשלי וקבלת וס"ש כשיעור קדר
החלות, שיעור שארית הכתובים כאחד ונאלה. ככל אלה הספרים אכתבי עלי
צאיקור כרת ונשנחתי צנפשי לאמר שיש צנאור אחד וכל כחצי הקדש הוא אחד
יחרה או חקרה ק"ו חיצה אף כי ונאמר כי הנודבר כאלה הוא כופר ככל הנוכח
הקדוש אונם לא צכונה ונאחר, כי כל וני שפירש ונאמר אחד וכן הנקרא ויוסיף
ויגרע הוא אחד וכן הכתוב ונשכל ראשון הוא שפירשו שקר וכזב ולא הוא כונת
הכתוב ואין יסכל לצ אדם לאמר על נותני החורה והנודברים צרות הקדש שטעו
צדכריהם ולא ידעו לדבר כלאוי ואין יסכים הלצ להאמין להם אם גם לדבר לא
ידעו. ככל הספרים הנפלאים שפירשתי צהם לא הפלחתי חיצה אחד וכן הכתוב
צעצור שאקיים הספר הכוא וכן הכתוב, אונם הכתוב הכוא על פשניו ההגיוני
ואונתם הכונת הונצטל ודקדוקה נושאת הספר הכוא ונעידה שהוא כונתו יותר
ונוה שנועיד על פשניו הנשוי אשר יצינו הסיון העם ונונו. אין צפירושיו ככל
הנקלם דרש ואגדה כי אלה פרשנים צנוקוים צחלמוד. לא הנחתי ככל הנקלם
נוקום שיעה צו שום ויין ואפיקורוס ועוד ע"ז לא ונני ענינו ולא ונעם אשר
כי צשועו פירוש ינאל ונחצתו צטלה וננענע ונצלתי שחשיז עליה לצטלה. אם
שונעם עלי שסעתי ונפסי השילוקופים אונת שונעם כי עסקתי צהם צעסק
גדול וגם העתקתי, אונם צנתי ון העתקה זה לי יותר ונ"ה שנה צשנחתי כל
דעתי ורעיוני על הולאתה הגדולה הזאת כי דאיתי צענתי שלא הועיל (?) אועיל

למין האדם צהעמקתם וליפשר ג"כ שיחקו לכלות ימיכם צהם, ורליתו ג"כ שכל דבריהם הטובים אלמך להזכירם בכתבי הקדש. וכן חלתי ומהעמקתם שלא ליגע לריק ולא אלד לצהלה. והנה אכתוב לכם הקדמותי כי גם מוננה חציו דרכי וענייני.

דברי שארים בן החכם הגדיב מרנא ורנא
אליהו הפרנס האיקריטי אים רוני זל"ל.

אמר צהשית וואגריו רחש לצי דבר טוב וכו'. הפסק הזה אומר אחד וצני קרה כשהניעמחור דוח הקדש לאמר ונה שאמר צונזוור הוא כאשר פירש' צונקוור וגם אני נשאחיו היום עלי ועל דברי כי לא לצד אלל הנציאים הוא הענין הזה אונם גם צכל נצון וחסם וכל רצ וגלון הוועמורד והווענוצע להפליג ספינתו צים הגדול הוא ים החורה כי צלא ספק לא וועלנו הוא ועתנוצע להכיל הטורח הגדול להפטר ון היצפה אשר הוא גר צה עם צני זוננו הנה עסקי גוש ועתנוגיו להפליג ולצא צמולות ים החורה לכתצם ולהודיעם לאחרים אונם דבר אחד מוך מוננו טוב וונטיצ לכל הוא הונניעו אל זה הטורח הגדול לו לתועלת הרכים והלחסם. כי לשון החכם או הגלון הוא הוא עט לדבר הטוב הואו ורואו הונניעם לדבר ונה שונדצרת כקולונם לפוסר שהפוסר הוא הונניעו לכתוב ונה שיכתוב: ולכן ראוי לאדם להטות שכמו לצבול צונולו קורא הקורא אותו אל זה ולל יתן כתף סוררת לכרוך וועליו עול ונלכות שונים כי חגול סטאחו וואד. ויהיה פ' הפסקו לפי ונה שנשאחיו עלי ועל ונלכת האלהים אשר צחרתי לעשות ככה. דבר טוב רחש לצי טענו ענין פנינו חשוב שכלי ודברי העיר והקץ את לצי לאמר ונה שאוור, כי ואם נראה שחני הוא הונדצר ונולמד וניעץ לצי אדם וחצורי וועשי אני אומר להם וכותב אין הדברים צאים ונאחי אונם לשוני היא עט פוסר ונהיר, וכאשר הקולונם ואם האותיות על ידו נעשות איננו הפועל אונם כלי לפועל הוא הפוסר כן היא לשוני, ואם היא הונדצרת והנפכשת לא היא הפועלת את הדברים רק כלי היא לפועל והפועל את הדברים והנפכשת על ידה הוא השכל הפועל הנקרא פה דבר טוב, ויהיה טעם רחש תנועה והולדה כונו דרמים על ארעא צלשון ארנוי וכנוי ונכסן שפוחים צלשון רז"ל והוא פועל יולא ושם לצי פועל לו והדבר פועל וטוב תואר לדבר, וטעם דבר טוב ענין טוב כונו על כל דבר פשע והוא השכל הפועל שהוא דבר טוב או יהיה פירוש דבר שכל כונו דברתי אני עם לצי שטענו השכלתי וסנצחי ונקרא גם צעצור זה דבר טוב כי הוא הונדצר עם המין הדברי והטוב להם וכל נולא כי הוא הונוליס ון הכח אל הפועל, גם נקרא דבר ון דבור שהוא העולם הקדוש עולם הדציר ר"ל עולם הפנימי הוא עולם הוולאכים, גם נקרא דבר ונעם ההגה כונו אשים דברת צים כי הוא צעל העלה וההנהגה לצי אדם, וכן יאמרו רז"ל דבר אחד לדור רק שאמרו ון הצנין הדגוש על ונשקל גנב סלח, וטעם אומר ונגזיל יצא להאמר צלשון היונים ליגודא וכמוהו

אשר לנולך נשען על ידו פירוש נשען מנזיל, יאמר בלשון היונים ע"ד חכמת
 הנוצטא אקציזודא וקטורים זו שני דברים ר"ל אוור ועושה לא שעשו אותם
 אחרים ואני לבד אוור ופענו עם היותי אני האוור ועושה את הדברים
 והפירושים אשר אהב ואעשה ואפרש ואיעץ והוא טעם לנולך, איני רק כלי
 לדבר הטוב אשר רחש את לבי להוליד ולפרש בקולנום שהוא כלי לקופר וטעם
 לנולך כונו וינולך עלי לבי וקראתי את השכל הפועל קופר ונוצהק ונוהיר להגיד
 שצח דברי ואמתתם כי כונו שהקולנום כשהוא קולנום קופר ונוהיר נולדים וכונו
 אחיות אמתיות ונזארות יפות כן דברי לשוני הנה אמתיים ונזארים יפים כי
 לשוני עט קופר ונוהיר היא לא לשון אדם. ואל יעלה על לב אדם לאמר שנשאלתי
 המסקן הזה עלי לשכחי וצינתי אונם נשאלתי לשבח הדברים ויקרחתם ולונויעתם
 להולד וכונו ונזארת צער ודם כונו, כי הולדתם ונדבר טוב אשר לקח לשוני לעט
 לו בלקיחת הקופר את הקולנום לכלי לו. ואחרי שהתודיתי לני ונוכח וני הם
 פרושי ונועשי אשוב לפרש ונה היתה הקצה אשר היתה שכנוי לקצול המשא הגדול
 והנולכת הגדולה והארוכה הזאת, ואוור ראיתי כל ישראל נחלקים לשני חלקים
 גדולים, החלק האחד כנושך ונלמוד צחורה שצכתה לבד הנה כ"ד פסרי קודש לא
 ירגישו ולא יחשו צחורה שצעל פה אשר היא ים גדול ורחב ידיים לחכמים הרבנים
 אשר שוטטו זה וצלו עד עולותיהם, להם לבדם יודע עוונק ונשאה ונחנה, וכבר
 דברנו זה ונדקדוקה צנוקומות דברים אשר יתר לב שוועם ונוקונו גם הודענו
 הללחת צעליה ונשיגיה צנוקומות דברים אשר יתר לב שוועם ונוקונו גם הודענו
 לא טעמו טעמה ונצינו שבה דקו צחורה שצכתה לבד וצקן קטנה חכמת החורה
 וידיעתה אללם כי גם צחורה שצכתה אשר ננשכו אחריה לא יצינו ולא ישיכילו
 מוונה דברים גדולים כי הנה יקראוה לבד ולא יצינו. והחלק הזה ג"כ נחלק
 לשני חלקים קטנים האחד נסתפק לבד צקריאחא לא יכיל שכלו ולא יצקש יותר
 וזה, והחלק השני יכיל שכלו ויצקש גדולות ונקריאחא החורה לבד, וצקן נחלק
 החלק השני הזה ג"כ לשני חלקים קטנים פנה אל חכמות נכדיות כחכמה הטבעית
 והלימודית והאלהית והשליכו החורה אחרי גיוס והוקלה לעיניהם ונאד, וקנתם
 נשחל לתת לחורה קודות ונשלים אשר לא ישאום הכחוצים כלל אונם יקראו
 צקול גדול שאין זה כונתם, ודעתם זה היא לעלות החורה וליקרה וירצ היסוד
 (?) (הקוד) והמשל אללם עד ששצו קוחרי החורה והורסים: זהו ענין החלק
 וסלקיו אשר צמרו צחורה שצכתה לבד ולא ראו נזארות התלמוד אשר הוא פי'
 החורה שצכתה להרגיש את עוונק ויקרחת. והחלק השני כנושך אשר התלמוד לבד
 לא יחוש ולא ירגיש כלל על החורה שצכתה ולא ישיכל מוונה לא דבר גדול ולא
 דבר קטן וזהו שצו כל ישראל לאגדות ולשמי תורות (?) (הודות) ושני החלקים
 לבדם למרע ועל שלחן אחד כצו ידברו וצראותי כי כן הצלתי שכני תחת משא

גדול ומורא כזה לפי' (?) לפרט) כל ספרי נוקדש (?) הקדש) על דרך נירא ואיום
 מושכל על פי אומתת חכמת הנוצטא וההגיון ולהעלות הפנינים הנבואיים הנושקעים
 בימי החורב ונוולותיהם ולהדלות הענוים והשמים את יפיה כיד אלהי הטובע עלי
 וכשיעור הנעת הדבר הטוב הוא את לשוני לפרט ולדבר את דבריו נזאת הדרכ
 אלך בכל ספרי הקדש, חוץ מתרי"ג נאות כי לא ארסוף ולא אגרע ופי' התנאים
 והאמוראים דהם צטת סדרי החלמוד. אין ספק אלאי שצטתו את כל זה שכל
 ישראל יסוצו לאגדה אחת, כי צטתם פנימי החורב הנביאים והכתובים הם
 ילכדו את לצניהם ויכוננו לעצדה שם אחד, לא יפנה לצנחם אל חכמות נכריות כי
 תכבד ענדתה עליהם וזכחה להם שמש לדקא ונרפא צכנשים, וכשנעם ג"כ
 הללחת צעלי החלמוד ע"ד ההקט והעיון והכתובים הנועדים את הללחתם חללה
 אזני כלם ויביאו את מוארם צעלו. וה' אלהי השמים אשר לקחני נעית אזני
 ונאחץ מולדתי הוא יסני דרך אומת לקחת את צה אחי אדוני לצנו (?). הכותב
 שוורים צן החכם הכדיצ מרגא ורצנא אליהו הפרנס האיקריטי איש רונני זל"ל.
 הא לך דברי האיש אשר לשונו עט סופר ונהיר לפאר מעשי ידי מחבבה
 צמעטע ענוה לאמר כי הכוח נחה עליו והוא רק ככלי אשר מוחכו תדבר דברים
 נשגבים, רחצ פה ולשון ודברי רוחו רוח חשאי, ומה לנו להוסוף עוד דבר על
 תכונתו ונשפטו והוא מעיד על עלמו. ושנענו עוד נזה כי על כל ספרי הנוקדא
 הכתיב דברי פירושיו ויגבה לצו לאמר כי פירושיו השלונים מכל לז ופנה יקוצצו
 את לצ כל ישראל להיות לאגדה אחת חוקים תחת לל פירושיו אורלים ונפריהם
 שותים מנדשם ונמים תחת לל עליהם, אך ונשלי ונשלי אשר היו ושנו כמעט
 נשכח. עוד ראינו כי צודאי הוא ר' שוורים האיקריטי איש רונני צן ר' אליהו
 הפרנס הוא ר' שוורים האיקריטוני או מניגריטוננו כאשר קרא גם הכותב את
 שמו על ראש האגרת, ואם גם לא ידענו מי הסופר כ"י חלונלי ועל מה שח אכן
 פנתו לדבר כי ר' שוורים האיקריטי הזה הוא האיקריטוני ולא אחד, אין ספק
 כי דבר מוסכם היה צדורו זמן לא כציר אחרי סי ר' שוורים ונודעים היו כינויו
 ועתה ר' שוורים יבך לקץ וינוח לגורלו!

ג'. ושלטים יסעו הדברים אשר כתבתי יוס' י"צ מרמסון הששי לאלף הששי.
 זכור תזכור את אשר כתבתי על ר' לוי צן אברהם צן חיים (החלק ונחצת
 צ') ושם הוכחתי את אשר טעתי נוקדש כי הוא ר' לוי אשר קמו גגור ונגד דרושו
 הפלוקסופיים שנת ק"ד לאלף הששי, והנה כיום הר"ר אליקים כנעולי כותב צונת
 לרמתי אשר שנו Athénéum français ונשה זאת (ג' יומי לנאסרם נא. 22)
 ונאמר על ר' לוי: שנוע נא את דבריו צקלור ואתה תשפוט! דבריו מיוקדים כאשר
 הצטיח על ששה כ"י אשר צפארים הצירה שלשה נהם. בחולר הנקרא ancien
 fonds hébreu והם נכשונים 504, 244, 502 ושלשה נהם צאולר הנקרא

fonds de l'Oratoire וגרשונים 200, 201, 206 זה אשר יוליא ונחום
 בקיר: ר' לוי בן אברהם הוא נגזע ומשפחה ניוספת בלאגודוק. נשנת חתק"ס
 לאלף השמי נזכר ר' ראובן ראש ישיבת נכונא, (1) גם בנו (2) ר' חיים הלך
 דרכיו אציו ור' חיים הוליד שני בנים שם הנכור ראובן ושם השני אברהם ור'
 אברהם יודע לשון עבר ויש צעיר פֶּרְזֶכְעוֹוִיאוֹעַ קרוב לעולושא. שם נולד לו
 קביצ לשנת י"ח (3) לאלף השמי ר' לוי אשר שמו הלך לנזקקים. רבו אשר לנזדו
 היה איש נבון שמו ר' יעקב ויגדל הנער ויחכם ונאלך אך כוועץ היה בן ח"י שנה
 ויבצורו ונלוקות והוא הולך וגולה ויעזב את בית אציו ואת אהביו וכנראה אהבת
 צחולה יספספס צעה צקצכו והוא לא שועה לדבריו כאשר קרה לר' ושה בן עזרא.
 וילך לנזכרשיליר ור' ושה בן חזון הרהיב צנפשו עז ולווען השקיע נפשו הכל
 לחצר צשנת ל"ו והוא בן ח"י שנה שיר גדול כולל כל החכמות כפי דרך הערציים
 ויהודים אז ויקרא שמו קשר צתי הנפש והלחשים וצחללת השירה חזק נפשו על
 הרעה אשר קרחתו ויאמר: אם גם לעיר ליונים אכזי רעותי ישנות (!) בן וחדל
 נזכר. ונחזק השיר היקר הזה פנה לבו למעלה לווען יאבה ה' וישב עוד אל
 ציתו ולא אהביו היקרים. הספר הזה נחלק לעשרה ונאמרים והוא כולל כל החכמות
 ואינו קרוב שבע חכמות כאשר יאמר הכ"ר ושה בן חצי (4), וכל נאמר נחלק
 לשערים. על גליון הספר הערות נאלה הנחצר צעלנו ונזכרין הולאחי את אשר
 כתבתי על נוקם חולדתי על שם רבו וכדוונה, וצחקדונוה הרעה הנודצרת על
 חכמת היהודים וזכיר את השנה אשר נחצר צה הספר. ההערות האלה נולדות
 בכל כ"י של ס' צתי הנפש גם בכללות אות צלות צשני פירושם אשר ננאלים לקפר
 הזה. פירוש הראשון לא נודע ונחצרו, הפירוש השני הוא נאלה תלמיד הנחצר
 ושמו שלונה די לונאש (5). גם שניהם נזכרים בפעם צפעס קפר אחר של ר'
 לוי והוא קפר לוית סן וננאלים דצרו, גם ר' לוי צעלנו אומר צחקדונוה לס'
 צה"ל כי הוא עסקו צחצור הזה ונזכירו הרצה צהערותין בגליונות. הס' הזה לוית

(1) האמה'אלה זכר האיש הזה ? —

(2) ר' חיים נקרא בן אברהם בן ראובן צכונה כ"י של ר' לוי נכדו ח"כ היה בן צנו של ר' ראובן
 ולא בנו.

(3) גם לוועה נכסלו הדברים כי צשנה זאת נולד ר' לוי ובי נזכר בן צכ"י חולם לא אדע אם
 ששאיו דעת צבור ונללו כי צשנת ס"ד וס"ה כאשר יללה את הנריצה נגדו גם אהביו גם
 אהביו דברו עליו בעל איש זקן צה ציונים הבי ואוען כי יקוסר כי עוד עד הוועים לא צה ?
 על בן נחמה עד יצוא ונורה לזק.

(4) הנה אין לפי כעת ח' ר"ס בן חצי אך בן יאחזר המושלים שבע חכמות צער כללן.

(5) אבי הראיה כי ר' שלונה בן ננחם הנקרא שראע נוימון חצר ש"י לס' צה"ל אך הוא היה
 קביצ שנת ק"י ולא היה תלמיד ר"ל.

מן הוא קשר רחבעל כל החכמות ולא נמלא בשלמות נשום ביצלותיקא, וביצלותיקא הגדולה של פארים לא נודעו עד הנה רק שני חלקים נוס' הגדול הזה ושיניהם בחור כ"י 449 של האוצר הנקרא ancien fonds hébreu, האחד נדבר על חכמות ההנדסה והאחר כהוצג גליון ס' פילוסופי וחכמי והוא נדבר על נה ששאר העצב, אך נה שהצילו ופסדו ס' צחי הנפש נפרט בחור כ"י 244 וכן הס' לויית מן הציאלי להוכיח כי הס' על החכמה לר' לוי אשר נמלא בכ"י 171 בחור fonds de l'Oratoire ואשר ייחסו עד הנה לרלג"ג (עי' וואלף ס"ג דף 640) הוא לר' לוי בן אברהם וכן ווילנעפראכע, כי נה שמואל נופרש דף 165, 166 נוצח מתוך המאמר הג' לס' לויית מן נמלא אות נאות בס' החכמה הלז. המאמר הזה על החכמה נחלק לארבעים פרקים וצ"ג אות המאמר כי נקום ונשבו צונוטיפילר וצ"כ הוא חומר כי השנה אשר כתב זה היה שנת תרע"ה לנחמנד והוא שנת ל"ו לאלף הששי וזה הוכחה גמורה כי המאמר אינו לרלג"ג אשר מי הרבה אחרי זה. גם מן הדברים המוצאים נאלח ופסדו ס' צחי הנפש נדע נקשר וענין המאמרים אשר צמ' לויית מן. הספר הזה נחלק לשני עמודים יכין וצנז העמוד הראשון נחלק למנשה ומאמרים, הראשון נדבר על חכמות הסטנצון, השני על חכמות ההנדסה, השלישי על חכמות החכמה, הרביעי על חכמות העצב, החמישי על מה שאחר העצב. העמוד השני אינו כולל רק נמלא אחד (6) והוא נקרא ששי, המאמר הזה גם הוא נחלק לשלשה חלקים הסלק הא' נדבר על איכות הנפוש, המאמר השני על קורות החורה (7) והשלישי צנועשה נראשית. לא נודע צאיו שנה סיים הר"ל את הספר הזה גם לא נה ששנה אחרי כן בחור משך יוחר נוכ"ה שנה רק על דרך כלל ידענו כי לא עקר דירתו מונוטיפילר ויהיו לו תלמידים מציני נדע ובחורם הר"ר שלמה די לונגש הופרש את ספרו צה"ל עד כי נשנה ס"ד שנועט את שנועט וכי הצאישו את רישו, ועתה יספר הר"ר כרמולי כפי ס' מנחת קנאות נה שאירע לר' לוי וכי המאמר צבית ר' שמואל הסולמי וכי ערך צעננו אגרת התנלות אל הרשצ"ל והוא השיב לו קשות ויהי כשנועט הסולמי את דברי תשובת הרשצ"ל וגם צחו אשר אהב ונחה לר' שמואל ויאמר אין זה כ"א על אשר אזכתי חללי צעד האיש הלוי ויגרשנו ונציתו (עי' מנחת קנאות דף כ"ב צ"ד וכו') (8) ויתגורר הלוי צבית קרובו ר' שמואל בן ראובן וגם הוא הפגיע צעדו אל

(6) הוא כותב נה שמואל בקוף כ"י מיינכן: יבא אחריי החלק הא' מן המאמר הג' מן העמוד הב' צנועשה ונרכסה.

(7) לא כן כי אם החלק הא' נדבר על איכות הנפוש וקורות החורה והשני צחקרי האמונה.

(8) המתנגד הר"ר אבא מרי הירסי אחר זה ומי יודע איך נסלו הדברים והוא גם הוא לא חזר כי אם כי הולילו ונציתו ולא השתמש צמלה קשה כוחה כי גירשו (chassa).

הרש"צ"א, אך לא נדע אם שווע הרש"צ"א אל דצרוי אס הוסיף לרדפו (9). ונחצי
 ר' לוי על כתבי הקדש לא צאו לידינו אס אונת הוא כי חצר חצורים כאלה (10).
 עד הכה הגיעו דצרוי וכבר עורכתי צשולי הונכתה הזה ספקות וסתירות
 על חיזה ומס ועוד יש בתוכם כזה וכזה אשר עליהם אומר: הן ולאו ורשיא זידי.
 מכל מקום ראית כי גוף הענין של ר' לוי הזה כי הוא צן אצרהם הנודע לנחצר
 ספרים ידועים כבר הכה שורש והאמת יורה דרכו.

ולענן לא יהיה הונכתה הזה ריק ונדבר חדש אעיר פה דבר אחד על ר'
 שמואל הקולומי על תכונתו ועל שמו. הכה אחרי זאת לאור החלון השני ונחזרו
 נאמרי על ר' לוי צא לידי ספר ערך הר"ר צבי הירש עדעלנאן המתגורר בלונדון
 והוא קצנו ונכ"י חסודים וקרא שמו דצרי חפץ ויערכת ראשונה ושם דף ח' ננאל
 כתב שלח הרש"צ"א ז"ל אל החכם ר' שמואל הקולומי ז"ל הנכונה קאשקליטש אל
 שאלה ששאלוהו צעין ונעמוד הר סיני שהיה כולו נצואי ר"ל צמזיון נצואה צפניעיות
 כי הוא ונאין צמנעוד הר סיני שהיה כולו נצואי ר"ל צמזיון נצואה צפניעיות
 הנחשבה לא היה דבר נראה לחושים, וישר הדבר צעניי הקולומי רק עודנו נצוך
 מתוך שאלה אחת והוא איך הגיע כלל העם שאלים חכמים נחכמים לנודגת
 הנצואה, שכבר נודע שהוא נין הנמנע שיגיע לנודגת הנצואה רק מן השיג הקדמות
 הראויות לה, והרש"צ"א נחלק הדברים צאנרו כי יש מהם נצואיים ויש מהם
 נצואיים נחשבים, ואם תשכיל מדע כי זה דרך פלוסופי הדור ההוא כי הנצואה
 היא השגה גדולה ועמוקה על דרך הנחקק וא"כ גם נעמוד הר סיני היה ויהי כאלו
 צדדרי לצב וצפניעיות הנחשבה השכלית, זה דרך הקולומי וגם דרך כלוי אורצו
 ורק קשה אליו איך יוכלו כל העם להעשות נצואים ר"ל פלוסופים עמוקים.
 והרש"צ"א ערם הנורא את לצבו לא חזיז היה לחכמות וכרת צדית ענין צדית שלום
 אס גם לא היה להן לנח ויתן חלק לשבע חכמות אך התורה היתה בצדקן, ויהי
 כי זקן שלמה וחלשים ונרי נפש הקתו את לצבו קם כנגדן בשוגא וירדוף את
 צעליהן. — גם יצורר לנו עתה שם הקולומי כי כבר נודע כי ארצו צני לרפת
 הדכונות לכנות את שום על פי ונקווסם צהפכס אותו ללשונו ויהי לשם נשפחה,
 וכינוי קאשקליטש אשר נאללוהו צאגרת הזאת יורה לנו כי נשפחתו נחלצה מנקוס
 אשר צנייר נודית Dauphinée ושם הנקוס והוא מצלר שוכן צבר הוא les
 Echelles פירושו קולומות כי רק צקולס יוכלו האנשים לעלות אליו ועל כן
 נקראת הנשפחה ההיא אס גם נקעה וין הנקוס ההוא, ולא ישנה עוד צתוכו:

(9) למה לא ידענוהו והלא הרש"צ"א החריס כל לומד פילוס' והוא איננו עוד צן ב"ה שנה וגם
 מזה התריס הונכסר.

(10) אין אומר ואין דברים כי חצר פירושים על הלך, הריב היה רק על ס' לויח הן.

הקולוני, ואולי נזהר לא לו גם כי הוא פי' כיפי דעכו הנזכרים בתלמוד להוות
גבול ח"י (כאשר הזכיר היוחסין בשנונו) כי כן ראש צעיריו הוות הגבול צעיר
מוולדתו או מולדת אבותיו.

ד' כבד הודעתך צנאמרי על ר' יוסף קנתי כי הפי' לירומה העונה
צקאלקסרהי כפי דעתי איננו נעשה ידי ר' יוסף. והנה נחפני לעמוד על האות
כתצתי עוד שוה אל רצ הקבלה ואקשש נאנו לחפש עוד, וגם הוא השיבני דבר
(צום כ"צ אליל תרי"ו) ווודצריו למדתי כי צדק שעבתי צנפשי כי הפירוש הוא
למים אחרון צונו הוא כי מוצאים הם הרבה פירושים בשם ר' יוסף קנתי ז"ל
וכנראה היה לפני הנלקט פירושו כי כן מוצאים אומר לירומה ח' י"א וז"ל:
כתב ר' יוסף קנתי ז"ל שלכך נקרא נוקל שהנשען עליו יקל ללכת ע"כ ולא מוצאתי
זה עד הנה בדברי רד"ק צנו. והרבה פעמים סר הנפשו ונדצרי הריק"ס, למשל
ג' י"ד כתב וז"ל: כי אנוני צעלתי צם כלומר ארנה אחסם כהרלח צעל את אשתו
ע"כ, והוא נגד דעת ר' יוסף כאשר הציגה צנו הרד"ק. גם הזכרתי כבר כי גם
את דברי רד"ק מציא הנופך, למשל ב' כ"ד כתב וז"ל: ור' דוד קנתי ז"ל פירש
וכו' והחכם ר' אברהם צר חייא וכו' ומוצאים ז"ל פי' צקוף מורה וכו' (וכל זה
נחתך דברי הרד"ק וצקופו הוהם): ואני התלמיד הצא צעקנות דעותיו ז"ל אפס
שני הפסוקים האלו על דרך אחרת וכלם נעושה אחד נחתו שצעים פנים לתורה
וכולם פונים לדרך אחד דרך האמת וכו' ע"כ. כל קורא נשכיל יענה ויאמר כי
הנופך מי אחרי מות הרד"ק, וכפי ההשערה לא היה מוצא פרוצונאל ב"ח
מואשני ספרד וכתב ספיצ לשנה ס' לאלף הששי, כי כן הוא נציא (כפי עדות הר"ר
צנינון ווילנשטעטער) את ר' ישראל צר יוסף כצן דורו אשר נות על פניו כי זה
לשונו ו' צ': ואמר לי ר' ישראל צר יוסף ז"ל שכלם הי' נשפסם כאשר נודע עם
לנכח ע"כ, ונראה כי הוא ר' ישראל צר יוסף אחי ר' יצחק צר יוסף הישראלי
צעל ס' יסוד עולם ושני האחים האלה תלמידי הרא"ש הנה והר"ר ישראל מוצא
צתציות רצו והוא צעל ס' ונלות זונניות כ"י. עוד מוצא סם פעם אחת (כפי
עדות הנ"ל): נפי החכם ר' שלמה נר"ו צן קרה ש"ץ, ולצי אומר לי כי זה טעות
ול"ל: צן אדרת הוא הרשצ"א, ח"כ מי הנופך צונו וצווקוס הרשצ"א והרא"ש.
ואולי יועילו הדברים האלה למקרי קדמוניות אשר גזי הכפרים פתומים לפניהם
למוצא את סם הנופך.

ומדי דברי עוד הפעם על ר' יוסף קנתי לא אכחד הדברים הנושכלים
אשר כתב אלי אהבני החכם הר"ר יהושע העשיל שור צבראלי צאגרתו ניוס כ"ז
השני וז"ל: דע כי מוצאתי ב"י חצון צהעתיקו שער היסוד ותקין וודות הכנס
מוצא גם אחי צכתוצים ויפה הגהה (דף 113) זכור א"י ואח"כ . . . מוצא אתי

לחכם. אך צ"י הוא כאשר שוועת (11) (לא שוועתי) נכספה נפשו. . . אם
 ה"ה צידנו. . . ה"ה נוספיק. . . ופ"י שהדברים הארוכים אין אדם יכול
 לזכרם, והוא נכון. ולמה שהעירות שהיה לפניכם תלמוד ירושלמי ונוקד (לד 99),
 הנני חוננו לך כי נספר בלדות יתחק על זכרות לה"ר יתחק צ"י יוסף בן ויזר (12)
 וועיר העילה תלמודו של הרב ר' יו"ט בן אלכסנדר (הרי"ט), כ"י יקר ונחמד
 ונאד ונאחז: דוכסי חמדות הו"ס צדגש ואין הנדקא דוכסי חמדות, ואיכא נוסחי
 דגמקי צנודת קנוץ הו"ס וכך ונאחזי הו"ס קנונה לצדנו ז"ל צנודת
 צהרא. — ודע עוד כי הו"אירי נספר ונסיב נפש ונציא: והספר ר' יוסף קנמי
 פ"י זה הספוק דרשו ה' צנודתו כחומר שתקלחו קריאה צד שיהיה קרוב לכם
 והיא דרישה צלמה וכלל לז (13), עוד שם: וה"ר יוסף קנמי פ"י צו (צפוק)
 ולמה יתן וננה אחת אפ"ס) שהוא היה נותן לחנה וננה אחת ציון וצבעם כלומר
 שצדונו היו לו צנים וצנות עד שתהיה כלל וננות אצל ונלד שלא היה לה בן או
 צת לא היה נותן לה רק וננה אחת (14). — ונפסרו שצר גאון אינו ונציא כלל,
 אך כפי הגרסה נגוף הספר נחקר ונחשתיק הסדיוט. ופליאה נשגבה צעני
 שלא הזכיר את ר' יוסף קנמי צפירושו לתכלים כ"י צנודת ג"כ אלזי, והוא ספר
 לצדון נפשי. — ולרוב הוא וזכיר נפסרו שצר גאון ונסיב נפש את ר' קנמי
 גאון ואצי העזרי, האחרון נוטה צפירושו לדך בפשט, ע"כ דברי הר"ר יה"ס
 הנפודים. ודי צב.

ה' צכל קפרינו וננאל צמשת קוטה ג' ד': חקיד שועט ורשע ערום וא"ש
 פרושה ונכות פרושין הכי אלו ונלי עולם ע"כ והדבר חנוה הכי היה כנוי
 פרושה לשונה צעניי החכמים עד כי אוננו צתם כי אשה פרושה היתה לצדון
 העולם ועוד יפלא כי נוננו החכמים הצללים צעלי הגונדל לפרש הנאמר הקתום
 הזה ופירשו רק הצריית האוננה כדושה לו על צחלה צילית או צליית ואלאנה
 שוצית ורוננו על אשה ידועה ציוניה יוחני צת רציני ועל הנאמר אשה פרושה חפרישו
 וגם רס"י והרונ"ס הלכו צדרכים ויקורו ונחצים אשר דרכו צה חנייד לפרש
 כל ונאמר זר וקתום, וגם הם שמו פה ונחקום לפיהם, ורק הערוך הכריז ונאמר
 הגו' על צחלה צליית על ונאמר הנשנה אשה פרושה וק' צערך פרוש: אשה
 פרושה כגון יוחני. אך צ"י ירושלמי פירשו ונאמר ונאמר: אשה פרושה זו שהיא
 יושבת ונלעצת צדרי חורה ונאמר אלי תבוא וישכב עמה צלילה הוא (צחאית)

(11) וכן בלדות חיים, ונאמר נחמד הוא שעות הדפוס.

(12) ע"י מה שכתבתי עליו בנחמה ה' הלון מהצד שניה דף 26 הערה ב'.

(13) וכן הציא הר"ק (ישי' ב"ה ו') צמנו.

(14) ג"י הציא ר"ק שם (ש"א ח' ה') צמנו.

ל' י"ו) ע"כ, והדברים שהנזכרים הם ענין הפירוש הזה אל אשה פרושה, הלא אשה
 כזאת לנתינת היא לא פרושה, ודברי המפרש הם דמוקים הם. ויהי בקיץ תר"ו
 צהייתי צפארים הצירה העתקתי לי שם פרק קטן אשר מלאתי שם מדברי המנצ"ם
 והנה מלאתי ונציא הוא המלאך הזה אך בלשון אחד כי צווקם פרושה הוא כותב
 אשה פרושה והוא נכון ונאלד ומקבים עם פי' הירושלמי וכן היה צלי ספק גם
 לפני בעלי החלמוד הצלי ורש"י ורמב"ם והדברים פשוטים אינם לריבוי פירוש
 ע"כ עברו עליהם ולא הרשינו הפירוש עליהם. ורק על כי דברו צונטה הזאת
 הכנה ומפרישות האשה גם לא העלינו את חטאת כנה פרושים אשר התמסרו
 למלאכה עין נשתרצו הדברים וכתבו גם אשה פרושה צווקם פרושה, וכן היה
 כצד לפני בעל הערוך.

ולמען לא יאשימוני הקורא ויחמר אלי הנה העתקת לך פרק קטן ומדברי
 המנצ"ם למה תגמורו ולא תתנו לנו לעתיקנו לך ואחת תפלינו צקרב ישראל,
 אם גם דבריו ונעמי הערך הנה והם כאשר מלאנו לו גם לרצו צמי צעל מוצות
 הלצות מדרך פרישות הערציים אשר ינאסו צמי המעשה, לא כן כחמי ישראל
 האוורים לא המדעם הוא העיקר אלא המעשה.

ואלה דבריו: פרק מונאמרי המנצ"ם ז"ל לאחד ומדבריו ז"ל. שנוע וזה
 שיהיה צע"ה וצע"ה, דע שבעלי התורה והזריון צונות נחלקו לב' חלקים,
 והם צעלי דעה שליוה בדעהם כמו שהם שליוהם בתורחם, והם חסרי הדעה,
 והאיש וזה החלק האחרון וזוין צצני אדם נאלד מאלד ונפשו יותר והוא שיקראו
 חז"ל חסיד שוטה וענו אותה מכלל בזאת העולם המזיקות לצ"ח ואנחנו רשע ערס
 אשה פרושה וחסיד שוטה הרי אלו ונצלי עולם ואני אשרם לך וננהג האיש שהוא
 מנאני החלק הא' וננהג האיש שהוא מנהלקם בצ' כי הראשון לא יתעסק אלא
 בתורתו ובעולמו ויש צ"ח נפרדים וננו לא יתערב עניהם ולא ישנוע דבריהם
 עד שלם יתעך להכחשים צדצד המנאני צבכתם ולא ישנאנו וני שראוי לשנאותו
 ולא יקדים נפשו להיות שופט כדי שישליך מעליו נשא הכצד שלם יוכל שאת אותו
 אלא צעל חז' צחירה וצונדע וילך אחרי העבודה אשר צינו וצין הצורא ויעשה
 אותה צכת ויראה כמו שהוא דבר מוכנה ויראה להסתתר וננו כמו שא' הב'
 והלנע לכת עם אלהיך, והאיש אשר יתהלך צזה הדך מורגה לפני הצורא והאוב
 לצ"ח ולא ימוש להפלות צ"ח ולא יתעך להפרע ונני שעשה לו דעה ופני שהוא
 מתפרד ונצ"ח, וננהג האיש הב' שיזון עלונו לדברים המנוגים ושיכנס להרע לצ"ח
 ושיקדים נפשו להקוטט עם האנשים ויתערב עניהם וישנוע דבריהם ויכנס
 עלונו צונלהמות וישא כוצד משפטיהם ויזון עלונו להיות דיין ולכך לא יסור
 חמיד ון הפעלות ורעות צ"ח ורודף המריצות ועל הכל יתעך להיות כעסן יאמר
 דברים שאינם בגונים ויעמיד דברים נכונות ויסקיד תורתו והדך שיחשב

שילחם זה ויפקיד עולמו צוריות צ"א עמו ושנאחם לו וכשידעו זה גדולי המ"ל
נהגו צהריה מן צ"א ופושטין עליו וכן הדין ומתקצין לתלמוד תורה בלצד והאל
ידריכו עליו למה שילכו בנ' עולמות הסחכל אופני הסכמה כעם האלות גדולות
יש זה ולרין שישים אותה תמיד לנגד עיניו והאל יסייע אותנו על עשייתם. אל"ס
ואדון השלום ישות לך שלום כחפץ מכבדך
היום יום ה' ע"ו ומחשון תרי"ז לפ"ק
אברהם נייגר.

14.

Schreiben des Herrn Dukes in London an Herrn Ignaz Blumenfeld
in Wien.

לונדן צדש ומחשון תרי"ז.

שלום ובי!

גם היום אקריב לך מנחת תודתי כי בצאתי לשלום לי איזה עמים מאולר
נחמד אשר יאות תכלה לו. והנה אעיר פה כי גם צצית המדרש צעיר
לונדן מאלף מאמר קטן נקרא „בהנהגת הקסיות כלחיות הפשוטות“ נרשם
עליו „אמר אברהם בן השלם ר' דוד אזי המסר יחלל הקסלרי
ז"ל.“ ובסוף „הוצר צדש שבט חמשת אלפים ושמונים וששה לז"ע.“ גם קשר
אפירימתי הנקרא אגור מאלף פה באולרות צריעים מוחלום.
בשנה העברה ראיתי ציד ר' אלעזר אשכנזי קשר הבן כ"י על
קלף נכתב צמח קס"ג והוא נזכר מנעלי תוספות והוא צעניו מוהס. ועצמתי
על מעריו, ואלה המעצרים אשר נזכרו בו. (פ' וירא) ואמר הר' יעקב
מיוונטריאל הגזר (שס.) כי כן פ' ר' אלחנן בן מורי ילחק
צפור העבור מיד, (וירא) ואמר ר' אליהו כובץ (שס.) צסס מורי
הקדוש ר' שלמה הקדוש מדרוש מלחמי (שס.) לשון מורי הר'
אליקים קימי. (וישב) ואמר ר' אליקים צסס הר' חיים כושטל מולא
(וישב) כך אמר מורי ר' אליקים צסס ר"ח. שס. כך אמר מורי ר' אליקים
צסס ר' אהרן מקבין (ג"כ פ' נח). (פ' נח) ר' צבימין
מקנטבוריא (Canterbury) והמסר רי"ט ליפמאן לונדן יי' יזכר
צסס ר' אהרן מקוטציריא (וצלי קסל נ"ל פה ג"כ קנטבוריא) (יתרו)
ומפסס מורי הר' אליקים צסס הר' יהוסופי הגר. (משפטים)
ופי' הר' שלמה הקדוש מדרויש. שס. שוב אמר הר' אליקים צסס
נצו הסר. שס. כאן לשון המוספת הר"נ נשיאה (והוא צעל

ואדמה נפשתי כי הוא לרור הכסף. ולשונו הוא, כמו שביארנו בפרכים" (ומהרש"א ערך כפר, למס, נחש ועוד לרוב).

המחבר הזה יזכיר כמה פעמים, "ויסדי הלשון" כי הלך צעלה החוקרים אשר אמרו כי הלשון הכתובה לא טבעי. כמו ערך צער, ש"הסכינו וויסדי הלשון" ערך עדר, "ואיך יתשוב שום אדם כי עדר — — יהיה מונח מויסדי הלשון" וכן ערך גוף, עדר ורבים עוד (*). וכן אמר, "הכתובה" או "הסכינו" אשר זו ישמש כוונתו על ויסדי הלשון כמו ערך צוק — — כי הסכנות אלו ג' אותיות ונראה היה על תנועה ויסידי" וכל על לשונו ג"כ מואצתו הבינון (בדרך חריטתו) כמו ערך לפס, "ורכל נכון צעצרי וצגיון" ג"כ ערך צלר, "כי כן הענין צעצרי וצגיון."

והנה הכד"ק נשרשו קצת ויטע הספרים וכל הקדמונים אשר חממת לשון הקדש נשען עליהם ה"ה ר"י היוג (אשר הואלתי כזה ספריו) ר' יונה

(*) וגם צעל מנשה חסוד יאמר נקשרו (פרק יצ), "כי צעל הלשון הניח ראשונה העבר ואחריו העתי". ואולי לשיך אלה עורס חסוד צעלה הספיר מ"י מייסר לישון (ספרו בשנה י"ד ומלא בעיר שארית) חיל (צ"י) המכיר דף מ' ע"א, "ספר עניני השם ומקורותיו" חלקו כ"ב.

— ולפעמים לא נמצא שם מיוחד לזה ויקרא בשם מנינו להיותו הנזכר ומיוחד שם לנקבה כאשר נראה ליהוד עליה לנד כאשר הענין צחור ולישון ואין ראוי להאשימו צנחני קנה וסננה כאשר ידעתי זה הדורש והמלחיטין לקלוקי בקלה הענינים כי נסננה נתינת הקנה נדרכי הלשון ופשוטיו ואשר הניח אלנינו והם הוא מעש ורבים אשר לא נדעה אחת מאשר נאלו נדד הבליט הנראה שם כי כאשר לא נסננו לזה נקרא נדדל נחל והנחש נחש ופיוסם לאלפים ונצננות כן נקבל מהנחה הדרכים והשמות למה נאלו זה המורח עם שאלת דרך אחת להם. ואם יאמר מורח ויה צלע כי נפילת הקורה בקלה מן הענינים ונשחל לזה עשם ולחשוב זה מחשבות אחרי שאשר יפרסם אלנינו מהם צלחן שלם אין ראוי להמנה נערך אל אשר נסחרו וענין מהשננות זה צלחן נצדריה מן שיעור על המושא המונח המשתדל להקיר קלה מן המזדים קרו לחש מה מן האשמים עם קיום מכלל האלים רעים ונאמנים נאמני הנביאה לגמלי אשר הסחיצ אליו מן הקבלות פלך גדול נראה העונה כי המונה נעל המפואר הוא להקל מעשה ההללים אשר יוכל ולא תכבד עליו העננה כאשר היה נעשו כל המפלות ההנה על חלקה לחורו ומלא שהענין זה תועלת חסודם וכן יקל עליו להנחות בחלקים מהדור מיוחד כאשר קדמה העמידה על אומת קלחם עם שההחלות צלע ענין ידעם הנלחנה האדם אל מה שאמר ההחלות. והנה קרה כזה אל יתר הלשונות ויחיד אל כנוללים כי הם יתר קנה ועלה ומפסוד מעשמונים צלע מקום אשר ידעו ובאשר יצור והם מענה לנוללים הסננה צענין מיוחד ויטעו כן הספרים צעל הלשון ולא יוננו וזה מחשבת החסודות הדעות למלא דרכי חסן, גם אין עניה עלי אם לא הסכימה דעה נחלקה הדרכים עם דברי עזרי מן המחברים כי לא תסמנו עם עלינו ללכת צעקני הלחן עלי הקורה ודרישה ולקמון על כל המלא כסוד כסוד חסן עזר ואם נעם ינשאו הפסודים הם צלחני הנחמה וכו' — עכ"ל

י' גנאח (ס' הרקונה נדפס כעה) ר' יהודה בן גלעם (אשר הפילות
 דוגמאות וקשריו בל"ל. דעם קריענטס וכו' נקרא צערי אזו זכריה. וכו' ווא
 צלי סקס זאצ המולא צאיה כ"י. עיין לעיל דף ט' צפוק) ואחרים ואלם. והנה
 הד"ק אשר כל יסעו וכל חסנו היה. לאסוף השכרים ולשעם עינים על נכון
 להודיע כל הצנינים אשר נמלאו ויונו צח"ך ולחת דקדוקי המלות היותר קשות.
 החכם הזה לא חקר איך התחלקו השכרים לעינים שונים רק לעמים רחוקים
 ירחו על זה. כי צאמת הדבר הזה יפה וואד לדעת (אם איש יוכל לדעת אותה)
 אכן גם צלעדי זאת יוכלו להצין ספרי הקדש. לא כן ר' יוסף כספי הוא
 דלם להוילא כל העינים צמלה אחת. וקבו עליון אשר העמיד לפי סדרתו צראש
 המלה, וכו' היה הראשון אשר החל לדרוש בחולדות עיני השכרים לעיניהם.
 החכם הזה נחן אל לבו להעניק צעניני השכרים על דרך הפילוסופיא ולחקור
 איזה דרך עברו כמה וכמה עינים אשר אין המדך ציניהם לשבח צמלה אחת.
 וכו' ואלא על כל גדותיו סודות כמו אשר נמלא צר"צ ונרצוני וכדוניה להם.
 והנה צדוק וצינחיו (ידועה שאר לשונות לא עומדה ליוניו) הציג כמה וכמה
 דברים לפני הקורא אשר אין בהם לעמוד לפני החוקר האמתי בחכמות הלשון
 ואין להם יסוד נאמן להשען עליהם. חכמת הלשון בכלל לא היתה ציוני נכונה
 כאשר היא עתה. אכן זה שמו אשר נאס לו מדקדק פילוסופי, והנה ספרו
 אם גם צקצו דברים רבים צלי יסוד אף גם זאת יקר וואד לקורות החכמה
 וכבוד יאות להנחצר הזה וכל קורא אשר ידע חועלת קורות החכמות לעיניהם
 יוקיר ספרו. והנה קדתי פה יען כלכלתי כבר דברי צושפט לשון אשכנז אשר
 שלחתי לפני דוגמאות אשר נחתי בל"ל. דעם קריענטס אשר הזכרתי כבר.
 והנה אגיד עוד כי החכם הזה ילא כמה פעמים להלחם עם ר' יהודה וד"ק
 כי יחזיק בנדרותיו לחמת אשר אין ספקו עליו וישיג עליהם אה"כ על אשר לא
 אנוהו הדברים כאשר עשה הוא. וצאמת נקיים הם מכל עון. כי הם דברו צהוים
 כאשר הלשון הוא צח"ך ולא ללבו למענוקי העיון אשר הנה ונחזק ללשון המורגל.
 ואחרי הדברים האלה אציג פה איה דוגמאות וק' שרשות כסף למען
 יספיקו הקורא בחכמתו אם כנים הדברים אשר דצרתי.

אשף מענין ומהמא ומלחא והיותר מוצא אחר מאשפות ידים אצין (תלים
 קי"ג ז') חקרו אשפות (איכה ד' ה') ויצא צלשון צדותיו ז"ל אשפה וקום
 שמשליכין צו הולאות והדברים המעופפים אשר נזה נקרא שער האשפות (נחמ"י י"ז
 ז"א) כמו שערם הרבה צעירות שצאלנו זאת וצא צשוותה האלף שער השפות
 (נחמיה ב') וצצור שברופאים הם הצאים והם המלוששים עכ"פ וצאמת השתן והולאה
 והקיא וכיוצא ויעשו ויעשו מן האדם לכן צאדום וזה השם ואמרו לכל חכמים
 ואשף וכדלוי (דניאל ז') והפליג אצן עזרא שאמר כי צצודגנר קרא לאלו

כי בשחן ובדפק וזולת זה אנשי האדם יכירו וזה היום הנזכר אל חלונו כי לפי
 ענין המולד ילכו חלונותיו אל כל לא הודיענו אכן עזרא הוראח אשף ואשפים.
 וגם מזה הענין עלמנו שאמרנו בפרק ענין אשף אמרו עלי תכנה אשפה (ליוצ"ט
 כ"ג) ועולם נשא אשפה (ישעי' כ"ד) כי שנו לכלי הידוע ועוד הנקרא צלעו
 קרקעיים לפי שונכיים צו החלים הנקצלים שם חלודם וזוהנא גם נולד
 עלמם גם נולד לכלוך הדם שבהם תמיד כאשר יורום תמיד לחיות ולעופות כנחוג
 וגם לפעמים לצני אדם. ונזכרף לזה שאמרנו נולד קצולם פעולה זו ונקרה זו כי
 גם נולד שם פועלים ונזכרים הצ"ח לזוהנא ולכלוך כי יעשו להם נוכות ופועים
 וגם כונה פעמים יושלכו צחחית אל האשפות כונו שאלו ראים תמיד
 פגרי הצ"ח לזוניהם נולד שהוא פעול נאופני היחסים או צו אש חליו
 והדוניה לו נולד שהוא פועל ופעם נולד שיהם יחד. ועוד נאמר כי זה הכלי נקרא
 תלי אומרנו תליך וקשה (צחחית כ"ז ג') כי נחוג שהוא תלי באזור הגב.
 בפרק אוח חלף.

אמר הנקשר הנחם אכן קוהי נחג כי אחר השלינו אות שצורם
 שני ושלמי יסדר ג"כ שורם רציעי ולפעמים חנושי. ודעתו הוא כי אם ננחל לנו
 ונעולם שורם רציעי כ"ש חנושי שזה על לך הזרות ונענו מן הנענו זה על דרך
 נשל צכאן צם אצנטי כי יותח נאות אללי שיהם ליסוד שרם צנטי והאלף
 לחוספת כנה ג"כ צחרג אחר שולחנו שרם רגז כונו שאכתיו אני עוד.
 ואני גוזר עוד כי האלף נוספת צו וכי נקרא תיבה קטנה כענין תיבת הקוחרים
 הידועים אללנו בכל יורדי הים שם ארגז לכוז ונסירות תנועתם לעלעלה ונפה
 ונפס בכל ההצרות צים שיעשו פעלים וגם צאנים וצפנים היו ושלעלים ונכמה
 קצות אזה ואנה כ"ש נקשר הים ונעשו וגם ידוע כי פעלים ימים בכלי שהוא
 חפניו הקוחרים ונחצ ונכף ולכן ירגז לצו עליו תמיד וכן נחוג ציפסם לקוחרים
 החלפנים שהיו עוונדים על האש שולחנם וצחקר היה צאה וצערב היה שבה וצכלל
 נד ונכמה נדדן ראוי לזה הכלי להקרא ארגז ונענין רגז כונו שאצאר. עם שכבר
 הודענו כי שם יונם נדדן נולד יחד הפועל או הפעול. ואל יהי דבר זה קל צעניך
 שהוא ענין יקר גם צארגז שזכרנו וכ"ש כי מזה נקיש לשמות שצאו צועים
 צחחית ונעשה נר כזה ואחד מן השמות היקרים הקדושים ונח שזכר
 קוהי צכאן אראל וגם כנר הכנחיו צשרם ארה. ואף שיהם הנח
 הוא שם על ונשקל אצנטי וארגז ואם שיה' הנח צאמרנו וארלם (ישעיה
 ל"ג ז') ליחם או לכנוי ראוי לנו שנדקדק נוי אלה או נוי זה כדוניה לזה כתוב
 צדניאל שר פרם שר יון וכן וניכאל שרם (דניאל' ב"א) ועוד נדניאל על אחד
 ונחללכים צאים לצוש הצדים וצחחאל כן ועוד חארים אחרים אש חש נול
 או זולת זה וכן צונחאות זכרים וצכלל כונה שמות למיני ונללכים או לחישים וכל

אלו הדברים קודות ויסקודות ודרך השגת ענינם כל וזה שנוכל צדיעת
השמות שצאו בדברים הקלים כמו שהושלמו עתה צא רגז וגם קדם לא הכרה
מאלד ואולם וזה שזכר הקומי בני ממש אותיות הנה הייתי גוזר שזה לא היה
לעולם שורש ליקוד העצמי רק ונענוי שם הווי הנקרא שרדע כמו שכתוב
שם ודי אם הוא אפשר אלני שיהי' צימוד העצמי שם צן ד' אותיות וצפרט לכבוד
השם הנכבד הנקרא שם הווי שרדע שעינו ונעין מונדו פי' וציאורי ונעין
מונדו הפרשה והפרדה ואם הכל תחת קוג פירוד ויסקוד והצלל. נשוב לענינו
ונזכר כי אגרטי ורדרכן הם נכונות והאלף לתוספות כנהוג. ואולי
ארגון שלישי ונשורש רגם ושם אפשרנו. אלגזיש ונשורש גזש
ושם אפשרנו. וזה שנואל אגרטי כסף ורדרכונים יפורש ג"כ כמו
שאמר הקומי או זולת זה כי אין אלני הכרה ואולם אפשר דפניס
אפשר דפניס אין ספק אלני שכל אחד מאלה פרסיות שסוקנו והוקצו
אל העצמי בכל וזה שיכלי גם שיהיו נולות מורכבות או לא. וכן תחשן הכת
(אכתר ג' י"ד) כי גם זה לנעלה נכתב וכן דעתי מואמר דרכונים לאדרכונים
גם חלה הנולות פרסיות או צליות ישראל לשונם ארוך והעד דברי יחזקאל גם
השמות גם צנאורים שהוא חזר בשור ואמר כל דבריו צנל:

בקר ונין ונעין עיון והשגחה לדבר ונזהר מנין זמן אללם ויהי ערצ ויהי
צקר (צראשית ה' ה') היה זרועם לצקרים (ישעי' ל"ג') כי כמו שנקרא להשקע השמש
ערצ ונלד שצו יתעצבו הלוות ולא יוכרו ולא יעיונו וצורחת השמש יהיה הפוך זה וזה
הסביוני כל הופשרים הידועים ואלה פלא כי צנלם זה צקרי גמור כמו שהדבר
יעיד עליו נעלם וזה שם צקר ר"ל לאן וצקר (צראשית י"ג ה') אם ימרום
צקרים (עמוס ו' י"ג) ואין ספק אלני כי אלל הוא מושכל ראשון אלני כי הוא
ונעין עיון גמור והשגחה ושנו הושקל להעיר על שנוי צין צקר שקדם זכרו וצין
צקר וצפרט נקבה השור צקר גם נלד צעליו גם נלדו כי הוא צ"מ חסוד מאלד
והכרחי לעצודת האדם כמה מיני עצודות ולכן יהיה צעליו ונעין ונשגיה צו
חמוד. ואולם וזה שאמר הקומי שאמר צוקר אנכי (עמוס ז') פועל וין הצקר
כאמרו צלע צו צייר (boyero) חליהם ללשון הקדש. וכבר אמרנו צזה
שורש און וחולתו וא"כ יהיה אמרו ור חנוך „יעשה לך רחם“ או איזה
פועל שהגלה עם רחם כמו שניקף אל האזינו „העו חנוך“ ואל צוקר „רועה
צקר“ וחליהם אלל טעם צקר ונעין וין הצ"מ הנקרא צקר נלד הוראת עיון כ"ש
שהפליג עמום שאמר זה הלשון צנולות ונשותפות כי הם היו נדברים מלה ונשותפת
והצבה צזה לקחור הדעת הפנימי וצפרט צזה ענה אל אוניה האויל צלולתו ואמר
לא נצח כי צוקר אנכי ויפורש זה כמו שכתבנו לנעלה לא כמו שחש צ
הקומי.

אמר אצן כספי שמוע נפלאות כי כבר אמרנו צווקס אחר כי
אין ראוי לנדיב שרכז וגם לא לגדול הכסף והוא אפשר מזה אמרו ולא צן נציא
אנכי שכבר קדם לנו יחוסו אשר היה צווקדים ונתקיע אצל איך ילדק אמרו לא
נציא אנכי ר"ל אצל המדקדקים צוואורים אצל הכל היה משותפים זה כי אמרים
הרע הצין זאת השליה אם צדיוק ולגמרי אם שאמר זה דרך עמוס במנהג השלמים
המודים צסקרוס ואם שלמים הם וג"כ הצין שהיה אמרו כי צוקר אנכי והיה
כמו קוצה צקר וכן צולם שקנים כפשוטו וגם עמוס שאמרים וכל השוועים יסיו
עיניהם עורים יציו הכוונה הפנימית אצל איך ספק אצלי כי עמוס כיוון כוונה
עלמית לומר צמוסלט לא נציא אנכי צויה שידע שאינו נציא גמור צעק נוסה
וכבר הודענו ענין השליה גם לפי העצמי גם לפי ההגיון א"כ לך
צדיוק מוסלג אמרו לא נציא אנכי ומה שאמר „כי צוקר אנכי“ הכוונה ממנו
הפנימית לומר צוקר ונעין לו צעל עיון שהוא למוטה נוצעל נצואה עד ששלימותו
נצואה היה נועע ופסות צעק למוטה עד שהיה ראוי לומר שהוא לא היה נציא
כמו שאמרנו אצל היה שלימותו צענין הסכמות העיוניות וצפרט
העצמי והאלהות מזה לך שיקדם כמו שצא המורה קודם מדרגת
הנצואה ואמר „ובולם שקנים“ הנה קדם לנו כי צולם ענין כוח וכו' „שקנים“
ויון נחמים ועמים פחותים וידוע לצקלים צסקרים הקדם כי דרכם לקרוא האנשים
והמקומות הפחותים עלים פחותים כאמרו וכלל הנעלוים וכלל ההכלולים
(ישעים ז' י"ט) ולכן קרא הסכלים ונעמו „שקנים“ ושהוא מוכתם כמו שכן
דרך כל נציא אם צדצורו אם צעניסה צין יצין ספרי הקדם כלל ונקים וני אשר ד'
נתן לו לצ' לדעת וחפץ ד' צידו ילל ואשר לא שח לצו אל דבר ד' וקשר ד' ופי'
ציד הנציאים וצדנר ד' ונאסו יונאסם אלוה וזכור זה. ואחר שהלענו זה מזה השורש
נמלא מן הפעלים וכן הדגוש ודכשהי את לאנו וצקרתים (יחזקאל ל"ד י"ח) כלומר
אני אצקם לאנו מכל ונקום אקצם אל ארצו ואשימה עיני עליהם. ואני תמה מן
הנפרשים הקודמים איך לא אמרו וצקרתים שהוא פועל מן צקר עד
שיפרכו שכוונה השם לומר שישיבה הלחן שיסוצו צקר כמו צוקר
אנכי (עמוס ז' י"ד). והלחנה עד לעלמו. וכן הדגוש [כלומר
מנצין פעל] לא יצקר הכהן (ויקרא י"ג ל"ו) ולצקר צהיכלו (חלים כ"ז ד') וגם
אילו נגזר מן צקר ר"ל מן אמר ויהי צקר (צראשית א' ה') אצל מן צוקר ועיון
הפך תהי שאמר הקומו. ויש לפתח מזה ולצקר צהיכלו כמו ולשחק כ"ס
כי שמוס השועל שחך שחך חלילה חלילה שיה' נגזר צשום ונקום מן שחך
כ"ל ונאמרו וכונו השחק עליה (צראשית י"ט ט"ז) ושם נפסדשו. ואולם אמרו
צקורת תהיה (ויקרא י"ט) ענינו שצ"ד יצקרו ויעיינו צעיון דק צעניסה עד שיעשו
לה ונה שראוי כפי ונה שיכחה להם אם להכותה צלועה של צקר כמו שאמר

רצו' קע"ד י', או מניד חמור או גיד כרזל או גיד הכסה או יעשו לה דבר
אחר לפי הקבלה אבל עכ"פ אין בשם צקורת רק עיון והשגחה לצד. חכור כל אלה.
ואשרי אשר הבאתי לפניך דוגמאות ומס' שרשות כסף, אדגר עשה על הו"ש לים.
נודע בשער צד רבים כי הושלים (שפריכווערטער) יש להם יד ושם בכל
הלשונות, ותכמים רבים האריכו לנעניתם עליהם. וגם אנכי הלעיר הניסוחי
ידי עליהם במקומות שונות, ולא חשנה פה הדבר פעמים. ופה רק לעיר הקורא
כי בכל דור ודור סמני ישראל השתמשו בהם ככלי ספן ולכן ראוי לנו להשים
עיינינו עליהם.

וגם צורה נולאו משלים כגון (פ' מורע): ונתלח אחרי אנשי: שורא
מאשא לא חתפיש הדת לבקינא ואלחא אצחריה (מזכר ג"ל צוראח מוסר
אות מ'). „וכן פ' יתרו: והיינו דאחרי אנשי: קוטרי ציקא צעפסא שכיח"
(והנעתיק הזה אל לשון עברי — והנחתו מנלח צאחריה אוקס פורד —
לא העתיק המשל הזה בלשון הקדש רק הניח ווקס חלק ולא מלח אחר). שם
פ' יתרו: „והיינו דאחרי אנשי חנא צדורדיא ונביעא דביא צקטירי דקורא
חתער" (נעתיק שם בל"ק כזה: „יין צמארו ונביעא האר צקטירא דקורא
נתער" וצחקוי זהר (הקדמה) „לקיים האל להורג השכם להורג" (עייין
ספרי הנוכח בלומענלעזע דף קל"א סיון תקפ"ט). תקון כ"ז. ובגייה אחת
צאורה מנלח: סקרא לית ליה רגלין, וכד חייא לית ליה רגלין" (עייין ספרי
הג"ל דף רל"ב סיון תקפ"ג) תקון כ' כך אהרין לנזירא וגו' (עייין ספרי הג"ל
דף קל"ו סיון תנ"ח).

הקדמונים יזכירו כונה וכונה משלים המוזכרים בגמרא ולפעמים הנוסחא
משונה ונעט. כגון המנצ"ץ שפירשו על התורה (פ' כי תלח) אהנן זונה,
כגון שזכירו בנתינו גיפא צת פוחיא ונפלגא לצאייא. וכן רצונו
יובה שפי' על אבות (כ"י לונדון), „וה שמו חכמים, קנאח קופרים חרצה
חכמה" וכן רש"י פל קיירא (ונקט דף ט"ו ע"ג), „וכן נאמר ט"ו
ש צרופאים לביתם" כי תכלית זאת המלאכה רפואת הנוחלים והם
ישונו התכלית הריוח ותהיה הנותנה גדולה ולולא פתוח בני אדם
וסכלותם היו נשענים על הטבע צומחתם ולא היו נותנין שכל לרפוא שאי אפשר
שיציק אותן ויוריד לשחת גויחם. עכ"ל. (עייין ג"כ ספרי הנוכח לור ראזנישען
שפרוכונדע דף ט"ו).

והנה חכמים רבים ושליונים הצילו משלים המוגייס לארצותם ללשונותם,
וכבר חשתי איזה מהם בספרי הנוכח: לור ראזנישען שפרוכונדע (*). ונמשך

(*) וראוי להעיר כי הרענ"ס צורה נצרכים (ח"א שרע ע"ד הדרך השביעי) יאמר ח"ל
בזה יאמר באות המשוררם אלל ספריים „ערנך ערנא ליר" והוא צומח
ונמנע ש"ס רנה (דף ד' ע"ג).

הזמן עליו עוד חזרה ונחם צוולדתי כפי אשר נולדתי זעיר שם שם. אונתי, כי גם הם ילכו אל חונך. ונפשי אדונה, כי מועילים הם לקורות החכמה הן צנוי ישראל צפרט, הן לכל המין האנושי בכלל, ותוחלתי היא כי גם קוראיו הספר הזה יסכימו עמי על זה. ונוי יתן אם חכמים ינאלו עוד פזרי נשלים צספרים שונים, ויקבלום גם הנה ויציון אותם אל חונך. והא לך אשר עלה צוולדתי עד עתה. ולא לעריך כעת פה לפני הקורא המושלים ללשונו ונשנות איירופא ונערכה עול ונערכה כאשר הסכן הסכמי לעשות, זאת יש את נפשי לעשות אם אדבר על הענינים האלה בלשון אשכנז צרנות ד' את דרכי.

לולא יחד חקקה בלב הקעתי

כמעט בשופר מספרי הקעתי. —

(כ' שלמה דסיירה צאחד נסידיו כ')

אל יאמר איש אעשה זאת

דבר פיו בלתי יפה

אם לא יאמר "אם יאבה אל"

כי יש בטול בין יד לפה —

(כתוב על גליץ כ"י אחד צאולדות פאריס. עיין ג"כ דבר דוונה צענינו ספרי המורה לור ראציניטען שפרוכקונדע דף ז' קינן ו').
וכל הדברים אשר כעת לעצור לפני הקורא אלהם לפני נחנות הלא הנה מושלים המוניים, ואנרי אנשי.

(א) משלים המוניים צראשונה יסעו.

קול המון בקול שדי — (אנרי אנשי)

כרגע נקבצו מקרים ובאו	בדי ארבה וצפורה כרמים
ישיבו לכל יקר ופאר לאפר	ומכל עץ פרי עושים פחמים
חליפות חולפות עפות כסופות	ברעש כל פני ארץ מגמים
וחץ מות באין קשת יביאון	בכליות נושקי קשת ורומים וגו'
יסוד עולם אמת נגלה ונעלם	וחלופו שקופים אטומים.

(כ' שלמה דסיירה צאחד נסידיו)

(א) צפי' על המורה (כ' צאולדות חוקספורד) נולא (צפ' וירא)
על סקוק וצרכים הולך עוים לשלם חז"ל זה יכלה שגלמוד וזה ודה קוצה ולא
יהיה כוונת ההמוני: „הלחם נאכל והשותפות נסרד" (וצבגנון
דוונה בלשון אשכנז צין יהודים).

(ב) צפי' על המורה (כ' ג"כ צאולדות חוקספורד) צסקוק וישלח את
העורב נולא צה הלשון: „ונכאן אננו חז"ל שולח ציד טינא כשולח ציד כסיל

ושולח ציד טבור כשולח ציד חכם" עכ"ל. (לא נודע לי נקוד הדברים האלה. וגם לא נודע לי דומה לו בלשונות העמים).

ג) צפער ונעלות הונדות (כ"י בלשונות דרביש ונזיחוס בלונדון) נושא כתוב בגליון ונענעחיק (שער ונעלת דרך ארץ) בזה הלשון והיינו כאשר יאמרו הנושלים: "אחבה הולך לפני כל דבר לא כן האסתרס בצד להיכן אני פונה האהבה נהפכה לטובה", ויתן אותו ג"כ בלשון אשכנז וזהו: "ליצי גיט פור אלל דינג, ייין שפחית דער שפענינג ווא איד ווענד דא האט דיא ליצי איין ענד" עכ"ל.

ד) ר' ונחם הנואירי צפפר ונשיצ כפס: ונחמי העוסק אנוה: "נולא כדך בעוד שחזוק כפזל וצל".

ה) צעל עקידס (צקהלת צפסקו עד אשר) ונשל ונפורסס הוא: "בעוד שהחל צידך ונשך שחך" (וכנה ונשלי חז"ל צפגנון דונה. עיין ספרי הוכנה ראצינישע בלונענלעזע סימן תקנ"ז).

ו) ו' יחייא בפירושו על דניאל (א', ד') וז"ל: כך אנוה הנושלים צין הנושלים: כי לא היה ונעולם שלם וני שאלום סימנו בלוח וננויו עכ"ל:

ז) ר' עזריה ונן האדונוים בנאור עינים (אנוה צינה פרק ט"ו): כאשר יאמר ונשל הקדונוי: "הקווא לא ישפיע על הלגע והחשם על השיר".

ח) ר' ונשה אלנושנינו צפפרו הנהגה החיים (דק ק"ח), לער הכנים הני נחנה" ויזכירו אותו על שם ונשל קדונוי. עיין ספרי הנוכנה ראצינישע שפרכונדע (דק י"ח סימן נ"ו).

ט) ר' יהודה אריה די נודינא צפפרו לונס זדיק (אשר הוא יקר ונאל ונאל בגליונות) וז"ל (פרק י"א ורכעם), ונה טיב לעשות מנאור הנושלים האחרונים: ונשנע ודונה ונשא" עכ"ל.

י) של"ה. דק ע"א ע"א דפוס גדול א"ד. "איש טיב ונשר טיב ורע ונכה ונעלים" (והנה החלק הא' ונאנוה הזה נושא ג"כ צפפר שלום מול עדר ח"צ דק ל"ז. וכנהא וננו לקחו).

יא) של"ה (דק רכ"ז) נזכר ג"כ ונשל בלשון אשכנז וז"ל: ונל"א אנוהים: ווער דא האט פיעל לוריקסען דער ונש פיעל פליקען" עכ"ל.

וכנה ונלד אלה אשר נזכרים צסם ונשל נושא עוד כנה ונאנוהים ונפזורים ונפזורים צפפרים שונים אשר הנה ונלד עינים כעין ונשל. ונעע ונהם אליג פה לפני הקורא.

כ' יוסף קמחי (עיין שרשים לרד"ק ערך נל"כ), "ישנו עולמם צמורכן שכלם". ונפטר שעשועים (דף ע"ו) וח"ל ואמר אסל טון הגופות מהפכי הכמות ולא תתשצ אלה הכי צמורכן אלה על כן פנו והסריצו גופותיהם ציטצו כמותיהם והולילו הנות מקצרו לנורך הכי וצו חנייתו הכי למות מות עב"ל. וצמורצות הלצצות (שער הפרישות פרק צ') „וגדל העולם צלצם וייך חזקו צעיניהם וישיצו אותן צהסרצ שכלם וכל אשר נוסף העולם ישצו נאסף שכלם" עב"ל. ונרצוני צפירושו למ"נ (סלק צ' פרק ל' דף ו"א צנדפס) ולדק הפילוסוף שאמר האנשים ישצו עולמם צמורצן שכלם (צנדפס טעות הדפוס צפר כן) עיין ג"כ ספרי כנ"ל דף ע"ז.

כ' יוסף כספי צקפצו עמודי כסף (דף קי"צ) יאמר ח"ל: כמו שאמרנו: „ללוללל האנשים יהיה העולם חרצ" והוא מרמז משל המוני ולא מלאחי עוד זכרו צמקום אחר.

הרב הווארי יצא איזה דברים אשר הם גם לא יזכיר עליהם שם המשל ענינם יזכיר עליהם. כמו צהקדמותו למשלי ח"ל: „מיתח מחזרת וצחח אין כאן שלטנות אין כאן מלכות" עב"ל (וכנראה דברי חותיות דר' עקיבא צסוף האירו לגדד עיניו וצו מנוללו הדברים האלה: — וכהצ „ויקצרו ימיו דוד למות ימיו הונלך לא נאמר אלא ימיו דוד לפי שאין סברה לנולכות צשעת המיתה כמות הונלך כמות עני" עב"ל):

הנ"ל צפירושו למשלי (ה' ו') וח"ל כאמורס ז"ל דרך נחות: „דלל מטי צשרא אור כריא היא" (כלומר אשר לא יוכל להשיג הנשר יאמר כי נקרת הוא). והוא בעין המשל המפורסם משועל וענצים. ותמיהה כי לא מנולל צמשלי שועלים לר' צרכיה הנקדן.

הנ"ל (פרשם ג') יזכיר המאמר: „מלוא צפני חורה כנר צפני חמה" (ולא ידעתי כעת אנה מנוללו).

כ' אליה צחור (תשצי ערך וודחי) כמו שאמר החכם „אין וודחי שאין צו ספק" והוא מלאמר מנולל צנן הונלך והנוצר שער צ'. העירני על זה ידידי החכם כ' אלעזר כוזנעט אל נ"י (בעיר הנוצר).

ואסריהם יסעו

(ב) אמרי אנשי

וקאמתי להם צקפרי הנ"ל populaire Sprüche ואעציר אותם על סדר אלפא ביתא. והמה כלם כחקר עניני לשונות צני אדם ודמויות אשר כגל על לשון כל אדם ואיש ויאות לחקור אנה מנוללו צקפריים ואיכה יתהלכו נוספס

לספר. ואם אשנה אציל ואלמד אחד אשר נזכר כבר ונווני בספרי הוא רק להוסיף
אזיה דבר לו לתקן ענינו. ואלה הנה אשר עלו צנולודתי עד עתה.

(ח) אין אירח מכנים אורח (וכנראה לקוח זאת מוואלדן בן סירא וקל —
אורח מכנים אורח).

(צ) הכל חלוי במזל נזכר ג"כ בהעברה בעלמא בספר וולילא לנשכיל.
ונזכר ג"כ בשערי אורה שער ג'. ובכ"י אחד צאולרות אוקספורד נזכר זה ושם
הספיקתא ולא נולדתי שם. עיין ג"כ ספרי הכל דף ל"ז סיוון ק"ו.

וגם ר' נתנאל בספרי בפירושו על הכוזרי (כ"י צאולרות אוקספורד
ופריס) יזכיר המלות האלה אל המלות „נזכר ונקיצה להשומר המין“ (כוזרי)
הפי' „ר"ל כי הכל חלוי במזל כלוני הזכר. עם הנקיצה בת פלוני לפלוני
וין השניים היא“ עכ"ל. גם ר"ש לנדא בספרו מכלל יופי (כ"י צעיר פאריס)
יזכיר המלות האלה שער ג' פרק ד' ואמר עוד הכל ח"י וגו'.

(וודי דברי מוכלל יופי אעיר הקורא כי נולדו שם הדברים האלה על
לום השמור אשר כבר הזכרתי בספרי הנוכחה: לור לאצינישען שפרכקונדע
(דף ס"ו) וז"ל (שער ה' פרק ג' בסוף) וחכמי הישועאלים כתבו כי כל הדברים
העתידיים להיות מלוויים צדק הנקרא לום השמור ואמר שחנש מדנק
צאולו דבר צמלום ותדע העמידות וכו' שיקרה לה זה בשינה. עכ"ל.

(ג) המפורסמות אין צריכין ראיה.

(ד) הרוצה לשקר ירחיק עדותו.

הוא כבר צנונא אכן נזכר כונו משל צלפנת פענח (פ' וישע) וגם
צמראה ווסר. ומשורסם הוא מאל מאל.

(ה) חוזר חוזר ואל הצטרך לבלדר.

ודלוי לתת פה לפני הקורא דברי ק' סינא צקאיון שלו (ספר ד'
פרק פ"ג) וז"ל: בלא דאר המהות פכיו דווא לגרעיני התמרים ולנו כונו לצ
האגוז ונתקן אין צו הזק וקליפתו כונו קליפת ערמונים וצערני קסעאל . . .
יועיל ונהפסד הזכרון אם יחלל הנדקת העשו מונו הנזכר בספר
הרקוח אך יעורר ערבו הדעת והמלקוניא (Melancholie) עכ"ל.
ובעומר השכחה (דף קל"ג) צה הלשון „שהבאלדור ייטיב הזכרון והאגוז
שהוא אם יעשה כאשר תקונו הקדמונים צקומונים נעשים עונו כדי שיצטלו
האקם שלו הוא דבר נאה ומתקבל הנדקת הנעשה מונו הוא דבר גדול נקראת
מתת אלהים וצערני „וועגון הצח אללה“ אמנם אם יעשה כמות שהוא מי צודדי

זכר בנר צחצוח הלצחות (שער עבודה אלהים פרק ד') ו' ונחם הנאירי ז"ל בפרשנו נשיב נפש (כ"י) צעיר לוהדן צחצוחות צריעס מוויזאום) יאמר (דק נ"ד) ונחמי המוסר קוראים למי שישיק לו קריאת ספר ונזלי הכנת ענין „המור נושא ספרים“. וצ"ס קוד ונורא לראש"ע בנגנון דונו, דונוס לבגול נושא נשי והוא לא יועיל לנשי והנשי לא יועילו" עכ"ל. עיין פסרי הכל דק ס"ד.

(ז') מעשה אבות יעשו בנים.

והוא מולא כזר במשלי שועלים (משל אריה וצב) וגם צמקס (ף י"ז).

(ח') מרבה ספרים מרבה חכמה.

מזכר ג"כ צעווער הסכמה צעסקוק אולד נחמד ושמן (וועלכע כ"א כ')

והנה על, "אין נחתילין צד"ז" אשר הזכרתי כבר בספרי ה"ל (דף ג"ז) כאילו להעיד פה כי נושא כבר צמי' כ' יוסף זכור טוב (דף ה') אשר הוליד בעת הסכם כ' אהרן יעלינעק כ"י. ודאחי עוד להוסיף פה ג"כ דברי רבינו צמ"י ז"ל בספרו כד הקטן (עקב ונחזה) ח"ל. — ובגוף אלו שאמרנו העושה מלאכה ביום פלוני אינה מולאת כל הנותנת בזה עוצר משום כל חסוננו שאמרנו עונה פלונית מולאת ועונה פלונית אינה מולאת. ומה שזכרנו העולם שאין נושאין נשים בחסרון אלא צולווי הלכנה אין אסור בזה ואינו נון הענין שהיה אינו אלא קיומן בעולות ואין כוונתם אלא לסימן עוז שיעשו הנישואין צולווי ולא בחסרון עכ"ל. וגם דברי „אמר הכותב" צמ"י יעקב (שבת פסק ל"ד) כאילו להניגס פה ח"ל: וכן מה שזכרנו העולם שלא לישא נשים אלא צולווי ללכנה וגו' כדרכ מושיבין יין לזנוכות לווד צונן מלוי ולא צונן חסרון. עכ"ל.

הנני נותן עוד לפני הקורא איזה ברגרים לחולדת ה' סיניא הפילוסוף והרופא הנפוכסם נוחד צין הערציים ואשר חכמי ישראל השונאו לאורו. וזכ"י אחד נוולתי קלה ונאמר ונספרו אלשפא ח"ל.

„חלקי הסכמות שלוש. סכמה עליונה והיא סכמת ענינים אין
דציקות להם צמוד כלל והיא הסכמה האלוהית, והסכמה התחתונה
והיא סכמת ענינים הם צמוד והם עם זה צמוד נגדים והיא סכמת הטבעית
וזאת הסכמה הקייצ העיון בכל הדברים אשר להם סוגים נגדים ובכל הנוקרים

אשר להם וצאן חמיה אונעות יש לה חלקים שבעה וקלחם חזק היחם לחמיה
האלכות וקלחם חזק היחם לחמיה הטבעית וזאת היא הסכונה הלוודות
וחלקים הנוספר והתשבורת והנוסיקא והנושקולת והנודות והנוצעים והתכונה.
והנה חמיה הנוספר ושאר חמיה דברים אין הנוליחות לה שחיה צוונר
חלל הנה יקרה לה וישיגה שתנואל צוונר צוונר ולא נחלל והשכל יסולל אותה
וין המונר שלילה אונתית ולכן יש לה יחם לחמיה האלהית ואלד. וחמיה התשבורת
חמיה דברים אספר שידונו זולת המונר כמו שהשז עם כי צווליות דקות והשכל
ישיג השנה אונתית שהיא לא תהיה כי אם צוונר חלל היא לא מונר נחלה וחמיה
הנוסיקא והנושקולת והנודות והנוצעים כלם חמיה דברים הם צוונר ויהיה
לחמיה על האמת יתרון צקרוז אל הסכונה הטבעית והרוחק ונונה והנוג צינים
הרבה או נעש והנה חמיה הסכונה ננונה ונוצעים ולוודית ונושאה הגדול שכל
חלקי הסכונה הטבעית ונושאה לוודית."

זה כתוב ונואל צערי על ספר אלשפה והם דברים חזקים ודקים.
אמר יסודם. הנולות האלה היו בכ"י אשר ונונו העמקתי הדבר הזה.
והנה לרין אני להעיר כי הספר הא' נוספר הירם (נדפס צוונחת קנאות
דק קב"ה) סובב הולך על הענין הזה וכנראה היה לנגד עיניו הנואלר הזה וין'
סיני. והנה הר"ש צן חצון צספרו יקוו הוים דק ז' ח"ל. . . להחכם
נן ליכי. . . והוא אונר צספרו הגדול הנקרא כתאז אל שפי צחלק
חמיה הטבע וגו' — ור"ו נרצוני צפי' על מורה נבוכים (חלק
א' פרק ק"ט). . . אונס לפי דעתי הרב הלוקח ונדברי צ"ס צאלשפה וצאלנגי
. . . שם ספר א' . . . כי הרב אונס עיין צספרי נן סיני צאלשפה
צאלנגי 1). . . חמיה הגיון ויהחכם הזה נעמק ללשון צרפת 2).

והנה ר"ש צן חצון צספרו יקוו הוים כתב וז'ל: וצן ליכי
כתב צספר המוכר [והוא אלשפי] שאינו וין המונע שיצא ונוול ויים ויכסה
כל הנויוש וין הארץ או חלק ונונה ויפסיד כל צעלי חיים או קלחם ואח"כ יחנו
ונוגז היסודות צעזר הכוכבים לצד או צעזר שכל וין השכלים הנפרדים וצאור
דעתי שאינו וין המונע אללו שיפסד וין האדם ע"ד משל ואח"כ צאורך הזמן
הכלמי אללם ותתחדש ונז צאדמה רלוי לקבל לורה אנושית כי הנואל אדם ואלד
אינו הכרחי אללו רק על הרוב והוא הגלות והקל כמו שהיו עכבר ונוכבר ולפסדע

1) ספר אלשפה צלשון ערבי ונואל צאולרות חקשפר.

2) על שער הספר

והפסדע הוא על הכוז ושעונים יתחווה וכן העפר עכבר ולפסדע וזני העפר וכן
 מיינים אחרים וכן האדם לפי דעתו אפשר המלאו וכן העפר אין צין העכבר והלפסדע
 וכיוצא בהם וכן המולדים וזון המתיילדים וצין האדם צזה חלוק אללו רק כדב וצומע
 שנוילת זאת ההוייה צלדם היא וצומע נאלד נאלד מוצעת ציחר והעכבר ולפסדע
 אינה כומע ההיא ואם היא וצומע. זה היוכל מדברי צן ליי כי והוא צלמונת
 צריחת עולמו וסודנן אשר זכרו החכמים ז"ל. עכ"ל.

ואחרי הדברים האלה צין חצין אשר לפניך צומצנת המופת והעדן
 לעמנואל. . . שם (צגהינס) חצין סינא היה ללעג ושחוק יען אשר חונר כי
 הולד האדם לא נאלד אשר לזון רחוק וחונר כי לידת ההרים הוא דרך טבעי
 וגו' עכ"ל:

ואשריך עוד וצע מלין על צעל שכל טוב. השם שכל טוב כנראה
 לא הוא והמחבר עלנו רק המאחרים קראו אותו צס הזה, יען כי נזכר בקור
 ההקדמה וספרים רבים נזכרו אחרי החלת הספר כמו פתח דברי אשר לא
 נודע ומצדו ג"כ ועוד רבים זולתם. והנה צעל שכל טוב הלך צעקנות
 מדקדקי ספרד. והא לך החלת המאמר חלק השם.

חלק השם

„שאלת מה הוא השם וכמה חלקיו תדע ותשכיל כי שם אינו דבר
 מושם על דבר להיות סימן לא כאשר יזכירו ויקראו וזאת וזוהת לשוננו
 ולרואו להצין העלם הנקשר צלשון והנה השם ככלי ונקוד לעלם
 צזכירתו כי כאשר יקופר השם צלשון מאל העלם נקשר ונעלם צדבור
 ההזכרה על כן השם נושא הנקרים צדרך קרה לא על דרך החכמה
 כי אין נוקרה צצבור אותיות השם אין הר' אלף ויו מראצון ושין ונס עין
 ומשמעין מורים על העלם ולא על הנקרה רק הם לאות אלל העלם הוא
 נושא את הנקרים צלמות וכאשר השם מושם צעלם ועיווד צנוקומו אז יושמו
 הנקרים לו צדצרת הלשון אכן לנראה הלז והעין הוא נושא את הנקרה
 צלמות כי הוא קדמון לו והנקרה מתחדש בו אלל השם הוא כולל שניהם
 ושעם נדבר השם על העלם לצדו ונקרה משרש לצדו צלוננו יעקב הם,
 משה ענו, שלמה חכם, יוסף יפה חואר. ושמות הדברים הם נוילאים על
 מצעה חלקים שונים על לצד וגו'.”

[כמה דפים מקרים צלשית הספר]

וצלמחת העתקותי מלאתי עוד צ' מאוירים נקשר הזה וליוג גם אותם פה
 לפני הקורא.

הַפְקָדָה. תרל"ח כלכל (תהלים ס"ז ד') נחלקו בן אשר ובן
נפתלי צולה הזאת בן אשר קורא תרל"ח בקונן חטף והוא נזהר
כי הקונן והשורק אחדים ונומללים צננין הזה ובן נפתלי קורא צפתות
הריש ופי' הפקוק לקריאה בן נפתלי צפתה עד ונתי תרצו לדבר
רעות בני אדם ותלכו אחס כלכל ואחס דונוים לקיר נטוי או לגדר
הדחיים שאתם נוטים צהזק בני אדם ולחמוס אותם ולדבר על אדם וללכת
רכיל צהם כנעות הקיר הנופל. ופירושו לקריאה בן אשר עד ונתי
חלרכו לשונכם על בני אדם יהי רצון שתלכו כלכל בקיר נטוי או כגדר
הדחיים ונולת תלכו תפלה עליהם.

[עין ספר הרקנה לר' יונה דף קע"א.]

תודיעו. ונולת חוכמוך (ימיה צ' י"ט) נזהר הצנין ובהפך המלה
והכנוי תהיו חוכמוך אוחך על כן היא נלה זרה כי אין ונהג הלשון לחסר
סייון האחרון וכן המלה שהיא קצוץ הנקיצות ולהתחבר אותה עם הכנויים
כי הושפע לצוא נפחדת צשני סייוני חוכמה על דרך הלשון רק מאלו נלה
אחת שהיא זרה כמות והוא לזר תחשבוני (איז י"ע ט"ו) כן כתב אדוני
דודי ר' ונחס צר שמועין.

[כבר הזכרתי פי' על פסוק אחר אשר יזכיר צו דודו ה"ל.] עין ונחצת
עחית העכונה ליטעראטורנלאטע דעם אריענטעם 1847 S. 519

דברי וויקיך

יהודה העכונה ליב דוקעם איש פרעסבורג.

15.

Schreiben des Herrn R. Kirchhelm an Herrn Ignaz
Blumenfeld in Wien.

אח קולך שועתי זה פעמים להציל אל אולריך אשר הכינות לתורה ולחכמה
גם ונזרע אדונתי אשר אני עוצד צה, אצל ידידי, צעולם חשוקתי לדלות ונזאר
הכחונה חפרה חכמי עוני, להשציע נפשי שוקקת אל אונת וחושיה ונופת לופם,
אחרתי בלצני טוב לי ליתן און קשצת אל הכחונה אשר צחוץ חרנה צעלי העמים,
צברנוים, צשדי הסלון, ולהציל אל ציתי צרכת הידיעה השופעה צונון הזה צולל
יד אל כל עוצר, ונלפתח אח פי צלחת הכחונים ונצוים; ולכן עוד לא נשאתי

אח ראשי להיות יולא וגו' בקפרי אקפות כאלה, ואם קרתי לדניך היום לבוא
 לפניך צמיגילת קפר, לא אגיש בראשי ונרוויס עם ילידי שכלי, אכל בהעחקה
 דצרי חוודים וישיגי עפר להחיות עלוונות המכונים הראשונים הנשכחים וגוי רגל,
 ולזה תפסתי באולרות כ"י של ידי המכס אליקם כרוולי והעחקתי דצרים ערזים
 ויקרים והם: אגרת ור"י אצבנאל ושיר תלונה על הזנן ונצנו ר"י ושני תחזים
 ור"י זמחיה הלוי לר' הלל. והנה תשורה נכבדה יומר ונהנה אין לי להציל לפניך
 היום! וכל אדם יביר את ונקונו ויפלק את נחיצ ונאורו צנאני לדק ונשפט וישיג
 על דצרי חז"ל: כל האונר דצרי חירה ואינם ערזים לשוועיהם נוח לא שלא
 אונר. ווי יודע וזה ינעם לאזני השוועים דדור דעה הלה, אשר חכם ונחמנים
 יצא דעת חדשה ויבחר לו חורה חדשה ונחן אותה למוורשה צקל עס, וכל איש
 ואיש צונחנה העצרים נגש אחריו להקטיר קטרתו על ונצח הדעת, ולא יחוש אם
 דצריו יהיו לריח נחוח. הלא כה נעשה היום צחורתנו הכתובה, אשר לפנים הכוונת
 ותכונת העונות חשבו דכ"י שונות והעירו על נוכחות ונחלשות אשר ונלא, אכן
 יראו לנפשותם להגיה דצר אחד ונדעתם — ורק חכם אחד ונגדולי ישראל עבר
 חק והגים ונדעתו ודצרי לא היו לרנן להצאים אחריו, — ועתה כאשר קנו
 דדורנו זה יודעי לשון והגיהו לשוועים ונלות הנחלות ונשונות צנאנים וכתובים
 והם לא היו נכתבים ונעחקים כל כך צחויידת ושקידה עלוונה כנו חורה ונשה,
 ולזה היו עלולים לכל הווקרים אשר קרו לכתובים קדמונים וישנים, אז תצלי
 חוקרים ונבני ישראל עלו השערה ועצרו הגזל אשר גזלו הורם ווורם, ואיש
 כלי ונפלו צידו להגיה גם כ' חורה ונשה כפי העולה על רוח צינחו. והנה חכם
 ונחמני גאליניא, צכור שור הדך לו, צהוד קרני תצונתו נוגם כל סתום וחתום
 וצרגליו כונם וטרף כל הכתובים ואין וידי ונליל, וכונו שעשו האלכסנדרים
 וסמנרונים צחורתם כן עשה גם הוא וחלק והווייר כפי ראות עין שכלו עד כוועט
 קנלו צני ישראל חורה חדשה הונחלת: צראשית צרא אלהים את הוויס
 ואת הארץ (*).

ואם יש את נפש הכונו עווי לצקר צעין צחינת תצונתם הספרים הקדמונים
 להסיר הקולות והצנרונים אשר כפי עניהם, הנה רצים ספרי החלומות והנדרשים
 אשר צידנו, הנה יהיו להם לשלל להגיה דהם כרוונם ולצאר דזה סתוניהם, אך
 הקודש לא יגעו ועל חורה ונשה יחוסו, כי היא לצדה נשאלה עוד צקדושה —
 אם צקדושה הקודש אם צקדושה חולין שנעשו על עהרת קודש — ובכל קלוי ארץ
 יאונרו חורה ה' חווינה. וצדך הזה הלך עד היום המכס כ"א גייגר כ"י והעלה

(*) וכבר דרתי על הס' החלון ח"ג צעלי העתים הנרשמה
 Univ. Israel. Janvier 1857.

פנינים יקרים ונקרקע ים התלמוד במקורותיו והגסותיו, והדרך הזה דרך הוולך הוא, רחצת ידיים לכל עובר, ואיש את אחיו לא ידחק ולא ינוחץ — והעם לא יכסל. גם חכם אחד איש לצד ונאנשי בוגרי לקח לו לנטרה דברי התלמודים ושוה את פניהם והפיץ אור על קהמיהם, ואביא לדוגמא נקלח ונאנריו בקלור. אוארו בקפרי (פ' סלח) ולא תחורו אחרי לצנכם, זו נניח, כענין שנאמר ונולד אתי נר ונוחת את האשה אשר היא ונלודים ופרננים לזה חקורים ידיה והולך ישנוח באלהים, ובאופן אחר נשנה הנאמר זה נמכילחא (ילקוט ופשטים ש"ג) ר' נתן אומר ונדבר שקר תחמק הכי זו אזהרה לפרוש ממונות וכן הוא אומר ונולד אתי וגו' — והולך ישנוח באלהים. ומה ענין הוולך ישנוח באלהים היום? ונראה כי זה הוספה וכן ויין אחד — ונשם זה יכולה בתלמוד ובמדרשים האנאנינים בשלוש — אשר כתב בגליון ספרו צוים כמודקות חרב: והנולך — הנושים — ישנוח באלהים, ושפיל לקיפא דקרא, יתהלל כל הנשבע בו, ובא אחריו קופר צור זרזי ונפסק ונאלך דבר זה כתוב בגליון, ונעלי לבדל בין עובד לרע ובין טובור לטווא, הכנס הכדה אל הקודש. ואין להסתפק כי ונאנרים רבים ונאלה הנניים אשר גדלו הפתחים הראשונים נכנסו ונאלו במדרשים ובאגדות (ראה ו"ע פ' ט"ו) להטעות ולהטעות את ישראל בקפרי דאגדתא בעניני נשיח והנחלה זו, ולפיכך הוי רבי זעירא ונקתח לאילין דאגדתא ולום לון קסרי קיסני (ירושלמי נעשרות פ"ג) והוא הלשון צענונו שנשחשו צו חכמים צברייתא (מולין י"ג), „שחיעת ויין לע"ז, פתו פת כותי, קסרי קסרי קיסניין", וזה הוא אשר אומר ר' יהושע בן לוי דלא אגדתא הכותנה אין לו חלע"ב, כונו הקורא בקפרי חלונים ותנא בקפרי וניים, ור' חייא בר אבא חנא חד קפרא דאגדתא אומר לי ויה כתיב זה עצמות תקטע ידה דכחצנה (ירושלמי שבת פ' כ"ג) ודבר הלמוד וקופו הוא שנשום חשש מניח נגשו בזה כי ניד אחד בן נאמר, „הגליונים וקפרי וניים” וגו'. וכאשר תסתכל היטב תראה, כי על דברי ר' יהושע בן לוי כנן דצינו ונשה צושנה תורה (ה' ונלכים פ"ג) דצרו על עניני הנשיח לאמר: ולעולם לא יתעסק אדם בדרכי ההגדות ולא יאריך במדרשות האנאניות חלו וכיוצא בזה ולא ישנום עיקר, שאינם מציאים לא לדי יראה ולא לדי אהבה, והשכיל רצו ונשה את מיו לאמר, „צענינים חלו וכיוצא בזה” להודיעך כי לא כל דברי המדרשות ועניניהם שוים, ויש וזה אשר הם צודקי מציאים לדי יראה ולדי אהבה, והם אשר יאמר עליהם רצו „והסתכל איך חלו הענינים המופלאים אשר אליהם הגיע עיון המעולים שצפוקופים ומפזרים במדרשות” (מ"ח ח"א פ"ע), אלא שם נעוררות דברים אחרים ולזה הוולך תמיד צאלו בכתרים אזור הנאמר האחד אשר הוא פנה בדבר ואניח השאר לפני שראוי שיונח לו” (ח"ג סוף פכ"ט).

והנה כל נשכיל ונצין צפופים יודע כי נודה זו להכניס הדברים הכתובים
 בגליון אל תוך הספר נוסח הדבר צפופים ראשונים ואחרונים (וכ"כ רש"י
 בשבועות ג' ד"ה קשיא; חולין פ"א ד"ה התראה ספק ועוד דנים כאלה) וזה
 קרה גם כן לדברי הרמב"ם ז"ל בהלכות יקודי החורב (פ"ט ה"ד): דברי הפורענות
 שהנצי"א אומר, כגון שיאמר פלוני ימות או שיהיה פלוני רע או ונלחמה וכיוצא
 בדברים אלו, אם לא עמדו דבריו אין זה הכחשה לגזלחו ואין אומרים הנה
 דבר ולא צא, שהקצ"ה אך אפים ורצחם על הרעה, ואפשר שעשו חשונה
 ונכלה להם כחשי ניוה, או שחלם להם כחזקיה, אבל אם הצטיח על טובה יאמר
 שיהיה כך וכך ולא צאם הטובה שאמר בידוע שהוא נביא שקר, שכל דבר שיגזור
 הכל ואפילו על תנאי אינו חוזר בו, ולא נאמרו שחזר בדבר טובה אלא בחורבן
 ראשון כשהצטיח לדקיקים שלא ימותו עם הרשעים וקודם דבריו וזה מפורש בנז"כ
 שבת, ה"א לומר, שדברי הטובה בלעד יתכן הנצי"א ועתה דברים אלו, "ולא נאמרו"
 וגו' סתמים את דברי דבריו, כי אם נאמרו שחזר בדבר טובה בחורבן ראשון, אין
 נאמרו לומר נביא שלא נתקיים דבר טובה שהצטיח, לתת מחסן נפשו! וכמו
 שנאמרו שחזר בדבר טובה בחורבן ראשון, כן אולי חזר בו גם עתה הפעם. ולא
 עוד אלא שמקור לדברים אלה יאמר דבריו: ה"א לומר ד' שדברי הטובה בלעד
 יתכן הנצי"א, זה דבר שאי אפשר, כי נהפוך הוא, כי בלעד ודברים אלה שלא
 יתכן הנצי"א, לא בדברי פורעניות ולא בדבר טובה, על כן דבר הדבר שדברי
 השגות האכז"ר או זולתו נהפכו וצאו בחורבן דבריו רצו, ופקס עיניך וראה שדברי
 הנושא חתומים עוד בחתומי, וזה מפורש בנז"כ שבת, והכל יודעים שאין דרכו של
 רצו בחזרה זה להביא ראיה לדבריו ודברי הגורל בנפחת פלונית, רק דרכו של
 הנושא לעשות כן. ורצו ונשה כך היה טובה: "דברי הפורענות שהנצי"א אומר וגו'
 אבל אם הצטיח על טובה ואמר שיהיה כך וכך ולא צאם הטובה שאמר בידוע
 שהוא נביא שקר, שכל דבר טובה שיגזר הכל אפילו על תנאי אינו חוזר בו. ה"א
 לומר שדבר הטובה בלעד יתכן הנצי"א והנושא כתב בגליון ספרו, "והכל נאמרו"
 שחזר בדבר טובה בחורבן ראשון וגו' וחזר בדבריו, וזה מפורש בנז"כ שבת, וצא
 אחריו קופר בור זרזי ונפסק ועד וקלקל ושם את דברי שניהם ונאמרו ילא הערצו
 הנה, עירצו דעות ועירצו דברים ואין נוח בהם. ובדרך ה' נחסינו דברי צפופים
 כתב יד נוסח כ"ה צא השגות, רק עם הנחות ונימוגי בשוליו, וכאשר אומרת
 נודעת כן נאמרו וכן היו כתובים דברי רצו טוה.

ועתה אשוב אל עקווי הראשון אל ההעמקות ההנה, והנה הכר רי"א
 רצו נודעו ששערים לכל חכמי ארץ, וכל דברי צה יהיו לנותר ונפטר צאשר
 החכם כדמולתו הן לפניהן בחולת רי"א ולא הניח לי לקט ללקוט אחרי הקולר,
 אבל לא כן כ' זמרים הלוי הספרדי, כי טעו לא נזכר כי אם כדשנוי הספרים,

צקאטאלאגין, וציאורו על מראה הקולס של יעקב אבינו ונלאתי צפי' אחד כ"י על
 סודות ומראצ"ע, ונחזקו וסחוקותיו הנקברים באולרות הכסרים לא ילא עוד
 דבך המולה כי אם העתקתו של ונאמר צוהות הנפש לאזונלר אלפראצי צס' חמדה
 גנוזה, (והוולילאו לאור כחצ שס צקוף ונאמר צקורת, והוא הנקרא ג"כ צבינווי
 חנין" ולא רשם ווי הוא המכנה אותו צסס זה, כי צכ"י אשר לפני חסם את שמו
 זמיה הלוי הכפרדי, ופעם אחרת ז"ה וקהל טוליטולא, וצכ"י של דע ראקסי
 נקרא זמיה צן ילחק צן שאלתיאל, וצכ"י טורין זמיה צן ילחק הכפרדי נקסר
 הנפש לאריקטו אשר העתיק ונל' ערצי אל לשון עברי, ונחעתיק חנין", ור"ל מן
 העתקה אשר העתיק ילחק צן חנין ספרי ארסטו אל ל' ערצי, ור'
 ילחק צן חנין הוצר ונרנצ"ס ז"ל צאגרתו לר' שמואל אצן חצון ושצס העתקתו
 וסירושו לם' ארסטו, ולזה יש ערצוצ דברים ונוה שגרשם צכ"י טורין וס' ונח
 הנפש, השלמות ויה שהעתיק ילחק צן חנין וזה הנאמר שהעתיק אצי עסי
 צן ילחק ונן האשורי אל לשון ערצי) — ר' זמיה היה חי צוואה הראשונה לאלף
 השסי וספריו הנרשמים חצר צשנת ונ"ד, והיה קרוצו של ר' שלמה ונצרלונס —
 ואולי הוא הוא הכצ"א — אשר שאל אותו על ענינים ונדרי ספר הוורה, כאשר
 כחצ צוכתצו לר' הלל, וגם קרוצו ר' יהודה צן ר' שלמה שאל אותו שאלה
 פילוסופית על ונאמר העתה, על ווליות הענקים ועל ונענה איצ, ורשצי אותו
 תשובה ארוכה ונלחם כחמה, וזה תשובתו על הענקים, „אונס אחי ונכ שכחצ
 לי ונענין המדוש שהודעתיך ונוליות הענקים שנונלחו הנה צעיר רו ווי רצחא,
 וננלח טן אחת גדולה של אדם שהיה ונשקלר ר' ליערא וחלי, ונפלאח ונלד ולא
 האונת לדברים, צאות זה טצע כל ונשכיל להשתוונס ונלד ולהפלא על הנראה
 הגדולה הזאת. איז אוונר לך דבר אחד שאוונר עלי צן סינא צס' הכאשון ונן האלקון
 צלמוד השני ונן האופן השני צפרק י"ד דצדצו על התנועה הנפשיית אור על ענין
 אחד צלירות הנפשים, אלו הם דברים לא יורה צסם כל אדם ולא יקבלם, והם
 צני אדם שלא עמדו על עניינים עמוקים ונענייני הנוליות, אצל אותם אנשים
 שיש להם ונצוח והננסה צכמה לא ירחיקו ונוליות שאינו עוצר כצערצי גליז (?)
 ע"כ לשון עלי צן סינא. הנה ונדרי זה הפילוסוף נראה שאין לרין לחסם להרחיק
 ונוליות שלא יהיה עוצר אצל השכל. ועוד כי התצאר צכמה טצע כי הדברים
 כולם אינם וננשכים אחר טצעם צכל ונן כי יש טצעים יולאים ונחונבה הטצעי
 צקלת הזמנים. וכן וננל ונאמר ארסטו שהדברים הטצעים הם או תמידים או
 הולכים אחר הרצ. ואין להאריך צזה ולכניא עליו רוצ דברים כי זה ונצאר ונלד
 שהדברים הטצעיים התמידים הם קיימים ונשקודים לפי טצעם לא קרו ולא יסורו
 וניהותם כן לפי זה הנהו הטצעי לעולם, והם צאותם שהם לנעלה ונגלגל הירח,
 והתנועות היסודות, אצל הכוים הנפקדים אשר ונחת גלגל הירח, פעם יהיו

נמשכים אחר ונהגם הטבעי ופעם לא, והם הנקראים נאחזים, כלומר שהם
 הולכים לפי טבעם אחר הרצון. וראייה אחרת יש בזה הענין, והוא שבעלי הבגין
 אמרו שכל הדברים לריבים למופת ולראייה סוף נאלו הד' שאין לריבין למופת,
 והם מושכלים ראשונים וקבלות ונפרכים ונורגשים. ואם זה הגוף הגדול שאותו
 השן היה נעתק ונונו כלואו הרצה בני אדם ונראשו ועד רגליו וגם העתיקו
 עלמותיו ואלותו הנקום אשר נמלא שם אין לך לחפש ראיה ולבדא מופת על ציטל
 ונליאותו כלל, כי ענין ההוא גלוי ונפורסם היה לכל העם. וגם גוף אחר נמלא
 כעורו הנה צברכי רוני רצתי אך לא היה כחשון, ואני ראיתי מה שלקח שיעור
 עוצי גולגלתו שהיה כחלי זרח, כי הוצא שיעור שני ושעור עוצי גולגלתו צחל
 האפיפיור. אמנם מה שהיה נפלא צעיניך ונעיני השארות העלמות כל כך זמן ולא
 נרקצו, צאמנו כי אותם הגופות היו קודם הצנות עיר רוני רצתי ונכונה שנים,
 כי אלו היו אותם האנשים אחר הצנות עיר רוני רצתי, צאמנו היה כתוב ונוניר
 ענינם וזכרם צחך עיר רוני ונכונות צהיכלות כוונה צשאר הענינים הזרים.
 אצל אין להפלא כלל על ענין השארות השנים ההם כל כך זמן, כי אותם השנים
 נשארו כהשאר הנחושת והעופרת ושאר נחכות הדומים לאלו צהשארותם בזה
 ובכסף, כמו שאנו רואים שהנחושת והעופרת נמלאים צבנינים הקדומים שנעשו
 ניום הוקדם והם נשארים ולא ינלא צהם עשום כמו שהוא לנלא צבנינים הגדולים
 ואצני השיש שהן נחעפשות ונחכות ונאליהן, כן הענין צעלנו צשינים וצעלמות
 שנמלאו ונאותה בגוייה שלא נאלנו רקצ צהן אלא שהיו נוטה לשארות ולכחות,
 אצל נעשיהם היה נעשה ונקשה ונשארו אלפים הרצה ונן השינים ולא צל צהם
 רקצ כמו שצא צשאר העלמות כעלמות שוקיו, כי החקצנו על עולם אחד אנשים
 הרצה להוליאו ונן הקצר ולהשליכו מולם ונן הכרם ההוא ולא יכלו להוליאו, כי
 נשצר גם התפולץ צין ידיהם וחזר כדשן צנפלו, וכן רוצ עלמות ידיו ואלצעותיו
 לא נמלאו, וחלי גולגלתו נאל פניו נשארה עד שאדם אחד נכנס צנקצ עינו האמת
 ויאל ונקצ עינו האמת. ועוד כי טצע אנשים גדולים כמותם ונן הראוי היא
 שיהיו עלמותם כעך כח ועולם גופם לא כעך גופותינו אמתם הנמלאים היום.
 ועוד ראייה אחרת גדולה ואל לקצת השארות העלמות, כי הדבר אשר לא ישאנו
 רוח ולא שום ולא יעצלנו ניום ולא יגענו עפר אלא עפר צסרו הנחך ונונו, צאמנו
 לריב להימות נשאר זמן גדול.

ואלפים הרצה ונן השינים וזה הקצר אשר צו נמלא הגוף הגדול היה שני
 ונילין קרוב נפתח עיר רוני צמקום אחד הנקרא קש טלו נא והוא נוקום
 כרומים אשר צו הרומנים נאלו העלמות ההם עלמות אדם ונראשו ועד רגליו
 שעות. אמנם היה הכל תחת הר אחד רלוק ונכוסה ונאצנים ארוכים ואל כרוצ

הקצר ההוא ועדיין היום נוולאים שם כרצה וכן העלמות ההם. עכ"ל. ונראה
 וזה גם ונוכחצו לר' הלל, כי רז"ה הים צרומי ולעת זקנתו היה דעתו, לשון
 אל ארץ ויולדו לשכור עם אבותיו. רוב חזריו הנרשמות והנזכרות וכן רז"ה
 הם העתקות ונאריקטו, כמו שכתב בנוכחצו לר' יהודה, ונפשי הציפי תמיד
 צפסרי ארסמו שהם עוני כולם צאור נ' רש"ל ותלונקטיוס ולמודתי צהם ועתקתי
 אותם ונלשון הערבי ללשון העברי ונלמד קשר צעלי חיים שאינו אללי. גם הזכיר
 פרושו על חיו, ונולא צווינקטן קיבץ 78, ופירוש על המורה. פירושו על המורה
 הנוולא צפארים ובכ"י כמולי הוא פירש ונקלת פרקים לחלק הראשון אשר חזר
 ושלחו לר' יהודה הנזכר כמו שכתב, וצע"ה יש דעתי לכתוב כך אחרי השלמות
 קצר תשובות שלחמך אלה ונפי' ונקלת פרקים ונח"א וקשר המורה ויה שמוכך
 להעתיק כפי אשר תשיג ידי אך בפעם עד שאקצר כל הקשר אם יגמור השם יחי
 עלי' וצקוף תשובתו כתב, ונעשה חלל כך לכתוב כך ונפי' ונקלת פרקים וגו' ונוה
 שחברתי זה כמה שנים ולא ידעתי אם ילאה כוונתו אל הפועל למצד פי' על כל
 המורה. דברי הרב המורה הרים והגדיל ונאלד ונאלד לחשנישו קשר גדול
 ונדבריו ונאיותיו אשר ונולא צפסרי אריקטו, ונאור כי כל הדברים הקשים והנזכרים
 צפ"ה ונזכרים לו, ונפשי שכנר לומר זה הקשר פעמים רבות לאחרים, ולכן אין
 להאשימו אם ילא לפעמים ציאלר הכתובים חוץ ונדך ההכמה המוניות ולא
 השגיח על נודרשי חו"ל, כי הפילוסוף רק על צינתו ישען ודוח המורה עצרה עליו
 לטבר עשתותיו ונחלונות ונחזיונות שאל.

והנה הדברים האלה הם כל מה שהעלתי ונכ"י אשר לפני ונקים רב הנחת
 להצאים אחרי לדלות ונאלר חכונת רז"ה אשר כרה לו צאלר חזריו הנפוזרים
 צאולרות הקפדים. ואקיים צשיכו אשר כתב צאלש פי' המורה ונאלש אומיותיו
 זר ק י ה, והקופר שצב והטעה דכמי שיכו ועל הקורא להגיה כרוננו:

ורוע שכלך גלח והודו ונסתרים ואל על מעמידו

רכב וצלח במורה הנבוכים וסודותיו ותחזה על כבודו *

חנה עליו כטל וכמן בשכבו ומסנח שכלך עליו תיעדו

ירא מתעלומיו עד לזקן והיה חוקר וגם השאל צידו

החיהו אל יפחידך בשולך הרהו קוממו מעל פרידו

קבר שכלך באופנו וסודו ותחן על זרועך צמידו

ואז תשכיל ותצליח בכל עת וובד טוב אלהים לך וברו

ותמצא חן ושכל טוב בעיני אלהיך ותחיה שר פקידו.

ואתם ידירי יש לאל ידך לעשות צדקות האלה כרונך, אם להעלותם אל
אולריך או להשפילם לעפר אם לא ונאלת צהן דבר ראוי לקרותם, כי אין חסדי
ואותי רק לנוללות נקשתך. ואתם שלום.
פראנקפורט על המיין ציום חנוכה הנוצח תרי"ז לפ"ק.
דפאל בן שמעון קירכהיים.

שאלות

שאל ר' הלל מפירא מן החכם הנה ר' זרחיה הלוי כשהיה דר בעיר
דומי רבנא ישמרה אל על פי כתבים וזה הכתב הראשון ששלח לו מענה
והשובה על שאלותו בקיצר מקצת ענינים שבמאמר הנכבד ספר מורה
הנבוכים עד ששלח לו עוד אחרי כן קונטרס מלא מכל ביאור דבר ודבר
בארוכה. וזה נסה הכתב הראשון.

קבלתי ספקך הנעים ורציתי דברך טובים ונכוחים יפים ולמים, ויוקדים
על אדני מן וקפידים, צשכל ונפנש נאחדים קשורים, צלור החיים לזכרים.
וצחלי היום כשנחן לי ספקך הנכבד ואני עומד עליו לקרותו והנה צא חללי גיכו
של החכם הרופא ר' יצחק זצ"ל ואמר לי עתה הסלית רוצה ללכת אם יש
צורך חסודת תן אותה לי עתה, ואני עניתימו שוב לאחד שעה ואכתוב לך כתב
להודיעו כי קבלתי כתבו, והעננה שאלותיו יש להשיב עליו לא צוהירות ולא
צעלחים כי זאת הוולאכה לא ליום אחד ולא לשנים. זה הכלל כל וזה ששאלת
יפה שאלת ואין צוה שכתבת לי הוא קונטרס אצל הוא ואלא חסונה נודע וצינה
ורצ דבריו תועלת, חקיק טוב ותועלת, ואין עזרך ראוי לאחד ונני אלק עונה
שצחבורו וכוונותו שצריך ונהלליך. ונפני שאני על נוסעי לשון אל ארך ונולדתי
לסכנ עם אצותי הסכנותי עם החכם ר' יצחק הרופא זצ"ל לכתוב לך
חשובה על שאלותיך צכל וזה שכתבת ונענייני הוולאכ הנכבד ס' מורה הנבוכים
לצדו. כי זה אני נעייב לעשות כחק הגאון רציו הרצ מורה דק ז"ל, ולפי וזה
שעיינתי דברצריך בתחלת הנושבה כל כי דברצך נוטים אחד דעת הרצ ר' משה
צר נחמן ז"ל צוה שחפם על הגאון רציו ז"ל צפיקוט החורה שלו. והאיש משה
הרצ צר נחמן ז"ל לא היה יודע ענע הוולאכות כלל כל שכן ענע דבריו הפילוסופים
ולא ידע איזה הדק יטבון אור, (*) הוולאכ האונייתית אשר כיוון צה הגאון רציו

(*) ור"ש צב' האונות הענע ענצונו וכתב (דף כ"ה), "וזה כתב אחד ונהשלקטים על דמ"צן
ז"ל כי להיווה צלתי ונצחין צין האפשר והנוגע השיב על הרצ, וזה האיש היה קבל כי לא
עמד על דעת הוולאכ ז"ל". דברי החכם ר' משה ש"ש צאברה הוולאכתי.

ז"ל בקשרו הנכבד ר"ל ספר מורה הנבוכים כי לא הורגל בו, ואם עיין בו לא
 ראה להעניין בחלקיו ופסקיו ושעריו, ולא לדקדק ולפסקם בדבריו, כי המצין
 כונתו האנוחית חיו תנוה על סד ומדבריו ג"ש שלא יהיה פורץ גדר לגזור אומר
 לחלוק עליו כי כלם נכונים למצין וישרים לעולמי דעת. ואלו זא לידך הקוראם
 ששלחתי לקרואי ר' שלמה נ"ע ונצח לו כה נחשבות על שלוחתיו אשר
 שאל על ענינים ומדברי ספר מורה הנבוכים היה לך בו תועלת ואז היו סרים ונלכד
 ספקות רבות שאני רואה שנקשרו כך כמו שאני ומצין ומדריך. ומה שזכרת לי
 ונפי' ספר ונשלי, יהלך זה ולא פיד וישויעך אונותיו יסודותיו והקדמות, ואשר
 זכרת לי קוגדריס אחד וכלו הוא כשיעור פי' חונט חורה עדיין לא העתקתי
 מן החופש הראשון ולא כתבתי לו שום אחד להעתיקו לו עד שאשיבהו
 ואניסוהו על ונחכותו, שכל לעיין ולראות בו לא ונעתיחו ומצירי העוצים הנענינים
 לי והמה רבים. ויש לדעת לאיש נצין וחכם כנוך ומצין מדות ומדבר נכבדות כי
 כל זמן שחמסוצ צאחא וון הדעות הנוטות אחר דעת הפלוסופים אין לך לצלצל
 צם שום דעת ומדברי חכמי התלמוד כלל אם הוא דעת שאינו נאות לדעת ההוא
 הראשון, כי כל זמן אשר תעשה זה לא תלא ונזכרה גדולה כמו שצלצל ענין זה
 חכמים הרבה וכללם הרב ר' נשה צר נחמן ז"ל הנזכר בפירושו אלל החוט
 חורה צפ' וירא אליו וגו' עד שתלמוד קטן שגדל צין אנשי החכמה הפילוסופים
 לא היה קשה צעניו ויה שהיה קשה על הרב הזה והראה עליו צאחא הדברים
 כאלו לא עלה שחר כלל על סוג' ולא קרא צו אפילו פרק אחד. ואונם צחכות
 התלמוד וכל דברי דעותינו ע"ה היה ארי נוכס וצקי ונפולצל. ומי שאינו רואה
 לצלצל עליו יהיה נמשך תמיד אחר הדברים העצמיים כשיראה לדעת קוד או
 ענין שלא ראה הגאון רבינו ז"ל לגלותו. וגם אחת צלצלת עליו צענין התאצקות
 יעקב ע"ה ושאר ענינים שזכרת לי והיה קשה צעניך ונאל להוליא כל הספורים
 צהם ניד פשוטם וחלילה לך ונעשות כדבר הזה, ראה צעניך וצאחך שונע בקדמות
 הגאון רבי' ז"ל והוא היות קיפורים הרבה על ושלל אחד או קיפור אחד על
 ושללים הרבה. והשכל ג"כ ויה שאמר צענין העקידה ששללת עליו ומדבריו
 חצין הכוונה צם, קוד העקידה ולאיזה ענין כיון צה הכחוצ, והשז
 הדברים על לצדך ואל יליזו ונעניך וצין חצין את אשר חצין לפניך. כי הגאון
 רבינו ז"ל אע"פ שקלר והסחיר דבריו צכמו אלה הענינים הכל ונצאר למצין דבר
 ונחך דבר. וענין המים שזכרת אין ספק שהוא נוקם ונולצל ואני אודיעך להבא
 ויה שפירשתי צו צפירשתי על הנקוות שזכרתי לנאר בקשר מורה
 הנבוכים וענין האור והמושך פירשנוהו ג"כ צנוקונו ואוננו צו שעיניו הורה
 והסוור וצאחתי זה צחליות צכורות ומדברי ארסטו ולפי דברי הגאון ז"ל.

ואתה תתענג על רוב שלום ונחת ארון השלום יתצרך ככלונך וככלון אחיך
הנפשיי נאמן להצדק ונזון לנולותך. ורחיה הלוי הספרדי.

(אחרי זאת שלח לו קונדריס ואלא תשובות על כל שלוחותיו בארכוס ולא
נכלו צעירי (דצרי) ר' הלל תשובותיו אע"פ שהיו נלשון רבה וסזר ושלח לו עוד
כתב ואלא קטורין וויכוסים לצטל דצרי וצאוריו ולא כליחי להעתיקו ופני שרלתי
צו דצרים ארכוסים על דרך שלח ותשובה אין להם ענין כלל ועוד דצרי תרפות
וגדופים. אחר זאת שלח לו עוד ר' זרסיה כתב זה ונענה על כתב ויכוסו).

אני נאז להצדק, וצדדרי לבי לפתח, וצלשוני תונחתי, אונחתיך אף
עזרתך, וצונעגלי יושר אונרי הדרכתיך, ועתה ונה עשיתי לך ונה הלאתיך כי
סדרת ציטורין כנגדי והארכת לכתוב צקלוני, ותשפול על עוני, ועתה אם סכרתי
לא ישרה צעיריך ולא היטה לפניך צרה, הים לך להשוב זה כאלו לא נכתבה ולא
חוצרה, ואלהי קדם ונענה אשר לו החכמה והתבונה, יודע כי אני כיונתי
להועילך ולהכניחך צינה, בכל אשר כתבתי לך באמונה, כי זה כונה פנים וכונה
פנים על דרכים עונותי ונחיות עולם שלי, וצדדתיך הדרך הקלול, והדעת
הכלול, בכל אשר כתבתי לך אמונה, לצלתי סור ונזון ויוני ושנאל, ואם אחת
נוסר חכמותי שנלח, וצבוללים לא קנלח, ושנח צרל ונחושט ונעליך, האונח
ישפוט ציני וציניך, כי חכמי דורי, אשר סונעו והאזינו דצרי, ואלו ונה סכרתי
ונה שפרשתי אונרי פה אחד כי רוח ה' דבר צי ונולחו על לשוני, וצטרס ללתי
ונחם החכמה ידעתי, והתבונה כאצ גדלתי, ויונינה טפחתי, לישר ונחלות
אכמות עקלקלות, ובכל ונחלים וסידות, לי עשר ידות, ונועדו לצ יחדו לוונר, כי
לספר חדות ולגלות סודות לניי שלח יכיר ונקוונם ולא ידע שיעורם הוא כאצ שאין
לו רפואה ולגנה שאין לה נקמה. וגם על תשובותי אונרי כי כל תשובה אשר
השיבותי לך דברת הנינה, ונעוטרת ונחונה, ותדצק כל נפש חכם צהנה, וזה
האיש הלל אשר תשצונו חכם כהלל הזקן, הנה הוא כשוכב צדאש מצל,
ותצונמו שפת וקצל, וננגדל החכמה נחץ, וגדר הנצוזה הכס, וסוונותיה סרץ
וקודותיה סנייר, וכונתיה הכיר, ודעת הבאון הכצ ננורה לזק זל"ל ציטל, וסדר
דצרי צלצל, וסירושו לא קצל, ובכל אשר כתב ידיו לא שכל, וכנס סכמותו לא
עזק ולא סקל, ולא נענה שורק, כי ונלחסי כחש סרק, והלגות צחוכו קרץ
ודכר, לא תלך לו ולא סדר, וסצלתו היא לצדה כסותו, ושם אותה לנשענת,
ותחי לו סוכנת, ודעת שום חכם לא תכשר צפניו, ושונים לא זכו צעיריו, ואני
אם קנלחתי צאש עזרתי, ושמי שפכתי, וקסתי ונשכתי, ידעתי כי צדדרי דצרים

כנגדך או אחר לקדם כנגדי אין לנו כח לבטל האמת, ולהעלימו ונשי יודעי האמת. ועתה אם צלב שונא, ובשפה ברורה תאבד להחוכה, ובתחלת השלום והאמת להסתמך, אל יתחלל חוגר כונסתה, ונשך רסן תאוותיך, והשכ ידך אל חיקיך, והסר כעס וזלזל, ונצרת הרע ונקרצך, ואם על צינחך תשען לנשות צמח ולנחש ולברוס ועודי האומה אשר צית החכמה נכון עליהם פרודות תנוחתך עצשו תחת ונכסותיהם. וידעתי גם ידעתי ונחך דבר זך הנוצלים הכרחי ולא עיינת, לא שנת ולא שלש, אך נורז כעס ונחירות, ועורב עם יחירות, עצרת עליהם וקראת קריאת ערלי ראשי פקיהם, ואני לא כן עשיתי, לא כן חשבתי ולא כן דונית, כי על דבריך אשר שלחת אלי עונדתי יונים רבים כונסלם חדשים ועל דלתות נאצריך שקדתי ובטונסה וצטוצ לצב אותה קראתי, וכל נישוניך דכשתי וחששתי, והעונות טעמתי והטורט טכרתי, ועל אחד נודבריך לא נטרתי איבה, רק דנתי אותך בהם לכף זכות ולא לכף חובה, ואחר הרינויות קולך אלי והעפרת דבריך אלי, והפגרת לדבר צי רעות, וקלגת צניעות, וערכת הצחק והשנועה קולך עד לנחמק, ופערת סיד לצלי חוק, צאגרתך אשר שלחת נאצר נוד, ונחלכת אש וכידור, טרשת וגדשת צאגרת הריא, הכחצ פנים ואחור וכתוצ עליהם קינים והגם ורי, וצוהלליך הארץ הרעשת, וברוצ כסוריך שנים הקדחת ובגאות נאצוניך הים גערת, והנהרים הסרצת, וכל עלי יער כונפני רוח נעו ורגזו נשצחך וננצרותיך, וטכחת יחללך זל ולא סיד נכרי ואל שפחך, וננה יתחלל הנות הלל, כי זה קודש ה' חלל, ולטעיותיו לא יונל גואל, וצעוני עודו ונשחולל, היסוד כושי עורו, והנות יקום ונקצרו, ויטורו ונננר מצרכותיו, ונאיש אין נחשצותיו, האיש כונוי ונן האמת יצרת, ועם דוצרי כז יאחר, להקשיצ לדעותיך ולקבל נקצרותיך צעניי הנצוזה וצעניי העקידה, אשר מרת אליו את כל הזאת הסרדה. אללי לי כי גליתי לך נסודותי, והודעתך נסודותי, ונה שביה כנוס ענדי חכמה צאנרותי — נשנים קדוונים פרכשתי לך טעם על השאלה אשר שאלת צעניי האומות צלשון נקבה, הכל שאתי לך צנפס טוצה ורמזה ודעת שופעת, אשרי הנדבר על און שוועת, כי הסתר דבר ולהתוס סזון דרך כל ענו וחוק, לאכול לשצעה ולנכס עמיק, השיאך ויכלו לך קבלותיך הסלובות, ויפחך דעותיך הנשצות, ויטוך וקו הושכ והרמיקך נדרכי האמת והכושכ, וגם לצך לא ידע לשאת את הנשא, ויאלל ללכת כי לא נסה. ועתה להנחך נודרך הנלז ולהשיצך אל דרך הישר והנכון, ונעות לא יוכל לתקן, כי גיד צרזל ערפך נחת, וידעתי כי קשה אחר, ולהחך עמך דצרים אין תועלת, נחלו פחלים אולת, ודצרי חכמים רוקה ונקסת, וערונים יכתירו דעת. וגם אני חנה נאל על חכם כנוך, אין נייח אונך לאותם הדצרים אשר כתבת לי דצבר ויכוחך או ונוי קבלת אותם, כי צכאותי אותם כונעט נטיו רגלי ומשכו עיני ולללו אזני, ונה לתנן את

הצר נאום ה', כי כולם דברי תחבולות ונחשבות צלות אין להם התחלת אמתית
ולא שורש לאחד ונצטלי הדת הוותפלספים וכולם אצור הנייר וזקן הכתיבה. ואם
יבוא הכס או חכמים ונאומם שאינם שלווים ונעם דעתו אליהם להאמין בהם,
הכל הם עשנים עולים אל מוקם הנוזחם ונאומם שחורם הנחליהם אותם והגוברת
בהם לדבר בדברים האלה והנאמין בהם אללי כנאמין באוב וידעוני והדוניה לזה
הכח וכן הנועשה והפעולה. חלילה לך ונלשחק דעת הגאון רצנו מורה דק ז"ל
וכונתו ספרו הנכבד הידוע בשם ויקוס ולא בשם נביה עם אלו התנועות
והדמויות שזכרת צענין האצקות יעקב ע"ה וענין אמתן צלעם
ואפילו אמרם גאון שבגאונים או חכם אחר זולתם, כי כולם נחשבת שוא ותפל,
האלהים, אלא אם נגלו לך בנבואה שלימה בנבואת מרע"ה ואליהו ז"ל. כי מי
הוא זה ואי זה הוא אשר יאמין אותך בזה שכתבת לי בהאצקות יעקב ע"ה עם
המלאך ופתיחת פי האהון, והוא שאמרת בדבריך בזה הלשון צעננו מחלה כשרית
לבעל דברי ולבשר דעתך אלי אמרת צודאי בזה הלשון צעננו:

צלא שום ספק היה האצקות כפשוטו כלומר שנאצק יעקב ע"ה
או נדמה בזה ונלכזי והיתה הנגיעה ננוחש ואותה הדמיקה לא
היתה בנזרת נבואה אלא כפשוטה. אונם שהיה המלאך גוף בעל
אצרים וזרועות זה לא אאמין, אצל כך היה הנועשה שהמלאך חדם
בכח אלהי נבדל באויר המקיף את יעקב ע"ה תנועות הוללות
ודוקקות עם שחלקי האויר ונחליניים על השפה לדין שיש לגוף
או על ג' רחקיו התנועעו צחוק ועם התנועעם הניעו את גוף
יעקב הנוקף ובהם והנאותאם עוהם הולכס והנבואה ודמיקה
ועלירה דמיקה התאצקות וצק נעשה ההשנועס והנקיעה או
צכונת נוכוין או צנוקרה הלחץ והדוקס והמלאך שנכסה אליו
צנכרס הנבואה צאמת עד. ומלס ההתאצקות וצזה הענין יהיה
הספור הנועשי, אמת כפשוטו בהלטרף הנועשה צפועל עם
נכרס הנבואה

עד כאן דבריך שאמרת על התאצקות יעקב ע"ה. וגם על פי האהון אמרת
דדברים האלה צבוע כמו שאני עתיד לזכרם בזכרי לך כתיבתם ונוניעתם וכמדומה
לי שנאלו הערצין שאתה נוער, וצאלו החלקים שאתה נחלק נכרס הנבואה
הזה האחד בהאצקות יעקב ע"ה, אתה סוהר כונת הגאון ז"ל לפי וזה שזכר וזה
בספרו הנכבד, כמו שחלקת ב"כ שכתב וירא אליו ה' וגו' לשני הילוקין האחד
צכרית עין ונחש וצחקין והשני צנכרס הנבואה. וצזה הדך הנכבד אשר הלכת
צענין ההתאצקות הלכת צפתיחת פי האהון, ואמרת בזה הלשון צעננו:

גם צהיחם פי האתון אני אומר צודלי צלי שום ספק שהיה
 כפשוטם כלומר שהאלף צם אלפי נדל רשם צאור הנוקף פי
 האתון רישון הכיעור חנועות ושינויות הצרות אחרות והצות
 מתחצרות ונצחות אל ולות מוצנות כמו שגדלם שצחנות כיומי
 הככור יתחדשו צאור קולות נעיימים או שחדש צלותו כס הדבור
 ובפרט צלותו האזר שיש צו כס הדבור צפועל כלומר צלשון וכתן
 לו שום קול חנושי נצדל לשעמו לצורך השעה ויפעול ויכלל זה
 הפעל צכלל שאר הפעלות שנעשו צם אלפי נדל כמו פתיחת
 פי הארץ וקריעת ים סוף ופתיחת הנוטה ולנון האש למגיה וישאל
 ועזריה וקריעת פי האריות לדניאל שהנהה השם יח' צששת ימי

צרכשית

עד כאן דצריך שכתבת צקודריסך. ועתה ראה נל איש ריצי ועצל ונלחנותי כונה
 הפלגת ללאת צזה הדעת ונדרך האומת צונה שכללת ושחפת הדברים הנוגע
 מניחותן מון לשכל ושהם נושלים הנכלים להם צנוראה נצוחם עם הדברים אשר
 כולם אומת והם כפשוטן כמו שזכרם הכתוב ושלין צהם לא נוכל ולא דונה והם
 קריעת ים סוף ופי הארץ ופתיחת הנוטה ולנון האש וקריעת פי האריות, ואחרי
 שנות אומת צניין אחד עם האצקות יעקב ע"ה ודצר האתון. ואם תרלה לוור כי
 המשה זכרה פי האתון עם אומת הדברים עונה, כצר השינוי על זה צתשובותי
 הראשונות ונה שנקפיק והודעתך ג"כ כי כונה קשר מורה הנצרכים חין להקשות
 עליה ונדצרי כ"ל כמו שצארת לך זה צנוקונו ונעצור זה חין לך לשחק עניינים
 שהם כפשוטם וכנושנות עם עניינים אחרים שהגאון רצינו ז"ל גזר אומר צהם
 צפרק ו"צ ונחלק השני ונקשרו הנכדז שהם צלל ספק צנוראה הנצואה כי שם
 אומר צציאור כי ענין יעקב ע"ה צהאצקו עם הוולף וענין אצרהם אצינו ע"ה
 עם הוולאכים וענין צלעם הכל צנוראה הנצואה, ואחרי שנות נפסך צכסך וכללת
 דצר האתון עם קריעת ים סוף והדונין לאלו כי אומת חנועות והנועשים שזכרת
 צענין האצקות וענין פי האתון כ"ל צאומת שהם דברים ונקוצלים אללך ונפקדים
 עונך מרצ ימים ומחד מן החכמים הטועים והנועשים אשר קצלת ומהם צלותם
 הנוקוונות שגלית ומלרך ללכת צהם, כי כ"ל וולשון אומת הדברים שהם מועתקים
 וולשון ערבי מפני הוולילה שיש צהם ועל כן נעית לזנך אליהם אחרי ואוזן השוונע
 אומת ולא הכגשת כי שרשים וכונתם ונאותם הדברים עונל ואון מצינים צין שאר
 הדברים האמתיים עד שאני כראה כי כל חכם אומתי שישנוע אומת ילחק ומהם
 וילעג עליהם כעל אחד מוויני השחוק צהציאך אומת הדברים ואומת חנועות
 הצרות על האצקות יעקב ע"ה ועל ענין פי האתון. וכצר התאומת אלפי קפור צלעם
 כולו וענין האתון שהוא כולו רנוז ונוכל צהכרה הליכת צלעם לצלק וכונתי

הנוקשות ונהם שנשתתף בו בלוחם הסגסג כמו שזכר על זה כל אותו הנמשל
 ונחן הכפול שהיה לזלעם עם האתון והלחילה היה צלולעו העללך עם היות
 אותו הכיסור כלו השגה שכלית ולורת נצואה לא שהיה שם זכר חוץ לשכל הנשיג
 כמו שנזכרונו לפי חלקיו צולת זה הנקוס. והשחוף שזכרתי לך היה המונע
 אותו והנצדיל כינו וצין השגתו אשר הנשילו לאתון כיון שהיה הוא הרוכז זה
 ועל כן הולך לוור צמורה הכוא האנוס והמוכרח: ויגל ה' את עיני זלעם שני
 פעמים. וכבר זקק לנו זה הדעת הגאון רז"ל בפרק נ"ב צחלק השני וקספרו
 הנכבד בלונדון, ויאבק איש עמו שזה צמורה הנצואה אשר שהצמח צמחונה שהוא
 מלאך והוא כענין אברהם אבינו ע"ה צמורה. ולאחר נעש אור זה בלוחם הסרק
 צמנו, וזה ההתאצקות והדבור כלו צמורה הנצואה" אשר שהצמח צמחונה
 דבור המלאך.

ועוד הוספת לדבר בחוץ דצריך ואמרת, ופירושי זה יחלומות הפלגות אל
 המלאכים צהם ודברי הגאון רז"ל ישארו על כנס נכחות צלי שום סתירה";
 ועוד אמרת כי גם הגאון רז"ל לזה וכיון אל אשר פירשת אתה, דע, כי בלוחם
 הפירושית אשר פירשת צמנו אלו הענינים שהם ההתאצקות יעקב ע"ה ופתחת פי
 האתון לעולם לא יחלומות צהם הפלגות אל המלאכים, כי המלאכין פירושין צמנו
 אלה הענינים הנזכרים היה קוטר לגמרי כל דברי הגאון רז"ל וכונתו מפני שהם
 דברים שאין להם הכנסה ולא שחוף עם כוונת הגאון רצונו רז"ל צמנו פנים ואין
 צנייחן שום יחס ולא שום דוויין דצדד וין הדברים ולא צמנה וין הכונות אשר
 לגאון רצנו רז"ל צמנו הנצואות אלה כיחס האיות אל הכונות וכיחס הגשם אל
 דבר שאינו גשם, כי אותם הדברים שפירשת צהם השגת יעקב ע"ה וזלעם אם
 יקסם המעניין בהצמנת עמון ינאל צמנת שאין להם מליחות שיהיה ראוי להאמינו
 לדעת מי שיתפלסף ולא לדעת שאר כתות הקבונים שהם צמנת חכמים לא בכלל
 ולא צמנו כל שכן להיותם נעתקים וכוונת הגאון רצונו רז"ל צמנו אלה הכוונות
 אל כוונתך זו הקוטר עמנה בכל חלקיה ואופניה. ואני אצא לך עתה סתירתם.
 אתה אמרת צמחלת דצריך כי יעקב ע"ה היה נאצק ונדצק צמח ואלאכיי
 ושהיה שם נגיעה צמחש כפשוטו ושאר מה שאמרת שאין ראוי לכותנו כל שכן
 להאמינו. ראש נא כונה הפלגת לטעות צו הכוונה. אתה זכרת צהם הענין כח
 מלאכיי שהיה דוסק את יעקב ולחץ אותו ואמרת שאותו המלאך לא היה גוף ונאלד
 אחר בלוחם הענין אמרת שהיתה שם נגיעה צמחש ושאותה הדקקה לא היתה
 צמורה נצואה אלא היתה כפשוטו ח"כ לפי דצריך אלו שנות השגת יעקב ע"ה
 ומחצת מנשי ענינים מתחלשים זה הפך זה. אמור נא אתה החכם המעניין והידוע
 קודות המורה והחכמה צמנו ונקוס מלאח נצואה אמת שיהיו צהם שני עניינים
 האחד צמנו וצמנע מוסש והאחר צמורה הנצואה צמנת, כי זה השחוף הכחוק

והסכסכה הזרה אשר נאלצה צמחא יעקב ע"ה שהיה מן הנושגים הגדולים לא יורה זה שום אדם ואפילו מן המתחילים ללמוד אלה הדרכים הידועים לכל צעל שכל יודע ספר כל שכן אם יש לו ידיעה אמיתית בכוונות הנצחיות האלה' כי זה הדעת רחוק להאמינו אפילו אם היה הפקוק הזה נחלוס ונאל יעקב ע"ה מורה על נסיעה או על הליכה ממוקום למוקום מהלך ימים או על מעשים רבים ופעולות ומחלשות כמו בזהרצ נצחיות עד שיתצלצל בהם הנצרך צלל חכמה ויחזיק כי הנושגים הם והספורים הארוכים האלים בנצחיה מהם שיהיה צמחא הנצחיה ומהם שהיו צפועל ובהרגשה שלימה ונעשיית, אבל זו ההשגה ר"ל השגת יעקב ע"ה היא אללנו ואלל כל הנושיינים צספרי האלון רצנו ז"ל והיודעים כוונתו השגה אחת צלל הסקפה וכולה מוויין אחד מאלשה ועד סופה. והתחלצקות שזכר צו הכתוב הוא רמז לענין מן העניינים המוכרחים הנאים ברצ הנצחיות כמו שזכרכנו לך בקדנ. ועוד אני שולל מוויין זה הנאלך שאלמנת שמידש צלויק המוקף את יעקב ע"ה או זה הכח הנולכיי שדמק אותו לפי דנצרך ונה היתה קצתו, אם היתה קצתו השגת יעקב ע"ה השכלים וכן נצחיה צצו ודלי חין שם נגיעה מולה ליעקב ע"ה לא מנאלך ולא מנולתו, ואם היתה קצת זה הנאלך או זה הכח דנר ננאל מולה מהשגת יעקב ולא צלורת נצחיה כמו שאלמנת זה וכתצת אותו יתחייצ בזהכס שיהיה אותו הנאלך או אותו הכח נצחל לעשות ציעקב ע"ה זה המעשה ללל קצה ולא לענין זה סקר, א"כ זה הנאלך זה הכח שזכרת צזה הענין והוא שאלמנת שמידש צלויק המוקף את יעקב הנצעות הולכות שהניעו את יעקב ודסקו אותו עד שנקטה ירכו הוא ג"כ סקר. ועוד אני שולל מוויין על שעת זה הענין צעלמו, זה הצויק שאלמנת שהיה מוקף את יעקב צתנועות הולמות עד שנקטה ירכו, מדוע נקטה ירכו ונשנעטה צאלו התנועות שאלמנת ולא נשנעטה ידו או רגלו שהוא דנר קרנז אלף פעמים להיותו נשנעט מפני התנועה יוחר מכה היכך, כי השנעט היכך הוא דנר קשה מאלד לאלתו ממוקומו עד שלל יתכפא מי שנשנעטה ירכו, כי אפילו ימוויין הטועה שיעקב ע"ה נלצק כפשוטו לא היה רלוי להאמין שירכו נקטה ואלה ממוקומו יוחר נשאר אצדיו, אלמנת שולל לכס מנשייני קוס מנאחרי שצת אחס המעיינים צאלה העניינים הנצחיים הפשוטים אללנו והקטים לכס ולכלל המנולצלים צדיעחס, כי מה גדול סכלות מי שחושב על הדנרים הפשוטים מה שאין רלוי לחשוב צהם ולהוליל הכונות האמיתיות מאלופיהן. ועתה אלנר מה שיעדתי לנלר לך צענין התחלצקות של יעקב ע"ה, אע"פי שהוא אחד מן הסודות החמומים לפי הנחתו, וסיפורו הנגלה הוא הוא שעינין התחלצקות הזה הוא מורה על שני ענינים, האחד הוא מאלד המשיג והשני מאלד ההשגה צעלמו, ונה שהוא מאלד המשיג הוא התחלצקות והמלחמה שהיתה צין שני הכמות וסם הכח המונחי והסכל המנשי צזון ההשגה ולורת הנצחיה, ונה שהוא מאלד ההשגה

הוא ג"כ שהתאזקות הזה הוא למשל כשאר ונשלי הנצואות בהשגת הנשיגים כמו
 שענין ההתאזקות הוא דבר צונחצק שהוא נולח וגוצר את מצדו ופעם לא כן,
 כן ההשגות הנצואות פסס ונוללות ונושגות ופעם נעלמות כצדק כמו שהנצאר זה
 הענין מדברי הגאון רבינו זל"ל. והשתכל ג"כ כי זה ההתאזקות ונוה שדונוה לא
 חוללנו לעולם בגדולים שצנצאים כמו ונשה רצנו ואצרהם אצינו ודונוים להם
 ונשאר הנצאים שאין להם ונונע בהשגתם כנונועים הנוללים בהשגתם עד שהחלוש
 שנושגים אשר אחכרת רוחי אלל דניאל צנו דנה (ז' ט"ו) ואמר נהייתי ונחליתי
 (ח' כ"ז) ולא זכר זה אלל להורות על חולשת השגתו אע"פ שאינו רחוק להאמין
 שעם כל זה יסתחף צנושיגים שאינם שלמים קצר וכוצר צאצריהם צנווק השגתם
 הנטרת גופם צוויי המלונות העווקים והצגדים שולערים אצרי הגוף צלל קצה
 ונצוררת שהיה מולל ונש. צלל יעקב ע"ה לפי האמת לא נצק אש עמו צפועל
 ונרגש ולא לולל כלל ונצבור זה לקשרה עם ההתאזקות הלליעה צזה הנכרה
 הנצואי כרי לחזק צו ענין האצקות ורישונו שהוא כן צנושיגים כמו שצאצרי לך.
 ולחזק זה הציאור הנולל כדונוה זה החזון צאנשי העולם כשירלו להעמיד זכרון
 ענין אחד מן העניינים כרי שלא יהיה נשכח ונכרה יעשו צו רוסם כמו שאמר
 החורה התווייה על שצצור עצד לאדוניו כרי שלא יהיה אחרו השצצור נשכח
 אשר ורלע אדוניו את אצנו צמלע ועצד לעולם, לא שתלונן ונוני עם כל זה
 שיעקב ללל כלל ולא חולל צזה ונלדי צהצאי עליו זה הנשל, צלל הלליעה קודרה
 ונכתבה לקיום ההתאזקות ואיסור אכילה גיד הנשה היה להעמיד זכרון ההתאזקות
 עם הלליעה ולדונוה דבר לנה שהוצעה יעקב ע"ה צאנלעות הנללך צאחרו
 הנכרה ונן ההגלה והדונוה שהיו עתידים להיות לו ולצדעו אחריו כלאצרו צסוף
 אחרו הכיסור ויצדק אחרו שם. וכל מה שפירשתי לך צענין ההתאזקות וענין
 האחרון, אונם פירשתי לך ג"כ כרי להוללך ונשתי הדעות הזרות שהם סכנה
 נפשות לכל הנוללן צזה עם היותם ג"כ ונכשול לעורים. וזה אפי יודע צאנח
 כי מי שיהיו לו צנאנור הנכצד ספר מורה הנצוכים שרשים עוצים עם היותו
 משיצ תמיד פקדיו זה על זה לא יהיה נצצע צים הדעות הזרות אשר לא יאיר
 עליו אור השמש לעולם ולא יהיה לן צלילה שאין לה שחר.

ועוד מה שאמרת צחוק דצריך שאפי נעיתי לצייר קודות ונשלים ומידות
 על כל דבר ודבר וצפרט צענינים ידועים אלל התלונדים ולעשות פירושם זכרים
 ורמזים דצצרים המוצנים ונעלום, ואמרת אין זה אלל למען הכרות קום ולנולל
 דכך לנוס, אני ונשיצ אליך דבר זה, והוא שאפי מוכצ קום צלל לא לנוס אלל
 להלחם ולהכריח ולצאר על כל מה שכתבתי לך ועם כל מה שפירשתי לך כי הכל
 הוא הולך אחר כונת רבינו זל"ל צלל הקרון תיצה ואין אני ונייר קודות צנוקם
 שאין ואפי עושה פירושם זכרים ורמזים צסום ווקום, נכחה לי מדצריך שאתה

האים אשר תחפש הקודות צווקום-שאים צאונך צקונדריקך הכאשונות על דצרי
הגאון רצנו ז"ל צזוכרו הקודות צענינים העצמיים בענין וועשה צראשית ואמרת
צזה הלשון, "ולוי שהחמיר הגאון רז"ל דצצרים הללו כל כך וקראם קודות, נראה
ונדצריו שכיון לעניינים אחרים יותר נכבדים כי אלו אינם קודות כלל וגם לא
הפירושים הקצוצים עליהם ועם היות אלו הענינים ונצוארים אללינו הסיצם
נכתרים ללא תועלת, ולכן אני שואל אל אן נטתה כוונתו, ויותר אני נשאל על
שעשאים קודות הכולל והתצארו צספר אותות השונים. והנה ידוע אלל כל התלמידים
כי ד' הנצאונות אשר לספר אותות השונים אין צבם שום קוד אלהי". עד כאן
לשון דצריק צצאותיותיו לכתיבותיו. ועתה פקם עיגך וראה שוועמותך ונייעוט
היותך ונצין כוונת הגאון רצינו ז"ל וקודותיו, כי הדצרים אשר צספרים העצמיים
צהיות הגאון רז"ל כוונת עליהם שום ענין או שום דצד ונדצרי הנציאים הם אשר
קראם קודות לא ונלד היותם כתוצים צספרי העצמים אלל ונלד היותם כוונות
דצרי הנציאים ע"ה וללה הם הקודות אשר אונר צבם הגאון ז"ל כי אפי' מכוני
ישראל לא ירגישו צבם, אוננם ונפני שדעתך ונבולצלת צאלו הענינים תאמר אותם
דצרים העצמים אשר שום חכם אונתי לא יודה לך צבם, וכל שכן כשאמרת על
הגאון רצינו ז"ל כי עם היות אלה הענינים ונצוארים אללינו הסיצם ז"ל נכתרים
ללא תועלת, ונפלת ונלד על שהגאון רצינו ז"ל זכר שום קוד כיון שענינו ונצואר
צספרי העצמים, ולא הצנת כונתו כונו שאמרת לך זה פעמים צבות והיא שכל
ונה שצא דצרי הנציאים על דרך כונו או על דרך ונשל או העלם דצד או שתוף
שם, הוא נונשך צבם אחר הדצרים העצמיים והדוניה להם ואין שם קודות חוץ
ונזו כי אין אללו קודות ולא מידות ונה שהוא נכת הגיונצראות או ונליקוף אותיות
ולא נכת השונות והלכות והקמיעות אשר ישאשו צבן צעלי השונות כותבי הקמיעות
ולא לרציו כחות של ונלאכים ולא לשום דצד שיהיה כתוצ צספר יצירה, ולא צספר
רציאל ולא צספר שיעור קוונה, וכל דצד שזכר הגאון רצינו ז"ל ונדצרי רז"ל קטן
או גדול על דצד נצואה או על ונרכנה או על וועשה צראשית הכתוצ צתורה הכל
הוא ונן הכת שאמרת לך ונאותה הכוונה, ואם יש לשום אדם קודות או מידות
נצמזים או ונשלים שאינן ונזה הכת שאמרת לך הכל הצל ורעות רות. וזה סוף
דעתי וכוונתי צאלה הענינים והשונוע ישנוע והחדל יחדל:

ועוד הוספת לדצד על הגאון רז"ל ואמרת כי ונה שאמר צפרק כ"ה ונחלק
השני ונשפרו הנכבד על פסוקי התורה שאין ספק לונשכיל שהם על שפועיהם ולא
זכרת אלה הפסוקים, אלל אני גחר אונר על כל מה שכתצ הגאון רצנו רצו
הנורה דקם ז"ל שהוא אונת ואין צכל כוונותיו שום קמירה אלל אם כון צזה
להקמיר דצרי ונן ההוון ואינו חושש צזה לקמירה כונו שהתצאר זה הענין צתפלת
קספרו הנכבד, "הקמירה וההפך הנואל צספרים" וכו'.

ועוד זאת לחזק דברך זה שאמרת שאין ספק לנשכיל שהם על פשוטיהם ואפי' לדעת הגאון רבנו ז"ל כלומר פסוקי התורה, ואמרת כי זאת הדבור חתם הכז"ל כל אמונתו הקדושה והמקידה, נראה לי כי מדברך זה, והוא כי מהיות הגאון רבנו ז"ל מאמין שכל פסוקי התורה הם כפשוטם הוא צדק לאמונתו ולקדושתו, ושקדושתו ומקידתו תלויים בהאמינו כל פסוקי התורה כפשוטם, ולא נזהר על דבר החיוז שהם לא היה הגאון ז"ל מאמין כל פסוקי התורה כפשוטם לא היה צעל אמונה ולא צעל קדושה וזה שקר גמור, כי הגאון ז"ל אינו מאמין שכל פסוקי התורה כפשוטם ואמונתו עם כל זה קדושה ומקידה. ומדברך אלה נראה לי שאתה היית יסן כאשר כתבת אלה הדברים או נכתבו בקונדריסך ומיליין בלא כשותך.

ועוד אנכי בחזון בתחלת מועדך צעך וצאתי להקשות עליך קושיא אחת חזקה אשר זה לכדתי לך כל המעצרות צמה שכתבת לי. ואמרת עוד זאת הלשון צעלנו וכן אני אומר בקספור וירא אליו ה' וגו' שהיה כלו כפשוטו מלבד הכחות המלאכים שגאלו צורת אנשים ואותו לבדו היה צורת הנצוה ולא יורר. ע"כ דברך. ואני מוקשה עליך דבר זה ואשאל אותך אלה האנשים שגאלו לאצרהם ע"ה צורת הנצוה כמו שאמרת הם היו דע אצרהם בהשגתו הנצוהית שאותם המלאכים היו מלאכי נצוה ומצלי גוף מורגש עם ראייה נצוהית שאינם בהרגשה חושית או ראיה אותם צרית עינים בלא מראה נצוה כלל, על כל פנים אתה מוכרח להשיב לי על זה איזה מפני אלו העניינים היה הענין, אם תאמר לי שהאנשים האלה היו צורת נצוה והשגת שכלית לבד כמו שאמרת, א"כ אצרהם ע"ה צעלנו היה יודע ומכיר מתוך נצוהו והשגתו שלא היו אנשים ממש צעלי גוף כשארי בני אדם אבל נראו לו צורות אנשים כדרך הבורות הוודעות לכך הוודעה צורת הנצוה כמו שהוא האמת, אם כן צן הצק ששפט אצרהם אצו שאתה מאמין בו ששחנו צפועל מורגש לעין וצוועשה ידיים מה היה ענינו ולווי שחנו ולווי צעלו ולווי האכילו והעוגות גם כן לווי לשה אותם שרה וצעצור מי לזה אצרהם ע"ה זאת התנועה כולה ואותו המעשה כולו הארוך צעציל מי עושה, אם עשאו למלאכים שראה אצרהם צנצוהו שאינם חוכלים ושוחים, היה אם כן כל אותו המעשה משמיטה ומנשול ומאפיס הוא ושקר ומעשה צעלה, ואם לא היה זה הענין אלא צפועל וצוועשה ידיים והיו אותם האנשים כשאר בני אדם ולא היה שם השגה שכלית אלא שצאו אותם האנשים לאצרהם ע"ה ואמרו לו מה שאמרו והלכו להם אחר שאלו כשאר בני אדם, יהיה ומאמך וסנדךך ג"כ שקר וכזב, מפני שאתה אמרת שהכחות המלאכים שגאלו צורת אנשים הוא לבדו היה צורת הנצוה לא יורר, ואם תרצה לומר שנוראה אצרהם ע"ה היה כמראה מנות ואשתו מפני שהכחו הצער למלאך כמו שהכחו אצרהם לאותם האנשים זה ג"כ שקר מפני

שאין ונדרגת האנשים ונדרגת הנוללים שם, ועוד שהגאון רז"ל אומר צמח
 ואשתו כי אשר שונעו או אשר עלה בדעתם היה כדמות צה קול כמו שזכר זה
 בפרק נו"ז בחלק השני ונקשרו הנכבד והשם ענינו להגד הנומריה, וגם רז"ל אומר
 על נונות שם הארץ היה, ובנומרה לי כל ונה שהארץ הכתוב צקפור נונות ונה
 שאמר לאשתו ונות נונות כי אלהים ראיו הכל היה להודיענו חולשת נונות צהשג
 הנצואיות ושהוא לא היה לו נהות ונראה נצואה ולא הדוניה לה אלא צהותו הפעם
 לצדו ועל כן נשתתפה עמו אשתו צכל אותה הנראה ונתחלס ועד קוף להורות
 על שהיה החומר נשחף עמו ונוגע אותו ונלביע אל ונדרגת הנצואה, ונעצור
 זה אומר עליו רז"ל שם הארץ היה, ועוד שאפילו צמלח נונות לא זכר אכילה
 ונוללכי אצרהם ע"ה זכר אכילה, וכל זה היה לחזק שהיה ענין אצרהם עם אותם
 האנשים שהיו לפניו הכל צמראה הנצואה לצד. וכבר הולץ הגאון רבינו ז"ל כל
 ונקשי ספרו הנכבד ונוצות אלה הנצואות ושאר הענינים שהם לנשל צהיותו
 אומר צהקדמות ספרו הנכבד צזה הלשון, והבן ונוני זה ונאל שהוא שורש גדול
 ועלום ונאל צנה שארלה לצארו" וכו' עד ונקום ההשצעה שהשציע. ובפרק נו"ז
 בחלק השני המצאר שנין אצרהם אצינו ע"ה הנזכר צפ' וירא אליו ה' וכו' היה
 כלו צמראה הנצואה כשאר הענינים שהיו ג"כ צמראה הנצואה, לא שנאמין כי
 הנצואה האמת תהיה קלה צמראה הנצואה וקלתה תהיה צהקין וצונעשה ידים
 כמו שחשבת אמת והדוניים לך צזאת הפרעה צחולשת שכלך. שונענה ונחת דע לך.
 ועוד אמרת צקוף דצריך וכתבת לי צענין הלשונות צזה הלשון צעלנו
 „כי אם היה הילד זמן גדול עומד צין אלומים או צין אנשים ואומנות
 דווננות ולא ידברו לפניו שום דבור, על כל פנים אשר זמן כשיחשורו
 ויתחזקו צו הטבעים ראוי ונדק הטבע שהוא ידבר או יאמנם גמגום
 שרבו יכיו ונולת ונדרגות עד שמו הגמגום יגיע לדבר דבור שלם
 וזה הלשון שיתחיל צו יהיה לשון הקודש צלא טפק, צעצור שהוא
 היה הראשון ונתן לאדם הראשון צעצע".

ע"כ דצריך אדוני ר' הלל הכהן צחכמות הטצע. ודע לך כי ראיתי הכחונות
 למעלה והעמידות להכתב, האות נטה שפיריו עליהן וצטלו דצריך ושמו דצריך
 לצדן גוף ולצור ונכסול לכל חכונתך ולכל ונה שכתבת צקונדריקך על זה הענין
 ועל שאר דצריך שכתבת צענין הלשונות. וכן ונה שאמרת שלשון הקדש נתן לאדם
 הראשון צעצע הוא טק דדוי, ומני ונה נתן לו הלשון הזה או זולתו מן הלשונות
 צעצע, היה לו זה כשאר הטבעים היוללים צלדס מן הכח אל הפועל עד השלם
 צהם זה כפי כח הנוקבל זאת הפעולה, כי הדברים אינם יוללים צלדס מן הכח
 אל הפועל עד שיתחבר צהם הכלים הגורמים זה צזה צמיינה וצלמוד המלויין
 צלדס ונהם יגיע הדבור צלדס למיינים, אך שידבר האדם זולתו אלו הכלים זה

מוצרך נאחד שהוא דבר נמונע, וזה לפי הנקיון ולפי ההקס אשר שיהם יצטלו זה
 המליחות שנוגלת אחת וכל חלוטי הדעת, כי מי שגדל צין אומנות דווננות או
 הכחש שלא טועה מתחלת זרייתו אין זהם תחצולה לדבר שום דבר צעולם שיהיה
 צו ספק או שום תועלת שיהיה נוטה לשום לשון צעולם, אבל יהיו נוצחין ככללים,
 ואם זה האלם שיראה תמיד תנועות הדבור צעיניו לא יועילו שום דבר שיוכל
 ללמוד (בראיה) עד שידבר אפי' נולה אחת שליונה כל שכן שלא יוכל לדבר שום
 דבר וני שלא ראה שום תנועת שפתים, וזה הוא הילד שעמד צין האומנות
 הדווננות שאמרת שידבר בלשון הקודש. אומנם על כצדקך זאת רעחק רצה, ערו
 ערו עד היסוד זה. ועוד יש ראיה חזקה בלשון הקודש לא נתן לאדם הראשון
 צטצע כמו שאמרת כי אם היה דבר זה אמת כל אדם צעולם מואיר לשון שיהיה
 היה מואל צו לשון הקודש צטצע והיה מדבר צו ולא היה נערד מונו צשום פנים
 ולא צשום זמן ואחר שזה הדבור יהיה צו צטצע כשאר הצצעים ושאירו לריך
 לשמיעה ולא ללמוד כמו שאמרת אחת. צאמת על כמו זה הדעת אומר הכחצו וני
 יתן הכחש תהרשיון ותהי לכם לחכמה ויעצור עלי וני; ועוד חוסק לומר לך
 על שדעך מונו לא נעלמה ולא מעיני כל חי מדבר, אשר הריח מעני נאקודי
 המליחות נוצי זאת, האומה שיראה דצריך, יכיר וידע שחשיכה גדולה ואיונה
 נפלה עליך ותחדיונה, ולהעריך נשנתך יעק עמי ויאמר לך להוליך מנצולך,
 ויה לך כי נזעקת ועל דצרי ויכות ומליחות כעקת, ואם מן הנזקים אשר הוכר
 פחדת ורגזת, מדוע אחת אל האומה נגשת הלא אחת כל זה גרנות, כי צאת אלי
 תחלה להקלותי ולהכות צמקלות ודצריך הקיכוני ושמוני כאש צוערת, על כן
 מוארך דצרי כגנצ הנמלא צמחמת, וכלי מנפי צידי להכות צלי ממלה כל הצא
 להכרי, ואינו מציין הגיגי. ועתה אם הייתי משיצ לכל דצריך הכחצוים צקונדרם
 המושצ אלי הייתי מאריך עורך צדצרים שאין זהם תועלת. אומנם על שלשה פשעי
 אונדך אשר כתצת ועצרת זהם גדר האמת ופרלת, אני משיצ לך עליכם ויה
 שראוי להשיצ ולומר צעיניהם: אני אמרתי דצרי האחרונים, ועל כן יתאמתו
 מופתי החכמה דצרים הכללים "ואתה השיצות לי על זה שאני נחתי צזה טעם
 לפסם צעצור שאם אקסנו כללי הוא סקר, נראה לי מזה הדבר שאמרת שסהגיון
 שלך אינו ליור שכלי אבל הוא דויון בני שידמה אדם וראשו ראש קום וגמל צעל
 כנפים, והיה לך לדעת כי כל הקדמה וסקדמות המופת יתקצלו צה ששה תחלים
 כשיחקר אדם אחד מהם לא תהיה הקדמה מופתית וסבאחד מהם והוא הראשון
 הוא שחיהם הסקדמה כלליית להיות החולדה ג"כ כלליית ושגם מתחלי החולדה
 המופתית שיהא הנשוא שלה ג"כ כללי ועלמי וראשון כמו שנתצרו אלה הענינים
 והמשל עליהם צקפרי הסגיון וגם הארון רצינו זל"ל צפרק מ"ג צחלק הראשון
 נאקסרו הנכבד מואלנו שם מדצם צזה הלשון צעצמו והוא שאמר שם: וצסכל יוצדל

הענין הכללי וכן הענין האישי ולא יתאמת מופת וכן המופתים אלא בכללי ובשכל יודע הנשוא העליוני וכן העוקרי.

והתשובה השנית על הפשיעה השנית אשר פשעת צווענה שכתבת על ענין רבינו ז"ל (אם היה נשאל ועל הושרל שזכרתי לך) על עניינו והוא ענין בן עדן לפי שחלקו רבץ הגאון רז"ל בשתי ונקומות כלומר בשני ספרים, כי נראה לי שלא אמרת צוה כלום ויפני שלא הצגת אותו ר"ל כונת הגאון ז"ל וצדחת מוננו ואמרת שאין דמיון ולא קורבה צינו וצין זה שאמרתו צו, ובשאר ויה שכתבת על זה הענין ר"ל ענין רבינו ז"ל וכוונתו בעקידה וספרתו ונגלוי ומונחת וכל ויה שהארכת לדבר צו ולהתגולל עליו ולהתספק וולד אל לך מוננו וגמור כל אותם האנשים שקראו פעמים רבות כל אותה הידיעה שכתבת לי והצינו כוונתך צוה שרליה לצארו והסביונו דעתם עליך כי לא אמרת כלום ובצעתל צוה הדעת כל נגלה ונקתר, ואם לא, קרא נא היש עונה לדברך ואל ויי ונקדושים חסנה ויעזרך ויענייד עענוחך על רגליהם, אשר צענוחך חסנה כנפיהן, וגם אני אמרתי ואומר על אותם הדברים שכתבתם ועל ויה שטעית עליהם שהם דברים צולים ומשאות שוא ומדומים ותלעג ויש ווכלים, והראית עניןך צאותם הדברים כאחד וכן האשכנזים אשר לא ראו אור בשחקים, והרצית לצאר ציפורים וכל דופי מלאים כאלו לא קראת ספר הכונה ועולם, ולא ידעת ללכת צדק הנגלה והנעלם, ולא פגעת ומלאכי אלהים העולים בקולם, ואם צאלה הענינים הנקלים והפשוטים נכשלת, ואותם לא הצגת, ויה אוחיל אחרי זאת עוד כך ויה אוחיק לדבר, ומלים לחצר, והדבר הזר צעינד והרחוק להאמינו התלמידים ידעוהו והמשכילים ישיבילוהו, והוא שיש שתי כוונות צדכרי הנצואות נגלות ונקתרות או היש אלך הפרש צין דעות האנשים המצינים צאלו הענינים וצין כוונת הסקוקים צנגלים וצנקתרים אשר כל זה ומליאות אחד ומזרק מושג ומוקבל צמליאות המשכיל והמושכל, וכל חכם אמתי לריך לדעת שענין אחד שיהיה צו נגלה ונקתר ויהיה נגלה נאות להמון והנקתר ג"כ נאות לאנשי העיון שאנו לא נחוש אם יהיה הנגלה והנקתר ההוא הפכיים או נגדיים, ואם יקשה עליך זה הדבר להאמינו אני אזכיר לך צוה משרל שיהיה נאות לזה שאנו רוצה לצאר. ענין יונה צן אמתי ע"ה ידוע, כי כל ההמון ואמינו כי היה כולו כפשוטו וגם קלת הכונים חלמודיים ואמינו זה עד שהושם צחתנות צאמרת ויי שענה ליונה צוועי הדגה הוא יענו, וידוע כי כל חכם לצ מועיין ואמינו כי כל פרשה היתה מראשה ועד קופה היתה צמרתה הנצואה, ושחועלת היות הנציא צה לקפרה ולכתבה הוא ידוע גם כן למי שיודע אשני אלו הכוונות ואלו הדרכים, כן נוכל לוור צעקידה שהיא כפשוטה לפי דעת ההמון וגם להצבה הכונים שרולים להאמינה כפשוטה, ונוכל ג"כ לוור שהיתה צמרתה הנצואה למחשבים על קודות הנצואה וליודעים לכקוהם וכן ההמון

כי אין באווינגן צו זיין אלע הונות וזה לא חקרין דער העקידה ופני שאין
 צין שיהיה העקידה צוגרעם הונות או ויה שיהיה הונות צפועל שום הפרש ולא
 שום הרחקה צוה שכל הכחוד להודיענו ונעניינה ונחשיצות אצרכם אצינו ע"ה
 ודצקתו צהצח הצורח יח' צכל ויה שכן לעשות כונו שזה גלוי ונצורח לנוי שאין
 צמחו וזהו וכו' שזהצח זה הענין צמ"ג ונפטר וורה צוכו ענין הנסיון
 וכוונתו, והוא שאמר אין הכוונה גוף הנועשה הוא אצל הכוונה הדין שיהיה
 משל שילמדו ונונו וילכו אחריו ע"כ לשון הגאון רז"ל. אצל ויה שהוא קרוב
 נאחד להטעת רצ הנועיינים צדצרי הגאון רז"ל צחלק השלישי צענין העקידה היותו
 נוסדר הדברים ונאריך צהם כל כך כאלו הענין יהיה צפועל ולא ירגישו כי לא
 יוכל הנפטר לקטר הדברים ההם והפגנת פעולותיו ולצד כוונה הענין הוא
 אלא עם אריכות דברים וקפוצים כשאר עניינים הנולדים ודין דין אחד שזה
 כונו שצירתי זה כך צד צקונדרכי הראשון אשר חפשת עליו והערת עלי שם
 דצריך הנוגנים. וידעתי צאמת ולא חוכל להעלינו כי זה הדבר הוא שפעשה
 אותך צהיותך כוח על זה הענין כל אותם הדברים שכתבת, והוא שחשבת כי
 היות העקידה צוגרעם הונות והיותה כפשוטה הם נגדים, אשר הוא דבר שלי
 אפשר שיונלל יחד ולא צונן אחד ולא צנוט אחד כונו שזהצח זה צווללכת
 ההגיון, ועשית זה הכסף צעלונך כי לא היה אפשר להאמין כי העקידה צהיה
 כפשוטה ותרעם צוגרעם הונות, ועל זה ערחת לכחוד כל אותם הדברים שכתבת
 והיית יכול לצדך זה צנונו מאמר וצנון דבר.

והתשובה השלישית על פשעך השלישי הוא על אשר הוללת לדבר ולצד
 כאדם שאין צו הצינה שלימה ונכל ונושלל נעלמה, צענין לוט ואצרכם אשר עומת
 צענינים כאים נדחם וצרכת וין האלות, ולא הצצות לראות, וצדצר הוא לא עמדו
 רגליך, כי ונעדו קרקולך, כי ויה שפירשתי אני צזה הענין הוא ראוי לפרש ופני
 שזה כולו כלומר ענין לוט ואצרכם היה צוגרעם הונות לפי דעת כל היודעים דרכי
 הסגות הנצוליות ונשליהם וקידותם והפגנת קיפורם, כי אפילו היה זה הענין צפועל
 ולא צוגרעם הונות היה ראוי לחשוב צוגרעם הונות צהצח צהצח צהצח צהצח צהצח
 ליהרג, להחעולל צה, קודם שיקצלו אכסנאין חרפה כזאת להציחם לדבר שהוא הנוגנים
 והרע, כי לא היה לוט ונפטר צמותו אלא אשר שיהיה יודע צאמת כי אצני קדום
 רנו לעשות הדבר הוא הנוגנים צאכסנאיו אשר צלו צלל קורחו. ואע"פי שארז"ל
 גדול המזוה ועושה עניי שאינו מזוה ועושה, וכל ונקום ונאד הפליג לוט צוה
 שכלה לעשות וין צמותו, כי אם אצרכם ע"ה דצצח צנו להקריצו, לא נדצו אלא לה',
 אצל לוט כל כך היה חס על צדור אכסנאיו עד שיהיה נקל אללו לתח שתי צמותו
 הצחולות צצצילם ולפדותם ונחשונים הזכור שאינו טצעי עם האקור צחשונים האשה
 שהוא דבר טצעי; על איזה לד שיהיה פעולתו, אע"פ שזה כולו הוא קפור ונראה

הנצוה כמו שזכרנו על זה כל אותם הנעשים מקיפד הכחז על לוט כמו שספרם על אצרהם צוהם ההנעם כולם שזכר זה, וירא לוט וירץ לקראתם וישתחו אפים ארצה, וגם צלווורו הכה נא ה' סורו נא אל בית עבדכם ולינו וכו' ורחימת הרגלים ואפית הוולות כי כל זה זכר הכחז בהשגת לוט כמו שזכרנו בהשגת אצרהם ע"ה. ואם ירצה אדם לוודר כי וולאכי לוט צאו ולא הספיק לעשות להם צן הצקר כמו אצרהם ע"ה, ונכל ונקום הוא ראוי למרש כי וזה שזכר הכחז בשמות אצרהם את צן הצקר כך וטוט הוא דבר נורא על שלמות מדותיו של אצרהם ע"ה יותר. ונכלל זה כלו נראה לי כי היותו נוספר על השגת אצרהם ע"ה ה' יום הוא דבר נורא על שהשגתו היתה ציוס כדרך הנושיגים השלמים, ובהיותו זוכר צערצ בהשגת לוט הוא דבר נורא על שהשגתו היתה נחלום כשאר הנושיגים שאינם שלמים, ועם כל זה פשטם צו שהשגת השם ית' וולאכי אחרת ואלה נצותיו ונעונש קדום, כי אע"פ שאמר צו הכחז ויזכור אלהים את אצרהם וישלח את לוט ואתו ההפכה וכו' אין ראוי לוודר שההכלה היתה לא צאה נ"כ ונלד זכותו של לוט, ואחר שהכחז ספר השגתו על ידי המלאכים, כי אם היה לוט נעדר ונכל חכמה ונכל השגה כמו שיחשנו הפתאים והנוון העם, לא היתה התורה נוספרת צו כל אחרת הספור הנצוהי והנכבד צוה המלאכים קדושה, ראוני לוודר צלווורו הנכבד בקפדו כל אותן הכבודות שכבד בהן לוט למלאכים כמו שכבדו אצרהם אציו ע"ה.

ואתה הרשעת את לוט ושנאת אותו כפשע וחוטא צלווור צכתבך עליו שהוא התנדב להצות את צותיו לאנשי קדום עד שקראת אותו צתוך דצריך הנוגים (עוקף) נואף מצותיו. ומליה מלוט צן אחי אצרהם ע"ה ושגדל צלמונתו לדבר צו כדברים האלה ולזכור צו זה הדעת הזר והאכזרי, וכל שכן שלוט היה אדם שהשיג צוהרם הנצוה ונה שהיה עתיד לחול עליו עד שדצקה צו השגתו האלהית ואתו השגתו ולא הניחיה שעה אחת עד שהולאחו ונן ההפכה. ונה גדול סכלות הפוער לשון הרע על לוט ויקם ראיה ונן ההגדות אשר אין להקשות בהן על דברי תורה להשיגה השגתה ונצולתה צלוט ונציו צשתי הפדשיות הקנאות, הכאשונה שצבה שאמר זה ויאמר ה' אלי אל תלך את מואב — כי לצני לוט נחתיה ירושה, וצשתי הקנאות לה אשר גם כן ויאמר ה' אלי אתה עוצר היום את צבול מואב — אל תלך — כי לצני לוט נחתיה ירושה, ויאמר נא הקבל הכוסר צדצרי ה' ונגנה כל ענין לוט צנועט רנוז שיש לו נקלת הגדות למה היה ההכרח הגדול הזה לכחז צתורה שתי אנויות צשתי פרשיות צנצוה ויוחדת על ענין לוט לצדו, האם זו הכוונה ונן השם ית' לעזור לרשע ולצני ולצני צניו עד שיהיה לעזור להם האצרות הראויות לתת אותן לצני ישראל צנחלה, או חלונר שדצרי השם ית' סקר וכוונה צעלה צהציר על ארץ מואב וצני עמוון שהזהרה היתה צלא קצה, צלמת ראוי לוודר על זה החולק: מושב על ה' רעה יועץ צליעל. ואם עלה צדעתך לוודר

כי זה ג"כ חנורה התורה על עשו והזכירה על ארלו נאלד, התשובה על זה תהיה
 כי עשו היה יורש ויורשק אציו ע"ה ונכנס בכלל זכרונותיו והתורה חנורה זו: אהיבם
 בני עשו, ועל כן השגיחה התורה על ארלו והיה דבר ראוי נאלד להיות כן כמו
 שהתבאר זה בפסוקי התורה, אבל לוי שלא היה צאח הנדרגתה כולה וצוה הננין
 בענין היכוסה וגם זכחת אבות לא היתה לו, הוא ראוי נאלד לוונר עליו ועל בניו
 שה' יתצרך השגיה בהם בשלא נתן רשות לישראל לגעת בנחלתם. ואין לחשוב כי
 זו ההשגחה היתה בזכות אברהם ע"ה ונאמר שלא היה לווי מיוולא ירכו כונו ששזר
 אותו זכות אברהם ע"ה בלאמו וכן ההפכה, כי וזה ששזרם אברהם ע"ה צהיותו
 נשבה בנולדתו וזה שקרב אותו לשבת יחד, הכל היה מפני שגדל עם אברהם ע"ה
 בלונות השם ית' כי היה בן אחיו ונקטנותו הורשו אברהם ע"ה עד שהכתוב מנייד
 עליו כלומר על לוי שהיה מן הנשיגים אע"פ שלא היתה נדרגתו שלימה כנדרגת
 אברהם ונאמר שלא היה לווי מיוולא ירכו כונו שצאחתי זה לנעלה, וגם רז"ל
 שמוכו בנדרגת הנשיגים אע"פ שאמרו זו שהיה כמו רע, כי אמרו זה על שלא
 היתה נדרגתו שלימה כנדרגת אברהם ע"ה בהשגות הכן כונו שאמרתיו זה לך
 קודם. וגם הכתוב נטיס אחר זה הדעת צעלמו בלונר על אברהם ע"ה אנשים
 ועל לוי מלא כיס כדי להראות הפך נדרגתם בהשגה, כי אנשים צוה הנקום
 מורה על נדרגת יוחר וכן מלאכים, כי שם מלאך צרוב הנקומות מורה על מחילה
 צין הנשיג והשגתו יוחר מונה שיורה עליו אנשים, מפני שאנו רואים שם מלאך
 נופל על חקרי הכנזאה והשחוחים יוחר ונהיותו נופל על השלונים. ואם לא יקפיק
 לך וזה שכתבתי על ענין לווי בקונדרכי הראשון וזה שהודעתך צו צוה הנקום
 יהיה עוד חוספת צאור והחללות על שהשויתי נדיבות לווי עם נדיבות אברהם
 ע"ה, כי ענין לווי כולו מראשו ועד קופו היה בנזאה הנזאה ור"ל מראשו ועד
 קופו מן ויצאו שני הוולאכים קדוניה עד השמש ילא על הארץ ולוי צא לנערה,
 כי כל וזה שקפך הכתוב צין שני אלה הדברים הכל קפור מראה נזאה והשגה,
 אבל הכתוב לא ראה לזכור פעם שנית כל הענין ההוא כונו שהיה כיון שזכרו
 בקפור ההשגה וזה שהא ונקופר בנזאה הנזאה אין גנאי בהשוות צו דברים
 קלחם אל קלחם אע"פ שאין צאח אחד כונו שהשויתי אני נדיבות שני אנשים
 משיגים אע"פ שהאחד יוחר שלם וכן האחד ואין צשווי הוא גנאי ולא חסרון מלוקף
 אל אחד משיגי הנשיגים, אחר שהענין נראה נזאה והשגה כונו שאין גנאי לרות
 הקדש, ולא לנציא שכתב בקבר בנזאה חסלת דבר ה' בהושע וכו' קח לך אשה
 זנונים — וילך ויקח את גומר צח דברים וגו' וכל וזה שדומה לזה. ואין לחשוב
 גם כן גנאי לנציא וכהן לגעת בגללי אשה האדם. ואם הנזאות צעלמן קובלות זה
 כל שכן שיהיה קפורם קובל להשוות דבר אחד מזה לדבר אחר משיגי הנשיגים.
 ולא תתפש עליו צוה שאמרתיו עתה צוה הענין מפני שאמרתיו צוולת זה הנקום

שהדבר שהוא צנוּתהּ הנצוּת והדבר שהוא צפועל הוא דבר זה אלא הנציח
ושמאליחות ונליחות אחד שזה ככל הענינים כמו שהנצח זה דבר כ"ד צמ"ג נוספר
ו"ה, כי זה נאמר על שמו לריכין להאמין זה כמו זה שזה נאמר וזה שהוא
צנוּתהּ הנצוּת וזה שהוא צפועל, אבל צהשות דבר לדבר אין צו גנאי ולא דופי
כמו שצדדתי לך זה, כי אני אם השויתי לו עעם אצרהם ע"ה צדדיות לא השויתי
אותם צלמות, אבל נפשו הקולה היא היא והנפשה נועט דבר כמו שיקחער
הקולה ונועט הזק שירגיש נוסף על חליו, כי זה הדבר ושאר מה שכתבתי צקונדכסי
הראשון והשני הוא טוב וישר לפני נני שקרא בהם ושנה ושלש צקריאחם ואין נשוא
פנים ולא נולדתי נני שהרגיזי צנה שהרגיזי אחם, אך נראה לי כי נועט צלחייצני
על דבר ואיך דן אותי אלא לכך חוצה והוגעתי צדצריך צרוע צצרותך וחצין
הדברים הצנה שלימה שלימה, ונכל מושכל נעלמה, וחלקיך הגלוי צדדוי והודלי
חיצתה כאלו הם דברים שגורים צפיד וקרוצים אליך עד שחלק נהם לכל אדם
כנחלק פדנחתו ללריכים, והם ית' ינחול לך, כי אני נחלתי לך אם אין אחם
נכחין צדצריך אלא לשם שמים.

ונענין העקידה גם כן אין להאשינו צנה שכתבתי עליה, כי אחם היית
הנעורר אותנו זה, כי אהנו היינו עונדים צענייה כיין השקט על שוריו, אך
העירות צנו עליה והנחת רחיותך וחקרת ודקשת כל פנות ספר ו"ה צעצורה
ואמרת שהיא צלא ספק צנוּתהּ הנצוּת לפי דעת הגאון רבינו ז"ל מפני שזכר
צתחלתה דבור השם ית' ובקופה דבור ונלך, אבל חזרת צך ואמרת כי מרוב היותה
כפשוטה לא הולך להוליה נכלל שאר הדברים שצאו צנוּתהּ הנצוּת; על הדבר
הזה צעלנו הוא שיקפנו עוד להלחם צך ולקחור עליך צזה הדעת מפני שהוא יולא
נכל וכל נכל הסכנה פילוסופית ונכל כונה צנוליי, והוא ג"כ חוצה ונכוונת
הגאון רבינו ז"ל ונכל הנמשכים אחר דעתו, אונם אם אחם (נככים) ונככים
עם דעתך להאמין שהעקידה היתה כפשוטה ושהגאון רז"ל גם כן יאמין כן, אבל
לא נגד שלא הולך הגאון רז"ל להוליה נכלל שאר הנצוּת רק נולד מה שזכר
עניינה צחלק בג' נוספרו הנכד, תוכל להאמין זה והוא דרך יפה וראוי להאמין
ולדרכו לפני כל עשיר ודל, והשנוע ישנוע והחדל יחדל, וכן כל מי שלא ישנוע
שום ספק צדצך ונן הדברים ולא יליקו פשוטי התורה ודברי ציאים חסיה לו זה
הדרך גם כן ישר ומתים.

ואונם הכהם כ' צתחאי*) אשר אמרת עליו שהיה גדי נחלצו אמו ונעשה
חיש ציינו, האמת אמרת וכן דעתה, כי ניד שקרא צדצריך ועמד על דעותיך נעשה

*) קרוב הוא לאמר שהוא כ' צתחאי צן שלימה וכוונתו, אשר העתיק לו צצנה ה' ור"ד ספר
מה שאחרי הטעם ונבאור צן רשד עם ספר השנוע וספר השמים והעולם, הנחלצים צקונן
42 מה"י טורין.

חיש צעל קרנים לנגח אותך צהם ולהפיל צהם אלמנה כל טענותיך ולרמוס צין רגלי
 חכמתו כל צברותיך וכל גאוותיך ישפיל, ואין ויידו ונזיל, כי את רגלים רחל וילאוך
 וכענין השילוך עליו ונוגשי החכמה אלים, ואין תחמרה את רסוקים, הללח
 תכסוף לקלף ולדבר חוזה ולהאמין ששוא נחצה, ולצלל החכמה עם הכסילות,
 ולנולל ונעיד ונדברי רוח הוללות וסכלות, תחה וואכלך צריאה, ולשחות ויח
 ונמרה, ולשוך תחרך לדבר תפסות, ולעקור נטעי החכמות האנוחיות, ולבך
 ימחר להוליל דבר צלתי נכר, ונחשז כחשז הנשזר, צהיותך וחסלק הנצוזה לשנים,
 לא אחת ולא שמים, והחלישך השגות נורות סכליות, עם צריות נורגשות גשומות;
 הלמען דעותיך הזרות, תעוצניה דברי הנצוים ושבלי ההשגות הישרות והסלולות.
 את מי נועלת ויציך ומי שח חכמה צטוחותיך לדבר צמוסכלות ולקשך לך גדולות,
 שזב אל ארץ אצותיך, וקרא חשעליך הצריכים עצילה, ועטוף עליה ותפלה, וקרא
 ס' יצירה וס' בן קירא, ועיין צס' שיעור הקוונה וס' הכזים, ועזוז ספרי הטנעים
 וחכמת המודים, איח איפה פיד אשר הכחצה והגדלה, ונפסך שכתה ורומותה,
 צחכמות הכפואות, הכמות והנעלמות, אזכ נא כנצר חלניך ולא נא ענועון כנניך
 אס חוכל השיני, אשאלך והודיעני, הצנונת צספרי גלניוס ואיפוקרט, אשר
 גצוה ונכרי אררט, הכרשח וחקרת צסדר קסר הועלת האזרים, וס' החליים
 והמקרים, וספר תחולות הצריאות צחצולות וננגעים, הנגלו לך שעי ציד? ויח? *)
 ושסה ספריו הגדולים, וספר עשרה הנאמרים, אז די לך צסדר חליין וננרות
 השתן לשמור צספר אלמנסור, ואס עיינת גס כן ס' יצירה האורח? *) יעניןך
 אנשי המקום ויקראוך נסנת פענת, ואס הוספת לראות על כל זאת קדמת יחס
 הישראלי וספר השתנים, חוכל להיות צהם זנז לאריות וראש לשועלים, על כן
 הכניתי לך לכתוב כל חכמתך וגלות כל וולפוניך וכל קנייך צנאד וואד, אשר
 קניתי לך צלרץ נוד וחצרת דצרים וכתבת קונדרכס ללא חועלת, ונוללת אותם חולת,
 והכסילות צחיקס ינוח, סקץ לדברי רוח, ואני צראותי שערס ורצוי כחיצתם
 חונתי כצד דצרים לא יסדל פשע, ונקיס הדרך שס כרשע, ואס ירשיעך פיד
 לשום, דצרי הצל ורעות רוח, לכחור צהם כל נכוחות, ולהסיס תחתיהם פמות,
 ולומר על כל דבר חמת וחכמה צרוכה, ויה שלא היה ולא נכרא, וי פתי יסור
 חליך לשמוע ענוותך הנפקדות והצטלות, הענוות והנצוללות, לחשוב צהם
 מחשבות, ולכתוב עליהם חשבות, ונה ילדק חנוש ונה ישלם להוכיח על דצריך
 שסס כדבר שלא צל לעולם, וכסיל שונה צאלותו, וי יהיה סר אל משמעו,
 להסיצ עננה אל דצרי חשבותיו האחרונים הסכולים כספלות הדצרים הכאשונים;

*) הוא לפי דעה החכם שעינייך חבור לאיפוקרט על הפסיונעו וס' יצירה האורח הוא אז
 אלמאסר אשר הכר צל ערבי אכן אלב' אז (חלומי ר' יוסף ישראלי) ור' משה אכן חנק
 הפחיקו נעני. עכ"ד. ונאז צבית עקד הספרים צעיר וינכען קינן 18 צסס יצירה הדרכים.

והיי לא יהיה נעצז, לענות על דבר שקר וכזב, היבנה איש וגדל וראשו צשונים, על נחר שריו צחוץ וצוים, היזרעו הזרעים זרעם למיניהם, על כרי חשך אל טל ואל מטר עליהם, וכל שכן אשר דצריך כל דעת נצון ונעמידים ואינם צנחת נשנעים, כי אם צרעש וצרעם, וקול הצרה כלן לא שנוע גערה, וכאיש אשר אין נעצל לרסו, ולא ירח את נדחו, וכל אשר חוסף להחולל צענותיך ולהחפך צכן מלך אל לך חוסף חולסה להוילא לאור מאפליך ולהגיה וחסכיך ותמלל עלנך צהם כיום לאתך ונחם משחר וכלן צלילה שאין לה שחר, ואין זה לפי דעתי לצדי, אך לדעת כל הוואים קונדריקך הנולאים על כל גדוהים ומדנים קדים אשר אין צהם שורם חכמה ותצונה, כי אם שורם פורה ראש ולענה, החאמין כי צעצור הנומות המזומנות וסדמות המבולצלות נצנו וגדלי החכמה ונוקדו וגדלי התצונה (והמומה) ואם לא עשה זאת איפה והנלל, ואל תעמוד ללל, ושים צדך פעמך לבוא צעיר רוני צמתי לערוך צענותיך לפני אנשים חכמים ונצונים ואשי השם אשר מעולם היודעים כל לקון וכל נעלם וישנעו טענותיו, וישפטו ציניו ויוכיחו צין שניו, כי מה יועיל לנו ללעוק ולהכיע, ואין נוכיע להודיע אשר יהיה צו מום, ודבר מיי יקום, ואני אע"פ שידעתי מלז דצרך אלי כי אין צפי אברותיך נכונה, על רגלי עמדתי קל כלני לקבל קונדריקך לראות הפלגת שנושיך ועשיותיך המוצעים מנצוה סכלותיך, ויולאים ומקום הזיותך, להודיע לכל העמים כינורם ורפיים ועל גפי מרומי קרת לקשר שקרומם, ועל מרומם הרים ללוות צגומם, כי אם דצריך כראשונים עצרו השקר נעצ, דצריך באחרונים עצברו הצרה, ואם אברותיך כראשונות נפלו צרשת הכזב כפלים, אברותיך האחרונות נפלו צו כפלי כפלים וטצנו צים הסכלות וצנועמקי הפחיות. ואם תשלח לי עוד שאר קונדריקך אשר צדית מלכך ותלית שקרומם על לואריך ופחומם, תראה נא אל מה יציאוך הזיותך, ומה יקרך באחרותיך, על דצריך ועל חלומותיך, צבואי לצטל כל רעותיך ולצלצל כל סצרותיך ולסחרו כל כוונותיך. ועמה שנוע צקולי אינעך ושונה ומשנצותיך והחצון צענותיך, ושים נר האמת על ראשך ואל יקחד לצך ואל ירמוון עיניך, והקר מנך עקשות מה טרם תתעלסה ונפטך תפדה עני שחת, ומלפני המכשול תהיה צורחת, ועצז תחלהלך, וקור מנועלותיך ואל תהיה יהיר, ולחקך ולגדך מוהיר, כאיש סורר ומורה ראש ולענה פורה, ועם נצד תחצר, ואל תהי צו לדצר, כי הסכמה אינה ירשה ולא נחנה לנורסה, והתצונה כחצת ידי, וללצן אחת שצעת עינים, ואיש חצונות יצנה קומותיה ויליז דלחיה, וכל חכם לצ יגש להקריב, וכצלי חכמתו ישכיר, וכל חקר לצ החזה ושוכה, ואיש נצוצ ילצז, וכל ערום יעשה צדעת, אשרי המדבר על און שומעת, והשם ית' יהיה צעזך כל ימי מגוריך ככלונך ותלחותך אם תציז ומחלסת משנצותיך, וככלון כל מצקס טונותיך ודוקסי שלותך, וככלון אי הוה המדבר הנני מוכיחך ואערכה לעיניך מקרוב ומנרחק. —

Schreiben des Herrn Dr. M. Steinschnelder an Herrn
Ignaz Blumenfeld in Wien.

ב"ה ברלין י"א בטבת לפ"ק.

הנה זה כמו חודש ימים כתבתי לך, שאל תחמך הדפסת חולך, חקור
לפנות קצת ונולדתי הנחלה, ולהציל עוד ננחתי וננחתי צורים על ספרי רש"ת
וצפנו ספרו הגדול דעות הפילוסופים כ"י, אשר הוא צדתי כעת
נולד ספרי מורי עריטעט (יידען לנורך הכינוי, ועוד הערות והגהות על
פתיחת ר' שלום עתה לפירושו על תלים, וכתבונך היקרה קצת זמן וסירח
ונכתני על 6—10 יאמר, כמדונה לי חשבת שספיק זמן שזעה או חיה ימים
יותר להשלים את הנולדה, ואחמול הגיע לידי וכתבך היקר, אשר תנחת זו על
אחור תשובתי ונכתב זו שאלת לך מיד הנאמרים ה"ל. אבל דע ידידי מה
שקוית לא כן הים, כי לא נפיתי צלה הימים כאשר השבתי, כי צריך שמואל
וש"ס של רשימותי נכתבתי יותר מזה ששערכי, ואני עוד עומק ונלחם תחת המלך,
וצבתי אל רשימות ספרי ר"ש אכן חזון נולדתי שהדרישה והחקירה בהם תשכל
לענינים שונים הם לענין וכללי הדברים שכתבתי צדתי את השפיות כאשר
ראוי לנאמר ניוחד, ע"כ עזבתי לעת אחר, כי אין מנצי צמקרות כאלה כנא
חוקרים אחרים, הם ידעו ויחפשו ויודיעו לרבים עד היכן ידם נוגעת לפי
הספרים וכ"י שיש צידם או לפי מה שהשיגו נחשם על ענין פרטי צולרי
הספרים, אונם אני העני הנני כנשל העתה נחלם, כי נים של תורה צא עד
נולד, וכנעני ששפתה פי להצילם אל גופי יורו וישוגו אחור! צדתי צולר
הספרים צאוקספורד ונלדתי ללקיט וללקיט על השערים והפתחים, וצדתי שם
צדתי לפי חקי הארץ וצית האולר צפנו אין ספר או כ"י יולא ונחיל צית האולר
החולה לאיש, אפי' לראשי צית או לנלכי הארץ, וע"כ נעני הוא הרגעים אשר
אוכל לקרוא שם כפי חפצי והשוקתי צפנים וכ"י, וצדתי הנה צדתי לעשות
ונלדתי הכינוי אונל אנהתתי ונלדתי פכודות ונעני צלי יעשה קנא! וצית פה
ונלדתי רשימות וחקרה הספרים, וכמה פעמים עזבתי את ונלדתי פתחם לחזור
על הפתחים הם אונל ספר הנלך לי, והנה יגיעות יעני להעתיק ענינים
ונספרים הנדפסים ופני שהם יקרים צמתיחות ויקרים צנחם. וצדתי דרך
החקירה הנחמרת צפנתי לענין צפנים עלום הנוצלים ונחמרת אחרים, הם
אוכל להשיגם ארץ אחרים ולא ארץ, כי אין חקירה על הזננים שעצרו ענין
נחך ונלך לשעה, ועוד שיושם ענין אחד ויחבר האונל לתומתי ונלדתי ידוצר

על עניינים רבים בחקרן ידיעה. ואם תלמדך לזה שנין ונלכתי לחקך דברים
על כנו ב' אלפים ונחזרים ויותר, אז תלמדך שדעתי טרופה ולא אוכל ללמוד
היטב כח המהשגי על ענין פרטי, עד שאלים החלק השני של כשינוי, ואקרה
לכל שיסיה זה בזמן קרוב ואלד. אונס בעצמי ענין ר' שונא"ל לעת אחר פניתי
אל פתיחת ר' שלום עמים (הנכתבה בשנת ש"ט) והתחלתי ונלכתי בהקדיר טעות
האנשים אשר הזכיר שונס לזכרון עולם ע"פ ח"צ, ונלכתי שיכין כנו ואלה
אנשים, קלחם ונחזרים ידועים לכל, וקלחם אנשים בלתי ידועים לי ונעקום אחר,
וקלחם אנשים ידועים לכל אינם מפורסמים כ"כ, ועפ"י יהיו הערותי פעם קלרות
פעם ארוכות, כפי מה שלקעתי ונלכתי בספרים שונים, ועל המפורסם לא אכפיל
דברים. אבל בהחילי לחקך הליקוטים ראיתי שיאריך ערך קלח ונחזרים כ"כ עד
שלין ראוי להציג בסדר ההערות, ויותר ראוי לתת להם מדור בפני עצמם.
ולדוגמא הנני שולח לך היום ערך ר' אברהם הלוי שוודר על ונחזר
שהיה ונעלי הקבלה אונס נפלא בדרכו הנודע ע"י ונלכתי הנדפס כאשר תמלא שם.
ואם תלמד לי, תדפס זה הערך, אשר בפני עצמו קטן הכמות הוא, בלולך הזה
עכ"פ; ואני הולך ונלכתי בהערות האחרות ולא אוכל לקבץ זמן השליש, ואם
יקרה עוד ונחזר כ"ל אשלח לך בפני עצמו עד שחושלם ונלכתי, וחלילה שתאחר
סתיוות האולד ה' בעצמי ונעצור ונלכתי קטני הערך. הלל תקוה היא שבזמן
נועם אחר סתיוות השני תפתח אולךך השלישי ואז תכניס שם מה שנלכתי אללי.

ובסיוט הדבר כן גם היום לא חסיק דבר על תבונת פתיחת ר' שלום ועל
ענין הערותי בכלל עד שאלים ונלכתי ואחר דעתי בראשי פרקים כראוי,
ואחלל על אשר פניתי אליה ואנשי זמניה. ואחר לוי עלי להשיג דבר כונעט
שבא ונכתב ליד, ע"כ ונלכתי ידי ונלכתי ענין אחר, אף שאני ערוד ואלד, ונכתבתי
הערות האלה, עם הנחת ונלכתי על ר' אברהם הלוי.

ועל דבר חולדות ר' הלל בן שמואל בן אלעזר, אשר לקעתי
עליו זעיר שם זעיר שם זה חונס שנים, ולא זכיתי ללך הדברים, גם הח' ר"כ
ק"ם העיני להפין בקהל עם בחור אולךך וכבר התחלתי לסדר קלח. אונס
בטוח אני שלא אוכל להשלימן בזמן הקיצו, ומה עיבה של ונלכתי ונכתבתי? גם
עליהן נמחק סוד לשעתו ח"ס. אונס דעתי לשלוח לך איזה הערות בשייכות
לחולדות ר' זרחיה בן ילחם אשר כבר נדפס ונלכתי בחלק הזה, ויהיו
לחזקים עם מה שדובר עליו כבר.

וביום אקיים דברי שנים

ונוקדך

משה שמינשניידער

מאמר על ר' אברהם הלוי.

כולל חקירות והערות על מחבר או מחברי ספרים
שונים המיוחסים לשם זה. מאת משה שטיינשניידער.

אברהם הלוי אחד ריאנופולי כתב עליו ר' שלמה עתים שעשה
ס' עבודת הלוי, וזה צוודאי טעות, כי מחבר הספר הזה (המכונה ב"כ נזרה
לדק, ונדפס ראשונה צלי נוקם וספרו חונם בקושט' סמוך לשנות רע"ו עד רע"ח
והוא נראה נוקם על תרי"ג נזירות) היה שמו ר' שלמה בן אליעזר הלוי
(ועליו ועל ספרו הארבעה דרשותיו עמוד 2308 עד 2311), ולא יתכן לאמר
שכתב או נדפס פה אצרכם בנקום שלמה, רק כ"ל שריך לחקן ר' אצרכם הלוי
אחיו של ר' שלמה. והוא ר' אצרכם בן אליעזר לצית הלוי
צעל מחבר ס' נאמר הייחוד כ"י (שהיה ציד ר' נתן קירנאל וראיתו פה ברגלין
בשנת תרי"ה) ושם כתב: ובחשונות דבר זה ראיתי דבר ישר צעיני שכתב אחי
הר' שלמה הלוי ועליו הוספתי לקח עכ"ל. ואצרכם הזה הוא צעל ס' נגלה
אורכל וכו' (כ"י ויכאל 406). ובראיתו נאמר הקטן בורא פה הנפלא עד
נאלד (כבר הזכרתי בספרי הנעתק ללשון אנגלית Jewish Literature עמוד 227)
הפירתי צר נתן קירנאל להדפיסו, וצוואו לאנ"ד נעתק ע"י ידידי וידידו הככם
ר' גבריאל פולק ונדפס ב"כ ט' עמוד 141, ובסופו הערתו הקלרה עד נאלד
(עמוד 148), אשר כתבתים באצרכי אל ידידי הנ"ל זה שנתים, וידידי צעל הכורס
היה דעמו להראות לי את הנאמר וההערות קודם תמו אותם לצית הדפוס כדי
שאנאל את דברי הנכתבים צלי ראיה כאשר ידבר איש אל רעהו, ואש"פ שכבר
הוספתי קלת דרשותיו צערך ר' שלמה, עוד יעדתי להוסיף ולמלא את הנחסר
דרשותיו צערך ר' אצרכם הלוי (עמוד 699) הנדפס זה ד' שנים, ואז בהתחלת
חלק הנחצרים קלרתי ציור. ע"כ אצוה היום לגלות דעתי באריכות, ואצקש
נאלת החוקרים לחות דעתם על ההערות האלו בזה הנאמר טרם אחרון הנשפט
בהוספות לדרשותיו, כי שם דרכי דרך הנוך שלא לכתוב בהערות אשר לא נחזקו
ע"י ראיות ברורות.

ראשונה נחקרו על זמן ר' אצרכם בן אליעזר הלוי, ודע ששם אציו אל יעזר
הנדפס ב"כ שם צראשו לא נאלד בנקונו שם ב"י אשר ראיתי והעתקתי לי קלחו,
היה ראוי לידידי הנעתק לאמר שנאלד ב"י שם: בן הח' השלם ה' ר' לצית הלוי
ולא יותר, חונם צפירו נוסורת החכמה הנאלד ב"י הנ"ל דק ט"ו ע"צ

כתב (צדק י"ו ע"ג) ואני אצרכם צן הח' השלם ר' אליעזר הלוי זל"ה צהיותי
 כער קטן נמשכתי אצרכים וכו' וכו' עד כי הקרב ה' אלי לפני ה' וכן
 הסכמים זרע קדושים שמו הח' השלם הר' יצחק ג'אקון חננ"ה אשר קבל קבלה
 נכונה רב נפשי רב וכו', וכן קבל שמו צדקס ס' ונאמר הייחוד הנאול צהתחלת כ"י
 הזה. והכך רואה שצדשינות כ"י צקוף ס' נוצלות חכמה (דף ק"ה ע"א) כתוב
 ונאמר הייחוד להכ"ר אצרכם הכ"ל ונראה שייסבחו לר' אצרכם הרואה
 (אצולעפיא) וע"כ לא הביאו הס' הזה דוכסי רשימות ש"י וגם וואלף, האף
 שהביאו ונוצלות ס' נסורה הסכמה נפשי שתיחסם צנוצלות שם לר' אצרכם הלוי
 כאשר תראה צקוף הנאמר הזה. עוד יש לחקן צכ"ח צדקס הנאמר, אשר נולות
 ששלח לאדוניו הכגיד, יש להוסיף נולות יכ"ה. ואני רואה צעין כח
 הנודע חיך יתקן קלת חכמים גדולים (צעינים עיני כח הנודע) על תיקון
 כזה. חונם לא חל נגדרי צנאמר הזה ולא אדער צכללות על דרכי החקירה
 אשר ילפחו צכל יום ויום, רק אעיר שולות האלה יכום הודו יורו על גדולת
 הנגיד צעיני הכותב, כאשר יראה ג"כ הקורא צפתיחת הנאמר, חונם שם נשחת
 שם הנגיד שדקס יתקן הכהן שחל עם חיוה נקודות להכלות הסכון
 ידיעת הנעתיק, לו וני הוא אשר לא ילא ידי חוצתו, ואני קראתי צקל צכ"י
 (הספרי) שלא יוצרכ זה ג"כ לפני. עוד הוסיף ידי הנעתיק צקוף הנאמר
 הכדס (עמוד 148) צפלי עגול: נכתב צחודש תשרי שנת ש"ג, ר"ל נכתב
 כ"י אשר חוננו העתיק ידי צשנת ש"ג, וכ"י זה הועתק מכתבת ידי הנעתב וכו'
 ככתוב צקופו אחר הצתינה, ולא חפונה שנתק הנאמר צחוונה, כי צכ' ונגלה
 חורפל צדק כ"ע ול"א כתב הנעתיק: לא ונלתי יוחי. חונם דע שחי לא ונלתי
 שנת הכתיבה אחר ונאמר ההורא הכדס כלל, אצל צדק ל"ח ע"ג ונתחיל ספר
 חנישי חוננה צדקשי הגליון הקבלה, וצאנת שמו אחל מועד (עיין צהקונה
 דף נ"ד ע"א וצ" נוצלות חכמה), והוא ונתחיל: גלם הגבר הנעתב, נוסף עלי
 שצב על שצב. . . כי ראיתי חנשים ונלעגים על דברי הקבלה וסם צעלי
 חורה ונשנה ותל וורד, ונניחם היסוד והעמוד, ונשענים על קנה רלף,
 וצאים לדי קינוץ, שנעשים החורה ע"ש חוונד והסצרה ונלעגים
 לקוראים צספרי הקבלה ונחריס ונודפים אותם עד
 ונלד וכו' וכו' כי ראיתי נציחי הצעל (!) צעלי חכמה הסצרה ועודי
 האשירה הנאשרים לוחת הסכמה וכו', וכן כתב צדק נ"ד ע"ג כי יש צדוקו חנשים,
 נודעת האות ונודשים, נוספי הקבלה פרושים, והנה חכמים ונחריס צחכמה
 הכצרה, הנשיאם אותם עלה נצורה, ועליה חונר שבע"ה להליך נאשה זכר
 וכו', וחתה רואה נסגנון הלשון שהנעתב הוא צעל ס' ההורא שכתב שם (עמוד
 142) כי צכר הזכירוני ע"ה שלא נחעסק צחכמה זו נודך. צכרה צכום שכל

וצינה, כי לא יושגו דברים אלה רק בקבלה וכו', וכן כתב דריש ס' ונקודת הסכומה
(ט"ו ע"ב) דע כי האנשים אשר ראו להכנס בזמן הזה צפודם הקדושים ללקוט
שופנים בלא רצ ונקודה רק מדרך סדרם הלכו אחרות עקלקלות
(ונכחוהו קנחת הקופר הזה למכונת הקבלה נוקיר עוד יותר דרכיו נגד המהפכלים
אל המלאכים וכיוצא בזה). והנה כל כ"י הזה, עד סוף המאמר המיושני היותר
גדול וכולם, נכתב ביד איש אחד עד דף ס' ע"ב *) ושם מלאחי תשרי שנת
ס"ך, והנהגה הזה הוא עלמי למקורו.

נחפשה ונקורו לדעת זמן האנשים אשר נמלא זכרונם בפקרי כל"ה והם
שלשה.

א' ר' יצחק ג' אקון לא נודע לי מנקום אחר, אולם מלאחי
המשפחה (כנראה) שני אנשים, האחד ר' שמואל ג' אקון אשר נמלאו
נדפס חומש (בתי נודע עד שרשומתו דרשינותי עמוד 163, ע"פ מה שכתב לי
ידידי ה' אלמנני, ומאשר נמלא בחולו אולי ספרים יקרים) שנת אהר"ו (ת"י)
בעיר סארל, נראה שהיה Fara או Faro צפורטוגאל (עיין נ"ש די רוסו על ר'
ש"ע פארו דרשינותו כ"י 1138 ספר 8), והאחר הוא ר' יוסף ג' אקון אשר
כתב (בשנת רפ"ט) נזכרו פירושו על רות ולסתר בפקרי ר' שלמה אלקצין (כפי
עדות הכר בירונדי בפקרו תג"ע עמוד 134 ס' י"ז) ופקרי ר"ש אלק' אינם ביד
כעת. ולפי הנראה לי שג' אקון הנכתב בנקום שלני רחיתו עם סיון על אות
ב', הוא העתקת וולת יעקב, כי מלאחי כ"י ג' אקון ויקוב צמקום יעקב, וכמו כן
באישלוקי Giacomo, ונמלא ר' דוד גאקון צן מלישטרו יעקב מאיר תוכן הנלך דון
פירכאנדו בשנת רכ"ד (עיין מה שכתב בשני המאמר ס' הכוזרי בפחיתתו עמוד
XXVII ורשימותי עמוד 1575). ולא אחשוב ששם גאקון נתיחס אל עיר גאקא
Jaca בפקרד (עיין ליטעראטורבלאטע 1841 עמוד 660 הערה 6, ועל אות
ב' כ"ל עיין ב"כ פקרי בל"א : דיון פֿרעוודטערמחל־יִבֿען בלעזעביטע עמוד 28,
ומשם לוקם בליטעראטורבל. 1847 עמוד 523). יהיה איך שיהיה יתכן להשעיר
שכ' יצחק בל"ל "מזרע קדושים" בל עם גולי ספרד לארצות המזרח ציוני נערכו
כל"ה ובכר היתה מנוחתו כבוד בזמן שרל"ה כתב ספרו ונקודת הסכומה.

ב' ר' אברהם בן נחמיאש דודו של כל"ה (נמלא ב' הסורסא,
כ"ח עמוד 144) כתב הלך לעולמו בזמן הסורסא. ונראה שהוא הנמלא בתשובות ר"י

* אח"כ נמלא קלם ספר המכונה "גדול ישועות בקבלה ע"י שיר עם זיכרון ובשר
חסום שם המהמר יהושע בר שמואל בן נחמיאש ו"ב (המחבר הזה לא נזכר
בהקדמי המשפחה אלא לזון, לזר בעשיבטע עמוד 430, עיין למטה), אולם הוא כ"י
שכרדי משונה והנה"ל ואינו שייך אליו כלל רק בכך שמו.

צירצ ור"י קארן (קוה"ד ל"ג, ל"ו ז') וחסה כנו שנת ר"פ, ולדעת לונץ (נור
געש' 464) חינו ר"א הנחמס בשנת רפ"ט.

ג) ר' ילחק כהן שלאל הנגיד צוולריס (הוא עיר קאסיריה) גדול
שמו בדורו, אונס נשכח זכרונו ונלצ האחרונים עד ששינו את שמו ויחסו אליו קמר
הנדפס ונגזי אולריו צווייליה! וראוי היה להניח לו ליון צוואנר ניוחד, אבל אני
חלקט פה בדרכי חיה אבני הזכרון, ויצאו הצונים אחרי ויקינו לו ולהם יד וחס.
ר' ילחק אשר שמו נכתב שולאל וגם שולל (ובעקב שלאל כאשר כתבו הנוחצרים
צווינו, אונס נוקור השם הזה לא ידעתי) כבר היה נגיד צוון רע"ד, כי בשנת
הזאת חתם בהסכמות הנגיד וצית דינו בדדצ"ז בתש"י ק' תרנו"ד (חיד"א ערך דדצ"ז),
ובשנת רפ"ג הכירו ר' דוד ראובני (הידוע ונועשה ר' שלמה וולכו) לפי השערה
ר"ה וייכאל (הערות לונץ לונקעות ר"צ עמוד 271), ועליו צלי ספק כתב צשלשל
הקצלה דף ס"ה ע"א (ל"א צדפוס אונ"ד) רצי ילחק כהן הנגיד עשיר וחסידי
צוולריס עכ"ל. ובעל קוה"ד דף ל"א האריך קלת והראה שר"י היה צוון ר' יעקב
צירצ ור"א וזרחי, ושר' לוי צן חצי היה אחד ממשורפי היתום ר' אצרהס
צנו של ר' ילחק. אונס חין ירדי ספרי שר"ה לעיין צווקוונות אשר לייך שס, אבל
יש לפני כ"י יקר הנקיה צעד הציליאהעקא באצדעיונח כולל שר"ה לר' דוד צן
יהודה הנקרא חסיד לילאן (על ונחלוקת שהיה צין הפורטוגישים והקשטייליאניש
שהעיוז סניהם בצגורים צעלס יום הכפורים" כועט כרך צפני עלמו!) ושר"ה
נוחכונים אחרים (עיין ערך ר' אצרהס הכהן וערך ר' יוסף פלסי) ושם נוולאס
ג"כ השונת שלאל על דבר חירות שונחן שקצע הנגיד את הרב הגדול כוהנ"ר
יעקב צירצ ז"ל (כ"כ צראשה) מועשה שהיה כך היה שראובן נדר ואחר הריני
חזיר שונחן חס יהיה שונעון דיין ואותו ראובן נגיד יש צידו יכולת לונעו
שונעון ונליות דיין, ואח"ז צקס הנגיד לונות דיין אחר חמת שונעון ולא מלס
ונחחרט על הנדר שגדל ונחקצלו כל החכונים שצוולריס כדי לצקס היתר לאותו
הנדר ולאחר שגאלו ונתנו בדבר הכסיונו קלת וחס שהנדר חינו כלום וכו'. יראה
חזה שראובן הנגיד הוא ר' ילחק הנגיד ותסכו שם ראובן כדרך השוללים לחוס על
כדורו. ואחר חסונת ר"י צירצ צלס חסונת ר' אליה וזרחי ז"ל על עיין הכ"ל
הנחתלת חלס רליתי (כנו צקו"ד אונס צווקוס שולל צקורס חמוז שאלל).
ואח"כ חסונת ר' יעקב צן חצי צ ז"ל הנחתלת: מושפט נצחרה לנו נדעה
ציונו וזה מוצ צעייני אליהם ואדם להשיצ ולאחר אונרים חמת לשלס הצלס
מלפני החכמים השלונים וכן רצים יושבי על מדין צצית דינו של החכם השלס
הנאשר הנגיד אשר צוולכות וולריס כוהנ"ר ילחק שוללל הכהן ז"ל על
ספק נחחדש וכו' ואחר שקטב הסכמות חורחכס להודיע הדבר לחכמי העיר הזאת
שלוניקי, כי היכי דנמעי-לן שיצא נכשורל ויקר ונקרה כי חכמי חולעת יעקב

קצלתו הקודרים מיד איש יהודי נשם לכאן והגני לכתוב על ספר המועט אשר השיגה ידי בהשגות השאלה וכו'. ואין ספק שגולות ז"ל נוספות ומהעתיק כי בסוף החשובה כתוב: הגם הארכתי יותר ונדאי בהשגות שאלה זאת עם היות לבי חומר לי כי אין לנו לורך כלל להגיד לפני הרב הנגיד שאין להקיל כיון שהוא חכם ירא וקר ונרע בודאי הוא יזהיר את עצמו שלא יתנונה שנועך דין וכו' ואפי' אם יתברר לו שהחכמים בעלי הוראה יורו להחזיר לא ישנוע לקול ונלחשים. וצריך החשובה הזאת יונתו איזה דברים ראויים להעתיקם בכלל ונלמוד מהם זמן השאלה אשר לא נתברר בפרט (כי אין צדי השגות ונהלכ"ה אשר היה לו עסק עם ונהר"י צירב כנזכר ונדורשי הדורות).

כתב שם: אלה הדברים המזכרים בקונטרס (כ"ל קונט' השאלה) מורים כי הגם כלנו כחגבים צעיני החכמים המסדרים ושאין אחר לא ספרים ולא קופרים לכן גבה לב החכם המסדר לחשוב כי עיני האנשים ינקר (!) וברצת היום שז על כסאם והתלמידים ננועל לו מיוניו וצטוולו וצחזקתו וצבוצה לצו לוור וואור נגור והנודר בגורל כלוור ה"נ צמשה וכו' (כ"כ שם ועיין לנוטה) וכי אין צריך ספרים ונה שכתוב בהם והלא נולדו הספרים אלא אשר צדתי הגדולים ז"ה אשר נתן לי קלה ונסכת כתובות וקלף וזמן קדוון צחוכם ונס' נזיר וכלל הספרים כתוב הכיני כונסה ואינו מוזכר נזיר, גם ראיתי ג' מפיכוכי ונשניות ח' ונהס הכ"ה ש"ל הב' ונס' ישן אחר כמו שזכרתי הג' פי' הכ"כ (כן היה כתוב ונהכותה הראשון, וזה אחרון והגיה ולא אוכל לקבלות ונה הגיהה אם רנוצ"ן או שם אחר). וילורף לזה פחיתת עין יעקב ונה שכתב שם על חקרן הספרים. ואחר חשבת רל"ו בלו דברי חכם אחר כתוב צדאשם: וזה אשר כתב החכם הכולל ונהר"ר יוסף עזריאל לך זל"ה על דבר הנזירות ה"ל: הן אונת כאשר הייתי ציוני חרפי ראיתי אלי"ם עולים ונן הארץ הלא הם גדולי הדור גאוני עולם הרב השלם כנוה"ר יעקב ק' חביז ז"ל והרב השלם כנוה"ר יעקב צירב ז"ל על דבר נזירות שנושן וכו'. ואח"כ עוד שאלה: ראובן נדר ונחוך כעסו בזה הלשון אני נוקבל עלי נזירות שנושן וכו' והנשיב הוא ר' יצחק בן לדיק ק' לב (הוא קרובו של ונהר"י בן לב מוצא צב' אהלי חם וכו' עיין קוס"ד ל"ד ע"א ל"ז ע"א, חיד"א בערך ר"י, וואלף ח"ג עמוד 603 ס' 12290; ואילו נחיתקה שטה על צ"ו וכו' כ"י ציסליכס, עיין ונ"ע של גיגר ח"ג עמוד 285). וגאחרונה השאלה חשבה על נזירות שנושן בכלל ל"ה חס צר יעקב ערודים וקבוצה הוא: ראובן שאנור הכיני נוקבל עלי נזירות שנושן ללכת לעיר פלוני וכו' ואין לנו עסק בה. — אונס היולא לנו ונהשאלות האלה הוא שנשאלה השאלה צהיי ר' אליה מורשי אשר היחה נשמתו לרורה בשנת רת"ז אשר צו הדפוס צו פ' על רש"י (עיין רשימות עמוד

946), ואפשר קודם שנת רפ"ז אשר צו נשלם כל הש"ס ונדפוס וינילאה. ואחר כתב זה ונלאהי דרשינות קבלת דוד 686Q שו"ת צענין נזירות לר' יוסף הלוי (כן כהוז דרשינות כ"י) ולר' אברהם הלוי, וקדוזה הסערה שהוא ר' אברהם הנ"ל. ויהי אחרי נות הנגיד והנה נדפס צווינילאה ס' כפתור ופרח שהיה "נולא בגמזי הנגיד ונולד צוונרים" צלי פרט הדפוס, כי שנת ש"ט אשר נולדה על שולי דפוס צ' ע"י איש ח"ט היא רק הסערת הח' לזנן וגם הוא כתב כנוו ש"ט, ולא פרט השנה, ואני כתבתי דרשינותי (עמוד 973) לערך ש"ו עד ש"י. ובספר הזה היה נודע לכדצ"ז ולר"ל בן חצי ואפשר כבר ידעו ונונו קודם הדפסתו, ואח"כ נשכח הספר והנוחזר והנגיד, ובשנת 1674 הדפיסו דרשינות ספרי אוניווערזיטעט ליידען ועשו ר' יצחק בן לונצברג כ"ו"פ, ואחרים הכריזו שם אצלו של הנוחזר עם שם ר' יצחק וקראו לונצברג כ"ו"פ ר' יצחק בן נ"ש הפרחי (וואלף ס' 1218), עד שזא הח' הכולל לזנן (בדפוסותיו אל וקטנות ר"צ עמוד 268) וגלה הוא הראשון את האות כדרכו (עיין ליטעראטורצ'ל 1841 עמוד 336, 456), אונם שם אצו הנגיד לא נודע עד היום, וגם שנת פטירת הנגיד לא נודעה לי בפרט, ואני אפונה אם מולם חלום בשנת ש"ס"ה צאונת הכיר את ר' יצחק בן (עיין חיד"א ערך ר' יוסף קארו, והקונטרס נולד בסידור שער השוים דפוס ראשון אה"ד חע"ז דף ז"ח ע"ב, ואני כולם שדפס שם שולין, ושמות חכמים אחרים הנראים לחולם נשמתו עוד יותר עד שלא נכרו).

[אחר כתבתי ושלתי כל וואונרי הזה אל הח' הנו"ל העירני ידידי הנפואר ד"ר לזנן על דברי כותב פרשת אלה וקטני (בנראה צרוך שנו, ויוזכר עוד בהערותי על פתיחת רש"י בערך צרוך) בשנת רפ"ז, והוא צס' שצני ירושלים דפוס ליוונקא שנת ע"ל אדונ"ח (אשר צא לידי צצצוע שצצרה, ועיין דרשינות עמוד 1192) ח"ל שם צצצרו על ירושלים (דף כ"א ע"א): וקצלי לזקה הם יותר וואאחים נפשות והרצה לזקה צא להם ונוצרים וחוגרנה ווונקוונות אחרים אצשי שם שצירושלים. אז לכלס הנגיד כוונכ"ר יצחק שולל הנווכתר צכתר חורס צכתר כהונה כתר וולכות ועושר וכתר ש"ט ונלדקות שהוא עושה לעניים וללוונדי חורס עולה על גציק. כוונכ"ר דוד ח' שושן רופא וראש ישיבה לספרדים ועונו איש נכצד ועני כהכ"ר אברהם הלוי אשר חצבר ס' ונשרא קטריין ולהם וותקצלים ח' או ט' ספרדים והיו לוונדים אז [ווסכת] י' טוב עכ"ל. ואני ווסקיף איזה הערות הנוגעות לענינו. א) על דבר הנגיד נלמוד ווכאן שהיה בשנת רפ"ז צירושלים, אם לא ערצצ בכותב דבריו, כי צאונת נראה שהניקוד ונפריד צין הדקיס, והיה לו להציב הנקודה צין וולה אחרים וולה אצשי שם. וצעל קוס"ד כתב הנגיד הגדול ווונלרים

וויירושלים. ואני נעיר דורסי הדורות והקורות ללמוד וללמוד על דבר הנגידות
שנולדים וא"י וצפנתו דמוסק ולרס לונה אשר חיו שם הנגידים ונני בניו של
הרננצ'ס, וכבר כתבתי בנקום אחר (עיין כשינתי עמוד 1864) השערה על דבר
נולד הרננצ'ס עלונו אחר הרופא ר' נתנאל וכו'. — ב) נתברר מזה שר"א צעל
נער ר' קטריין היה בשנת רפ"ב צירושלים — ג) אבז גררל אעיר שר' דוד
ן' שושן הכל הוא הנזכר בק"ד דף ל"ג ע"א (עיין קורות הרופאים לר"א כ
עמוד 165 וצנפתה הליצו צערך דוד בן שושן, ושאל נשפחתו צערך אבן שושן!
ועיין לונץ לור געש' 439) וצעל הנפתח בק"ד לא הפסידו ון ר' דוד ו'
שושן אחר (עיין לונץ שם 440).

נשוב לר' אברהם הלוי ונאמר שונתו צנאנורו הסורא (עמוד 145) ס'
ונכח אצות, וכלי ספק ונכח בן אה ס' תניא הדפס ראשונה צנאנורה
בשנת רע"ד וכתב צנאנור: נשלם ונכח אצות ס' תניא (אשר איננו ידיר) סימן ע"ב ונזכרים
דברי ר' אביגדור האנזאים ונכ"ה (לונץ, יצחק' פאנצור 150), ואם לא נאמר
שהיה לו כ"י אשר וננו נדפס הקשר צנאנורה יתברר מזה שכתב ס' הסורא
אחר שנת רע"ד, וגם ע"פ דודו ר' אברהם נחזיאש יתברר שלא כתב קודם שנת
ר"פ, וזה יחזיק בהשערנו שהוא אחי ר' שלמה בן אליעזר אשר הדפים פסרו
לערך שנת רע"ח, ונ"ו אין ספק שר' אברהם חיה צנאנור ושם אביו נכס
אביו, והיה לו אח ששמו שלמה ויורס לו ס' עצות הלוי וכו' וזה יספיק לכל
דורס קדמוניות לקרא השערה בזאת אונת ונוש עד שתכתב ונקום אחר.

השערה אחרת גם היא קרובה צעיתי נאלד והיא שר' אברהם הכל הוא צעל
ס' נער ר' קטריין אשר נדפס צקושנטי' בשנת ר"ע ונתחבר שנת רס"ח.
הנזכר נקרא גיסו של ר' אברהם זכות צעל יוסקין (עיין מאור עינים פרק נ"ג
דף רכ"ה דפוס וויען, וננונו לקח דבריו צעל שלשלח הקצלה דף ל"ו דפוס אונ"ד)
וכנ"י נשאל קטריין הנולד צאנורות חיים נו' 690 ונכתב שנת רפ"ב ונלחתי
(בשנה שצנרה) נראשו (דף ל"א של הקצין, אחר פי' קות אשר איננו לר'
אברהם) ונשפטי האלטיגניין לשנת רפ"ח ונר' אברהם זכות, ונתחזק
לי השערתי אשר כתבתי זה ג' שנים (ונדפס צכ"ח ס' עמוד 211) שרלו
להדפיס נשפטי ר' אברהם צקוף ס' סודות שנת רע"ו. וכבר השגתי צנ"א
(בכשינתי עמוד 2058) על הרצ יעצ"ץ שכתב צחורת הקנאות דף נ' נדפס
צקוף ס' ונ"ק פי' על נבואת הילד נחמן קרופא לר' אברהם. אונס
צאנור הקפדים צעיר פלארענץ נולד צקוף ס' ונ"ק הנדפס ס' נבואת הילד כ"י,
ולפי וזה שכתב צעל הכשינתי Biscionius (עמוד 126) נתחבר צירושלים בשנת

רע"ז, וצעל שלשלת בקצלה ד' וי"ו ע"א (כ"ה ד' חנו"ד) כתב צמנת רע"ז, ועד היום לא עלה על לב איש שצעל משרא קטרין, וצעל פ' ר"ה ייחו שני אנשים שונים, חנוס ויה שכתב צעל שלשלת שפירשו כתב שיהיה ונחצת וכו' צמנת רפ"ט אינו נדוקדק ונ"ל שיהיה ונחצת וכו' (עיין לפני). ואני אשתווה על הנוקבל ונקי חיד"א שלא ידע את ס' וי"ק או לא ראה להעצירו על שפתיו (כאשר עשה עם ספרים ונחצרים שונים, כי בכל ספרו לא נושא כנוי כו"פ וכדוונא אשר חשקו צו הרבנים רח"ץ ונש"ג, וחיד"א רק בדוניה ישים תהלה, כאשר חצב צו"א ח"ה) וכתב על ס' נבואת הילד עלנו שחצרו כ' חצרים!

חנוס צעל רשינות כ"י ספרי אופנהיים (כ"י ויכאל 777), אשר דרכו לדבר בלשון צעל ש"י, צערך נבואת נחמן (עמוד 233) כתב מיצר אותו חל"ה הזקן עם פרושו על הגאולה שהיו נאמנים שיהיה צמנת ר"פ או ר"ץ. ונראה שהעשור דברי צעל ש"י, שאמר צערך נבואת נחמן: חצרו אותו דבי חצרים הלוי הזקן, עם פירוש כ' שמואל הנביא! והאחרון הוא שצו נחמן, ויבדלו דברי השלשלת שוודנר ונר"ד רוד הנביא! ואע"פ כתב ר"א סגנאצ צמנת פרושו וז"ל: „וצעל ש"י וספ"ק (!) כתבו שנתצרו היה ר' חצרים הזקן ור' שמואל הנביא כתב ציבורו, עכ"ל"! ואני חומר שהשערה קרובה שיהיה צעל ונחצר הכפרים הכ"ל אחד כאשר שמו אחד וזונו אחד, ויתכן שנתגלגלו האחים ונוקוס לנוקוס כאשר חומר כ' שלמה צפירוש: זה לי עשרים שנה צמתי הסכמים וכו' שנה ונשנים וכו' ולא זכיתי להיות שוקט על שומי — [ועיין בהוספה עמוד 152].

השערה השלישית היא שצעל משרא קטרין וכו' הוא צעל ס' גלי (נ"ל גליא) רז"א כ"י הנבאר עיני שיעור קווה ע"פ גנוסיות וגרופים. האנוס שצעל נוצלות חכמה (אז חנו"ל) יסכו ס' גלי רז"א לר' חצרים תלמיד האר"י ואחריו נמשכו צעל שפתי ימים וחס' ואלף וכן חיד"א, כי לא חפשו צחורו, וחס לקחו ונחשיות ס' נוצלות יסודות נופלות לצנינים שונים אשר אין כלן ונקונו להעיר את נקורו. וכבר נסתפקתי ציחוס הספר זה חשט שנים צכתצי נפתח האור (עמוד 316) צלי חסות ומקירה. ועתה אחרי חז"א איזה נוכ"י קבלה דוד וצפרט כ"י פאליא 886, נחצת לי שהנחצר אינו ונחלוידי האר"י, כי פעמים נוצל צו שנת ש"צ, ונגרש של ספרד ס"צ שנים וזמן השטרות אלף תתק"ד, ואינו נוצל כ"א ס' הזוהר ותיקונים. חנוס מלאחי הכדל גדול צין כ"י שונים, עד שלא יכולתי להשלים החקירה צמנת שעצרה, וצלי ספק חלו צו ידים, ואפשר שחס הנחצר הוא צ"ק וכל וכל. אבל צלי ספק ונחצרו או נזיזו צמנת ש"צ אינו תלמיד ר"י לז"א שולד צמנת רל"ד וצמנת ש"י חס עוד צנלרים (עיין חיד"א)! חנוס חס ר' חצרים צעל משרא קטרין חיה עוד צמנת ש"צ אז ראו לו כנוי הזקן כאשר נראה עוד.

ההשערה הרצויה היא שר' אברהם הכ"ל הוא ר"א הלוי הנקרא
 זכרובים, צעל תיקוני שצח הדפסים ראשונים צקוף ס' קלור ר"ח לר' יעקב צן
 ונרדכי ווי' שנת ש"ס ועוד ואח"כ צקדרי תיקוני שצח הדפסים צבני עלאום .
 אוננס דע שדפוס הראשון של תיקוני שצח (אשר ונאלחו ראשונים צאור ספרי
 ונלכות צעיר וויען קיוון אא 34 E צהיותי שס אחיז יוניס צשנת תרי"ג, ואח"כ
 קיטחיו צשנת תרי"ד צאונטרדס צעד הצקדלעיאנא, ולפניס לא נודע לאיש וון
 המוקרים, עייך רשימותי עמוד 469, 1855) הוא הדפס עם פי' ר' יהודה צן דוד
 ככן אשכנזי ממוצאי עיר צודון צעיר קקא ע"י האחים אשר הוקס (כן הדפיסו
 שס צלשון מגוונס) הדפוס אביס הוקן יאחק צן החצר ר' אהרן ז"ל צלי פרט,
 אוננס צלי ספק צשנת ש"ג עד ש"ד, ושס לא ננאלו כלל התיקונים של רא"ה
 אע"פ שנוכחים הוצגו צפירוש. ודפוס צ' וג' ונאלה התיקונים לא נודע לי כלל
 כלל, אצל דפוס הרציעי לוצלין שפ"ג עם הצאור הכ"ל כצר ננאלו צקופי צ' התיקונים
 וצראשם הדפיסו: ואלה עוסקי על הראשונים ויה הראשונים וקוני
 ועוקר הכיס וטוחן זו צו מברצ הגדול מהר"ר יאחק לוריא אשכנזי ז"ל, אף אלו
 וקוני ועוצים השנים וון האחד, כפי אשר נדפסו תיקוני שצח צס' ראשית
 חכונה הקלר שדרש החכם החקיר כוהר"ר אברהם הלוי הזקן קנה
 חכונה אחד ונחלעירי החכם צעל הפדס עם פרפראות ששוע
 וון האר"י ז"ל והוא היה כל ימיו אפוטרוס גדול לשצח ונכריז וכו' וכו'
 הרמון יתן חלקו עם שווי שצח להלכו חנן כי"ר. ואני אצרה הסועתיק
 לא אעתיק רק פשוטי הדברים כי הדכ הכ"ל האריך צעועי תיקוני אלו ע"ד הקבלה
 ע"כ. ואח"כ יצאו י"צ התיקונים. וכל זה נדפס כונה פעונים צקדרי התיקונים
 (וגס צקידורים הגדולים כנו ד' חנו"ד חס"ד, וצשער השונים לשל"ה וכו').
 אוננס אין אולי קינור ראשית חכונה כעת לראות האס גס שס ננאל קנת ונדצרים
 האלה, ואס יש צידך ידידי הנו"ל לנאל את דצרי גא כחוצ צשולי הוואמר
 הזה ויה שונלאת שס *) כי ונחך כך יתצרכ השאלה והחקירה על הנוצצר
 צהיות ויה שייחסו התיקונים לתלמיד צעל הסדס (דנו"ק) עוד לא נודע לי
 ונקורס הראשון. האוננס צרשינות נינלות חכונה (דק קצ"ה ע"א) כתוצ: ת"ס
 להכח' אצרהם תלמיד הכ"ו קורדווירי ז"ל עם פפראות וכו', אצל וון יוור לן
 שהכ"י (או עכ"פ ראשו וייחוקו, אשר נוספו צכצכ וכו', כאשר ראיחי, מאנשים
 ונאחרים וגס ונצלתי ונצנים וע"ה) כחצ קודס הדפסת הכפר? אדרצא נראה
 שנעתק ויהמוד פס, כי כן עשו גס צונן הלו, גס כ"י אשפענהיים 1074

(* לא ונאלחי ונאונה צבני קלור ראשית חכונה אשר היו לפני ונכל האונור שס .

קווארטו אשר שנותי עיני עליו זהרף עין (זה כונה שנים), ונלחמי בשולי הרשימה
הגדפסת שלי שכתתי שם: לפי הכדפס חסר דף א', וכן נראה ונחילו
שמועתק וכן הגדפס כאשר לרפוט"ש לחי' החשבה הגדפסים ג"כ צפוק קי' ר"ח
הנ"ל. וזכרתי כ"י שהזכרתי יש טעות גדול (צעמוד 267) על כ"י זה, כי
צערך תיקוני חשבה נרשמו בוספות לתיקוני חשבה הנ"ל לר'
אברהם הלוי אע"פ שצערך חי' שנת הקדוש לערך הנ"ל צאחו וקוס עלונו נכתב
חי' שנת שדש בח' החסיד ר' אברהם הלוי הזקן א' ונחלנוידי וכו' עם פרפרות
וכו'! הרחבתי דבורי צד להראות לקוראים אשר אין דרכם להכניס עלונו
בחקירות כאלה כונה ונכשולים יש צורך להיפוט, אפילו צספרים הגדפסים
ובנוחצרים אשר אינם רחוקים מונונו, ודי כעת. וועתה אין לנו מקור קדוש
ונם קי' ר"ח, אשר נחצרו כתבו צגנת ש"ו, ונדפס אח"כ ראשונה צגנת ש"ס
(עיין רשימתי עמוד 1238) והוסיפו צ"ט עלים נפרדים חי' חשבה לאר"י
שהיקן רנ"ע, ונדפס הספר ע"י ר' שלום בן דוד שליח לכת, ואין צדי כעת
לאורר לני הכחונת אשר לצדו את הנחצר ונאין צאו למו"ל החיקונים הללה,
עד שאזכה ואראה הס' עלונו עוד הפעם או יודע ע"י אחר. עתה גשוע דברי
דורכי הדורות על ונחצר החיקונים. צעל קוב"ד דף ו' ע"צ הביא בן תלמיד
הא"ר י' את ר' אברהם הלוי (צלי כנוי הזקן) שהיה נוצר את העם וכו' והיו
קוראים אותו הרב צרכים (ולא ידעתי נאין לו כנוי זה), וצלי פסק כוון
לצעל החיקונים כאשר הביא דבריו בח' בן יעקב צבערות על חיד"א ח"צ דף פ"צ.
אונס חיד"א עלונו לא הביא תיקוני שנת ולא דבר נוענין הוקירו את השנת, וגם
הוא לא קראו הזקן אך כתב וז"ל (דף ו' ע"צ ס' 69 דפוס ווילנא) ונחצר
אברהם הלוי צרכים ז"ל הוא הקדוש שראה השכינה עין צעין צחקן צכותל
הנעצרי וכו' וגם הוא לא העיר את ונקורו ולא חשש לקצו את ונונו כדרכו צכל
ונקוס, כנודצר ונדצר ידוע לכל. ואני צהיחי צלתי צקי צספרי וצספורי הנוקוצלים,
עד היום לא זכיתי לנולד הנועין אשר ונונו שלצ חיד"א, וצרכים היודעים הן
וצרך הנוגלה נכתרות. אונס צשני ונקוונות ונלחמי זכרון ר' אברהם הלוי צאון
נמאחר קלת, האחד הוא ס' כתבי שנת האר"י, שהם אגרות ר' שלום הנקרא
שלומל בן ויינשטערל, צאגרתו הראשונה ונלפת ונשנת ש"ס ז' (צפוק ונלפת לחכמה
דף ל"ז ע"צ, ונשם צקלור צס' ארי נוסם עמוד 64) כתב וז"ל: והעיד פעם
לחת החסיד הקדוש כנווכר"ר אברהם הלוי כי פעם אחת צצגנת פ' צלק נכנס
אלני (ר"ל אלל ר' ינחק לוריה) ונולדו יסן שינת הלכרים שלומר הרב ע"ה כי
הוא ונלר לישן שינת הלכרים צצגנת ווועיל לנשונה ונש"כ צחול וכו'. ונקסור
הזה לא נחצצר אס חשצ בקופר שהיה ר' אברהם ונחלנוידי האר"י, אונס ראו
לכעיר שהציצ עדות ר"א על ענין שינת שנת. ואז"ל שערות הכותב פליחות

הא"ר בשנת ט"ז אינה מסובת כ"כ עד שהכריח צעניניו. אונס נראה וננו
 שכבר זאון הלו לרפו ר' ח"ה עם ר"י לוריא. אבל הקושי ביותר גדול כולל לי ע"י
 ונה שונאחי צם' ראשית הכונה לר"א די וידאש אשר קיינוו בלפת בשנת ש"ל ה
 וכתב בשער הקדושה פרק ז' (דף ק"ה ע"ב דפוס אונ"ד תס"ח) ושונעתי ונכה"ר
 אברהם הלוי נר"ו שעל זה אונר שונאי אחד בשצ"ך לשצח"ך (גם הוא ווענין
 שצח). האונס סיחכן לוונר שכתב זה זאן ונה קודם סיום הספר, כי צאונת ונלאחי
 ענין דוניה נוגע לר' שלמה אלקצ"ץ אשר חצר קפדו ונמות הלוי בשנת
 רס"ט, ואעפ"כ גם עליו אונר נר"ח (שער ז' פרק ו' דף פ"ג) נר"ו (אונס
 דצריי: ופה לפת אחד ונהם עדיין צמים חייתו, אשר ביאים הרב גירונדי צהג"י
 עמוד 320, כל שסיכים לנעלה לדצריי: ואם צאחי להאריך, עיין רשימתי
 עמוד 2280). עכ"פ יראה שר"ה היה זאון ר"א די וידאש שהיה ונחלונדי
 הרנו"ק, ויחכן ח"כ שהוא צעל גליא רזיא בשנת שי"ג, ואם נאונר שהוא צעל
 ונשרא קטרין שנתחצר בשנת רס"ח והיה גיפו של ר"א זכות וקיה עוד צזון שכתב
 ר"א די וידאש קפדו (כנוי ש"ל) הגיע לזקנות ונפלה! אונס חין להשחונס על
 צעל ש"י שכתב בשער זה רבים דף ל"ג ר' אברהם הזקן הלוי חלונד הרנו"ק
 וליך שם ליוניו על צעל גלי רזיא (שכתב שם: ר' אברהם חלונד הא"ר,
 לפי מוצלות הכונה כנ"ל), וצעל ונשרא קטרין (שכתב שם: ר' אברהם
 הלוי, צלי כנוי) ונצולת נחונן ותי' שצח, לפי שלא ידע זאן הדפסת
 ס' ונשרא קטרין, והח' וואלף צה"א עמוד 68 קינן 104 בוסף עוד ונה ששנמט
 ונש"י ס' ונסורת הסכונה ונמלת אונר של ואהל מועד (והיה לו
 להוסוף עוד מאמר הייחוד) וננצלות הכונה (ואנחנו ראינו שיש להוסוף
 עוד ונתיך ככ"י הנ"ל ס' הסוכה), כי גם הוא לא ידע שם זאן הדפסת ס'
 ונשרא קטרין, אונס ונה שהוסף וואלף אחר ס' חיקויי שצח עוד ופי' על
 האדרא וכונה ונאמרים מן הזוהר ופי' על ל"ג נתיבות,
 צענות הוסף ונש' ננצלות דף ק"ה ע"א, שחקרו שם הנקודות הנפשיקות, והראיה
 ונהם שסיים שם: ושאר חפלים רבים, ואם היה רלויו לייחסם לר' אברהם, היה
 כותב להנ"ל, אז היה מזכיר שם הונחצר בקופס. אונס צראש דצריי כתב וואלף
 (עמוד 67) חלונד רנו"ק, וא"כ צנאה הי"ו (למספרם) צירושלים, לפי עדות
 שלשלת דף ס' עכ"ל, ולא שכל את ידיו כנשפט, כי צם' השלשלת לא הזכיר צנאקס
 הנ"ל את רח"ה כלל כ"א את הרנו"ק, והיה לוואלף להקביר עדות השלשלת אחר
 דצריי צנאה הי"ו, וצחנס השיג די רוקי צונצרתו (עמוד 24 צנעחקם אשכנזית)
 ואונר שלא יתכן סיבה צעל ונשרא קטרין הנדפס (לדעתו) בשנת רס"ה (והוא
 עמות) חלונד רנו"ק כנוי שאננו וואלף ויחיא (כ"ל צעל השלשלת)! אונס
 השגחו צנאקס עינדות על Biscionius צנאקס שזיינתי לנעלה, וגם על הרב

גירונדי שיהיה לו לדעת זמן הדפסת משרא קערין, ואונד שהוא צעל תי' שנת
חלנייד ונוסר"ק וכו' (תג"י עמוד 24). אזל גם על המהמר האמריקן לא אחת
כי נראה מכל הספר הזה, מלא משיצושים על כל גדותיו ללמות ולא סדרים
כל עקר, שלא היה מוילאו מידו לדפוס צלי חיקון וסדר, הגם דרכו בחקירות הזמן
והנחצרים מוחסך ונאחזת הנסתר וכו'. ואנחנו נדון אותו לכף זכות וינתן על
משכנו כבוד.

17.

תולדות הרר"ק.

ר' דוד קנתי היה צן זקונים לאציו ר' יוסף וגולד בנכונא קצין
לשנת תתק"כ לאלף הששי, כי בשנת תתקל"ב היה כבר זקן וישיש. נפיו אציו לא
למד תורה אשר ונת צעודו נער כי אם קבל ונאחזו ר' נשה, אך כז לקחו אשר
למד ונתן ספרים ונאשר למד נפיו סופרים, הגם צכל ספרי המדקקים
והמפרשים אשר היו לפניו וצבר מהם אוכל ויעש מנעונים, וכונעט כל אשר ערך
לפניו צספריו שלז נומי הסכומים הקדונים לו ולא צטע על חצונתו. הוא האיש
אשר אסף וקצן ונשפה צדורה וצדצרים קלים להצין סדר את הלמודים, זה שכרו
זה פרוו אם גם לא נורחו בוליו ונליס ונונקור דעתו צכל חדשות. וכלש נאנן
כוח לא העלים את נקורו ולא עשה נעיל אחרים, כי תמיד על שפתיו שם ונחליו
וונדרכיו וצכל ספריו וצבר אותם צצצוד, הלא הנה: הסכומים הקדונים
צעל ס' ילידה, צן נפתלי וצן אשר, יוסף צן גוריון, אלדד הדני (שרשים ש' שגה),
אסף הכושא (הושע י"ד ז') ועלי צן יהודה הנזיר (מכלול דו"ק ק"ח צ'),
והבאונים רצ סעדים וצב עומס (ש' קלם) ונר רצ חסן (ש' קלע) וצב
שריקא (ש' דק) וספל וצכאשית ה' ג') וצב שמואל צן חפני (ש"ל ב"ח כ"ה ויונה
ד' ע') וצב היי, וצכוי אפריקי ר' יהודה צן קריש (ש' שגה) ור' יאחק
צ"ר שלמה הוכונה הישראלי (צכאשית א' צ' וע') ודונס הוא ר' אדונים הלוי צן
לצדע וצ"ר נקיס (צכאשית ה' ג'), וצכוי ספרד ונחם צן סרוק ור'
יהודה חיוב ור' יאחק צב' שאלו (ש' עיר) ור' יונה צן גנח ור' שמואל הנגיד ור'
שלמה צן גצירוב ור' צמיי הדיין ור' יאחק גיאת ור' נשה גיקעליס הכהן ור' יהודה
צן צלעס (ש' לאך) ור' יעקב צן אלעזר והנשיא הכושא ר' יאחק צן צנשת (מכלול

ר"ו ח' וט' חלם) ור' נשם בן עזרא (ש' צד ובראשית ח' ה' *) וישעיה כ"א ח')
 ור' יהודה הלוי ור' יוסף בן לדיק (בראשית ז' ז') ור' אברהם בן עזרא ור' אברהם
 הלוי וטוליעולם שחבר ס' הקבלה (זכרי' י"א ד') ורמב"ם, ורמב"ם כונו
 איטליה לא זכר כ"א ר' נתן בעל הערוך ורמב"ם לרפת הפסוקים רק
 רבנו שלמה הוא רש"י, ורמב"ם ארלו הוא פרוציג'ל זכר החכם הנשיא
 ר' אברהם בר חייא הנוכח לאקיד אלשרעל (בראשית ח' כ"א וירמ' ט' י"ג
 ותהלים קנ"ה ד') ולדוגו אציו ר' יוסף ורצו אציו ר' נשם ואורצו החכם ר'
 שמואל בן חצון (ירמ' י"ז י"ג), ולא זכר ספרי קראים כי לא הגיעו אליו גם
 העלים את שום חס גם ידעם ונתוך ספרי הראש"ע לנען הסיר ונכסול ונתוך
 ספריו, גם לא זכר שאר חכמי לרפת ופרכי הנוקל הלל הנה ר' ונחם בר'
 חלצו ור' יוסף קרא ורמב"ם ור' יוסף צבור שור כי גם ספריהם כג' לא נודעו
 צארכו כאשר צרכתי כזר, אך יפלא צעינינו כי לא הביא את הכרעת ר' יעקב
 הלרפתי הוא ר"ת אשר אציו כזר ידעם וזכרה, גם לא זכר את ס' ר' שלמה פרחון
 ונמלא גם הוא בספרי אציו. ולא כל הספרים אשר זכר היו לפניו כי כונה ונן
 ספרים קדמונים אצדו כזר ציניו וכונה היו כתובים בל' ערב אשר לא צל שעריה,
 רק ראה בן צפרי אחרים והביא דצריהם על שום. לא ארצה פה הדברים על
 הגדולים האלה אשר נודעו שמוותם צפי כל יודע שער ודצרו עליהם המוקרים די
 הצין, אך על איזה ונהם בלתי נודעים אטיף ונלתי בקולר. על דבר אסף הכר פ' ח
 כזר דבר הר"ר יע"ל לונץ צונכתי העתי חלק ד' ק' 199. — את זכר עלי
 בן יהודה הסזיר לא ונלאנו יוחר, אך נודצרו אשר ראה הכד"ק צונכצרתו
 שונענו כי היה ונאנשי ארץ ישראל וידע את קריאת אנשי עצריה אנשים ונשים
 ונפה אשר הדדילו צין רי"ש דגושה לרפה כאשר עשה גם בעל ס' ילידה וכאשר
 העידו עליהם גם ונחם בן סרוק ור' יונה צפריהם, ורם לונדו בן ונאנשי יון
 כאשר הוריתי צשכצכ. והנה לצי חונר לי כי עלי בן יהודה הנזיר הזה הוא האיש
 הנמלא צכ' אשכל הכפר לר' יהודה הדקי הקראי (פ' רמ"ז אות ו' ד' ל"ה עמוד ג')
 על דיני ירושה צם יהודה בן ענן העצמני, ונלתי ענן כ' ט"ס צנוקוס עלי ונחלף
 שם האז והבן או צונכלול או צאשכל הכפר, ור' יהודה הדקי כ' עוד שם (פ'
 קע"ג אות ט' ד' קס"ט צ') צדקדוקו וננוותו מרות שלשים ומנש צנוסקלי השמות
 ור"ל אשר צירסם עיצמני הנודקק צספרו ונאור עינים כר"ת ע"כ ואין ספק כי הוא
 הוא ושונענו גם את שם ונחצרתו אשר הביא כד"ק. ומי יודע אם סס' הזה
 הוא ונאור עינים ליהודה בן עלי העצמני הוא עלי בן יהודה הנזיר איננו

*) ככה צכ' ונכלל יופי לר"ש ונלך וכן צכ"י מיכנן, ונחצרתו כ"י פאריס ונלח
 חסדיו הראש"ע כאשר השיך כזר ר"ק.

הס' אור עינים אשר רנוז עליו הראצ"ע צהקדנותו לפירושו על המורה
 צדק הצניעות צחוק ספרי הכרש אשר חזרו חכמי יון ואדום וילצ לו יד ושם
 אלל ס' לקח טוב לר' טובים צן אלעזר, יהי ונה לא רלתי להכחיד השערה זחל
 תחת לשוני והחוקרים ישפטו. — ור' יצחק צר' שלום היוכר
 ה' יס' ר' ל' צר הכרצו לדבר אודותיו חכמי זוננו, וכעת אעיר כי דבריו אשר
 הביא הכד"ק לקוחים הם ונתוך פי' על ס' ילירה כ"י אשר היה ונועתק צר לפני
 הכד"ק, וכן ונאלנו כי וועתק צעצורו גם ס' היסודות אשר לר' יצחק צר שלום
 הזה ונחת אורצו ר' אצרהם צן שמואל הלוי צן חסדאי כאשר אונר הוועתיק צהקדנות
 העתקתו וז"ל ונה אעשה ואצי גזר עלי הוא החכם הגדול הדד זקנים ונשוא פנים
 ר' דוד צן החכם ר' יוסף צן קנסי העתיר עלי דברו ושיחו הוא שלחני ודוחו דבר
 צי לעשות אשר לא עלה על לצי וצכוו הוליא אל הפועל ונה שלל היה צכמי ואני
 ונשכתי צככל חכמי ורלתי אחרי רזונו לשתי פנים האחד לקיים צהרה וצוולתיו
 וליוולל כראוי שפזו ונחתו וכו' ע"כ. ולא אונע ונלודיע כי צהשכל קרא הכד"ק
 את שם הנוצצר ריז"ש, „הנוכח הישראל" כי ידוע חדע כי דק הערציים כונו
 קן להודיע כי הוא ונצי ישראל וננוי יהודה ילא, וכן אולי הוא צעלנו צספריו
 אשר כתבם כלם צל' ערצ קרא את שמו קן לאונר כי זרע קדש ונחצתו, אך
 הישראל ילינו שם ונשפחתו הפרעית (כאשר ונאלנו שם ונשפחה כזה צחוק אגשי
 ספרד ויהא ונשפחה צעל יסוד עולם הנשאה), כי לא היה קן דרך אגשי אפריקי
 להתיש אל אצי הוועפחה וללכץ את שמו אל כל אגשי מולדתו כאשר היתה דרך
 הספרדים, על קן הוולל הלנידו ר' יעקב צר נסים הוועתונס צפי' ס' ילירה לרצו
 והראצ"ע צנשחם את שם ה"ר יצחק על שפתם החרישו וון הכינוי הזה, כי כולנו
 צני ישראל אנתו. —

נשאר לנו עוד ר' יעקב צן אלעזר אשר לא שונענו את שונעו
 צלתי צספרי הכד"ק אשר ראה ספרו ס' השלם (ונכלול ה' צ' ושרם אזה)
 וכל' גם שלר דבריו הוועצאים צספרי הכד"ק ונתוך ספרו השלם הזה הם אם
 גם לא הזכיר שמו עליהם. ונשי דבריו האלה הוועצאים צחוק ספרי כד"ק כללוד
 כי ר' יעקב היה מדקדק נכבד אשר חפש וחקר צכל עוז אחרי יסודי הניקוד
 ונשקלי השמות, וספר הללי או הללני אשר היה צעוליעולה פתוח לפניו (ונכלול
 ל"ג ח' וקנ"ו ח' וט' דרש) וכלי ספק ונה שהציג עוד הכד"ק על שם הכ"י הזה
 אשר לא ראהו צעניו כונו צש' שום, ונל' יעקב לונד כי קן ונלחמוהו גם צפי'
 להללים ק"ט י' וציא את ס' הללי על וולל ודרשו סתם וצשרשוו ש' דרש הזכיר
 את הכערה הריא צעלמה צשם ר' יעקב. והוא ל"ר ר' יעקב צן אלעזר חשם את
 ונשרריו וננו צהשחונסם צחוריהם צשמות אשר חשצם שלא כפי דקדוק הלשון

ור' שמואל בן גנשת השיב עליו וסגין בעד הסוחרים (מכלול ר"י א'). * ולפי
 אוונר ל' כי ר' יעקב בן אלעזר המדקדק הזה שם את קנו גם בין בעלי הסיר
 והוא האיש אשר הכוזב ונליתותיו מנעלו ב"י מייבן 207. ועתה שווע נא דבריו
 הראשונים :

משלי יעקב בן אלעזר	מלאותם השכל מוהר
שירים ספירים גורחם	שעשועים הם אל כל בשר
דמי (?) חירות אך הם בינות	אל איש משכיל ** לראות בר
אך בין יבין את עניינם	כי טוב טעם במ לא החסר (!)

נודע את ה' בוראנו ומשכילנו, ונלשנו ונזהמות סרץ ונענוף השמים יחכמונו, אשר
 נתן לאדם לשון לדבר כל התנוות והמשלים אשר בן, ופוס מוכלל רכרצן, ויחץ
 את הלשונות על כל הגוים כפי רצונו, ואל עם ועם כלשונו, ויחצר כלשון הקדש
 לשון העצריים, וכל לשונות הגוים, והנלעיג ללשונו הוא הנלעג והנזהר, כי
 כלעגי שפה וכלשון אחרת ידבר אל העם הזה. גאס יעקב בן אלעזר קצת ספרי
 משלי, והתחזרות נעלוות נלי, כי חכמי הישומעאלים, היו לה"ק ונבסלים, ויתגברו
 ועלי יתאמרו, ויענו שדוונס וילאמרו, לשפתנו יאות כל המשלים להספיר, אשר
 אומר ללשונו נגציר. וישאר משלם וילאמרו.

היש לשון להלל או לגדף	ולעיר אהבה כלשון ערבים
ובלחכות וקורות הזמנים	ואי מילים כמילינו ערבים

ויהתלו ציחודים כרעצם, ויהיו נלעיגים צם, ויפתום (!) גם ענוי צפיהם,
 ויהעום כוציהם . . . ונה לך כי נזעקת ענוי, ונה את חסר ענוי, דבר בכל
 אות נספך כנלי, דע כל מחסוקך עלי, ונון צם ולא חכשל, וחיד חידה ומשול
 נשל, וקרא ס' נשלי הנחוצר. ותדע ותשכיל מן מולא דבר, ושמי צמשלי לא
 כניתי, והסביותו [ל] לנולא בן איתחל ואותו שגיתי, כי בן חוקית ישומעאלים,
 להקצ שנותם צמשלים, אך עתה אגידו כי אני יעקב בן אלעזר, לנען לא יקרב איש

* ריב"א השם את בעלי הסיר על חזקם צמוכרת יעלה צפלב נערה (י"ד סתומה ועי' צח"ט)
 מן המוקד יעלה מן ואמר כי דיו יעלה צפלב לנדה (י"ד שולית ועי' נדויה) על כי ימלא
 דבריו יעלים. ואולי דעמו על בן דורו ר' שלמה בן לקבל קרובו של ר' יוסף בן סהל אשר
 ב' בן צחוריו, ע"י הסלק מחסרת ב' דף 155.
 ** חסרת סה מנעה מן משקל ה' הנעוטה.

זר, והגונז מונני יהא נכרת ונלמח, והזר הקרב יומת וכו' ע"כ. ולמי נלליתי להעתיק יותר ולקוץ במשליו ובדברי, פוס ונלל ברבנן להג הכזה ומעט תבונות דברי נלעג לשון וסר טעם. וכפי הנשומע הצאים אחריו נזכרו ונגנזו מונני מירלחת פן ינללו דבריו בכליהם ויענשו לשלם שנים ולא ינללו דברי ריר חלמות כאלה די לרכס. ועתה כתר לי זעיר למען נחקור על זמני, והנה מללנו בתוך דבריו ח"ל: והיה בשנת שלש ותשעים, בהתם פושעים וכו' ולא נזכרו האלפים והמאות, אך העתק כ"י אשר צווינכן כזר מונכר יוס ח' ל' שצט והוא כ"ח אדר ראשון מ"ו לאלף הששי כחצו צקופו, א"כ שנת ל"ג אשר הזכירה המחבר על כל פנים יצא מללח האלף החמישי היא, וא"כ אם נניח גם ונלמח כי השנה היא אשר רמז עליה היא שנת תתקל"ג לאלף החמישי, בן דורו של הכד"ק היה ויוכל להיות כי כזר כשלשים שנה לפני חצו את משליו חזר ספר דקדוק אשר השתמש בו הכד"ק (כי כאשר נראה למעט הכד"ק כלל כזר את פירושו לנציחים, אשר חזר הכזה שנים אחרי ספרו המכלול והשכחים, לפני שנת תתקל"צ), ואם גם רוח השייך לא נוססה בקצו, נדקדק נכדז היה ובידו דבריו הכד"ק. אך יותר קרוב צעני כי המסור והמודקדק ר' יעקב בן אלעזר חי במאה שנה לפני הקלם האחרון הזה אשר הגזלנו וישל את משליו שנת ד' תתל"ג, וצדור צעני כי הוא בן דור צעלי השייך הגדולים אשר הנשילו אשכולותיהם עננים, דור רמז"ע ור' יהודה הלוי וגם הוא קיה לעשות עננים ויעש בלשנים, והוא בן אלעזר אשר לכדורו צנה ר' משה בן עזרא שמונה חתים דריואן שלו ס' ס"ג כפי אשר הודיענו הר"ר שד"ל (צכ"ח ד' דף 88) ואלה הם הנחמים:

מי וח דומה כי סוד חכמה	מתוך ארץ חיים נגור
יסוד לראות מופת ואוח	בכתב משלות (" בן אלעזר
ספר מחפיר לבנת ספיר	בו איש משכיל (" עז יחאור
וצנף חכמה שתיו ערמה	ערבו חמה לא שש משור
חכמות יון בחיק שיון	להיות אמרו להם מנור
דעות לשמור בינות למור	כי מר וכפור בהם פור
מוסר אתו בית חפירתו	אכן בלהו יהיה מור
צור כס גדלו יוס הנחילו	שח על כסאו לא ישב זר.

(*) צכ"ח: משלות, וקרוב צעני כי מעתיק בלחופו כי נמלח לפעמים חרוז משולש צבית ח' כמו צבית רביעי ושצני, שנה המלה למען ישלם גם פה המחר.

(**) המלה מעושעתה צכ"י והר"ר שד"ל השלימה לחיבת מ"כ ר' ואלוי גם פה השלימה את המוסר הכונה לשלם המחר, ול"כ יותר לכחצו משכיל פן מלד הענין הן מלד המערה אשר בון לו המחבר להשתמש במלילת המכלול כאשר הראה בהמשך דבריו.

והנה ידענו כי המצ"ע שר עוד בשנת תת"לח (ע"ש סי' קכ"ד דף 89), א"כ
 איך להחפלה אם שר לכבוד ר' יעקב בן אלעזר ונוטליו אשר נשא בשנת תת"לג.
 אך כוונתו אינו אחרת מניע ראש עלי לאמר: איך תגרע חכמת המצ"ע ותעשהו
 להחלל דברים איך חסד צם, הלא אחת צו חכום והוא ינאם למעלה, הכה
 עיניו ומלכות אם כחם יכחש? על זה אשייך: הנושט אשר על האיש ועל מעשיו
 יסרנו בני דורו בחייו חרוק ומהנושט אשר יחלנו עליו הנאים אחריו צמישור וצלי
 נושט פנים, יש אשר איננו האיש בחייו חכמתם ויש אשר אהבתם חכרע הכף
 לזכות ויש אשר יאכזרו לדבר דברי ומהלל לנעון יפות את ונליחותם דברי חן ונחות,
 וכבר ידעת כי בן דרך נושורכי ישמעאל, וגם נושורכי היחודים אשר גרו בחוכם
 הלכו דבריהם. אך צאננו לבי חוננו לי כי רוח ההחול מרשפת על פני חרזי
 רמ"צ ונחוק מודבר ומחך גרון מהלל, וסעד על זה כי השתמש צוליות הנושט
 כאלו יאמר: כלו לא איך צגוצה וגאון דבר האיש הזה הנהלל צונחת שקר!
 לענות דברי הנושט, "השכל מוקר" כתב הוא, "מוקר אתו", לענות, "שירים קסירים
 בזרחה" כתב, "קשר ונחפיר לנח קסיר", לענות מהללו, "הם צינות" ערך הוא
 ונאמר, "צינות לגמור", מול עורכו את, "איש משיכל ללכות קר" קרא הוא צם
 כל המושט כי קוד חכמה נגזר לנעון, "יקור ללכות" וכל, "איש משיכל" יחאזר
 עז, לענות חוננו כי, "לא יקרב איש זר" שם הוא צפי האל הנושט כי, "על כסאו
 לא ישב זר". כל איש דעת יורה כי לא צנקה נפל זה רק הוא כנחלק לקח את
 דבריו ועוד הוסיף עליהם ואינם כ"א דברי לעג וקלס צנעטה כבוד, וכבר אמרו
 כל המוסיף גורע. יהי נה! צדור הדבר אללי כי ר' יעקב בן אלעזר המדקדק
 מחבר ס' השלם הוא מושרר הנושלים אשר נמלאו צכ"י מניינן הוא אשר זכרו
 רמ"צ צשייריו הוא מי קציצ לשנת תת"לג. *

והנה אחריו אשר ראינו את חוקף כל הספרים אשר הגה צהם ר' דוד וינאל
 צהם כל חלותו נפן לא אליו ונראה את מעשי ידיו. ותהי ראשית מלאכתו ספרו
 המכלול אשר חלקו הראשון הוא חלק הדקדוק ונקרא צפי כל צפרט צם
 מכלול, וחלקו השני הוא חלק הענין והוא ספרו הש"ס. והיי אחריו כלותו
 הספרים האלה וישאל וננונו משיכל אחד מניינאל מתלמידי אציו לסרם את ס'

(*) כ' קוסר כ"י ספרי הדקדוק אשר צר"י חיוג והוא מי צקוטנטינא ש' ד"ס (ול' כי הוא ר'
 יעקב רומאן) צוצנון הספרים אשר חננו המדקדקים צדקדוק ה' העציר וכו' (ע' ונאלף
 ח"א דף 337 וח"צ דף 595) ח"ל: ר' יעקב בן אלעזר חנר ספרי דקדוק ר' צ' יס
 ומהם קשר השלם ע"כ וצדאי לא ראה את צנוו כ"א בספרי הרד"ק וספם מלות החכם:
 אל חוקף על דבריו סן יוכיח בן ונכונת (משלי ל' ו') וכן לא צל לו כ"א מדברי הרד"ק
 מחאמר: ר' שמואל בן צננחת המדקדק חנר ספרים רבים צדקדוק.

דברי הימים ולא ראש לא' וכן המפרשים אשר השתדל בפירושו רק מלא
פירושים הולכים דרך הדגש כדבר ולא ידע שם ומחזיקים (וכפי הל' הוא הפי'
המיוחס לרש"י והוא כפי השערת החוקרים הקדומה לחלומידי רב סעדיה הגרמני)
ויחל דוד לפתח את הב' וזה החלו צפי' הכתובים. אחריו פ' ס' תהלים
(ראש שם ע"ח ט') ואחריו (ע' פ' לירמיה' י"ז י"ג) פ' ס' כל הנביאים
הראשונים והאחרונים אחד וזה לא נעדר. וכבר נדפסו כל הפירושים
האלה הרבה פעמים, ובזמננו בשנת תר"צ נדפס צפונקסבורג פירושו על ס'
צדאשית ומסר שם הביאור על ה"א פסוקים הראשונים כי לא נמלא אז העלה
הראשון נכ"י פאריס אשר הדפיסוהו ומתורו והר"ר רפאל קירכהיים רנה
לשלימו מחזק ס' וכלל יופי ולא עלה צדו, ואחריו כלות הדפוס נמלא העלה הזה
והר"ר שניאור זקס צונחתו המחיה חלק צ' בעת החל לקצצו בדפוס וילא צקצרו.
אך גם צפוסו מסר נועץ כי לא נמלא עוד דבר בפירושו וכן מ"ט כ"ח והלכה, וכן
כתבו בשנת ת"ר צעלים הונצחים (אנגלען דף 112 וארבעה לבל דף 173)
כי מסר גם העלה האחרון והמוליד לאור לא הודיענו כזאת, גם לא שנוענו עד
כה כי נמלא אחריו כן. והסי' הזה היה כמו כן לפני ר"ש' ונלך צעל ס' וכלל
יופי, *) והדבר צדור כי הוא לרד"ק והציא את וכלולו ואת אביו ר' יוסף כדרכו.
והשגיאות רבו בדפוס פ' ס' צדאשית הזה אם נפאלת הודפים אם נפאלת הונצחיק
האחרון אם נפאלת קופר כ"י פאריס וכבר הודעתי צנאקוס אחר כי גם צווינכן
מלאהי כ"י כולל פ' ס' צדאשית הזה ונגיע רק עד סוף פ' וילא וכבר נמנתי עליו
למעלה בהערות ראשונה, והנה וולנד וכלולו לא הציא הר"דק צס' צדאשית פירוש
מפירושו גם לכיפך לא זכר בפירושו לספרים אחרים את הפי' ההוא לתורה או
לס' צדאשית ע"צ לא ידענו ווי קדם לנוי, אך נראה הדברים כי ציאר ס' צדאשית
צקוף יניו אחרי כלותו שאר פירושו והוא נעטי פעמים, האחד כי דרכו היתה
לעלות צקדס והכל ככתובים ועלה אס"פ לנביאים ואחרים נגש אל ס' חורח נושה,
והצ' כי כל לא כלם בפירושו הזה את אשר יום לעשות כי רק את שנוע ס'
צדאשית שנוענו ומן הפי' אשר לארצעה ספרי החורה האחרונים חין איש דובר
אלינו, והדבר רחוק כי אחרי אשר כלם לפתח את ס' צדאשית קצץ את ידו ונשא
ספרי החורה וידלג אל ספרי הנצואה, ואם תאמר חין זה כי אם הוא פירש כל
החורה והסי' ההוא על ד' ספרים נאצד ורק הפי' על ס' צדאשית נשא, גם

*) כפי עדות רל"ד (ארכיון 1849 לבל 52 דף 825) מוצא פי' הר"דק לצדאשית ח' כ"י
בס מלאה ר' נקיס צב נושה ומתקבלים בפירושו על החורה הנקרא בשם ס' הנקיס, אך
צלי ספק כחפף להחבר או למעתיק שם האב בשם הבן, כי הפי' המוצא שם הוא לר' יוסף
קיומי, ור' נקיס מלאו בחזק ספרי הכותבן בפירושו ונדפסו.

לזה לא יורה הנושכיל כי הלל ספרי הכד"ק חצנים היו צעירי הסופרים ואם היה צעירים הפי' על כל החורה הכל היו כלים אחריו להעתיקו ולא היו נוספים צם' בראשית והניחו השאר, אין זה רק כי לא נמלא יותר והיה צעירים גם החלק ההוא כשצר כלי ולא השגיחו גם עליו ויועטו הנעתיקים, והכ"ד היה צפוף ימיו כאשר הגיש אל פירושו הזה ויצאו ימיו הכבד והצלחה ימיו הנשלכת וימרכו את סיו וחשבת הנושכיל.

כתב הכ"ר שלמה י' וולך צפוף ספרו וכלל יופי וז"ל: בארצנו ספרי החורה וכן צמחם ונולדו וכן צפרי משלי ואיוז ודניאל ועזרא לא מלאחי פירושי הכד"ק . . . ובצר שנעתי צאיה ונקום מנלל פירוש הספרים ההם להכ"ד ודעתי עליהם ואני עמיד להעריך על כל מה שיצא שם ע"כ, ולא ידענו אם שמוע שול הגיע אל חצי הכ"ר י' וולך אם דבר אמת הגידו לו, ולא נשמוע עוד דבר ומנו אם ראה פירושים אחרים לכד"ק אחריו כן. אך כשלשים שנה אחריו קם הכ"ר יצחק צן שלמה יענץ ויחל לפסח את הכתובים וקרא את הפי' ההוא הכולל צם חורח חסד והפי' לאיוז צם יראת שדי, ובהקדמתו הכוללת ב' כי צפירושו לאיוז היו לפניו גם פירושי הכ"ר משה והכ"ר דוד קאמי, אשר עדיין אינם דפוסים" וכו' ונציא צחוק פירושו לכרז את פי' הכד"ק על שמו וכן רוח הכד"ק דבר צו ומלחו על לשונו, גם רושמי הספרים העידו כי נמלא הפי' ההוא על איוז לכד"ק צחוק כתבי יד פאריס. וראוי היה הפי' ההוא להעלותו על מוצנח הדפוס. — וכבר פי' הכ"ר דוד ישיה ס' משלי צפפרו קצ ונקי וצפירושו לא זכר צם שום מופתם אך בהקדמתו כתב כי יסוד מוסד לפירושו ג"כ, אדוני הדקדוק ומפרכי הנוקרה החכם ר' יוסף ור' דוד צו אשר עליהם יאמר ע"ד מלילת השיר אם אין קנח אין חורה" ו' מדגדיו כי הציא בהקדמתו הזאת רק נמצאים אשר כתבו פי' מיוחד למשלי. הן הציא גם הכד"צ צחוקם ולא ידענו לו פי' למשלי, אך אולי כבר נפל הכ"ר דוד ישיה צרעת הטעות ליחס פי' ר' משה קאמי (אשר לא זכר אותו) אל הכד"צ כאשר צירכו כבר הטעות היטבה הזאת צאאמרנו על רמ"ק. א"כ כפי הכי' היה פי' רמ"ק למשלי לעיני רמ"ד ישיה, בכל זאת אין להחליט הדברים ואולי השתמש רק צפריו וצפריהם האחרים ועליהם ראו ולא על פי' מיוחד למשלי. אך כפי די רומי (נפ' 1243) נמלא ס' משלי עם פי' רא"צ (צלי ספק גם הוא פי' רמ"ק) ורמ"צ ועוד פי' על ה' הפסוקים הראשונים על שם הכד"ק והוא כתוב צענח כל"ה. — ויוחק מירצרוס הנוצרי הו"ל לאור צענח סכ"ג מלילת רוח עם פי' קלר אשר ייחסו לפי דגדיו צכ"י לכד"ק ואני לא ראיתי. ונלמד אלה הספרים מצד הכד"ק עוד ס' עט סופר והוא כשמו ספר כולל הכללים הנריכים לקופר צכתיצח ס"ח ולא נדפס עד הנה ורמ"ד

הדפוס את ההקדמה ומהוך כ"י צונכט אריענט נשנת 1847 (לנל. 28 דף 442
והצא), ווי יתן וימלקו אותו צדיקים! ובס' ונחמנו טובה נולד ויכוח לרד"ק
(מן דף י"ג א' עד י"ח ב'), אך הליקוטים האלה אשר צלי קדריס חין ונעיד
עליהם כי ונעשה ידי לרד"ק הנה (* וידוע הוא כי התשובות לנוול ריס
אשר נולדו בסוף ס' הנלחון על שמו לקוחות הנה ומפיושו לתהלים. — עוד
הזכיר די דוקי ס' אבות לרד"ק הנדפס צהוך סדר חפלה דפוס ערין
שנת רפ"ה, זכור אני כי רחמי את הסדור הזה היקר ואלד, אך לא שמתי עיני
עלין כדאוי כי צין לילך היה אלני. **)

עד הנה זכרתי את שנות הספרים אשר חזר הרד"ק, ועתה צווא נא אל
 הוכס לזנון גדע וזה נשפטים. דע נא כי שתי דרכים יש לחכמי הלשון, הדרכ
 האחת היא לדרוש אל כל פער ופער אל כל צנין ונשקל אל כל זר ויואל מן הכלל
 אל דגש ורפי נח ונע ונאל וחקר ואל כל אשר יונסר צעלי הנקרה, וצעלי הדרכ
 הריא יצדקן גדיוק צמוד הנוכחאות השונות לדעת איזה יכשר ונכון לשמוך עלייו.
 ובעשעויו הנולות וכוונתן ישאלו את פי ספרי הנצוה איך הנשך העניין יורה עליהן
 גם ישאלו את פי הקדמונים צעלי המכבוס והחלמוד והנפשרים הראשונים לדעת
 את פירושן וילכו צעקנות. לא יצו כללים ולא ייקדו צנינים מנרסח ומלכס לא
 יולאו סצרות רק ישענו על הנקובל אם גם צדוס צמינה יצדקו אוכל ממך
 הפסולת. זה דרך האנשים ההוגים והדורשים וכל היום וכל הלילה לא ישקטו
 ללמוד. וממך ספרים ונפסי סופרים וצענוול וציגיעה יציאו לחנוס מכל סינר. והדרכ

(*) חולי ראשית המאמר הוא לנדר' עד י"ד ע"א, ושם נחשלת הוספת המעתיק ש"ב ח"י העשיר והדל צלשלי וכו' ובסל הדברים שם ע"ב ח"ל רחמי ח"י העשיר לכתוב קלה וכו' ודף ע"ו סוף ע"א ונציח כדברים הכתובים למעלה י"ג צ' (והם לדעתי לנדר' ח"ל חוליס וס' למד וכו'. ואלו גם סוף המאמר וכן השוה למינים האחרים כי חוליס וכו' (י"ה ח') עד סוף הוא לנדר' ובכך נחקר הענין ההוא לפני דף ע"א ח"י, ופירושו על דברו ה' חוליס (ה' ח' ב') הוא ומכאן עם פירושו שם, ועוד שם ח"ל: ושאל השוה השוה חוליס בשם ה' ע"ב והוא ס' הדבר לחזיו ר' יוסף קאמי. ודע עוד כי הדל' ש'עלי' היא לנח מהחכם לערבים, וז' כי הוה לפני' העתקה שרונ'לאלים להנ' כי לא נחלל כן לא גריוניווק ולא צולגאשח.

(**) הסופר אשר הזכרתי למעלה ב'צדקת הספרים' כי ד"ר חנן ב"ר ש' הנהיג את הנהגה זו, ואין לשמוע על הצדו, וכן כ' כי י"י קומי ואין חנן ספרים ר"ס צדקת השון ומכללם ספר האמונים, כל השומע יתקן לו. וי"א כרמולי: כ' (אנאטלן 1839 דק 156) בשם ר' אליהו קריקס בשם ר' חנן ספר' כי חנן חנן' הנהיג את הנהגה זו. והקדים ש' הפאליס, ואין חנן צדקת האמונים, ואולי כיחיו אל הידוע נגד הסוללים.

השנית ידרכו זה האשים אשר רוח כציר אונרי פיהם צעלי הגיון ופילוסופיה
 ומלכס יוליו וולים יניחו יקירות כלשך יוליאוס וכללי חכמות הנפש והדבור
 צאמס כי רוח האדם היא הנודצרת ונתוך הלשון ומכמות הנפש מוטצעת היא צחוך
 כל הלשונות ומתחזה צחן, ונני אשר ירלה להצין הלשונות יגדור גדרים ויחוק
 חוקים כאשר יניחם צעל ההגיון יניח הזריות ואל יפנה אל היואלים, וכל הדורש
 רק אל הפרטים הוא צעיניהם שוגה ופתי ויגיעתו יגיעת צער ודוח חין נקדצו.
 ובהוראת הנולות יאונרו כי יש לחקור אחרי הוראה כללית אשר מוננה יפתעצו כל
 ההוראות הפרטיות הנוולאות וגם אשר לא נוולאו צבתוצים, גם ישתדלו לפרש וון
 ההוראה הכללית הזאת צכל ונקום ונקום כפי העולה על רוחם. ויש דעה שלישית
 חך לא נודעה לקדמונים והוא כי האונס הנפש היא הנוולידה הלשון וכל מלה
 ונולה וכל מואמר וקשר ענין ילידי הרעיון הם כדמותו וכללנו, עם כל זה לכל עם
 ועם יש רוח פרטי והשגת עם שונה והשגת עם אחר והיא הושגה גם את
 הרעיונות ומצביצן מלבושים שונים. יש עם אשר רוחו תלכז ויראה כל דבר
 ונתנועע חנויד ויש אשר רוחו צהשקט ויראה הדברים נמים צנוקוונס, יש אשר
 יגצרו צו החושים הנראה לעין והנשנוע לצחן חנויד על שפתם ואם יתפלו לדבר
 על דבר נשגב לנועלה וון המושים אז ילערכו לצחור מואמר אשר כוננה הראשונה
 דבר חושי וישלילוהו אל כונה עמוקה ומונו, ויש עם אשר חגצר צו הנפש השכלית
 ויש לו מלות וואלנרים אשר מורים צבונתם הראשונה על דברים שכליים, יש עם
 אשר רוחו תקיף רעיונים הרבה צימד ויקשרם עד כי יהיו לאחד וכל פרט ופרט
 יהיה לנחת הדבק אל הקדר הכללי, וכן יהיה קדור שפתם, מואמר גדול כולל
 הרבה מואמרים קטנים חים אחו צרעוהו עד כי ידבקו אחד אל אחד ויהיו חנוים,
 ויש עם אשר רוחו תחתם הרעיונים וכל אחד ואחד עומד לצדו ואין הקשר ציניהם
 חנוץ, וכן לשונם צפיהם כל מואמר ומומר גל צפני עלנו. גם חנועם לצחן עם
 אחד הרבה אשר יונאם צה עם אחר, ויש אחיות אשר יקל על עם אחד להוילאם
 ונתוך שפתו ויכד על שפת עם אחר, והרבה חכונות כאלה לא ישו צחן העונים
 והאלמות וכן הכה יסודי הלשון הפרטית. על כן יש לחוקר האנוחי לקצץ ולחסוך
 כל אשר נוולא ונתכונת הלשון ויסצר יחד כל הפרטים כן הכנכים תחת הכלל כן
 היואלים ונגדרו לנעץ יצין את רוח הלשון ואת רוח העם אשר נודצרת צה, ולא
 ילא ידי חובתו אם ידע את רוח האדם הכללית ונשפיעה וסקיה, כי לא נוולא
 לשון לכל עין האדם כ"א לכל עם ועם לשון מיוחדת כי רוח הנפש הקיה צעם
 צאופני הלשונות השונות. גם יש הוראה ראשונה לנולות חך פעם היא נמצאת ורק
 קעפיה ילאו על פני חוץ גם מושאלת היא על דרכים שונים כפי מולד והצעת
 העם, כפי חכונתו ודרכו להשליצ רעיוניו ולהוילאם, כפי קיריותו אשר עצרו עליו
 וכדומה. על כן שתי הדרכים אשר דרכו צה חכמי הלשון הראשונים שתיכן חיון

ונקפיות, והחוקר האנושי ידריך בשתייהן יחד ועונן יחבר המקרה על תלויות
הלשון הפרטית ועל רוח העם המדקדק עליה. והנה המדקדקים הראשונים לא
סברו ונתנו הראשון ודרכו כאשר ונאלו ואת היותר הניחו, ויהי כאשר רצתה חכמת
הפילוסופיה בספרד צוהה השווייט והתשיעית לאלף החמישי, גם חכמי הלשון
שמו את עטרתה על ראשה, כן עשו חכמי ספרד ועתה החל ר' יונה בן גנאח
ליכתב בספרם הסכומה החדש, אך לא סברו מלדורש בכל אופני שמוש הלשון. וזני
קונטי לא מונקור רוחם שאלו ולא חתרו אל עומקי פילוסופיה ולא הצבילו לגדור
גדרים על פי חכמת ההגיון כ"א למדו מהצאים לפניהם וילכו צונקלה הנכונה
לחקור אל כל פרט ופרט ויקחו להם גם הכללים הפשוטים אשר צאו עליהם עדים
רבים והאנושיים. זה דרך הרב דוד קונטי אשר הניח לנו דרכה ונאלח את חכמיו
בכל המגלה בספרי המסרה וזנה בניי הפעלים ושקל ונשקלי השמות וספר
ווננה כל הנולות והודיע כל הזר והכריע על פי ספרים מדויקים וקופרים נאונים
קדר את הכל זה אצל זה, אך לא טרח ויגע לנולח סוגים ונינים זה על ראש
זה. גם חזר כל המורלות המגוללות ונחששו אחרי הענין הכולל אותן לא מלבו
הולילו כי אם כתב כאשר נולח. וציונו קם הרמ"צ ויכזש את הכל תחת רגלי
הפילוסופיה וידבר על כל הנולות כאלו ילדי חכמת הנפש וזה שאחר הטבע הזה
ויאמר כי שיער הפירוש לא נעלה וכי יש לפרש כל ונאמר ומליה על פי רוח
הפילוסופיה המוצאת עליו, ויקונו גם אחרי צעלי הלשון הולכים בעקבותיו וישינו
את חכמת ההגיון למושלח על חכמת הלשון על פיה תלח ועל פיה תצא ולתשנועמה
תקור, ויצו צעיהם לדורש אחרי הפרטים ויצנו דיק וסוללה ויגדור גדרים ובלשון
גבוהה ידברו וידרכו על ענין הצנינים ועל טעמים ועל המורלות הפנימיות אשר
לנולות ויקטירו גם את חכמת דוד ויאמרו אין לו חלק בהגיון ולא נחלה בחכמת
הנפש. כה רבו עליו הר"ר יוסף כספי בספרו שרשות כסף ור' יצחק בן משה
הלוי הוא הר"ר פרושיט דוכאן בספרו ונעשה אסוד ואחרים. ואנחנו דרך
הנוסח נלך ונאמר כי צוהת ר' דוד קונטי לא צדא חדשות עלי ארץ גם לא נולח
כללים בלתי גודעים עד ינויו ולא העניק לרדת עד מוקדי הלשון ולא גלה לנו
תעלומות רוח העצריים המוסקת על פני הלשון והמולידה בקרצם, גם לא קדר
את הכללים והמורלות באופן כי נגלו לנו דרכיה ונולאכחה בקרצ העצריים, אך
הרטיב לדבר על כל אשר נולח ויאסף ויקצץ וכל הספרים ויוולו את כל הכלול
בספרי הקדמונים ונשכלו הפשוט ערך לפניהם שלחן מלא מאכלים קלים וערבים,
ויצאו כל הצאים אחרינו ונפתחו אכלו וניינו שחו וישנוחו לנוח על כל חכמי הלשון,
ועוד היום ינולח החוקר בספריו דברים מועילים לא ינולח בספר אחר כי כל
דבריו צדיק.

וצפירותיו נשען על הפשט והצא לרוב המרגומים והיו לפניו גם נוסחאות

שונות ונכונות (ראה לנשל בראשית ד' כ"ו ו' כ"ד ו' ט"ו ו' ט"ז ו' כ"ו) ומקר
 הרבה על טעם חגגום נביאים אם קר מפשט הכתוב וידע היטב דרכו להרחיק
 הנשמות (ראה לנשל שופטים ט' י"ג ו' י"ו ו' ט"ז ז' כ"ג ו' ירמיה' י"ד ח' זכריה'
 י"א ח') ובחגגום כתובים לא השתמש כ"א ונעט, גם נמלא בפקדיו כה וכה
 החגגום הירושלמי על החורה ולפעמים משונה משני הנוקטאות אשר צידדו.
 ולרוב הביא דעת החלמוד והנדרשים לאוהבי הדקש (כאשר יאמר בהקדמותו לס'
 יהושע) אך לא חדל לאמר כי זה הדקש רחוק או כותב הדקש טעה בפקוק ובעל
 הדקש שאמר וכו' לא דקדק, ואני חושב וזה הדקש מה הרכיב לזה, אם גם
 הוסיף לדבר צענוה: והם שאמרו ידעו מה שאמרו ודעתם רחבה מדעתו (ע'
 יהושע ג' ט' וד' י"א ו' י"ד ו' ה'. שופטים י"ו כ"א. ש"א ט' ו' ט' ו' י"ז
 כ"ג ו' כ"ה ל"ח. ש"צ ג' ה' וט"ו ו' ו"ז ל' ו' כ"ג ט"ו. מ"א ח' ט' ו' י"ט ו' י"ח
 ל"ז, מ"ג ג' י"ט. ירמיה' ט' י"ג. יחזקאל ד' ו'. דה"צ ט' ועוד) ולא השגיח
 לחת טעם לכל נולד ומקר (בראשית כ"ד ל"ט ו' כ"ה), ופי' להרבה כחיו וקרי
 כשני נוקטאות אשר נולאו לפנייהם אנשי כה"ג וכתבו שניהם צלי הכריע (בראשית
 י' ד' ו' הקדמה ליהושע וט"ז ט"ו כ"א וד"א ט' ז' וט"ז ד' כ"ה). והנה קם
 צינורו הרת"צם וכל פרזינלה נולאה תהלתו ולא חדל גם הוא מלקרב את הנסים
 ואח כל אשר לנעלה וכן הטעם אל ונהג העולם, גם רמז כה וכה אל דעות
 פילוסופיות ויפדש את נעשה בראשית והמרכבה על דרך נסחל, פירשו על
 המרכבה הוא צידדו בכוף יחזקאל ופי' על נעשה בראשית אשר רמז עליו הרבה
 בפשטיו עודנו בכתובים, והוא שאוב מנזירות המכונים אשר לפניו הלא המה
 הרא"צ והרת"צם כאשר העיד ר' חיים בן ישראל (הכותב קצב לשנת ל' לאלף
 הששי) בפקדו בן עדן כ"י פ"ט וז"ל: לשון החכם אכן עזרא בבור הנהרות חינו
 נופל מונו חסילו ונלה אחת על הנשל שזכר רד"ק ז"ל אע"פ שיראה שכלל ככל
 פירושי אותה הפרשה צעקנות רמזי החכם השכלי הנו"ע"כ. ועל פקודת הכה"צם
 עשה את מנחם השם לצדקה למנחם חלום וכן פי' נעשה העקדה על פיו
 והכולל שראה יעקב והתאזקוה עם הנולד, והשתמש במנחם צעלי החלמוד כי
 לא ולי צמדבר על כי לא נשנה רוח לפוגות לאמר: אע"פ שמשנה מנהג העולם
 נקלח נקים וכו' לא יעשה בן צדק הנסים כי . . . היה עושה ע"י קצה מנהג
 העולם וכו', ולמ"א י"ז ו' אור כי לא ונת הנער כ"א נחעלך ושם כ"צ כ' על
 רוח השקר אשר פתח את אחאז ע"י הנביאים, ומ"צ ז' ח' על דעת המוננו גם
 חכמיו כי אליה הכניסו האל צג"ע בגופו והוא נאמן יונאן צוה, וישעי' ו' ז' על
 השרפים ובקדוה ליחזקאל כי ונחלת הנצחיה הם צריחות נצחיות לשעתן
 וכדומה הרבה.

הנה לא ידענו היטב את השנה אשר חזר צה כ' דוד קשר ונפקדיו, אך

זאת ידענו כי את פירושו לנציאים וגם לספר צראשית חצר אחרי שנת תתקס"ה
 כי היא השנה אשר העתיק זה ר' שמואל אבן חצון את ס' העזרה לרמב"ם
 וע"י העתקה הזאת נתפשטו הספר צערי כרובילנה וגם הרד"ק לא ידע ומונו זולתי
 ע"י העתקה אחרת ר' שמואל וכו' ונניח את הספר לרוב צפירושים המוכרים.
 וכבר נשנת תתקל"ג צהאל הרעש על ספרי הרמב"ם נתפשטו פירושי הרד"ק גם
 בספר ויתקבץ אלפכאר על פירוש הנסחר למרכזה.

ודוד זקן בא ציונים ויונת שמואל אחרת, גם חכמי לוניל נחזיקי הרמב"ם
 הלכו אל בית עולונס ויקס דוד אחר אשר לא ידעו את משה ויקומו ציונים חכמים
 ונחמתי ריב ונודון נגדו וגדד ספריו. לא ארצה לספר את דבר המריצה הזאת
 אשר היתה בשנת תתקל"ג אשר אז יחלק העם, ומלי העם הלך אחרי הנשטיים
 וסליו חגר חרצ להלם צעד רציו משה וספריו. וגם החולקים על משה ועל
 תורתו לא על דעה אחת נוסדה ונחלקתם כי אם גם הם נצדלו לשני נחמות,
 הנוסחה האחד הם גזרי התלמוד וסלטי הדעת וצראשם האיש הנצטיר את הצערה
 צפירובילנה הוא הר"ר שלמה בן אברהם ומונטיפיילר ותלמידו ר' יונה בן אברהם
 איש גירונא ויהי אה"כ לראש צולידולא הוא ר' יונה הנקרא בשם המסיד ונודע
 לתהלה בין הפוסקים, ועמו ר' דוד בן שאול. האנשים האלה לא קרו ונחית
 ההרגל ויקמו כל דבר כפי פשוטו ויחשבו לכבד את ה' ולנשא צהאונים לכל הננוע
 ובהעלות נס על נס וגם צחוק נס וייקר צעייניהם כל דבר ההגדה וכל מדרש עד
 כי יחשבו כל הנוולא דבר אגדה נפשטו וכל הנמאין להאמין בנפלאות זרות
 וגזוואות לנאין ואפיקורוס, וזה הדבר אשר רבו על הרמב"ם וינכרוהו על כי
 בספרו הנודע לא הלך אחרי הנחשים ולא הזכיר את כל גשומות עה"צ ותה"נ לא
 יין הנשומר צענציו ולא כלי נילת וגלוקקאות הנונמות מן הארץ וכדומה, ועל כי
 שם ליקוד כי הקצ"ם אינו גוף ולא כח צנוף, והם יאמרו כי בהגשמה איננה כפירה
 וכי גם לנציאים נראה נראה דמות גשומי. וספר העזרה לא הבינו ונצוה היה
 צעייניהם כי לא ישימו לב על דברים דקים כאלה, רק טעמי המלות וצפרט על
 הקצנות היו לזר צעייניהם. אך לא כל החולקים על הרמב"ם היו צעלי הנחמה
 הזה, והנה נוסחה שני נצב גם הוא לקראת הר"ם והם ונקלת חכמי ספר צעלי
 נודע ורחוקים הם ונחלי הנחמה הראשון אם גם תנוכו ציונים, וצראשם ר' מאיר
 בן עודדוס הלוי ור' יהודה בן אלפכאר הכופא, והאיש האחרון הזה הכי נכבד
 הוא, האונס כי דבריו צנוצה ורעש ולפידים נפיו יתלכו, אך דעותיו ענוק וכו' ו
 ירד עד יקוד דעות הרמב"ם וע"כ החמיק ונהן אף כי כבד יכבד את האיש הגדול
 אשר על שפתיו נולא. לא צהגשמה יחזיק ולא לכל קשורי הנשים הזקנות ואמין גם
 לא הנק אמונות זרות הוללות נפיו דרשות ואגדות, אך המוננו על כי צחקה
 ינוד הרמב"ם דעת הפילוסופים עם אמונת החורס והתלמוד, כי שרשי הפילוסופיה

היונית להרחיק כל אור ונופת ולהאמין רק בפעולות הטבע, והשכר הנספח הוא
 צעיני בעליה התאחדות הנפש עם השכל הפועל והדרך אשר תקנה זה השכר ההוא
 היא השלמות הנפשית במכוונות ובלמודיות לא צעשיית הנולות. ע"כ סרה אמו במחזיקי
 נון ולנה צעד הרע"ס, ואם למד זכות על הנוחזר, במיונה ובספק קלף ירה את
 חיליו נגד הלוונדים בקפרי. ובעלי צרית הרע"ס חלי אגשי פרוצנילה צוחקס
 בחלשי דעת בני ארנס, לא ידעו להשיע היעצ דצר אל החכונים האלה אשר בקפרי,
 לא ידעו להכריע בין שני ההפכים גם לא יכדו אל עונקי דצרי הרע"ס כאשר
 עשו הנוחנגדים אגשי קפרי. והנה כל איש לדרכו פנה, הנוקנאים צעי פרוצנילה
 ורצני לרפת אשר נפתו אחרים המריוו וקללו את הנוחזיקים בקפרי רצנו ונשם
 גם המריוו, "כל המפרש דצרי רצותיו והגדוהים שלא כדצרי רש"י ז"ל" כאשר
 ראיתי באגרת כ"י ר' שמואל צר אצרהם אל רצני לרפת על דצר ק' המדע והמורה
 (הוא אגרת ר' שמואל צר אצרהם אשר הציא הר"ר יעקב חניצ צעל עין יעקב
 סוף דרכות*) וילשינו את ההוגים בקפרי הרע"ס אל כוונרי הוולרים עד כי דנו
 את הקפריים לשרפה כאשר המונאר על זה הכד"ק באגרתו לר' יהודה צן אלפכאר
 הידועה וכאשר העיד גם על זה ר' שמואל צר אצרהם המזכר באגרתו וז"ל: ונה
 נאמר עוד לאדונינו והנה אונה נעשתה התועבה הזאת ונשרתי ה', כקות דועה
 את מוצח ה', כי החלל שם שמים צפרהסיא, ונתיק שם ע"י לפני הגוים ולמניהם
 עזרוהו וכריה, כהגלות נגלות יקודי הקפריים האלה צמוזותיהם, אף כי בהשפעת
 לעיניהם צערכאות שלהם, וניי אלה לעשות ככה ונדצרי שקר שעה, וניי ונה

(*) האגדה ההיא נכונה היא למאור ונעשה ידי איש צהור כאשר יעיד על עצמו, וענינה להגן צעד
 דעת הרע"ס צועד על דצר המונג הגשמיית צאל ועל דצר המונח צהא"מ, וגם על ק' המורה
 אשר יקראו, "קשר החתום" ידבר ונשרט על טעמי המלות קרצנות וקטרת, ובכלל דצרי
 יאמר עוד: ונה שבה עוד בקשר הזה בהשפחה אצר החת אצר מ"ו לא תהא כוחה
 צישראל שלא להכחיש ההלכה הוא וידבר שכבר הכח רצנו הגדול ז"ל צהנורו שמה שבהו
 צהור עין החת עין וכאשר יתן מוס צדקס מפי השמועה למדו שהיא להשלטון, וגם צק'
 הזה כ' מ"מ שכן אנו דנין אף בי אונר שיש לו בהלכה זו קצרה נכונה, עם קיום הקצנה
 שהיא אונה ואמונה ע"כ וידבר על עשרה התאבקות יעקב עם הוולח למחאה כנאחי ועל
 אחק בלגם ועל השדים וכן על דצרי השדים וצטולם, לא דצר הקשר הזה
 וצטולם, והנה זאת הקרונה קן היא רצותיו ואחם שמועה כי מולא צק' מנה"ר מונה ומדוקיק
 וניי המעתיק אשר צוקוס צעול השדים הגיה צעול החלק, חשני שמואל זה המפריס
 המוגהים אשר בלשון ערב צין מ"ן לו"ן [אל"ה ר"ל בן הוא צל' ערבי שדים וגו' הוא צלשון
 ערבי חלק] חשני שמועה זו לו למחאים העין ע"כ ומוקיף לדבר על נלחיות העולם ועל
 ההגיות דגמקאות וכלי מילח כי הן רק משלים ונה יזכיר הנוארה אשר אצרו רצני לרפת
 כל המפרש וכו' כאשר כתבתי למעלה, ונח"כ הנוארה על אגשי פרוצנילה המלשיים
 אזהרי הרע"ס אשר מזכירה עוד. — וראיתי עוד מכתב כ"י מהלל את הצהור ר' אצרהם
 אשר עזרנו רך בשנים ונולא דעת ה', ולא חזר עליו שם כוחנו.

ועם, לתת תהלה אלהינו אשר הם לפנינו לא לפני גוים לפסילים, ודיננו אשר
ראוי אל הנוקם אשר נקח ה' צבאיה גדולה להיות צו אויביו פלילים, העל
זאת רצוננו תחלוק נפשכם וכו' ע"כ. גם ר' יהודה ור' אברהם הלויים בני
מקדלי צבתם כ"י אל קבלות קשטיליא וארגון גורם וליאון התלוננו על זה באימרו
וז"ל: ויתלקטו כל חים סורר ונורה, וינקרו ספר הנדע והנורה, ציד הכוונתים,
וגדולי הגלמים והלעזרים, וידצרו באזניהם, אונור להם, למה זה תיגעו נפשכם,
להכסיק עד קלוי ארץ וים רחוקים נדודכם, ולרדוף את הכופרים בחורחכם,
ולצער הרע ונקצכם, הלא גם צנו ספרים, ספרי נויים וכושרים, צשם מדע
ונורה יקראו, ידיהם דויים ונלאו, ועליהם הנורה הזאת לשוננו ונוכחול, ככם
כמונו כנוכס (?), קונו לאו עליהם וככלי ריק הליגוס, ורדפו ונכר אחריהם כי
תשיגוס, צערו אש צנושצותם, לא תשוצו עד כלותם. כי הכצו להם ואלד ונחנות,
והקיסו לפזר ולשלות ונות, לכלם נחמו חליפות ונגדנות, עד אשר עורו עיניהם,
לצפתם ולצפת פניהם, וצעון הדור השלימו ונחלי ה' זרון לצם וכחשם, והללו
רשעים על תלות נפשם, היום הכול קצעריו עליהם, יום ונחמה ועל זרעם
אחריהם, ויתר התלולים, ונוספר הגלולים, אשר עשו צפרי הקדש, הלא הנה
כחוצים צנוה ספרים שלוחים בכל קבל הקדש, בכל זאת לא שז אשם, ויעו עוד
זעפם וקלפם, ותשצו ונחשצות עול וחונם, לתת נדיצי עם הנחמיים צ' ונחמה
עצדו לנורונו, ויצעקו עליהם, לפני שופטיהם ושופטיהם, על לא עול צפיהם,
ולא נחמה צפיהם, לצ הותל הטם ורוח שקר נחשם, שנו צאולתם וככלב שנו
על קישם, ויצאול אל הלעזרים, וגדולי הכוונתים, צוכים ונחשקים, ונחם הדורשים,
עוצדי האוצות והלעזים, לעשות צפרי הקדש הנשחרים שפעים, ונחמותם הצעירו
צערה, הגדילו הנדורה, ויקמו את לשון הזהב והאדרכת, שני נוחות הצרית לכצוד
ולתפארת, ונחמה שצרון שצרום לעיניהם, וישרפו כעת לפניהם, ויערכו עם
נדיצי עם ונערכה וול ונערכה וכו' ע"כ. ויתר אף אזהצו החכמה ונוכצדי הכונצ"ם
ויחרינו גם הנה את האנשים אשר קול נאלות צפיהם עד אשר ישוצו נדרכם
הרעם, ויען כי ראו כי יד רצני לרפת היתה עם צעלי ונחלקותם וישלחו גם הנה
שלוחים לקפצד צבשענם על אהבתם לחכמה וכי יהיו ונון וקתרה לתפארת ארנם
יליד ציתם הוא הכונצ"ם. וראש השלוחים היה הכד"ק, ונחשצתו אל הכונצ"ם לא
ונעורו יוני הזקנה אשר הגיע עדיהם ולא ירא נחמי כוצד הדך וקבל צעניו העוול
והטורח אשר יסוצצו. ויהי צצואו לקפצד וילך ונעיר אל עיר ונחשי הקבלות
המזיקן צידו ויחרינו גם הנה את מנחשי הדעת עד כי הטיחו, ויהי צציהו צדך
ויחלה ולא יכול לקבל את פני הכופל ר' יהודה צן אלפלאר ויכחצו אליו אגרת
ונחמה מן וענוה לננון יעזור גם הוא צידו וילוח אל הנקנאים צעד כצוד הכונצ"ם.
אך תקוחו לשוא היתה כי ר' יהודה הזה המזיק עם לוחמיו אס גם לא נחשעו,

וצנוהו אשו לא נשא פני חכם וזקן הכד"ק ויכהו בשוע לשונו והחל יתהל צו צאגרח
 ונלסח לעג וקלס וישמוך עליו צו ונורכות, אך צחוך אגרוחיו חחר גם צגנזי
 הכנוצ"ס ויגל צשכל נפלא חח הכחירות אשר תללנה נוחוך דעותיו, ויהודה הכלה
 כי צנר צאחיו וכי עשיר הוא צדעת ע"כ ענה עזות, אך לדוד היחזון כי צנוקוס
 גדולתו שס ענותו וצדצרי חן השיצ לקול רגז, ויהודה עוד לא שככה חנותו חס גם
 אש הכעס דוונה מעט. ויחר גם לחכמים אחרים על כי התכצד יהודה צקלון
 הכד"ק וגם אוכיז אלפכאר העתירו צעדו ויאמרו כי לא נכון לעשות כן לחקך חיש
 גדול וכנצד חס גם הנה סרו ונדעות הכד"ק. ככה כתב הנשיא ר' ושלס צן
 קלונינוס צן טודרוס והוא ונצלי צריח אלפכאר והולך צנחיו וונגשאר לוועלה
 אך עם כל זה מורכחו על חלונותיו ועל אשו הגדולה נגד חנשי סרונילה ונגד
 הכד"ק, ו"ל צאגרח כ"י: ופליאה דעת וננני נשגבה, על הסערתך הטובה, ועל
 ענותך הגדולה והרצנה, לחקך גוי לדיק שונר חנונים, מוסדי הארך האיתנים,
 ואס החכם הגדול ר' דוד קנחני י"ל מעל צמעלחך מעל, צונצטל או צונפעל, לדיק
 ונה פעל, כי צאנשים אשר עם החכם הגדול ר' שלמה נר"ו חולקים, ינלחו צקרצס
 חנשים לדיקים, חנשים חכמים וננוים וידועים, וקראת להם וצני סריני עונך
 ונרעים, חלילה לך ונעשות כדנר הזה, להיות חלונדי חכמים ונזה, להנחית צרות
 שפתך לדיק עם רשע, צלי עון ואשמה ורשע, ולא נטה לנס אחרי ספר המורה,
 כאשר רוס ונורוס יערה, חח האלהים הנם ירלים וצחורחו יחזיקו, והכשיעו חח
 הכשע וחח הלדיק ילדיקו, . . . ועל ענין החכם הגדול ר' דוד י"ל צאחי
 לחלות סניך, חס מלחמי חן צעיניך, להעציר אשונתו, וחמול על סיצתו, וחל
 חחל חורחו, והסר ונעליו חלונחך, וכלה ונדצרותיך, וחחנהג צונדת ענותך, וקוס
 ונכסא דין אשר זה כונה יצנת, ונחחו נל ונספקך אשר כחצת, לוועני חעשה
 ולננען הדרכ וכוך, ולננען ונללון ידידיך. . . והאל ית' וית' אשר לו נחכנו
 עלילות, ועד אין חקר עושה גדולות, יטה כנכר אליך שלום אל יקר וננשלחך,
 חלל ישועתנו ועזרתנו סלה לכם יענוס, כרלון סה חכלתך לשון גדולתך * ושלס
 צר קלונינוס צר טודרוס כצ"ח. וישנע יהודה אל קול אוכצו ויצטיחכו כי לא יקל
 עוד צנצוד הכד"ק וצענוס יחרה השיצ וכה אונר צחוך דצריו צקן ונלילחו: סי נפסך
 מורי ורבי, חס אמור חלונר כחצני, לעלור שני ונלילחי ונחת רביני, חס יהיה
 סשנים האלה טל העצרי ונשם הערני, כי חס לפי דצריך, ולא יכנך עוד מוריך,

* פ' חני חסיה ספה וסלשון אשר חמיר יהנו צחלהתך ונצולתך, וכן יאמור הרמ"ה צחשונחו
 הקלרה כ"י על הנחת חכמי לוי"ל, חלמיצסם לשון כנודסם והדרכסם. — ודע כי כל
 האגרות חללה כ"י של ר' אברהם צר שמואל וכתב ונלל עליו ואגרה צני חסדחי ור' ושלס
 ור"י אלפכאר וננני חלחי צחחחח הכ"ר צני היס חן עוז אשר העתיקם ונחוך כ"י
 אוקספורד, ולו נאחה חלה כי נחן לי רשיון להעתיק מנחוס הדצרים אשר כחצחים הנה.

וגם על אנשיו לא אכזיב אכפי, ולא אעשה חרון אפי, ואזכור לדוד את כל עונותי,
ועניתי ולא אענה עוד אותו, ואם את קנאתי עלה עשנה, אכנה בגשמי רגון
חרונה, ואשיב חרצי אל כדכה ע"כ.

ויעברו הימים ומוות הכלחמים שככה, ויהי דוד לנכ העצרים והעניים
בחכמת הלשון, רק הפילוסופים כספי ולמודי עורכו ספקות כנגדו כאשר הזכרתי
לנועלה ויקומו נגד אציהם, ותחת אשר הם נפשו צרכו להגן צעד אנשי הפילוסופיה
הם הרמזו דגלם עליו, ונשנה עז"ר קס כ' אלישע צר אצרהם צר ונתתיה ויהי
לנוגן דוד ויכנה כן את שם ספרו והוא יקר צדפוס ואני ראיתי העחק כ"י
ונונו, וגם הוא לא ידע אל עונק הדברים אשר רומזתי עליהם לנועלה. אך ונעשים
היו אשר רצו להסיר העטרה מעל ראש דוד וכל חכמי הדורות הושיצוהו על כסאו
ויהאנו יחי המלך דוד לעולם וחכמי העמים העחקו רוב ספריו ולא הכסידו כי
רוב חכמתם ונונו לנודו, ונתוך נחנה העצריים צלו צמספר הענויים כ"ש ו' מלך
אשר קצר דבריו וחת עליהם יסוד ספרו וכלל יופי והנדקק הגדול כ' אליהו
הלוי במסור האשכנזי אשר כתב צימקיו אל ס' המכלול והשכרשים. וספרי הכד"ק
עלו לנועלה ראש עד כי כמעט נשכחו ספרי הראשונים ונשכחו גם כה וכה קורות
הלשון העצרים את לא נוכלו צחוך ספריו, ורק צימקיו התחילו לעורר ישינים
ולתחיות שוכני עפר. אכן גם אכתבו נתקע כף עם כל ונכזי הכד"ק כי מלאכה
גדולה עשה צל ספריו וזכרו לא יסוף כל עוד יונללו דוכסי לשון עבר.

יום ז' כ"ו מרחשון תרי"ז לפ"ק
אברהם גייגר.

18.

Schreiben des Herrn Prof. S. D. Luzzatto an Herrn
Ignaz Blumenfeld in Wien.

לכבוד ידידי המשכיל המבון, ביש יצחק בלומענפעלד בריבא ושלוה עד העולם.

בשמחת לבב ראיתי זמירותך להוליא לאור מחצרת שנית מאלוהך, צחוך שנת
הראשונה השנים ומהרת לצוא, הלא זה סימן טוב ללשונו, שעדיין יש לה אהבים,
הקונים ספרים, וקוראים דברים, לצושת צויה, ולמדת מנאליה. יהי כן ה' עמך
לזכות את הדנים עד זקנה ושיבה, ואלוהך יונלל דברים עוצים וממדים,
לחעלה ישראל, ולכבוד המורה.

והגוי נותן לפיכך היום אחת ונתשבות דש"י ז"ל, אשר העתקתי ונתשבות
הגאונים כ"י אשר צידי, אשר ונתוכר העתקתי כנר עשר תשבות ונדסקו זכרם
חמד שציינו. והתשובה הזאת יקרה צייני ואלד, כי היא אספקלריאה ואלירה,
מתהלך לנו ונתוכר נפש דש"י ז"ל הטהורה, האות והשלום אלה, את הנחמים
הנכבדים כד, אבל לא הניח לאלד, להשחוש צמם כבודם, לגרום הקלה לאלד
אחר, ויראת כבוד הנחמים לא ונטלה צו כשהיה נושך מזה נזק ונזקם לחיים. וזה
יסע ענותו, שלא נעל עטרה לעלמו אפילו צמעה שהיו נחמים אותה על ראשו,
והתשיבותו כניח דין חשוב להתיר גדוי רצנו גרשם, ולא אזה, אבל יעץ אותם
להתיר, אשר שהחזק ירלה את חכמו.

ומה יקר הגדוי הזה של רצנו גרשם! כי לא כל אלד יעזור כח לעמוד
בנסיון, ולקדש את קדוש יעקב צניחה וייסורין, לפיכך כמה יהודים היו מנוחים
ציום זעם, ואח"כ היו חוזרים לרת האמת; ורצנו גרשם גזר גדוי על גוי שיזכיר
לבעל תשובה וזה שעשה צמעת הסכנה.

ובהנה התשובה הזאת היא וון הדברים היואלים ואלד טהור ונכנסים צכל לז
עבור, אשר הם תהלתנו ותשארחנו, הנועידים על החכונות הנוסדות לעם קגלה.
אבל הכתבים שילאו מתחת ידי תלמודי יון וישנועאל (צין דבורות אחרונים וצין
ציונים קדמונים), כלם (צין שיהיו ספרי חכמה, או סירים נחמדים) לא ויכחו
אלא שהיהודי הוא אלד ככל האדם, ויש צמח ללמוד החכונות והנחלות כשאר כל
אלד, ומי יכחש זה? ומה לוכך להציג עדים לדבר ששוע כזה? אבל וזה שראוי
להוכיח ולזכר בראיות ועדים, הוא כי החוכה והנציאלים ורצותינו, הם לבדם
מדריכים האדם בדרך ישרה, הטובה להללחת החברה, על ידי הכגשת הממלה
שכל דבריהם מחזקים אותה, ועל ידי אמונת השכר והעונש צעולם הזה; לא כדברי
פילוסופי יון ותלמודיהם (עד וולפיוס ומינדילסון), הנולמדים את האדם לבקש
טובתו ושלימותו בלבד; ולא כלומדי אנשי הורו ותלמודיהם (צעל חוצת הלצות,
וזולחו רבים ועלומים), הנולמדים את האדם לנאום צעולם הזה, ולפנות ממשבותיו
לעולם הכשונות. והדברים ארוכים, ואשרי מי שיזכה לנאום בילור כח, ולהשמישם
צקבל כז.

שאלה

„נשפחות הנחמדות זו צו צמיופים וגנאים, ונשנע לקבל קבלון (Cavaillon)
וגזרו עליהם שלא ירגילו צכך, וקבלה האמת ונשצעה קודם גזרה שלא יקבלו
עליהם גזרת הקבל, ולא חדלו מחיוביהם, וקפץ אחד וון האחרת והזכיר לו

שנענע ציני השמוד (ח) ועמוד אחד ואמר להם ויהזכיר, שהרי נגזר על כך, ולא הזכיר לו ווי גזר עליה, ועבשו נודע שגזר רצנו גרשום על כך שכל הנזכיר יהא צנדוי, ויש תלמוד אחד ונאויציבס, ונאקדש שנתקדש זה צנדוי של רצנו גרשום נדוי עולמית שאין לנו חשבון כיוולא צו להחיר, ונציא רחיה ונאקדש ונצדק דסי שוועניא, ושנתיא רצ יהודה, ושכיצ רצ יהודה, אונכו ליה גצרא רצא כרצ יהודה לית הכא וכו', ואלו אונקיס שלא כוזכר להם שם הרצ, ולא ידעו צאחיה גזרה ונעולם ולא נענע לאזניהם, ועוד שהם נעיר אחת, אז אם ח"ו נדוי הוא, יש כח צדור של עכשו להחיר, ונאמר שיקבל הדין עליו, שלא נחכוון בגאון לנדוי עולם, והרבה ראיות הביאו, ושאלים להשיבם על כך דבר.

תשובה

הצונותי צאלתם וצעונק ראיותיהם, ויש צהם שיש לחלות עליהם, ונהן יש שאין הגדון דומה להם, והנני נשיצ כמה שהראוני וכן השונים. אם יצור צעדים ונהוגים, הננחזקים צגזרת הרצ ח"ו ששינה צה ונחומר שאר צלות וקייג הכוה צדורות האלה האחרונים, והאליא נפיו לשון שנתא, וגם גזר שלא יזכר גנאי זה לא לצעלי חשובה עלמן, ולא לדורי דוכותיהם, והותרה הנפסיק צה צסם גזרת הרצ, אין לנו לנהוג קלות ראש צנדוי, כי אין גדול כונתו להחיר, וראש אפי את דברי התלמוד צזו שהם נדה הרצ אדם צחיו, ועמד צמדו ולא צא לפניו להחיר נדוי, אין לו הכר עולם, וכל ראיותיהם שהביאו על זו יש להשיב עליהן, שששנינו מנודה לעיר אחת אינו מנודה לעירו, לא שנינו אלא צננדין לכבודם, אצל צננדין לכבוד שנים אף מנודה לתלמוד מנודה לרצ, וכל שכן לעיר אחת, כמה שנאמר אין כהונה ואין חצונה ואין עליה וכו' הושוו גדולים לקטנים — וכל שכן רצנו גרשום זכר לדיק וקדוש לצרכה, שנאמר עיני גולה, וכלנו נפיו חיון, וכל צני גלות אשכנז וכו' תלמודי תלמודיו כן, וצדכר זה לכבוד שנים נדה, שהרי נקיינו הוצרכנו על כך, לא חונו שיש את ענינו, צאנאח דצרים הכחוצ ומדכר, אם היה צעל חשובה לא יאמר לו זכור מעסיק הראשונים, אם היה צן גרים לא יאמר לו זכור נעשי אצותיך. ואע"פי שלדצריכם הן היו מנחין אחכם, מנחזין ושאר גנאים, שגזרו קבל קדש שצקצלון על כך, והם נשצנו חסלה שלא לקבל גזירתם עליהם, וקונכו על הודאח טעות לומר אין שצועה חלה על שצועה, ועצרו עליה, ועכשו אחס קורים עליהם כשיא צעושה ונעשה עונן לא חסור, ואלו אינם עושים. לא זכיתם צזו, כי אם צנים חטאו ועצרו על אזהרת לא חונו,

(ח) צהנחוח ונדכי צנא קמא סימן ר"י נדפס שנענע ציני השמוד, והוא שבוט.

ונשבעו לשוא את שבועתם, וכשילחם מפניהם ילחם לשקר, שנשבעו לעצור על הונו, שלא לשמור חקי דת עצמית לשמוע צקול זקניהם גורדי גדר ומחזיקי סייג, הם לריבים ונלקות ומשועה ראשונה, וגדוי וגזרת קהל שעצרו, שעל כרחם חלה עליהם, ואע"פ שהם בני עיר אחרת שהם לכבוד שמים נדו; אבל אבותם לא חטאו בזו, ולא הותר להם לקפר את ארץ ארץ, שהחשונה ונגעת עד כסף הכבוד, ואפילו לדיקים גמורים אין עומדים בנקום שבעלי חשונה עומדים, של' שלום שלום לרחוק ולקרוב. ושאלת וצידין ראיה (שהדורות) ונחנעטין והולכין, ואמור נדוי שלנו כמזיפה שלהם, ועוד שאין לנו ונחנעטין בשופרות; שפסח של בית רבי לא התריעה, דקאמרה ליה ליהוי ההוא גבא צמחא, ולא נהגו קלות ראש בנדרים שלש שנים, ואם נחנעט כבוד אחרונים וכן הראשונים, שאין לרד לנבוא נדוי יותר משלשים יום, ואם צא להחיר ונכאן וליך יחירו לו, אבל להקל בזהר הנדוי חמור עלינו נדוי כל שופט ושופט שמועד לישראל כצית דינו של רב יהודה, ואינו נותר אלא צביון צו, דכתיב ויעל ונשה ואהרן נדו ואזיהוא וגו' לנו לא נחפשו שמונת של זקנים, שלא יאמר אדם וכו' וכתיב אל השופט אשר יהיה ציונים ההם וכי חעלה על דעתך שאלם הולך אל שופט של יהיה ציונים, אלא וכו', וכשפסקו הלכה הני צי תלחא דמשנתי אתו צי תלחא ושרו לעולם צביון צה, ולא פליגי אהיהא דרב יהודה. אבל כואה אני את דבריכם שכל זמן שלא יעידו המוסזקים צה שטינה צה הרב להחמיר, כגון נדוי עולם או שנתא, לריבין אלו לדון את הדיק לזכות, שלא קללה זו חלה בנאין אחריו, שווא ח"ו יתקפנו יארו לאחד ויעצור צבעקו עליה, ויודע אותו לדיק שאין צמלונדיי המפנכין אחריו את הדורות שיחיר את נדוי (צ) ואי אפשר ליצול היינו כל הימים, ונמלאו כן עוצרים. ואפילו אמר אותו לדיק כל העוצר יהא בנדוי, לא אמר אלא שינהגו צו חצריו נדוי, כמשפט כל דור דור, עד שיפייס צאלא שא נא וכולם צין יסכאל ללקות צרונה וליך יסף, ואח"כ יהא כל עשרה שצנצור שלוחי רצו גרשם להחיר. או אם הזכיר לשון אכור, ואמר ונר אכור צו נדוי צו קללה צו שבעה, קיינא לן בנדרים ושבעות הלך אחר לשון בני אדם וכוונת לבו, שהרי אין חיבור זה צא אלא על ידי הגזר, ומה שלא נחכוך לגזר לא גזר, וכבר הוצקו דורות האחרונים העושים סייג וגדר לדורות הצאין, שחולין התר הנדוי ונדוי העבריים איש איש בשופטי דורו, וכן מנהגים כל הקהילות, ואף כאן אומר אני שלא אמר הלדיק יהא בנדוי, אלא שגזר על הדור להנהיג צו מציפה כדי נדויים ולפי דעתם, כאותה שטינו הקורא למצור עצד יהא בנדוי, שווא קוצרים אלו שנדוהו גדולי עולם דור

(צ) צהנחה ונדוי הנל כחוצ ונדע הים שלא יוכל אחריו גדול להחיר נדוי, אבל דש"ל לא כתב כך.

התנאים, ושוב אין לו התר; לא צאו חלל ללמוד דורות הבאים שיסבגו בו כידוי
 לייסרו על כך. ואל תאמר שאין לנו לדון דינין שכלל להכריע דעתו של לדיק
 לזכות; שאף צדיני ממונות שעונשן גדול, ליטול נזמון וזוה ולינתן לזה שלא כדון,
 ונלינו כן, כי הריא דמונין בני רב עיליש נפק עלייהו שערס דהוה כתיב ציה
 פלגא צאגר ופלגא צהפסד, חוור רצא רב עיליש בצרא רצא הוה ואיסקורי לאינשי
 לא ספי להו, חלל הכי קאמר, אי פלגא צאגר חרי תילתי צהפסד, ואי פלגא
 צהפסד חרי תילתי צאגר, חלוא סומיין אצרא רצא ודכסיין ליטניה לאוקומה
 לנולתיה צאין קלס ודופי, והלכך יש להחיר אותו נדוי צסלימותו של לדיק, כי הריא
 דההוא טנחא דלא קר סכינא וכו' אמרו ליה לא נחוש לכצא, חוור להו אין
 שליחותא ידידיה קא עזדיין, ועל זאת סומיין כל הקבלות הנותנין קשרי הקודמים
 להם, הכל לפי השעה, ודרכ יהודה אינה ראיא לכאן שנדוי לאלתר צמיו
 וצמיו של עזריין נחוש דסבו שונעניה, וריא לו לשב צמיו ולהחיר נדויו, ולא
 שב, הלכך לא נחלה צדורות הצאין; אבל גזרה זו לא נדוי היה שערצ איש ונדהו,
 חלל סייג לעמיד, ועל כדכך חלוי צדורות הצאין. ועוד צזו אי רואה דצריכס
 נואמר שלא הוצרכ לו שם הרב שגור עליה; ולא נוראים שלכס איני דן, שאתם
 מוציין ראיא ונחתכח עדי נפשות, שלריך להודיעו צאיו נותה נכרג; אין זו
 ראיא לכאן, שגזרת הכחוש היא יונת הונת, וכתיב ושפטו העדה והלילו העדה,
 ואין צנו חס להכרוג שלא נון התורה, חלל לעשות סייג לשעה. אבל איני דן ונלשון
 גזרי גזרות וננהגס שאינם מותכוניס לעונש את השוגגים שאינם יודעים צאותה
 גזרה, חלל ונקללים כל היודעה ונפסקק צה, וכל נוי שלא הוצרכ צסס נוי שגור
 עליה, לא פסקק צגזרתו ולא צה לכלל נדויו, דלא הויא אפקירותא לנחוי צנדוי
 עד ידיע ונאן ניהו בצרא רצא דקא מתפקק ציה; והכי חומיין, ונלן דמוניין
 לדינא, דכתיב לכן אתה וכל עדתך היו, לקוניה דבצרא רצא פלניא, דכתיב לשני
 ה', חלוא צעיין לאודועיה ונו בצרא רצא דמוניא, דאי מתפקק ולא אחי,
 ליטמחיה, וכל כוה דמתפקק צני דינא סתנא, לא הוי אפקירותא לגזיה דההוא
 צי דינא; אף זה לא ספקק צצצור הרב ולא נתגדה לו, ואפילו צאנו להחמיר עליו
 אין להטיל עליו חלל חומר של סתם גזרה, ולא נדוי גדול העולם, שלא ידע צו.
 ואם היה הותרה ונאנשי ריבו של ונגה, חוור איני שאין זה קרוי יודעה, לפי
 שלא היה נאמן עליו אע"פ צצדיני נפשות חזקין עליו מצדיו על ר' יוסי חומר
 מותרה שאמרו אפילו נתיי השד, החס הוא דקבל עליו התראה וחור יודע איני ועל
 נונח כן איני עושה, אבל זה לא היה נאמן עליו, כסבור לשחקו הוא צה ולמנוס
 פניו צמון.

וששאלתם, פעמים התירו כל אנשי קצלות גזרות שעליהם, ומשי פורעניות
 הצאות, וסצורין אחס לחור שהותרה אף גזרת גדול העולם צכך, וסומיין אחס

על זו שאמר רצה צר צר חנה א"ר יוחנן בבל ז"ד יכול לצטל (דצרי) ז"ד חצרו
 חוץ ונשונה עשר דבר; אל תטעו בזה, דהא דחקן אין ז"ד יכול לצטל את דצרי ז"ד
 חצרו, ונשנה שלמה, וצמחתא חנין לה, ור' יוחנן צדורות האחרונים היה ולא
 נחלק על הנוסחה, ולא אמרה ר' יוחנן אלא בגדול ונונו בחכמה וזנוגין קאמר.

ושכתבתם עלי שאתיר את הכדוי, תליה לי זאת, ליטול את השם ולעשותי
 צית דין חשוב; אם הייתי ביניכם, הייתי נוטה עומכם בהתר, אבל נני אני ליטול
 לי שם צמקוונות אחרי' הנה אני הדל וננייני הלעיר, שידי יחוניי יחוניים, יקבל
 עליו הדין, ויכלה את חצרו, וכתירוהו לו.

וששאלתם, ראובן ושותפיו נשבעו בקשר התורה שלא יעבדו אים חלקו של
 חצרו ונאמר שיקנינו לחלוק, ועכשו הקנינו לחלוק, ונועבדו ראובן ונשכחות צידו
 מן השותפות עד שיפדו, ושאלים אחם אם עבר על שבעתו אם לאו. יש חילוק
 בדבר זה, ולא פירשתם ככל הלוקח; אם כך נשבעו שוואחר שירצה אחד מהם
 לחלוק לא יהא חצרו ונעבד עליו, הרי עכב; ואם נופי שהוא נשכון כלי שלם
 ואין להפסידו, הית דאג דגוד או אגוד, או יתנכו ציד נאמן עד שיפדו; ואם כך
 נשבעו שוואחר שיקנינו שניהם לחלוק לא יעבד אחד מהם חלק חצרו, הרי בכלי
 זה לא הקנינו שניהם, ולא היה שבעה זו אלא שלא יגלגל עליו לחפוס השותפות
 ונחנות תביעה אחרת שיש לו עליו לפני השותפות או לאחר השותפות, וזה שלא
 עכבו אלא ונחנות שלא נפדו, לא עבר על שבעתו, ונכל נוקם ונאחר שוואחר
 שמועין שוואל צו עול, ואינו נאמן לו עוד, ז"ד כופין אותו לחלוק או לתת ציד
 נאמן. ואחם חנו לצבכם לדרוך שלום, וראו כי צעונונו לקו אחם סכנינותים
 ונכה נחלה ונאד, וכבר זוללים צין הגוים, והשלום הוא יכרום לכם לעזר (אולי:
 להצדק) מן הבר, ולא יוכל שטן לשלוט צכם. ושנו כנחנינו גדול השלום שניתן
 צחלקן של לדיקים של' יצא שלום וגו' ולא ניתן צחלקן של רשעים של' אין שלום
 אחר ה' לרשעים, ונני שטנו וצרכתו שלום ישפות לכם שלום.

וששאלתם על נני שבע לצור ונושנשין עליו גזירתו, וקפץ וכשבע שלא
 לקיים גזירתם, ואח"כ גזרו עליו, לדין לקבל עליו גזירתם, או לא חלה על
 שבעתו. כך ראיתי, שהנשבע לעבור על דצרי צור נשבע לשוא הוא, ואילו התרו
 צו (חייב) ונלקות ולורייחא נשעת שבעה, ולכל צוים אדירים והעלה צידו חרם,
 ולא נפטר וגזירת צור, אם כדן גזרו, ואע"פ שקדונה שבעתו לגזירתם, שהרי
 נשבע לצטל את המזוה, לטור ונחוקי ישראל, שלא לידון צונשפים, ותמן איזו היא
 שבעה שוא, נשבע לשנות הידוע לאדם וכו', אמר לעדים צאו והעידוני, שבעה
 שלא נעידך, נשבע לצטל את המזוה, שבעה שלא לעשות קכה, (שלא ליטול)

לולב, שלא להניח תפלין, זו היא שבועת שוא שחייצין על זדונה ונכות, שכיון שנשבע לעבור על התורה הרי נשבע על מה שאי אפשר, שהרי מוטבע מהר סיני על עשה ועל לא תעשה, צדור בכלל, ארור צדור, צדור בכלל, צדור צדור, ואין לך כל מנוח שלא נכרתו עליה ארבעים וסמונה צדורות, ושבועת הראשונים קדמה לשלו, ולוקה. והתלמוד האומר נשבע לצטל המנוח פטור מכלום, טועה בדבר נשנה הוא, שהרי שנינו זו היא שבועת שוא שחייצין על זדונה ונכות, וטועה בנזקא, דכתיב לא ינקם ה', ה' הוא דלא ינקם, אבל בית דין של נטע מלקין אותו ומלקין אותו, ואם לא התרו בו ולא ניתן למלקות בית דין, הרי הוא בכלל לא ינקם, ועומם עולמית, שעשה שמים, שנשבע לשוא, והוליד שם שמים לצטלה, וכתיב את ה' אליהם חירא. ומה ששנינו נשבע לצטל את המנוח פטור, לענין שגגה שנינו ולקרבן עולה ויורד, שהנשבע לצטל וסגג ולא צטל, או נשבע לקיים ולא קיים, פטור מקרבן, דמונעטא נזקא, וזה הטעם נשוא, אף הכרעה נשוא; אבל לוקה הוא על שהזיד לישבע לשוא.

וששאלתם, מלמדי נזקא דבי רב נשבעת שוא והרי הכתוב מוטיא ונכללה להחמיר, וקשיא לך מה הוא המונע דידה מנשבעת צטוי. היינו מוונא, דאלו שבועת צטוי ניתנה שגגתה לכפרה, וזו לא ניתנה שגגתה לכפרה, והרי הוא צל ינקם. ועוד שבועת צטוי לא אובל, ואכל, מייצ מלקות, דהוי לאו שיש בו נעשה, אבל אובל, ולא אכל, מויד פטור מוונקות, דליתאור שבועה שאובל ככר זו היום, ועבר היום ולא אכלה, ר' יוחנן ורשב"ל דאורי פטור, וזר נשום התרחת ספק, ומר נשום לאו שאין בו נעשה; ואלו שבועת שוא לאו שאין בו נעשה היא, ולוקה, טעמא נשום דמוטיא לנשבעת שוא היא, דלשעבר נשבע, ואחרתה מלשוא לשוא שני פעמים.

וששאלתם, ראובן ושמעון שהלכו לשוק, והתנו ציניהם שכל מה שיעלה שכל לאחד צין בנחורה צין צמליא צין בכל דבר, יחלוקו זה לזה, ונחזרה האחד לצדו עם פרקוטיא שקנו בשותפות נחם צדי גוים, ונתן מוון צפדין, ותוצע מנחצרו ליתן חלקו צפדין, שהרי שותפים הם, וזה צל עם הבחורה שהיתה של שניהם, לשננה כדך שותפים; ועוד שהתנינו להיות שותפים בשכר, ובכאן שיש הפסד נשום בהפסד. והנה משינו לא היינו שותפים אלא צעירנו בשוק אבל נשעת לאתנו מן העיר נפדה מצינתנו, ואילו היית מנחכר מוון רב הכרזה, לא היית חולק לי, וזה מודה בכך, ובאו לפניך לדין ופטוריהו (אולי ל'): ובאו לפניכם לדין ופטוריהו) ויש חולקין בדבר לחייבו.

טעם החולקין לא פורט, ואני אין זידי ראיה ונהיכן לחייצו, ואע"פי שעדיין כל זמן שלא חלקו פרקאטיא שותפים הם, ואלו לא התנו כל מה שיפסיד האחד ישלם לו חצרו חלקו, ואם נשני שמינו קרוב לשכר ורחוק להפסד, רשע, לא נאמר דבר זה אלא צותן פרקאטיא לחצרו על ונתה שם ישחקר יחלוקו עמו, ואם יהיה הפסד צפרקאטיא על הנקבל להשלים . . . שכל האחריות על הנקבל, נמנחת פרקאטיא זו עליו ונלוה, ומה שהצותן נוטל חלק מינו אלא רצית, ושכר צטילות ונעומו עומד ונוטל, אצל דדבר זה אין לך עליו אלא תרעומת, שהרי קבל עליו אחריות חלקו, ונפסיד חלי הפרקאטיא, אצל אחריות גופו של שותף, זה לא קבל עליו, ואע"פ שהיה . . . חלק חצרו עם חלקו, אין זו טענה לחייצו לה, שהרי ראיה גדולה הצאת לדברך שיק נכר את חצורו ואם חצור חצרו וכו', וכל שכן זה שהיה עורח זה צכולו, וזה לא אמר לו קום דרוק והכנס למוקס גדודי לטעים ועלי מדיונך. וכי יצא דבר המתייצים וראיות שלהם, נדעם מה טוב (א).

וששאלתם, שטידך ראונו על זה אחיו . . . וקיימו דצריהם, והניחו חשונות יד ציד קבלנים, על ונתה שהחזר צו יפסיד ערצונו, כדרך שהורגלו צרוב ונקומות; ועצרו כונה שנים וסוזר צו ראונו, והנה שמעון אחיו חוצע הערצונו וייד הקבלנים שהחזירוהו לראונו, והלמוד אחד מסייעו ואומר קבלן דכתובה לא נשתעצד, ועוד דאסנכתא היא, ואסנכתא לא קניא. טעם החלומי צכל הלדדין. חדא דקבלן דכתובה נשתעצד, דושה צר עלכן ערצא דכלתים הוה וכו' (צתרא קע"ד') ויווצדין וערצ דכתובה מיי נשתעצד, ומסינין קבלן הוה. ועוד מה ענין קבלנות זו אלא קבלנות דכתובה, קבלנות דכתובה זה המתפס ונעומו או מועלילין לאשמו צכתובה, ומקרתן ליד שלים, והחזיקן לצעלים, אצל קבלנות זו אינה אלא ערצות לקיים תנאים, ואסנכתא זו ודאי קניא. ואם נעשה הדבר צפני חשונ העיר, קיימא לן אסנכתא קניא, וכוף דקנו מנייה צצית דין חשונ, ואפילו יש חשונין ונהן צשאר ונקומות, אין לנו אלא צ"ד של אותה מוקס, דא"כ אין לדבר סוף, שאין לך צ"ד חשונ שלא יהא חשונ מוננו צסוף העולם, ואומר אל הסופט אשר יהיה ציונים ההם וכל שלשה שנתנו צ"ד על ישראל הרי הן כצית דינו של משה לענוש נכסין ולחיות הפקדן הפקר. וכל שכן על מדוכי אשה שהחזירו הראשונים כן שלא לציים צנות ישראל, ויש ונן הדין לקונסו ונעומו וצירדיו רבוג, ותלמודי המסייעו אין חולק צכור לחורמו יד מריע (אולי: לחזק ידי מריעים) ונן השמים מנעומו ומכבוד, ונכסו מוננו גליוותים של חורס, וכל שכן שלא יצין צוועמקיה; ולמוכרמים ינעם ועליהם תצא צרכת טוב. "שלמה בר' יצחק.

ואני צטרם אכלם לדבר אליך ידידי היקר, אגידה לך כי צענווד י"צ מאלוהך זה, שיטה כ"צ, נדפס ש"ד, ולריך להיות ש"ך.

גם לא אכחד חמת לשוני כי ידידנו המכבד היקר גייגר (צענווד ח') שכתב פירוש רש"י על סוגה בשושנים, ומתוך כך נחשלה ונונו כוונת ר' זרחיה הלוי צאנזו בשושנים סוגה, וכבר ציאתי הענין צנוגד ירחים, צנווד קנ"ז, וזה לשוני:

„צענווד 17 אומר כי הרז"ה הביא צמיריו הצלי הניטולוגיה, וזה לא היה ולא נברא. הרז"ה צהקדנחתו לכתב פתחי נדה אומר: **וְהַיּוֹדֵי' (הקצ"ה) אֵל־אִשֶּׁת גַּעְרִים מְנַשֶּׁת, וְתוֹפֵשׁ הַקֶּשֶׁת בְּלִי יוֹרָה צָדָה**, ומשצ רייסנאן כי חופש הקשת רנוז לליל האהבה, וזה לא יתכן, כי התורה לא אומרת ש"ו שלא יהיה אדם אורב את אשתו בכל עת ובכל שעה, ובהפך נמשטי הכרה ונרצים את האהבה בין היהודי ואשתו, כי היהודית היא בכל חדש ככלה חדשה, וזה עיקר גדול בהלכות הנזירות והאומות; והנה החשק הוא יורה חליו בכל עת בלב היהודי, וזה לא חסר חורה, אבל חסר צקלת העמים קירוב הנשר, לא קירוב האצנות, והנשורר רנוז על זה צוילית רז"ל יורה כסך, והנשיל הצעל לגבור חופש קשת, ואמר שלא יורה חליו ללדה. עוד אומר שם הרז"ה **הַפְּיוֹגָה לַפְּיוֹגָה בְּשׁוֹשְׁנִים סוּגָה תִּנָּה מִתְּעַנְיָה בְּשִׁדּוֹת וּבְשִׁדָּה**, ורייסנאן משצ שהכוונה על כוכב נוגה (Venus) הנועולפת שושנים. אבל האליה הביא היא נקיבה, ואין יהיה לה הענוג צמידות? והוא נפרש תן פוגת לחלום אשר תעיר ותעורר בך האליה הכל". וזה דוחק גדול. ואני חנני, איך לא זכר הוודש (הנוצח גם צפירוש רש"י) על פסוק סוגה בשושנים. והנה אין ספק כי כוונת הרז"ה לומר: תן פוגה לנפשך הנוגה ונועלעת (לשון צחולותים נוגות) על איסור הנדה, והיא עם זה גורמת עלוה נשני האיסור (כדברי הוודש הכל"ל) ללתי חזקש להענוג צדה ושדות, כלומר צנשים אחרות, ציוני טווחת אשתך."

וזה נאלד לר לי צחלותי כי הצנת שירי קדונוניו (וכל שכן הצנת שירי הנוקדס ונוליות הצוים ודברי חז"ל) הולכת ונחנעעת ג"כ צדולי המכונים, לצדדי הקריאה והכתבה צשאר לשונות.

מלדוה היום ד' כסלו תרי"ז, ידיך שד"ל.

19.

Schreiben des Herrn Leopold Dukes in London an Herrn Ignaz Blumenfeld in Wien.

בע"ס לונדון צדסס ככלו תכ"ז לפ"ק.

הציל לך כעת עוד צ' שירים נור' משה'ן עזרא ז"ל. ונפסי אדנה
כי נכון לתת קצת צין שירי, "לזאת הסיק" וצין משוברי זמנינו: כי מרחק רב
צניסס צזון ויותר מזה רחוקים זה מזה צערכס. ולא חששים חסס סס.

על מעיל הקרוע. *

מעיל יש לי והוא כדמות כברה	אשר דומים לשני המגרה
לחטה לאנפה או שעורה	ותקות חוט חפירת כל קרועו
כאהל אפרשנו כאיש ליל באישון	על שתי וערב היא יתירה
ובוכבי רום ישימון בו נהורה	ואם יפול עליו ובוב בחוקה
בחוכו אחזה סחר וכימה	כמו פתי יחי נמלך מהרה
והופיע כסיל עליו [נהרה]	אלוהי החליפהו במעטה
ואלה מספור את כל נקביו	תהלה לי ותיטב התפירה:

(א) שיר לר' משה בן עזרא ז"ל. 1.

העונות (2) מענותי נעלמות	ואוניחם שמוע לי ערלות
ואנו שעריהם מבלי איש	ודרכיהם בלי עובר אבילות
ענן עיני לאט יויל דמעות	ואך המה בדם לבי מהולות (3)
כאלו שקתות מים בקרבו	וראשי ים ובצלעי מצולות
ומה הועיל בצעקי אל גדרות	פרוצות ממטר בכיי נבלות (4)
יצאוני שכוניהם ועלו	ברגליהם לבבות האמולות

(*) גם השיר הקטן הזה אשר מלאחי בחדש נוב' בחולות הקיסר יר'ה צעיר ויועץ חולי יהיה
לחשוב נפש חל חזיה מקורלי ספק. והוא ויילתא דצדיותא ולא כזכר שם מחצנו.
ולשוננו יתך כביל ונלה סוד כי הוא מחדש מנושוכי ספרד.

(1) השיר הזה יקר מאד. ולא חלריך סה עליו כי, "לחרי מלריך ערחת" (כזכר נור' ש"מה
חל מר'י בחדש מקסריו) וחגיד סה כי השיר הזה נחלל צדיותא של ר"מ'ן עזרא
צבית החכם ר' אליקים כרמוליני' ובחולות אקססרד ג"ב. ובכר נחתי חזיה
טורים מוחרו צגנו אקססרד (דף כ"ט) ונחלל קדוויס (דף י"ט הערה ל"ח). וצין
הטורים, "ושירותי חלי כהס וכו'" עד כלות השיר יזכיר ר"מ'ן עזרא עלמו צקסנו
הערכי. וצדך העברה חשיר סה הקורא כי כזכר על לשוננו מלות חצות השיר.
צשירו צסוק הקסר אשר מוחרו נחתי כזכר חזיה טורים יחזר מקסרו.
מפאר במעניו אבות שיר ובניו ונעים לפניו הררים ומשנים וגו'.

(2) כמו ונעוטה. דיכות.

(3) כמו מחול צמים (ישיה ח' כ"ח).

(4) חולי, "נולות".

- והלכו למסעיהם וזכרם
ובמקצעות מגוריהם קציעות
עליהם אהמה או על בחורות
בני ימים חמדוני ושמו
הדיחוני ושכו את ארחי (8)
קווצתי לאור היום לבנות
ואמעיט את הנומתי להרבות
ואגיד את שנתי כל שנתי
ובדרש התבונה עו לנפשי
ואש לב חומדי ארוץ לכבות
בפי אויל מטר חפצם בנחח
קטנה נחשבה תבל בעיני
ויחשבו פעלי בין פעלות
ואסתירם בענותי ואכן
יצורים נוצרו על קו ומי זה
והוחלתי חסדים מקדומי
שאל נא בעדי כוכבי שחקים
מהוללי יחומו מהללי
- יחזק הנפשות הנחלות (5)
וריח אהליהם באהלות (6)
אשר מיום ליום הולכות ודלות
למחמדי עלילותי עלילות (7)
ויסללו על דרכי מסלות
וראותי (9) בפוך ליל כחולות (10)
תבונתי וחכמתי להפלות (11)
לפתוח דלתות הנעולות (12)
על כל עו ובלבבי מסלות
בתחבולות וגר דודי להעלות
ואור שחק בלפידים וקולות
הכי לה בקשה נפשי גדולות (13)
מתי הדור גוהות באפילות
יפוצץ הם עלי שחק תהלות (14)
אשר ישיג כפועל (15) אל גבולות
והוספתי לאלה הנחלות
הכי לא יחומו לך מהחלות
וחומדי מחמדי עד לכלות

- (5) כמו חולות.
(6) לשון נושג על לשון.
(7) שזו עלילות על כל הדברים אשר חסומה חוץ.
(8) נושגן שך חס דכך (הושע ז' ח').
(9) הענינים. כמו וסעכו הכולות (קהלת י"ב ד') וכן צונחך פנינים שער וי"ג: כי
הכולות חילין עולות וגו'. והענין „בפוך ליל“ מלוי כפי המשוררים וכן כסיר
והחיל לא הענינים וגו' (כדסם צנני חקפכר דף כ')
פנים אשר אחמול בפוך חן קורעו. היום בפוך לילי נדוד קורעו —
(10) צכ"י כשולות.
(11) לשון והפחתי ציוס ההוא (שמות ח' י"ט)
(12) שעי חכמה הנעולה לחסדים. וכן יאמר כ"ש הנגי
פתח אתה בחכמתך שעדים אשר הם עלי בני עירך נעולים —
עין קפרי הנכונה לור רלציונשען שסוכקונדע דף ס"ו.
(13) ובמגן דומה צונחך פנינים (שער וי"ד) ווי שיקרה נפשו צניניו קצן העולם בעיניו.
(14) והושג ויכ"י חלחתי (החכמוני שער ל"ג).
צורר נעשה להסתיר מור דרור אך יגלהו נעים ריח שמניו
עולם בקנה אחד עם הנושג סה.
(15) וצכ"י כחמוני „בפועל“.

- והם כאש אשר תשרוף ואכן ומשכל זמן צפון לבבם
 רצותם לא ביד חפצי וככה
 ופניהם ימלאו בשחוק לפני
 גמלתים טוב ואיכה כגמולי
 ואיך גבר יקו לארות בידו
 ושירותי חלי כחם ואיה
 עלמות לא ידעום איש ואיכה
 צדורות יהיו נצח ובאבר
 כבודות על אנשים לא כבודות
 והעת יעלו על חוג לשוני
 להעלות גברות ימים ילדתיים
 ישוטן מבלי רגל עמקים
 ולא ישכחו מפי יצורים
 כאלו מלשון חווים הם לקוחות
 והאופל דיו להם והעט
- חפולל את עשן בשם להעלות (16)
 ורגליהם דרוך יושר עצלות
 רצות משאלות לבם למלאות (17)
 וטוחותם באש קנאה אכולות
 חלב מדע אבקש לי נמולות
 פרי כנות (18) בצמאון שתולות
 אנוש יכיר פניני שיר ומלות
 לאישים בוערים יהיו בעולות (19)
 נדיבים ישבו לעד בתולות
 וקלות על נפשם לא נקלות
 בנות עיש בחוג שחק אפלות
 ממולאים בתרשיש תהלות
 והרים יעלו מאין נעלות (20)
 עדי יכחשו ימים ולילות
 ומרות קדושים הם אצולות
 ימין שמש והימים מגלות. (21)

(ג) שיר אחר מהנ"ל. 1

- אם אחלי נודי בנפשי צענו
 סברי ושהרותי וחברתי אהבה
 איכה בתחלתי בעיריהם טענו
 מיום ליום יסעו ואך לא יתנו
- (16) וכן יאמר בזהד ושיכיו (כדשם ונחני בחולדה ר"מ ב"ע דף ל"ז).
 כאש אשר תשא קנה בושם ואך תשא עתר ריחו ותמציאנו —
 (17) כלומר הם לא יכלו למלאות שאלתי ואני לא חללה למלאות שאלתם.
 (18) ב"י כמולי, "כנות" וכן ב"י חקפחד וחולי ל"ל, "בינות"
 (19) וכן ע"כ ח"ל (מהנכח י"ע) — ונחני המליטה הצחילה אשר לא היו מיוסרכי
 הזמן בעולות וגו' (ע"י כחל קדומים דף י"ע הערה ל"א).
 (20) וכן יאמר כ' משה בשיח אסר
 וישוט אך באין ירך ורגל ויעוף רק בלי כנף ואבר —
 החכמוני בקוף שער י"א.
 חולכות בלי רגל עדי מורח וים גם הררי עולם בעו תרקענה —
 וכן יאמר כ' משה דשיירה בשיו הנחשיל
 „ביום סגריר ביום רעש" תעופף מבלי כנף תחלה ותשוטמ ירדתי ארץ וימים —
 (21) חכמי ישראל הגידו בשער זה רבים ונעלה הענה: „צונחל פנימים: „קן הנשכיל הפנוה"
 (שער הענה) ונחלקות הכונק: וכן חננו חכמי המוכר „אין עכרה כענה" — אכן
 המשוכרים באלות ישעאל החיו לעולם להחלל בנו מיהם. זה היה מנהגם.
 ומנהג עוקר הלכה. ע"י ב"כ נחל קדומים דף כ' הערה ל"א.
 (1) כשיר הם נושא ב"כ בדיוחן של ר' משה ה' עזר ח' כ"י בניה הסכם ר"א כנאוני
 כ' ומהעור: חס המנינים וגו' עד כלות השיר יזכיר המספר עלמו נספרו הערכי.

צר לי עלי חושקים בדמעה יבטחו
 וביום כאב על הדמי (2) ישענו
 צרך ינידמו להתגודר וקול
 יונים בענפי החרסים קוננו
 ינחמו כי נפרדו מרם ועל
 חורב בקפס בחיל יתאוננו
 התאבקו יחד כוכביהם ואת
 עפרות מעוניהם ימי עד חוננו
 אבכה ויתחמץ לבבי בעדי
 אחמה וכליותי מאד ישתוננו
 אשתה דמי נטעי עלי דם ימי
 הם בעדם צהלה ירונו
 אם לא ביגוני יאחווני שורדי
 חליי ודמעיי הם אשר יאמנו
 אם המריבים נדברו אקראה
 יצרפו אבי ולא יבחנו
 חמה אשר חנם לחומי ילחמו
 ובאהליהם בעדי ירגנו
 חורו כמו אופל לישרי לב

בחץ איבה עלי יתר כובים כוננו
 פותים אשר אשת כסילות בעלו
 ולבעלי חמם ותוך התחתנו
 רעות בפיהם מתקו המיד ואש
 קנאה במורשי לבבם צפנו
 מתום ומיושר כחרש יבשו
 משוד ומכסל כפרים שמנו
 טמאו ולו יובאו באש ובמי מתים
 או יעלה באשם ולא יתלבנו
 רקעו עלי כסל והסכילו הכי
 לא יסכנו בהם (3) אבל יסכנו (4)
 תצר אדמה מנשוא כסלם עדי
 שחקים בחוותם עשנו
 ראו בעיניהם תמונתו ולא
 שכלו, תבונתו ולא התבוננו
 לו עין מוימתם לטושה היתה
 חסו בצל תומו ובו התלוננו
 אל תדאגי נפשי לדבריהם הכי
 הם בעיני כל, ונחנו נחנו. (5)

ובהעצרה צעלונא לעיר הקודש כי ר' ידעיה דרשי צונתנו אל
 הכש"צא (תשובה) הכש"צא קיון תי"ד) ודי דצרו ונתגלל על הפילוסופיא יאמר
 „תשגני נא כצילה ועל לוצן שיני שכרי לא תשקיע“ והוא ירנו
 פה על המשל (הוצא צחצחות הלצחות טער הכניעה פק' ו' וצמארי
 על נושלי י"ד י' וצטערי היכאה לר' יונה) כי חכם אחד עוצר עם תלמידיו
 וכלה כצילה אחת מונחת ואמר כונה לצנים שינייה. וגם המוסר

(2) צולה „דני“ השתמשו וטוררי קשר לרוב וכן יאמר ר' נושא ו' עוצר נשיר אחד
 (עין ג"כ במי אקפיד דף ק"ד).

על הדמי תבטה בחול חיליך

או בבכי כואב השו כסלך

וכן יאמר ר' אלכריזי (תכמוני שער י"ו), „ועד לא העלילות צנור הדמי
 נזקין“. —

(3) מלשון ונזקע עלים יסכן בהם.

(4) מלשון הסכן הסכנתי (במדבר כ"ב ל')

(5) העור הזה הפין ג"כ החכם ש"ל בכ"ח ח"ד דף ס"ב. וקשה להוללו.

הנודע Gölthe שהעדותיו לספרו המכונה Westöstlicher Divan יצאו זה ציטונו ונעט.

ואעיר ג"כ כי בנכתב ר' אנטולי אל המו"צ (הנדפס בנפלות הכמה ונחמדה גמחה) נמלאו הנלין, ומה יענה השועל צפורה השחלים" וכנראה היה העור ור"ש הנגיד (אשר הדפסתי בנחל קדומים 77 ל"ז) לנגד עיניו

הישראל מי אשר יתן פרוסה לשועלים בחור סיבת השחלים — ואולי תשא פני גם לדבר הזה. העורים אשר יצאו הי"ש ונקדו (ואזכירם ג"כ המכס ר' אברהם גייגער צפורה ונחל חסנים)

„לו זקן וחרם עלי חכמה מעידים אין חכמים בעולם כתישים ונחודים" כנראה הם עתיקים ואם גם לא נודעו לי מנקום אחר. וצאדחת אליה (77 כ"ח ע"ב) נמלאו העורים האלה וז"ל „אונס צעוונותינו צאן הזה אין כבוד למכנים וגם לא ליודעים קן אונס יד הסכלות ששטה ונחשיצים אותם כאשר הסכלים עמי הארץ לבד, לא נשאר הכבוד כי אם בכרם וזקן וצדעלי לשון וצדעלי העוסר" — עכ"ל וכנראה הנלוח „צכרם וזקן" ידעו על מנאמר אחד נודע ציונים האלה ואולי העורים אשר יצאו ר' יוסף היו צנחשצחו. אם תרצה להדפיס ספר הלוחים לאריסטו העתקת ר' קלוניוס (יקר מאל צמילוח) אשלקהו אליך והוא כולל רק איזה דפים וכנראה ר' יצחק הישראלי צפורה ספר היסודות לקח כמה דברים מנאמר הכווינק.

נדרכי צאחד ונכתב הקדומים להפיץ השיר ור"י הלוי ז"ל על הרנון. מנולא שפתי אשמוור כעת, הא לך קורא יקר השיר הזה. צאנת השיר הזה יקר מנולא. ויתן עדיו כי הם הדמיון צנשורכי ספרד היה גדול וחזק. השיר הזה ותוכן ענינו מנשפחת השירים אשר יקראו חכמי העמים ללשונותם (descriptive Poesie) ואחלהך צרצרה לדבר על הענין הזה צננקום אחר. ולא אספח פה רק איזה הערות מנעשות. וגם לר"י אלחריזי (צחכמוני שער ל"ב) יש מנכתם על הרנון. והוא נגרע צערכו מנורי ר"י הלוי. והנה כאשר יראה הקורא עתה צעינו ג' עורים האחרונים הנעם צאנת סוף השיר, ולא חדה צפני עלמה. ר"י הלוי רנון מנולא וישם עליו עטרת תפארת הלשון.

שיר מר' יהודה הלוי על הרמן.

אל ר' יהודה בן גיאת ז"ל.

כדור עגולה לא מרובעת
נאזים כמו חותם על טבעת

תיבה דמות קובה מתולעת
קנים שניים גם שלוישים בה

(1) צע
(2) פנו
(3) תש
הס

עד לא ימי נח ומי מבול
הנל כמו שמש ותסתר,
מגדל עלי ראשה לתלפיות
לח ציץ ונוצה כחבצלת
הרום למעלה ראש, ובמלאתה
זמרת מלכים על ידי רצים
דומה לעיר חומה כמו תרצה
השוכנים הוכה ערומים לא
מתבררים כחושקים, הגוף
כדמות פנינים אדמו עצם
מוזן לכל בהם, ובידהם
צורות באפס יד מפותחות
התנחלו אותם בהתנחל
התיימרו הסובאים בה על
כוס מהנובות הזמרה בו
הורק בפי מזרק, וכברק
נבראת לעומת הינונים
בה לחלי מרפא ויש נספה
זמרה שאולף לזמורה, על
וקנו כנפן כל עצי עדן
חיו אבי אשכול ועקרו כל
ויהי בטוב לבם ועל תרצה
לאמור: כדת מה לעשות בואת
כי נסגרה לבוא בעיר חומה
הבה נקיצנה ונשקנה
התחברו כלם וסבוה
ויפרצו תלה וחומתה
וישלחו בה יד בלי שלח
וכאורבים הסובאים באו
באו במכמנה ומשמנה

נבראת ובידי אל מבוצעת
הזורחה עתים ושוקעת —
חלול ככובע או כמנבעת
שרון, ויחלק לארבעת
משתחוות ארץ וכורעת
מעיר לעיר סועה ונוסעת
יפה באין יוצאת ומגרעת
יתבוששו בושח בני דעת
לגוף, להם ענג ולגעת
צבע בלי שני ותולעת
רפאות גויה המנוגעת (1)
על קיר פטור ציץ ומקלעת (2)
בת הצבי חמון ומיפעת (3) —
כוסם ונפשותם משעשעת
נופש לכל נפש מיוגעת
האור ואור שחר מבלעת
השקיט שאוניהם ורועת
מיד שאול פודה ופודעת
מצח זמן שומה ונקבעת
כופר ועץ חיים ועץ דעת
עת לעקור נטוע ולטעת
התיעצו עצה מבולעת
המורדה בנו ופושעת
להיות בצורה בה ונמנעת
מי דוש על מריה וקובעת
חברת מרי שוסה ושוסעת
עד היסוד שמו מגדעת
כי אם בחצי שן ומלחעת
חוכה מבואי עיר מבוקעת
הודשנה נפשם ושובעת

(1) זרע הכמון ועליו ופרין נחשבו וזרסאלי הערביים לנפולא וזמרה לבמה סלחים רעים ונחמנים.

(2) סטורי לל"ס מ"ח ו' ל"ה.

(3) המסודר ידמות סה על עיר, "רימונו" גד"ה ח' ו' ק"ב. וסס ס"ח מזכר ג"כ עיר, "חמון" וסס ק"ד מזכר, "ויפעת", "גח לבי" מזמון על ח"י הנקלחת ארץ ה' ל"ב.

עורה בכפיהם ונבלעת
ולראש כסיל⁴ עולה ונוגעת
בם חולקה לבות וקורעת
חזן חזן תהי מוצאת ופוגעת⁵

והלאה
הוא בעד
מיט ורס
מעט פי
יחד אר
כשרון
כעת למ
להבדל
מיומתי
מחם יעו
נסקו לב
מחם הוא
סוף אר
עת ידו
פחות
מקדת
צווק ממ
קרא ב
קדשת
ראו מש
שמירת
שם הדו
הם אני
ינעתי
צדתי
המדה

חו כעיד
 מיט ורפ
 טעם פו
 ישר אר
 כשרון צ
 בעת למ
 להצל פ
 מומחה
 מוח יעו
 נצח לב
 מוח דא
 סוף אר
 עת ידר
 פחות י
 פקודת
 צעק ס
 קורא מ
 קדוש י
 ראו מש
 שמירת
 ש"ס דר
 הם אני
 יעניתי
 צדתי
 חסידת
 (ט)

מקדח י
צוּנֶק מִס
קִדְרָא בְּ
קִדְרָא י
רְאוּ מִי
שְׁמִירָה י
שֶׁסְּחָרָה
הֵם אֲנִי
נִעְנִי בְּ
צִדְתִּי מִ
חִמְדָּה

שמירת
שם החו
הם אני
ינעתי ב
צדתי מ
חומדת

הם אני
ינעתי ב
צדתי מ
חומדת
(*)

יִנְעוּתוֹ בִּ
צִדְתִּי מִ
חִימָה

חִימָה

(*)

בגלות לקחנו	הן מרדנו נחנו	אבל אשמים אנחנו
גם אם נסתר וגבר	לו גלוי להבר	אכן נורע הדבר
דחה פן אהיה צמות*	דרוש לנו בחמימות	ונחיה ולא נמות
הנות צדק יתגבר	וסלחתי יתחבר	טרם כלה לדבר
הלא עליכם יש מוצר	יום גוש עפר נפצר	ויעמוד במקום צר
והשבים אם ישובון	יום אחד הן יטיבון	וחמה טרם ישכבון
זכרו יום כי יבוצע	ורנבי נחל ימצע	כי קצר המצע
וחלתי מאוד אתכם	על כי עפר בכס	בעודני חי עמכם
חי בעודי באדמתי	כסתה בי דמתי	ואף כי אחרי מותי
טיט ורפש ביום נקס	ותולעים על חיקם	הם יקחו חלקם
טעם פי אמליצך	לכה עמי אחליצך	שמע בקולי אעצך
יושר איש ומעללו	אם ירבה פלולו	ונשמע קולו
כשרון צדק פעלו	חנון דלים מעמלו	אם אדוניו יתן לו
כעת למשפט ישאל	אם יקוה להנאל	לא יהיה לו גואל
להנצל במפלמו	אם יהיה מבמו	לנוס אל עיר מקלמו
מוימותי נמעמות	ביום בואם לבית עלמות	אשר אין דרך לנטות
מיום יעזוב חילו	יכסוהו במעילו	בבגדים ולא יחם לו
נסעו לבית המדה	בשובו לעפר חמדה	כי היא כסותו לבדה
סותו היא לשארו	ביום שובו לשאירו	היא שמלתו לעירו
סוף אדם לילך	גם עת רוח חולך	וגם למחר אני קרוא לא עם המלך
עת ידרוש עונינו	ויזכית בינינו	ישת ידו על שנינו
פחדתי ליום דיני	ביום יאמר לי קוני	סורה שבח פה פלוני אלמוני
פקודת יום החובה	אשר על לוח כתובה	יחדיו למשפט נקרכה
צועק מפה ומפה	הרפה ממני רפה	ועתה מה לי פה
קורא בחנון כבי	מה אענה ואומר כי	לא איש דברים אנכי
קרוש ישיבם יחד	דיין אמת וחוא באחד	ולא יקח שוחד
ראו משפטי ודיני	שלחתם יד בפקדוני	הן לא ראתה עיני
שמירת זו בפשיעה	למי החוב בפריעה	ונדעה בשלמי הרעה
שם החומר יענה	וטיח תפל יבנה	נגש והוא נענה
הם אני מודוני	וחף אני מעוני	כי חסיד אני
יעתני בכל שנה	וצרכי אנה ואנה	עלי היה כולנה
צדתי מעודי	הנפש בת סודי	אשר נתתה עמדי
חומרת ושואמת	בתאותה לועמת	חנפש החוטאת

(*) מלפון לוחו בנוד סיי.

קדוש מרום ערץ	ראת אם יש בי פרץ	מיום עוובה את חארץ
כוערת תוך קרבה	להוציא עלי דבה	מדברת על לבה
נגדו בחבריה	סודרת דבריה	אף היא תשיב אמריה
ריבך כי תריבני	הלשקר תחייבני	אם יש מילין השיבני
את עונך כסית	וכואת וכואת עשית	שמנת עבית כשית
הרבית חמסוך	הרעות מעשיך	ותשכח יי עושיך
בגאון קנאיך	רמו עיניך	כי כשלת בעוניך
נתונה בלב האבן	מבועה בטיט חיון	אמרה לא פעלתי און
הלא אבי הנחני	ומקדשו פחני *	אלהי השמים אשר לקחני
קדוש זה טמאני	אך עתה הלאני	הנחש השיאני
טהורה עת נבראתי	בגוף טמא נחבאתי	אוי לי כי נדמתי
נתנני נסיכי	במחבואי מחשכי	בתוך עם טמא שפתים אנכי
אש בוער ומתעשן	עת נוער ועת ישן	ואכל ושבע ורשן
לב הותל המחו	בפתו שיסחו	ויטוש אלוה עשהו
במחשבת טומאתו	כל היום ברעתו	וינבל צור ישועתו
רבץ במסבני	לעשות פימה עלי חלבו	שובב בדרך לבו
גוף יענה במרץ	לפני שוכן שמי ערץ	חלילה לך השופט כל הארץ
לקבל דרכי רשע	אשר אין בהם ישע	להמית צדיק עם רשע
והנפש העדינה	חלכר בודונה	תשא את עונה
נודי נא נשמתי	תשובתך מצאתי	על אמרך לא חטאתי
ימי הבל חייכי	לא זכרת דין מלכי	אי מזה באת ואנה תלכי
יום הגיע מותי	הלא כאבן נדמתי	איך תאמרי לא נטמאתי
זכרתי יום עצבי	ימי הבל מכאובי	כל עוד נשמתי בי
כצפור נודדת מקנה	מפנה אל פנה	אחת הנה ואחת הנה
הן לעמל יצאתי	עול כבד נשאתי	ומנוחה לא מצאתי
לפני מלכי ואבי	ביום רב את ריבי	הנני ענו בי
חף אני וגם נקי	והוא ימוד אל חיקי	יגמלני יי כצדקי
יורע מפעלי	יי אלהים חילי	כבוד ידי ישיב לי
יושבת פני קונה	אוי תשיב במענה	הרוב דברים לא יענה
הלא נחקר ונבדק	ואיך ידבר עפר דק	ואם איש שפתים יצדק
עקלקלות בריבו	ותוכו ישים ארבו	כי יחנן קולו אל תאמן בו
ואם תחפון להנאל	שים כבוד והואל	לוי אלהי ישראל
להגיד נא ברעדה	מצוה מלומדה	ותן לנו תודה

* חולי ממקדשו שלחני.

משלם גמולך	הוא ימחל מעלך	גם לי גם לך
הט למאמר קשוב	ושמע מאמר חשוב	ואתה באלהיך תשוב
ברחמך מרומים שוכן	אם תשא עין מסכן	אף לאמתך תעשה כן
אם אנחנו עוינו	סליחתך אוינו	כי אתה אבינו
או הגוף הלוח	יושב נכלם וגבוה	גם את זה לעומת זה
מחנן את פני מלכו	לשפוך שיח חכו	וח אומר בכה וזה אומר בכה
נאמן שוכן שחק	הכל לפניו יוחק	יושב בשמים ישחק
ואו ישיבון יחד מה תבקשון	הואת מני תדרשון	מי יתן החרש תחרישון
כראי עון לנקוהו	הנקל הוא לוכחו	כי תאמר אלי שאהו
נקמת עוניכם יקם	כי אני נוקם נקם	כי תלכון לא תלכו ריקם
יחיד הוא אשר מיוחד	יחבר אותם יחד	וקרב אותם חד אל חד
הוא ישפוט ביניהם	והוא יחבוט ארונהם	על שכם שניהם
יחד עשיר ומלך	במוקד אותם ישלך	מקום אשר אסירי המלך
רועדים מפחדך	ואו יורו נגדך	האלהים מצא אתעין עבדך
צדיק אתה אבינו	באמת כי העוינו	נחנו פשענו מרינו
ואל מרומם ומתנשא	נעלה בדין על כסא	הטוב בעיניו יעשה
חק פוורה כי תפקוד	כחמי טלוא ועקור	הסר משם כל שח נקוד
זכור צדק ואל תאחר	וכל לבן בו תבחר	וענתה בי צדקתי ביום מחר
קרא אלי בדיןך	זכור שלשת אמוניך	כי תבוא על שכרי לפניך *

(*) חזי התפלה הסקולה והיקרה הזאת הוא רבינו ילחק בן ראובן חלצ'רבלוני כאלה חסד ח"ע צדאשי ההכחים והוא אחד נחמשה רבי ילחק שהיו חנוה ישראל נחמשה ודעת וכולם חיו בזמן אחד עם רבינו ילחק חלפסי שהוא ג"ס אחד ונאלו החמשה ח"ל הראש' (ס') הקבלה לשון אונטרסדס שנת מלאת (5471) רבי ילחק הרביעי הוא רבינו ראובן חלצ'רבלוני בל אנרגולוט לנזירה דלנים והיא היתה בישופה וחזקה צים והיה זה קהלה גדולה בעושר ונעשים טובים וכבדו הרב ר' ילחק זה (כ"ל ר' ילחק חלן גילת שהיה ר' ילחק חב') ונשאוהו ונחמחה לכן חלכהם ונעזלי דלנים ויש שם ופסע על יום מוהו ושיעין הים וחבר חזקתם וחבר סירוס צפרקים מונסקחה כחונות ונעיד על סכמתו והנזונה עכ"ל. זה כשנזונה מלוח שנה לא זכו הדורות שלמינו לכלות חל יקר פיוטיו ושהם כי פסן בנו יי נהגלו לנו צנחור כ"י של הגביר ר' סייס גדליה אחד מייקירי גלות ירושלים אשר בקשרד והוא אחד מנכנדי לונדון הוא שקל ע"ו שקלי זהב (בינעם) לאלור חולך ונעזון הדוכס קוסקעק צעד הנחמור היקר הזה אשר נאלו בו שירים יקרים ונח כל גדולי חכמי ישראל הקדמונים הידועים לנו ושלימים ידועים לנו:

התפלה הזאת יקדשה סכרי קדש על חגדה יקרה צומס' סכסכרין ס' חלק ח"ל חזר ליה חכמיוטוב לרבי גוף ונשמה יוכלין לשעור עלמן מן הדין כילד גוף חונור נשמה סחטס שניוס שפשה מומי הכיני מוטל כחלן דומס בקצב ונשמה חונמח גוף הטח שניוס שפשהי מומי הכיני סוכחה צחור כלשור חזר ליה חחשול כך מוטל למה סכסר דומס למלך כשר וס

יש את נפשי להפיץ בזמן אחר ונעט דברים על ר' משה קונחי ז"ל,
אכן כעת לא אדבר רק על פירושו על משלי. הפי' הזה נושא ב"כ צאנזר
אקספרד. ובסוף דברי המחבר ח"ל

צריך אל עליין קונה שנים השם נר שכלו צדרי קעיפים לפקוק
עינים ומקום על כל צרכה אהללנו ואם אהלל לא יועילנו ע"ד אשר עד
כה היה אלהי אבי צעזרי הציני דעתו הנני וצאחתי שצילי הספר
הלז ופירשתי כתיב וקרי כאשר הטעם מורה כי אונחתי
הכתובים הם אונחים נכונים ונפי הראשונים ואנשי האונחתי
הנאים אחריהם הם הצינו כל קתום ולגלתי היות ספק לעה גולד
שמו הקרואים ומוחץ לקרב הטעם הרחוק ונאשרו הכתובים על
מקומם כי כלם נכונים לנצח וישרים והשרידים אשר שרדו ולא
גליתי ומסחרים כי שכתמים או לא מנאחים יש דרך ישר ללמוד מן
הנואלים והמשכילים יצינו.

עוור עברו בידי חסדו
צור ההופכי לאור שמש
כלו בשמו אמרי סודות
אכן שלמו ידות חמש
כאשר סעד לכלול ספר
כן מרעי [?] צוק לבו ימש
ובעת השלם לשנות עולם
מספר נתן לבלי ימש
משה קמחי כתב זו היא
העת לבשה קדרות שמש.

שהיה לו סדרם נאם והיו צו צבורות נאות והשיב צו שני שומרים אחד חבר ואחד קוואל אחד
יהי חבר לקוואל צבורות נאות אלו רואה בשרם צא והרכיני ונציאם לאכלם רכב חבר על
הקוואל והציאם והכניסם לנימים צא צעל הסדרם אחד להם צבורות נאות היכן הם אל קוואל
כלום יש לי עינים לנאות אל חבר כלום יש לי רגלים להלך צהם מה עשה הרכיב חבר על
הקוואל וזן אותם כאחד אף הקב"ה ונציא את הנשמה חרקה בגוף וזן אותם כאחד שנאמר
(הסלים ב') יקרא אל השמים מעל זו נשמה ואל ארץ לדין עמו זה הגוף עב"ל. וע"ס
הדברים האלה יוצנו כל דברי השיר הזה אשר אין ערוך ליושיו והיה כאשר יזכר הנצי"ב
חיים גדליה לעזב אשר זכרנו צמחור הזה יזכר גם שם המעתיק לעזב והוא איש
צער גאלד צער.

ולאחריו יצא הסיר הזה ונכנס עליו.
אלה הכרוזות נשתלחו לר' משה בן קמחי הספרדי ז"ל
מפרט הספר.

אשרי אנוש הוליד ילדים יחי
כל עוד חיות שמש עלי רקיע
צחות מליצה בם ומפתח ללל
שואל עלי דלת וראש חניע
חועה בדרך לא סלולה מתמול
תלך חשכים כאור הופיע
אם תשאלו מי אביחם, אומרה
הוא רב הבונות ואשר חניע
אל מעלת חכמה ובו כרת ברית
אחו ואם ישקיט ומי ירשיע
ושמו גביר משח בנו יוסף אבן
קמחי אשר כל צורדיו הכניע
נקל וזה אופיר וכל יקר זם —
פיר ככלי חרס וחוא גביע
שי עבדך תשא לך אשהחמה
תמיד בכפים אני מפניע —

נשלם זה פי' משלי צעזעה השם שומר רגלי חסידיו ועצדיו נאמנו כן
יהיה צדיתו עם צניו לכל יכרתו מלפניו ויוסיף ידו שנית להיות לעזר לסופר
שמועון זכר אלעזר חנין.

והנה דרך ר' משה לנפש ולחור אחרי קשר הפקוקים וזהו הלך אחר
עקבות צעלי החלונות אשר דרשו סמיכות הספרות (עיין ג"כ דברי צעל
מנעם אפור צהערות ספר הרקמה דף ר"ח) והנה עונולל דף
מאד הדך הזה. וכמהספר יאמר צהספרו אשר עשה לנפשו, א"י ספר משלי
וי יקשור פסוקיך הנעימים" (מחצת י"א) ונפשיים כדים עשו
זאת. ואם לפעמים הפריזו על המדה עכ"פ כונתם כחוייה ונכזרת צעיני החוקר.
ופה אעיר עוד כי ר' משה בן קמחי צפידשו על יכוניה ויחזקאל
(כ"י אקספרד) יזכיר ג"כ לפעמים ר' משה קמחי וצונשך הימים אפיץ
חיה נפידושיו צנחצרת הזאת.

ואתן עוד נקום פה לנוכחם אחד וז' שלום דפירה (ווללל בלמד
 ונכ"י צעיר ווינן הוועטירע צאלור קשרי הקיכר יר"ה) ונכשם עליו כזה:
 כחצתי על וולשין אחד שהלשין אותי על לא חונק עשיתי.

אם הרבורה תעקין חכאיב בקיין
 אכן עקיצתה ביערה תחבש
 אך מה לך נרגן היות עוקין בחין
 שנון בפיהו אין צדי ומעט דבש —

(ווללל ציערס היא וולשין יערת דש שוואלל א' י"ד כ"ז)
 ונכננין דוונס הטורים האלו אשר יזכיר ר' מנחם המאירי ז"ל בספרו
 נשיצ נפש (כ"י לונדון).

קמוש וחוח העלה חמר לבל
 יקטוף אנוש עליו ולקוט הפרי,
 אכן מה לדרדר העלה קוצים ואין
 עמו פרי ומעט דבש ומעט צרי:

החכם הזה יזכיר אותו כזה הלשון: וכבר הסליגו גושל חכמי הערב העתיק
 ענינו הנשיא הנשאל הנשורר הנעלה ר' אברהם ר"ח ח' אומר צחקויו על
 הוולל הנזכר קמוש וגו' (ולל גולל צנן הוולל הנזיר)

ואזיז עוד לפני הקורא שלשה פרקים נוספר וואזני העיונים
 לצדחמוד אלגזלי.

וואזכר הספר הזה הוא לצדחמוד אלגזלי הפילוסוף היותר נפישקס צין חכמי
 ערב צעל כוונת הפילוסופים והפלת הפילוסופים (אשר הם
 גם לא נדפסו לעולם ונפוסקמים המה וואלד וואלד) וואזני דדק (אשר
 נדפס לפני חיה טנים) 1). צספר הזה (כ"ל וואזני העיונים) מזכר על
 שם לצדחמוד וואז"צן צהקדחמוד לקפר מוגן לצדח וגם צספר ענמו (דף
 ק"ע ע"ה). וגם ר' אברהם גצישון צספרו עומר הסכמה (דף
 ק"ל) יזכירנו על שמו 2). ונכ"י צאלכות לונדון על דף כחשון ווללל צזה
 הלשון „וואלתי צספר כוס שלום (וואלד ד' סוף פרק ג') שהמחבר הספר

1) ר' אברהם צן סדאי נעתיק הספר הזה יקראו וואזני העיונים. וכן
 ר' יוסף צן שם טוב צספרו כדור אלהים (דף י"ד) יקראו ככה.

2) והוא העתיק שם גם שיר כבוד וואלחבר הזה וולל ידלל אלהים על כל גדוהיו. וואזני
 השיר הזה לעלות ולהכחות לפני הקורא כי ספר עומר הסכמה אינו מלוי לזר.

הזה הוא חלגללי" עכ"ל 3). ר' יצחק די לטטים נקשרו שיערי ליון (כ"י צאלורות חיים צעיר אקספרד) יזכירוהו עלי הזכיר שם הנוחזר. חיה סכמים יספורו צעירות לך' רוסד כמו ר' ושה ונושפת הנערים צפירותו לך' עזרא (פ' שנות 4) וגם הסכם וואלף (צפירות 5). והנה כל חיש אשר כלם מיוויו ספר וואלגזלי ונך' רוסד ידע כי חלגזלי הנוחזר ואם גם העדיות האחרות לא יהיו לגד עיניו. והנה חלגזלי עלמו צפירו וואזני לך' (דף ל"ג צדפס עיין הערה א') יזכיר ספר אחד צפס וסקולת הסכמה והוא עלי ספר וואזני העיונים אשר לפניו והנוחזר ידעו על וואזני צפס, נקבולת נפש החכמה" אשר אפיץ כעת.

הספר הזה כולל כ"ז פרקים ואיזה מהם יקפו רק חיה עורים. ונוחזר כ"י צעיר פאריס ושמה נזכר ג"כ שם הנוחזר ר' יעקב צן וזכיר ונוחזר עוד צאלורות הספרים צעיר אקספרד, ווינץ, פאריס, פארא, ואינו נולד כל כך כמו ספר כוונת הפילוסופים והנוחזר הזה.

צפס וואזני העיונים נזכר כמה פעמים, "אמר האיש" והוא נחמד, נביא לגויים. וכנראה לא ראה הנוחזר להעלות שמו על שפתיו ולכן השתמש בנולת האלה חס יעתיק וואזנים וספר חלקוראן. והנה ר' אברהם צן חסדאי בהעתקתו לספר וואזני לך' (עיין הערה א') החליף וואזני חלקוראן עם וואזנים ונח"ך ונח"ז. וגם ר' יצחק צן יוסף חלפסי נעתיק ספר משכית האורות ופרדס הנלנים לאצו חמד 6) עשה גם כן. ושניהם התגלו אל הקובא על עשומס הדגם הזה. והאחרון יאמר בהקדמתו צה הלשון: "ובתקוות רבים אני נחליף הנשלים לפי שאני נביא אותם ומחברתי הקדושה וגו' והנוחזר הביא ראיותיו ונשליו ונדהו ואנוחזר —"

עכ"ל. והנה ספר וואזני העיונים הוא כחלומי לביה עם ספר עגולה רעיונית (אשר עליו הטפתי נולתי כבר בנחזרת ליטערוטורבולוטט דעט פריענטט בשנת 1848 עמוד חר"ב). כונה וכונה דברים נוללו כנעט ונלה צולה צפני הספרים האלה. כמו הפק, נקבולת נפש הנבואות" ודברים רבים

3) וכותב העורים האלה הוא ר' שושן די מודן. וצאלורות צריש ותיאום נוללו חיה ספרים כ"י אשר היו לפני צדי ההסם הזה. והסכם דמש"י ל"ל כתב חולדה צכרם חמד חלק ב'.

4) הפ' הזה נמלא צעיר אקספרד וצעיר ווינץ. ובנראה לא השלים הנוחזר ספרו.

5) הודע צפס, Bib. heb. III. S. 16. IV. S. 753.

6) הספר הזה יקר צוללות ונערך. ונמלא ג"כ צאלורות אקספרד. הספר הזה עם וואזני העיונים יהיו לחידים להנחות לקובא הפילוסופיה של אבות מד. כ"י אברהם חל צפירותו על החמה (פ' פקודי) יזכיר האורות האורות מאצו מד. ולא יעתיק חס הוא פ' משכית האורות אשר הזכרתי.

זולתם. וצונשך יונום לא כצירים אפיץ גם איה העחקות ונקבר עגולה
רעיונית. —

לא אחשק להעיר כי חדש ונקרוב הכניסו איה חכמים לקיון התמיהה ונהל
רונית sic. וצאנת ונה לנהל רונית צמאמר עצרי. ומה פננים ונלחי קיון
התמיהה הזה ואין ונקס לתמיהה כלל. דרך נושל צתולדות החכם ר' יוסף
צארא יציא החכם ר' ושה שטיינשניידר נ' קרו אחד הנונל
צולדות רוני:

עני לבבי כנשרים דמו [ראו]
למצוא בחבל חם ולא מצאנוך —

ואחר נול עיני לצדי נונל ונהל התמיהה sic. וצאנת נמלא זה
כמה פעמים כנו צפיוט ונתחיל „אלהים שמחתיך וגו' וצ עין לצי שמחתיך" וגו'
(ונלכו לשוכנו ולא קרוב) וכן צאוסן ונתחיל: התעוררו תמיהם ראות ונצלי ונקסה
נונל ג"כ „צונראות ונחשבות" וגו' ורצים זולתם עוד.

העתקות ממאזני העיונים לאבוחמד אלגזלי (כ"י פאריס) פרק י' בסגולת נפש החכמה.

קגולת זאת הנפש על כוז החכמות העיוניות אשר אין הרגון בהם אלא
הענויה על אונתתם לצד והזיוות על ידיעת קבות הדברים ועלותיהם ולקחת
הראים צרכה והענינים על הנקתר מהם ולדעת ודריגת הנונלות צונליות
ואין נשתלשו ונלח הבורא יחצר' ואין נונליו קלתם ונקלח צנה שהתפשט מהם
ונלחדות הכל יחצר' אשר צו נהיו הנונלות עלם ונעלם נונל אחד וצנה יהיה
הנונלות הורה והיולי וננשאר דונה צהיולי והוא העלם הצריח על נורת הגלגלים
הנצוריים ואם העולם קדנון או נחודש ונה הצדל צין הנלחי והנחודש ונה
ההצדל צין הנלחי הנחלע ונלחי הסנוך *) ונה ההצדל צין יש צין העשוי
והמהווה ואין היתה הצריח והאנונלי צין הנלחי וצין המהווה ואם צורא העולם
אחד או יותר ונלח ונחודש המושחים על שלח אשכר שיהיה כי אם אחד ולא
ידנה דבר ולא ידנה אליו דבר, ונה החכמה צונלית הדברים לפי מה שהם
עליו ונה המהווה ונה הנצרא נושין ונה ההפך צין הפועל על האונת
וצין הפועל על דרך העצרה, והפועל המוחלט והפועל צמיוכות ונה אופן החכמה
צקצוב הגלגלים חנונה קצוצית צלחי ישרה ונה הנחוייז ונה האשכר ונה הננוע
ואין היו היקודות ארצעה אם הוא נקרב החיוצ ונה שתחת הגלגלים ונכת האשכר,

(*) כמו מלורק והוא נונלך צעצעי. העירני על זה יחדי החכם רש מונק נ'. ונכ"י
צונדון „מלורק".

והמנואלות אשר החקיים שליוותם צעלום ולא צפעולתם אשר שני קרוות, וזה המנואלות אשר נתן שליוותם צפעולת והיו אנונייים בין שני קרוות, ולזה החלי הכאשן נח ולא היה להם תנזית והתנועע החלי האחד וזה העמודה צנוזלות, והנצואות צעולם בהוייה וההפקד וזה ההפרש בין הנצואה והכשוק והקסם והפילוסופיא ואיך תשפיע כח הנצואה על הנציאים וזה הצדל בין אדם אשר יתנצא ובין אדם אשר לא יתנצא ולזה היה האדם מוזהר ומנווה צלתי וזולתו ולזה נקרא עולם קטן ונקרא עולם גדול הנה אלו העניינים כלם מיוחד נפש המכונה הפילוסופית ומקנולתה שחדע קאתם על ג' הליך וקאתם על הקצלה ומצלתו לזר אבל לא לכל נפש נתת המכונה ולא יהיה לה הכנה שחדע זה אבל חדע קאתו. ואונם יחקן ידיעת אלה הדברים על שליוותם לנפש אשר הזדקן לה צעליוותם והוייתם כשנצראת ובהכנה לקבל זה והיותה מווסתת התענוגות ומנייתת החלואות גועלת המיוון אזהבת הטוב ואנשי שונאה הרע ואנשי מלושרת צנינוקות האלהיים קונה המדות המשובות ועוזרת הפחיתות המנוגות כזר נתקצץ זה המכונה והנועשה זה הוא המכס הפילוסוף האנוני אלל המכונים והיודעים והפילוסופים הטובים כאריסטו ואפלטון וזולתם ומי שלא היה אללם האחר אינו פילוסוף. ולזה אומר אריסטו אין הכוונה שחדע לצד אונם הכוונה שחדע ותעשה ותהיו טובים ומסידים צנינוקים. ואמר „הרגו מי שאין לו דת“ ואמר אפלטון: מי שיראה לקנות הפילוסופיא הטובה יעבר „דלותו“ מן הפחיתות כי לא ידע הפילוסופיא הטובה מי שהוא עושה כמו שאי אפשר לאחד שיכרה פניו צמים עכורים ולא צמורה חלודה:

פרק י"א סגולת הנפש הנבואית.

סגולת זאת הנפש הנכבדת הזכה הטובה התדבק הנצואה אל האונת והזכירה וההתדבקות צשכל הפועל והישרת שאר הנפשות הטובות ונאדם ומקון האדם שיעשה הכלוי על הצד ראווי ולהשלים הדעת המקירה הנחת החקים והתורות והזכירה והאזהרה והנזקקם והגדה דברים אשר אינם צכח הנפש המכונה הפילוסופית אונם תשאל לדעת העיון בכללים לצד ולזה אומר אפלטון: אנחנו לואים מהצין ומה שחציא והתורות אונם כדע וזה מוועט ומסכל הרבה ולזה היה אריסטו מוזהר לקבל וזה שהציאורו התורות ומזהר לייקר המצקשים קצות מוויים לאזהרות והתנשאל לשאל ולתת צכס וזאת הנפש היה מיותר חסודה מכל הנפשות אשר צעולם היקודות והיות מועילה והיא המנהיגה המחקנת לשאר הנפשות ולא יזדקן שנואל זאת הנפש היקרה

אלא צצעלי הדעת השלימה וזאת הנפש לא תלמדך אל קנין הדעות והמכונות
 בהקשים והקדמות כמו שהלמדך הנפש הפילוסופית כי ההקשים הנודעים הם
 הלכות הניחו אותם צעלי הדעת השלימה כצורים ויטורים ותקונים לצעלי הדעת
 המסירה וכאשר יזדמן לאדם צורך נולדתו שיצא צריכה שלימה לא ילמדך אל
 זאת ההקשים וינאל הדברים השכסיים כמו מלויירים צנפשו וכמו שאנחנו נוכל
 צצריאה האנושית צריאה צחלית החקרן קרובה וצצריאה הנפשות כן יחסיי
 צנפסק שצין צריאה צחלית השלימות קרוב וצצריאה הנלאכים חס הדעת לא
 תלמדך אל תקון ההקשים השכליים כמו שלא ילמדכו הנלאכים אצל יספיקס
 ונעמות [צכ"י לונדון נעט כוח] ופרוש נעט והשלים השם יחצ' זולת הדעת
 צצירחה להכסהג העולם צאנלעיתם וזה יחסיי שחיה הנצואה הזכרה ונולת
 קנין והצינכו:

פרק י"ב. סגולת נפש הכללית.

נודיגת זאת הנפש הכללית אלל הפילוסופים תחת חופק השכל והשכל
 ונקיף צה מכל לרדין בהקפתו כדור הגלגלים ולזה אנוו שהם שמי עגולות וקו
 ישר והעגלה הראשונה דצקה צגלגל הנקיף והוא קלבו העליון והעגלה השנית
 הוא הקלה התחתון ונקוונה ונרכו הארץ וזאת דרך קרוב שהעלונים הנפושכלים
 לא יתוארו צנוקים ולא צלרדין הששה. ואנוו כי יש צין קלבו העליון וקלבו
 התחתון יתצצר צקילם התגורות וצו הגיע הנצואה צנפשות השכריות העיבורות
 וצו ירדו הנלאכים ויעלו הדומות הזכות אל העולם העליון ולהם צזה דצרים
 ארכים קלרתי אותם אל זה הכלל והוא אשר שם הנציא ליל הפרידה והוא
 אשר יראה הנות צעת גויעתו ויש עלם איש יראה אותו כמו שאנו הנציא ע"ס.

גם חיה ליונים נפרדים על ענינים שונים ילאו כעת לקלחך:

צחולדות ר' זרחה הלוי וההכס ר' יעקב כייפנאן נ' (דק)
 ס"צ הערה (ד") נזכר צית אחד אשר יזכיר הכס"צא צתצותיו קינן תקל"ח

עשית בראשית שבעה גלגלי רקיעים

ברוח פיו עגולים ולא מרובעים

מנינים בהתחלקם עולים לשלוש מאות ותשעים

הנה השמים ושמי השמים —

ושנחתי כי מלאתי השיר אשר צו הצית הזה צשפתי רכנות והפיוט
 הזה ונתחיל „עשית ארבעה אדנים וגו'."

קסר ונחמתי יהודה שונא הנשים הנדפס כעת ג"כ צקסר טעם
 זקנים לא יעלה זכרו צונקצרים. וכנראה היה יקר נאל צנלילות גם ציונים

הקדמונים. וכלי להעיר הקורא כי ר' ונחם הווארי בהקדמת פירוש
למשלי יזכיר ז' טורים ובהם הוא בלי הזכיר שמו. ואלה דבריו שם —
„כמו שאמר הווארי ונפליג בחולשת גופו ודלותו שתי חזויות אלו צונצרת
שיריו

ודלותו ודקותו עד כי ובוב קטן יכסה את מקומו

ולו אשכב בעפעפי נמלח אמת לא ידעה שכבי וקומי —

והטורים האלה נמלאים צונצרת הזאת. עיין טעם זקנים דף ס'. וכבר העינותי
צונצרתי חולדות ר' ונחם ק' עזרא כי בלי ספק ר' יהודה צן שצתי
הלוי ונצרת הספר הזה הוא אשר יזכיר ר"י אלתריו צתחכנוני
(שער ו"ו) וז"ל „והם (צצולונה) ר' יהודה צר יחם ונעון הנליות וצעל
נדות נונלות" עכ"ל.

על צעל שצולי הלכט כבר האריך לנעניתי החכם יח"ש ציון חלק
ז'. וראה זה ונלתי בלחם הכ"י אשר צצתי הנדרש אשר צלודון פי' וננו על
הפיוט „אשר ר' קדח" הנולא צכונה וכונה ונחזורים. והנה לא נרשם עליו
שם הנצרת. רק כאשר עצתי על שעריו ודלתי שונות האנשים אשר יזכיר
הצוננתי כי הדברים ונצל שצולי הלכט ילאו. והנה ונחזורים קדמונים
יזכיר ר' סעדיה ונחם צן סרוק. ונחכנוני וננו יזכיר „ווארי ר' דיאל
גי". „ר' יהודה אחי שני" „ר' ונח אחי" „ר' לדיה אחי גי" ונפי
„ווארי ר' יואצ" „ר' ונרדכי צר צכיוני נ"ע. ונלצד זה יזכיר רציו
שנואל ז"ל ח"ל.

„ענוי צני ישראל לא תהוי גיורין" פי' גיורין ונלפים
ובלשון תלמוד גר גירא דע"ז וכן פי' רציו שנואל ז"ל צאלף
סוגן. „צגרות צא גירות צא זמן הזנות" עכ"ל.

והנה כאשר יראה הקורא ר' שנואל הנזכר פה הוא ר' שנואל גנוע אשר
ונספרו הנקרא ספר אגור ונולא צכ"י צלודות די רוסקי הפיותי איזה גרגרים
(ונסעמקת החכם ר' זלמן שטערן גי') צונצרת אריענע (1851 S. 357)
ופי' ונלח צגרות ונולא שם. החכם שו"ר גי' לא ידע דבר ונעמקתי ונספר
הזה כי בהקדמת ספרו הנכבד ערך נלים יזכיר ר' שנואל גנוע
ולא יזכיר ונלתי עליו. ולא ונלתי עד עתה שם ר' שנואל גנוע נזכר
צונקוס אחר.

יחודה המכונה ליב רוקעם איש פרעסבורג.

Schreiben des Herrn Regglo an Hrn. Gabriel Polak in Amsterdam*)

זולי הייתי נוכח שפלות ערכי והנצלתי ידיעותי כי עתה ונלחתי באון צשונתי
 נוסף דצרי הכלל ותשפחות העוצרים הלאה וכלל גדול, כמותן שערכת והנחתם
 לאורך ולרוחצ ציריעות ונכתבך היקר ויום יו"ד אלול העצב; צי אדוני! וני אחי
 כי הריונותי נועד להושיצי עם נדיצים אשר קא כבוד ינחלו למו צהאירם עיני
 בגולה צחצונות כפיהם? הלא וועד הוא אשר פעלתי ועשייתי עד היום צונתם
 המורה והכחונה, ואף זה הועד לא תמיד עלה לרלון לפני גאוני הדור, וצפרע
 נוספת החדשה צחינת הקבלה העירה שונת הנוקמים נגדי ואין לוונר השצ, ואם
 כי קלה ויהם יחישו לי צדצרי חלקלקות ויגדילו ערך וועשי ידי אך למראה עינים,
 צכל זאת צחקר לצם יעלו להדיח ירלו כוז צפיהם יצרכו וצקצצם יקללו קלה.
 ואני וועודי כאשר לא פניתי אל רבצים ולא השגחתי אל הנושצים אותי צונה
 שאין צי, כן לא אפנה אל הדוצרים עלי עתק צגאוס וצו צלי חת קעד לנאלותיהם,
 ולא לה ולאלה החשתי דווייה ולא עניתי דצר. לוונם אל תחשוב, ידידי, כי גם
 אחרך וניתי צונקסר החשפים הנזכרים, לא כן! ידעתי כי צחם לצצר הכצרת עלי
 וזים לא אוכל שחתם, לכן פניך אשא ואעצור עליהם צשתיקה כוננהגי חנייד,
 לוונם אחרי כי לא דצרי שצח לצד נכללים צאגרתך הנעימה, אלא גם ערכת
 לפני טענות נגד קפרי הכ"ל, צחק הודעת כי לא ישרו צעיניך נוסצותי, לזאת
 יעלוני כליותי להשיצ פה עליכן צקילור.

אמרת: אין לגו לצוז נסי גדולי קדונונינו צעלי התלמוד,
 וזה הושפע אם יוצן היעצ כפי ונהותו נכון הוא צלי קסק, וגם אחי אחרך צו,
 אלא שגריך לחקור וזה היה צדעתם של צעלי התלמוד לעשות צצצור הווא, ואז
 יונל אים צעל שכל, כי הם ז"ל (כונו שהוכחתי צנוקונות רצות ונקפרי הכ"ל) לא
 גזרו כילים לדורות, רק נשאו ונחתו לקצו אופני ההנהגה לצני דורם, ונועולם
 לא אונרו שיוקצצו האופנים ההם לחק עולם, וטלא יהיה רשות לצאים אחריהם
 לשנות או אף לצעל ויה שאונרו, וצצצור כן לא כחצו סצרותיהם על קסר אפילו
 וולה אחת. אדרצא אקרו הכתיב לדצרים שצעל פה, ורק צונן ונאחר ונאל
 הושנו צכת צגד רלונם, גם לקחו לעצום כרשיין לשנות ואף לעקור ונה שהוכה
 צלוונה קודם וונם, וצוה הוכו שים רשות אף לעמיד לעשות כונעשיים, ולא עוד

(*) הוכחת הנה שנה לי הסכם הר"ר פאלק, וצר לי כי האון והמוקום לא יחננו לחת פה
 מוקם גם למכתבו והערתו אשר כתב להסכם יש"ר נ"ע צנוענות ועתה.

אלא שהחצור ההוא כולל גם דברים רבים שאין בהם נפקותא כלל לענין הדינים, ודברים אחרים לא יקבלם הגבון זולתי צרכים תחלה כל המושכלות הראשונות, ועל אונחת ההנחות האלה לא אחר כך פה להביא ראיות, כי בכל דף ודף יונ התלמוד שיזדמן לסיף תוולא ונעמך כי כן הוא, רק אם תשתמש במקרה חשיית עלי נשוא פנים וכלי שתקדם האמונה אל וזה שאתה בא להקור עליו; אונת רבני הדור שאנו צו לא ככה הם עושים, כי ערם קח צידם ספר התלמוד כזר יאמינו שיכלול גזרות ותקנות ודינים שאין לזוז וזהן לעולם, ונשתרשה כל כך האמונה הכוזבת הזאת בלבים עד שלא יועילו כל מופתי הקריטיק להשיג אחר וזה שהחצורנו נקטיות עורק. והנה קנה כל זאת הוא כח ההרגל, כי מיום החל הכנו"ם לכתוב וזה שכתב על אודות התלמוד ועד היום הזה נחמזקה בעולם הספרא שהחצור ההוא יהיה ספר דתי (Codex) וזה שלא היה מועיל, וכפי האמת אינו אלא (Protocoll.) היינו קצוץ ויכוחים ופולמוסות נשענות רק על הספרא האנושית, ולכן לא יקוצלו הדברים אלא כשיעור הסכמות עם השקול המדעי, אך צענויותינו ההרגל נעשה טבע, ואם עתה יאמר איש לפני רבני הדור שאין הדבר כזו שהספר הכנו"ם לנחוק יהיה צעיותם, ולא יועילו כל המופתים שנעולם להזיז אותם ודעתם. ועתה רואה אנכי שאף אתה נגרכת אחר הכוז, פתוך ותפת, לכן גזרת אומר: „אין לנו לזוז מפי גדולי קדמונינו צעלי התלמוד“, ואני וזה איש על זאת? אינו מוכח ומשפטך זה על איזה מופת. הייתי נכנס להקור אם יש צו כח להוכיח כן אם לא, אך תחלתי נכזזה, ולא מלאתי בדבריך שום ראיה מחייבני לשום לבי אליה, לכן לא אסיק לדבר עוד על ענין זה:

עוד שמועתי תלונתך על אונת: „הכנו"ם הכבד עלנו“, באונת ידעתי אף אני כנה קשה ומשפט זה על אדם גדול הוותואר בשם אור המורח וגר המוערצ (הגם כי די לקדוש חצורו הנקרא אגרת השו"ד להכיר עד היכן הגיעה מעלתו), אך תחורה הקדושה אונת: לא תהדר פני גדול, וגם חז"ל אונת: יקוב הדין את הדין, לכן וני שכתב בריש עם האונת ואונת הגאונים לא תצעתנו לא יכחיד חמת לשוננו הדיבור שהכנו"ם הכבד עלנו, וזה צעבור שאף כל שיטה קלה שאונתו תתלמוד על לך הויכוח או בדרכ גזונת או להרצות צקוסיות כוונתהם הוא הכנו"ם עשה ונונה חק עולם לכל הדורות וקבע אותה צידו החזקה כאילו ונקיני יתנה, כזו שיתצבר זה למי שיעין דצדקו היעז, כי בכל פרק ופרק יונל שהתנהג ככה, ואני צין אלפי רצנות ונשלים שיש על זה אצטר עתה רק צאטר לדוגמא, והוא: אונת צוננות דף ס"ט ע"א: פיל שצבע כפיסה ונלרית והוליהא דרך בית הרעי וזהו, ודבר זה כזה לא יקוצל כפשוטו אלא וני שיכיר כח העיכול צאטונותא, והרולה להמליץ צעדס יאמר שהוא גזונת, או ונל או דוונת

לזה, אך ונה יענה צדאותו שהכנו"ם קבלו כדצב אנוניתי וכחצ אותו צב"א דהל' כלים כמו דין קצוע לכל הזונים, וכל האור הזרח צנורח וכל הגר הדלוק צנערצ לא הספיק להאיר עיניו צענין זה? אונס לא צאחי היום לערוך וולטנע גר הכנו"ם, רק להעיק צאחי שלם תרלה לילך צעינים קבורות אחרי ונה ששפטו אחרים, הכשות נחונה לך, ואז אין ונקום אל הויכוח, אבל אם תרלה לשפוט צסכלך ותפשוט וועליך צגדי ההרגל, אז תודה גם אתה שהכנו"ם הכניד עלנו, ודי צזה.

שלישית העירות צחכונתך כי שנית לאמר שלא נוכל צשום ונקום צנשנה חיוב להדליק נר חנוכה, ואונרת שונשנה ערובה היא סוף פ"ו דצ"ר ר"י אונגר צנר חנוכה פטור; על זאת אודה ולא אצום כי נעלמה ונוני הונשנה הריא צעה כחצי זאת, ותודות לך, אחי ורצי! כי עורכתי על שגגתי, ועלי לחקן הנועות אם אצם להפסיק עוד איזה דבר צהזכיר החיקון צשונך.

רביעית רחיתך וניף חנוש הצקורת על שני ונקוונות ונספרי, האחד על עוון ומואל וועשרין וכו', והשני על היתר ספקה צפולה לארץ, וצנשיים אונרת שטעיחי, אכן קצרת מאלד צלשונך עד שלא יכולתי לירד לסוף דעתך, ואם יי הקדך לפשע לי על ונה חקוצינה הנועות, אז אערס להשיצ כפי יכולתי.

חמישית אונרת כי רוב דצרי נשאלו וצוועלים צנר ונכח ונה שנואל כחצ צם' תורת נציאים שהולא לאור הכ"ר היות, אך פליאה דעת ונוני ונה דוניין והנערפות יש לדצרי עם דצרי, וכונדונה לי שזה הונחצר אשר התלמוד אזור ונחניו וכונדרש אזור הליו לא נגע ולא פגע ונינוי אפילו כנולא נינא צעינים שאני עוסק צהם, כי ידעתי ונקדם את האיש ואת שיחו ונולאחי נותן קיום לכונה סצרות לזונות דקות, אשר יסבצ חובה לכל איש יהודי להאנין צהן הגם שאין נוספת על אונתתן ואין לכן שורש צדצרי החורה, כאילו רק ונפני שנואל כחצ כך אלל איזה קדנון ימיווי כל אדם לקצלו צלי הצהנה ואשער שלפי דרכו יהסוצ נכון להמנהג ככה, ולא אכנס תוך צצולו לעקור נטיעותיו, אך לונען תוכל אתה לשפוט עליו איני לפניך קלת ונסצרותיו. צספרו ונצוא התלמוד הוא וניח לודאי גמור צו פנחס גר שלא יסחה אדם סחם יינן (סס דף ה' ע"א), וכי שלמה הונך גר שלא לעלעל וון הצית לונצוי (סס סס ע"ב), וכי עזרא תיקן סתהא אשה חונכת צסינר (סס דף ח' ע"ב), וכי ונשה רצנו תיקן ז' וניי כונשנה ו' וניי אצלוח (סס דף ט' ע"א), וכי דוד הונך תיקן שיחיו אינורים ונשה צרכות צכל יום (סס דף ט' ע"ב), וכיואל צדצב כצו והכל אשר הנפש היפה תלכללו כשהוא חי וצערודו צכפו יצלענו ונה לי ולאיס כזה כי יצא אלי להלסם צאחני? הנה צאנות כאשר לא דרכיו דצרי ולא כונשצותיו ונשצותיו כן יהיה צודאי התנגדות צין ספרו תורת נציאים וצין ספרי

בחינת הקבלה. אך נשכיל זה עוד לא הוצרך הדבר עם מי נשנינו הדין, ומי נשנינו עקש ופחלחול.

הכו"ח פה גערץ ציום ז' חשוון ט' תרי"ג.

אובסך ומוקירך יש"ר.

21.

Schreiben des Herrn Prof. S. D. Luzzatto an Herrn L. Effratti.

הרשות צידך, ידידי, להוֹלִיץ לאור אגרתך הראשונה אלי, ותשובתי, בכל נוקם שחללה. אך לא אוכל לכתוב תחת לשוני כי כ"ל כי יד צעל הכרם צכל זאת, וכ"ל שהוא רוצה להכניס איזה נוכח ונוגני צכרנו, ודי לי שיוודע כי לא אני שלחתי לי. חלילה לי משהוא אחר, אבל חלילה לי להשתתף עם מי שאוור וכותב (כ"ח ח' רי"ז) כי חכמי הגוים האחרונים שנו קץ לשבך צהצנת הנוקראות, שאם כן הריני נותן יד לפושעים, והרי זה באלו הייתי מודה שנוכ"ע צדאי וכוונאי, ומורחצו צדויה ונלצו, ונפלאותיו ונכונה ואסירת עינים. כי ודאי כך האמינו אייבהאקן, וגזיניוס וחלנידיהם, וכך היא אמונת כל החולקים כבוד לשפיטורה, ערלים וזולים. ואני זה לי ארצעים שנה ויותר שאני נשחלל להצין ספרי הקדש צלי משהא פנים לשום נפרש, קדוון יהיה או אחרון, וראיתי כי החוקרים ההמה לא הועילו כלום צהצנת הנוקראות, אבל צדו להם פירושים דמוקים ואלד מודרכי הדבור העצרי והרעיון העצרי, ואיך אשתתף עם מי שאוור שהם שנו קץ לשבך?

וכבר שלחתי לצעל הכרם שלשה הקונטרסים שהדפסתי ומפירושי לישעיה, ואיך לא נפקחו עיניו לראות כי כיתרון האור וכן החשך כך יש יתרון לפירושי על פירושיהם? ואם דברי אלה נכאין צעיניך דברי גאה וגאון, לא צכל זאת אוכור אמונתי ואמונת אצותי, ואכרע על צרכי לפני הכופרים. מוטע שֶאֱקַבֵּא שוטה כל יוני, ולא אהיה שעה אחת רשע לפני הנוקם ולפני האונות. מי ונהכופרים אבצ את האונות, ונאם הנאחו וכצדו? מי הנותין להוֹלִיץ לאור פירושו כ"ח שנים כוונתי, לצדוק ולחקור פירוש כל פסוק שנה אחר שנה כמה וכוונה פעונים? מי ונהם הבין ונלילת ויקרא שנו פלא יועץ אל גבור? ואני אחר כ"ד שנים שפיטשתי המיד על דרך הרא"ש, מנייד הייתי מרגיש צנפתי איזה פקפוק צאוחו פירוש, עד שצחקד ה' צשנה שעצרה זכיתי ופירשתי צו פירוש חדש, שלל עלה על לצ

שום נפח, והחכם גייגר שהם נמצלי המקרה החפשי, הודם לדברי והכרים
עמיו שהאמת כן היא כמו שפירשתי.

ואיך יגוה שזו הכשע על גורל הנדיקים? ואחרי אשר צליתי ימי וכמותי
להעמיק המקרה בהננת ספרי הקדש, איך אכחיש את עצמי ואחזקני למי שכורע
לפסילים, ומכבד אנשים אשר אין בהם רק חולפה ושאלת אגניזמוס? ואיה
חולפה גדולה וזו לוור (כמו שהם חוורים) כי אחד וזן הכוחים העומדים
בגלות צל צדק ונצח נצואות ישעים על כורש, ואמר וי השומיע זאת ונקדם וגו'
(ו"ה כ"ח), באלו הנצואות הכן נאמרו כונה דורות קודם לכן, וצאננת (לפי
דעתם) הנצואות הכן לא היו ולא נכחו אלא ציונים הם, ציוני כורש, ולא היה
אדם שישראל שישאל ווי השומיע זאת ונקדם? והלא לא רחיתי ולא שונעתי בלתי
היום; ונתפתחו כל ישראל אחרי הדמיון, והאמינו ונאמרו לנביאם כי ישעים נצח

כל הנצואות הכן, אשר לא ראו אצותיהם ולא היה וזן שום העתק צדום נוקם.
והנה גיזיונים ותצוריו ראו כי ונשונעות הנצואות האלה היא שגכחצו יונים רבים
לפני המאורעות, ואמרו כי וני שכתבם החכם לעשות ונלכתו צדוקן שיחשבו כי
קדמוניות הנה, ולפיכך הוכרחו לנעות ונעו וזן הדרך אשר קלל לפניהם הכל"צ,
בפסקו ונלכים יראו וקונו (ו"ט ז'), כי רצ"ע פירש שיכבדו את הנצוא שיהיה
עומד בצל ציוני כורש, והם ראו כי נאמר שהכותב העלים שמו ולא ראה להחכמו
בנלכתו, אצל ראה שתיוסם לישיע, איך יאמר כי הולכים יכבדו את הנצוא
בדלותם שנתקיינו דבריו? ולמי יכבדו? האם את ישעים שנות ונכונה דורות? או
יכבדו את המהמר שהיה בצל? והלא אם היו יודעים שהם הכותב, היו רואים
שאין כאן נצואה כלל, כי הכל נכתב אחר המאורע. ולפיכך התחבטו ואמרו כי
הכוונה לא על הנצוא עצמו, אלא על להקת הנצואים. ואולם אף אם נלכו ציוני
שנאול להקת נצואים, וציוני אלישע צני הנצואים, הנה ונעולם לא היו הנצואים
שישראל קהל צפני עצמו, צדוקן שיהיו נקראים צדק כולל צד ה', ונעולם לא
נעשה כבוד לנצוא אחד ונשונות שנתקיינו נצואה נצוא אחר. אונם קיום הנצואות

הוא לכבוד לכל ישראל, כי כלם עצדי האל הנוגד העתידות, אשר נחר צדק
להיות לו לעם קבלה, ועליהם הוא אומר לצדק נפש וכו' ונלכים יראו וקונו וגו'.
אצל החולפה שאין לנעלה ונונה היא חולפתה של שפיכחה, העוסה עצמו

כעוצד אלהים ונכבדו ואורצו, ועומק כוונת דבריו אינה אלא לוור שאין אלהים
צדולם, ואין צדק ואין נכדא, אלא העולם ונולדו היה ויהיה תמיד כמו שהם,
והכחמה הנפלה שאלו כואים צינרת חלקי האדם וצלי החיים והנאמנים כלם,
ובכל חלקי הארץ והשמים, המורים צלצע כי כל דבר נעשה בכוונת וכוונת, הוא
ונכחש אותה ואומר שהכחות התכליתיות אינן אלא חזון שום שדו להם צני

אדם 1) הרי כאן מולפס בפולה, הראשונה היא לתת כבוד לאל צגלוי, ולכחיש ונליחותו צמח, והשנית להכחיש הקצות התכליתיות, שאי אפשר לשום צעל שכל שלא יורה צדק.

וזה אונגר על מולפסו של צעל הכרס הנויחם לאציר הפיעונים ר' שלמה גצירול, ונחשבות כנחשבות שפינוזה וחלונדיו? היתכן שלא הבינו צני דורו את קשרו של גצירול אשר כתב בחקירות הפילוסופיה, וקצלו פיוטיו להתפלל בהם, עד שנחשטו בכל הוונגים, וגם צין הקדאים, ושנו נזכר צפי כל ישראל כאיש עוצד אלהים חכם ולדיק, והוא לא היה לו אלוה כלל, אלא כוונה כשפינוזה? ואם אולי היה קשרו כולל קצת דעות שלא כדעות רוב חכמי דורו, ולא כדעות הרנ"צם והצאים אחריו, ואם אולי היה נויחם לאל ויין גוף, כמו שהיתה דעת כל הקדמונים, כי צלחת הרוחני הפשוט אין בה צדן אדם לליירו, וכי מזה נמשך שלא היה הגצירול נצדיל צין הצורה והנצחא, ושלא היה מורה שהעולם נעשה בכוונת וכוין, ושהענינים נעשו בחכמה צאופן שיהיו צעלי החיים רואים? כי אונגר וזהו הצורה ואין היתה הצריחה, הם ענינים שלא יוצגו ונעולם, ואני לא אאשים שום אדם על ונחשבותיו בחקירות האלה, וצריך הנוקם שנתן לנו תורת אונגר שלא הגזילה לנו עיקרי האונגר כמו שעשה הרנ"צם. אבל מה שנצדיל צין עוצד אלהים והכושר הוא ההודאה או הכפירה בקצות התכליתיות. וני שמונה שהענינים נעשו בכוונה כדי שנהיה רואים, הוא יש לו אלוה, והוא יכול להאנוין בהשגחה ושכר ועונש, וכך היתה צלל ספק אמונתו של ר"ם גצירול. ווני שנכחיש הכוונה והכחמה צילית היגורים הוא אין לו אלוה, ואי אפשר שיאנוין בהשגחה ושכר ועונש, וכך היתה אמונתו של שפינוזה. וכל הנשתחף הגצירול עם שפינוזה הוא ונליח דעה ונחשה את הצריות, בצדו לא תצא נפשי וצקהלו לא יחד כצודי.

ואין אחרים אחשק כראותי הפנה הולכה ונחכצת, ואין גודר גדר ואין עונד צפרץ, ועתה ונקרוב קם איש מצי ישראל להפיץ דברי שפינוזה בקרב ישראל בל"ק, והוליא לאור צעיר וויען קונטרס קטן, וקרא לו מורה נבוכים החדש, והוא מוצת ראשונה (וייה רגון שהיה היא האחרונה), והוא הקדמה לספרי שפינוזה שהנחצר ומכוין להוליא לאור מתורגמים יהודית.

הקונטרס הזה כלו רעיה ולדיה, תחלתו יראה שונים וסופו יראה שונים, אבל קרוב לקרוב (עמוד כ"ח) כתוב כי, "לפי שיטה שפינוזה אין מקום להאנוין כרעיון צורא ונצחא, מוגזלים צונן ווושגים צפרוד כשני עלונים שועל ונפעל,

1) Natura finem nullum sibi praefixum habet; et omnes causae finales nihil, nisi humana sunt figmenta (Pars I. fine).

באשר לפיהו הכל הוא אחד עלי ראשית ועלי תכלית" הרי מוצאך שלדעת שפינוזה אין כאן פועל ופעול, צורא ונצרא, א"כ אין אלהים (אמר נבל צלצו).

ואת"כ (עמוד כ"ט) הוא מיונר, יסוד חוקי הדת והמוסר הוא, אהוב כעך ואלהים" והנה אהבת האלהים כבר ידענו שאינה אלא אחיזה עיניים, מאחר שמה שפינוזה קורא בשם אלהים אינו אלא כללות הוויאות, ואין יתכן שיהיה אדם אהוב כללות הוויאות? ומה יזכה ילוד אשה אם יאהב כללות הוויאות? אצל אהבת כענו, לפי מה שהנחצר מפרש וכוונתו, היא גם היא אחיזה עיניים. הלא זה המושך לדבריו: „אך ככל אשר יזום השכל ויזום האדם גם נפשית הדת. כי מה השכל דורש מעוננו? הלא רק להגדיל ולהאדיר ישותנו" אצל אם נניח שהשכל והדת מניחים אהבתו להגדיל ולהאדיר ישותנו, איך נאמר שאדם מוטא אם יתשוב להגדיל ולהאדיר ישותו בגנבה וגזל ויניח דמיון ומוסר? אצל הנחצר מפרש ואומר, „עקר ישותנו הוא בהשכלה" אצל ווי ישנוע לו? אחד מאלף אלפים. אך כוב בני אדם מושבים שההשכלה היא כח נחון צנו לתועלת צרכנו, לא שהיא בעצמה עקר ישותנו, ואם נאמר להם כי מניח השכל והדת היא שנתחדל להגדיל ישותנו, הכי פתחנו להם השער לכל ויניח מוסר ועולה. ואף אם יושך ונהלמוד הזה שיהיה אדם אהוב את הצרכות מנשי טלהגדלת ההשכלה לדרך אדם לקצוץ הצרכה, הנה אהבה זאת לא תתפשט אלא עד נוקים שיש לקוות תועלת בהגדלת ההשכלה אצל מייבין תצא אהבה האשה והבנים והעניים והחולים, שאינם אלא עורדים אהבתו וכן ההשכלה.

והנה מוצד מה שהפילוסופיה של שפינוזה רעה צחלק העיוני מוננה, מוצד שהיא מלונדת להכחיש צרכה, רעה היא גם כן וצבת הנזקים צחלק המנעשי מוננה, כי היא מלונדת את האדם לאהוב רק את עצמו ולצקש רק שלונו וטובתו, וצפירוש כתב שפינוזה כי הנהנהג אחר השכל הוא נשתדל למונע את עצמו מהכנסת המונלה והסנינה (2). ראה ידידי מה צין תורתו של שפינוזה ותורתו של משה רצנו ותורתם של כל קדמונינו ז"ל: ואם עד היום היו ישראל מפורסמים בחורא רמונים בני רמונים, למה מניח כבודו צלא יועיל, ונתן בשם והודאה לשפינוזה המלונד את האדם להתחמק מן המונלה? וכל כוננר את שפינוזה, ומפיץ דעותיו צעולם, אינו אלא עובר הצרכה האנושית, אשר מוננה והלחתה תלויים צזה,

2) Homo, qui ex dictamine rationis vivit, conatur quantum potest efficere, ne commiseratione tangatur (Par. IV, Prop. L. Coroll.).

שיהיו בני אדם ונרגיסים צלחת מצריהם וחווילים אלו על אלו, כאשר הודה גם
החכם Heineccius בהקדמות Jus naturae וכתב:

Ex eo (amore) solo, tamquam limpidissimo fonte, totum Jus naturae
et gentium prono alveo fluere censeo.

והנה זו חרפה גדולה לנו בני ישראל, כי כל היהודים שכתבו במקורות
הפילוסופיאה כלם הלכו אחרי הפילוסופיאה הגוברת ציונים, ואין אחד מהם
שיהיה צלחת פילוסוף ומוקד חפשי, צאופן כי צונשך הדורות כלם נשכחו, והאיש
שפיתוחם שלא הלך אחר המורגל, עוזז אחרות יושר ללכת בדרכי חשך, וישם
חציאיוצום לקן צחלק העיוני ואיגואיוצום למשקלת צחלק המעשי. והפילוסופיאה
האמיתית, אשר לא תפול צונשך הדורות, תשים ונליחות האל ליסוד מוסד צחלק
העיוני, והמוחלה והמנינה צחלק המעשי, ולהוכיח ונליחות האל לא תקם ראייתיה
וונה שאחר העצב (ניטשפזיקה), אלא ונהעצב הנראה לעינים, כלומר ונהכונה
הנראית ביצירת היגורים, והוא המופת אשר החכם קאנטי קורא בשם
physicotheologicum, ועליו אשר כי ראוי לנהוג צו כבוד, ושהוא היותר קדמון
והיותר מוצן ויותר נוחיט על השכל האנושי אלא שהוא חשב להפליש המופת
הזה צאנורו כי מוננו יש ללמוד כי יש לעולם יולד שהרכיב חלקיו צמכמה
(Weltbaumeister) לא שיש לעולם צורא שצבאו ואין (Welterschaffer); ולחלח
חשיצ אמרים המכונה האמיתית ותאמר: החכם עיניו צבאשו, הוא ונהעצב צונה
שנתן לו לראות ולהבין, והכביל צמשך הולך עולם עיניו מן הגלויות ונפני שאינו
יכול לראות הנסתרות. ונחות הצריאה לא תוצן ונעולם, אצל קיוני המכונה
והכוונה צחלקי היגורים, גלויים לכל. די לצן אדם אם יכיר כי הוא וכל היגור,
ונלאת חכם הנה ונעשה אלהים; ונה לו לצקש ואין נצח, ונאחר שצכל דרך
שיצור לו, צין אם יקבל הצריאה מן האין, וצין אם יאמין צמונר קדמון, לעולם
לא יהיה הענין מוצן לו כלל.

וזהו מוס גדול צפילוסופיאה היולאת ומוקד חכמי יון, כי היונים אהבו
חוויד להרנות דברים, ולפטפט צכל ענין, ולפיכך הולדו גם חכמיהם לדבר
צחקירות שאין מוקד לצן אדם להכנס צכן. ואשרי שצצו דברים נחקצלו כדבר
נכון וקיים קלת אמונות שצאנח אין צידנו לשפוט צכן, עומדו אחרים והכחישו
גם האות הגלויה לכל, כאשר היא ונליחות היולד, והכוונה והכמנה בהרכבת
חלקי היגורים.

והנה היות ונחות הצורא ונחות הצריאה, ענינים נעלמים ונהצנחו, הים
קנה לאנשים שצאנח ונרצה ונצנח ונעוטה, להכחיש ונליחות היולד.

ועוד קנה אחרת יש כאן, והוא העדר הקדר הנראה צעולם צחילוק הטוונות

והרעות, כי כונו שחכמות היוצר גלויה ציליחת היוצרים, כך היא נסתרת ונעלמת
בהסתגה הנאורעות הצאות על איש ואיש. כי אמנם היוצר אין לפניו מושא פנים,
והוא צהציתו נטה משקולת, נגע וענג עומד לגלגלת, ומי שטוונותיו כמות גם
רעותיו כמות, ומי שטוונותיו ונועמות גם רעותיו ונועמות, ומי שידקדק בפרכי
הנאורעות הנולאות אותו ואת חכריו, והימים אשר עזרו על הנחמים הנפוכסמים
שחולדותיהם כתוצות נפכרים, ישחווים על החכמה הנסתרת, הנשנה קטון
לגדול, ונשלמת שכר עוב ללדיק, וטוונות פחים לרגלי הרשע, ואז יאמר יש
אלהים שופטים צאק. אלא שהידיעה הזאת אי אפשר שתחשפט צעולם, שאם
לא היו בני אדם רואים יתרון לזה על זה, היה נחצטל כל עוול וכל כשרון
הנעשה, אשר הוא קנאת איש נרעה, ואדם לעוול ולהסתדלות נולד, וממיד הוא
נולפה להסוּק הללחה ושנומה, ולכסוף כרוב חכמה רוב כעס, ונרצה נכסים
ונרצה דאגה, וכן כל שאר הטויות נחש כרוך צעקן, כאלו הטעם ויהתל צחכמות
אכוש, והיא גזרת הצורא, הכוזה שלא יהיה יתרון לאיש על רעהו, ולא למדינה
על מדינה, ולא לדור על דור, אצל יהיה לכל אחד ואחד נחלה ענג ונחלה נגע.

ולמה אסריך בזה, אחר שאני יודע שטעמו של אדם ורלוך הצורא נחנגדים
להתפשטות האמונה הזאת, וזה הוא הטעם שלא התעוררתי לחצר ספרים
צחקירות הפילוסופיה, כי ידעתי שהפילוסופיה האמיתית לא יתכן שתחשפט
בין בני אדם, ואני ונלעיג בלני על הפילוסופים הנורצים חלוונות ובעלים, ונולאים
הן צעיני האוילים, ואניח לאחרים שילעיגו עלי, וישפילו את שוני תחת כמות
רגלי הנחשלקסים, ההולכים על גחונם, ולא נשאו ראשם ועל עפר הארץ, ולצם
לא החנשא ועולם ונועל לנחשצות ההמון וחשוקותיו.

אבל וזה שהוא מוצתי, ולעשה, הוא להרים כשופר קולי נגד שפינוזה,
ודעותיו הנקולקלות, ולהתרחק מכל המולקים לו כצוד ומסתדלים להפין
נחשצותיו צקצ העם. אחי עתה כרוך ה', חזק ואנוץ בלמודיך וצחקירותיך, ובלצד
שתהיה נחמן צדייק, ולא חסומן על ההשקפה הראשונה, ואחיה שלום כנפש.

פלדזה ליל י"ג טבת כי לא צכח יצחק איש לפ"ק. (8 יענער 1857)

ידידך שד"ל.

שיטה ראשונה מפי' ראב"ע על בראשית ונח. *

בראשית זכירה כאל שש השנים שהם כמו הקו הקוצצ צענול והאריך
שהיו הנקדה האולעית ואחר שהקו והמולק נכדלים הנה האל והמים שהם בין
הקו ובין הנקדה נכדלים ע"כ לא הזכירם הכתוב. ועם האריך היתה חנו וזהו
כאשר כדלס היתה ככה, ואין וולת כדל לעשות שאינו ישנו והעד ויצדל חלקים
אל התמימים והנה ווללנו ולס זכירה יצדל ה' שהוא כמו גזרס שגזר, ולכדודי
זכדלחו שהוא הכס צעלס ולס"כ ילדלחו שהוא הלורה ולס"כ עשילחו שהוא התיקון,
וולת זכדל לוחלן לשון חוקר וגזרס, ע"כ כתוב זכדל קלות הלכץ צענול כי

(*) לכדוד ילדוד יקודו רעו ואלובי כדוד"ר ששה ערענל"ך דב וס"ן בקק סודינה שלום.

זה לנו כסוננה עשרה שנה החכמים הגדולים שאל חלנו ודורנו שד"ל וס"ר צדנו חל
קבל ישראל כי ה"ל צע ז"ל כתב שחי שיעות לפי' ההורה וסננה לל כדו כי אל השיטה הלכה
על כ' שנות וס"ר ז"ל זכה ג"כ להוליה ללור.

ופתה דע נח ילדוד כי בין הקשרים אשר קניתי לי מחולר מע"ה והרופס מחולל חי
זילה וולטח ז"ל ווללחי סי' קלד להלח"צע על חיסה חיוני הורה חקק מטע זקדמה זק ח"ל צקוסו
והוא בלונה קלוד חסירוסו הנודע הנדפס זוקדלוח וגס זוקדלית טונה, וסקילור הנה נעשה ע"י
חלוד מחלודיו והסיוע צו כל דקדוקי הללות והענינים היותר קלי הכנה. רק זאת ווללחי שז'
סרשות כדלסונות של כ' זכדליות וסונות וכל וכל ווללסונות וס צדן ענינים נחודים, וסונות כל
הענינים וסונחים צבס שיטה חלחה וצבס שיטה זכדלונה וסספרסי וסספרס הגדול הנה.

והנה ווד חוהדך צענול טל כל זכדי וסונות וססלחלן ועד קוסן כדל כי וסספרס הזה חינו
ווסכיר שחי השיטות חלל רק צדני ספרים הנלסונים, ועס כל זה ונה סכדיל חסכס יס"ר ז"ל
להקלס כי ה"ל צע כתב שחי שיטות גס לשלר הקשרים הול ו"ס וסונות על זכדי זכד"ע וסוד
לל סנה חלחן גיח ספרסנו זכדלס זל וסס (כתב וסונות) לל וולל לו שוס זכוד צוד וכו',
והללס חלחן חסנה לזעתי רלס, כי זכדלס לו (ז' יח) וסספרס סקוד סלחן רלחי סוסלר ונהס
לחול. וסוד חס חקדק זכדלס חלחן כי וסונות לל ווסכיר שיטה חלחה צס' זכדלס לל זכדלי
סכדס זכדלונה וזכדל חכדיל שיטה חלחה וסספרס חרונה וסענין וסדכרים סכדיל שס וולללס
ולל זכדל זכדלס סלסנינו. וזכדל ג"כ כי צס' שנות היתה לסני וסונות השיטה הנדפסה ולל
חלחה חלל עססה סרסני על שחי קלרס ווסס ולל ווסס וכו'; רק ונה סכדיל זכדלס שנות
סלחן זכדלס, וסללות סכדיל חקן וולללות זכדלס הנדפסה, הן וולללות זכדלס קלס סכדיל
כ"י, חס כי חקן זכדלס כקן כי הן זכדלס חקן וסס סכדלס לל זכדלס וסני שססות וססנין.
על כל זה חוור חני כי חקן זכדל חלס זכדל"צע כתב שחי שיטות לכל ססירוס, וחקן
לנו חלל ונה סכדלס וולח כי כתב שחי שיטות זכדלס זכדלס ונח ולכ' שנות.

ולחי חלחי ווללס לל' יח' סנקן צדני סירוס זכדלס ונח, וסוד חלל ללח חוור וסס
לסכדיל יסלל לל' עולל להקריב זכדיל וסס חלחן לסניך לכדוד ווסכיר וסכדיל רש"ל ה"ו וססכס וססלר
יס"ר ז"ל חוקדן סי חלחן כולל חלליו וסנין לך זכדלס לעד חלחלן חלר סכדיל וססלס.

הקלות חיים גופות וככה וצורח חשך כי החשך איננו רק העדרת דבר וצבול קשר
 יצירה יקראנה תעורה, תמורת חיים ונח, תמורת עושר עוני תמורת חכמה אולה,
 והכל איננו דבר רק דמות העדרת דבר, ואנשי המחקר אומרים כי הש" צורח
 תמיד תמורת וכסף הכבוד ואין להם ראשית זמן ולא יהיה להם סוף. ועתה כלל
 אמן לך כי משה אדונינו לא נתן תמורת לחכמי לז' לזרם כ"א לכל ולא לאנשי
 דורו לזרם כ"א לכל דור ודור והוא לא דבר צומעם צראשית כ"א על העולם
 הספל שנצב צעור האדם ע"כ לא הזכיר המלאכים הקדושים. ואמר אחד
 מהגאונים כי המלאכים נצלו צעור האדם גם ככה הבורחים והגלגלים והוא לא
 עמד צדד המות המלאכים נקראים חלקים והבורחים בני חלקים כי המוניעים
 הגלגלים נכזרים ועומדים ולא יספרו ולא יכלו ואין יצאו הכוזרים שהם משרתי
 השם הכוזר והם צומעם העליונה צעור המושל לז' ולחליר גגות ועוד כי
 לחכמי המזלות ראיות כי האדם נאמשה עשר כוכבים גדולים שהם והכבוד
 הראשון גדול וכל הארץ הנושבת ושאינה נושבת שבעים פעם גם חכמי' אנו
 כל העולם כלו תחת כוכב אחד עומד ואין יצא לז' גדול אין נוסף לו לז' כל
 האדם צעור נולד מעפר יכלה שניו כמו הגם. והנה יוכיח המזמור האחרון
 מקשר חכמי' הללו צמחונים והזכיר המלאכים ואח"כ הלז' הגדול ואח"כ המאורות
 ואח"כ כוכבים את שהם המשרתים והזכיר הגלגלים והמים אשר על הרקיע ועל
 אלה אמר כי הוא לזה ונצלו ויעמידם לעד לעולם ואח"כ הזכיר המורכבים

והנה נא ידעתי כי הרבה יש להעיר על המצבות האלה שאני יושבתי אלה שצדתי
 עבודה הקדש איננה נותנת לי כי אם רבנים והם נוסף לשקוד על המזמורים ומקצת האורח אף
 להולילו לאור ולא להתמנהם להודיע צרכים מליאחי והמעט אשר יכלתי להעיר עליהם כמצותי
 בחובה, ואמרתי הן לחכמים והם יסמכו עוד. ונאמנה הזאת ג"כ אחזק עתה להעתיק ההקדמות כי
 לא יכלתי לקרוא כלל ודי לך ולקובאים בעת לדעת כי באמת נאמל מונה שיעה אחת אלה
 שגראם שהיא מלאכה ידי אחד מתלמידיו כי כחז' זה: ה' יקד' פי' הראש' צע' בלח' כל החז'
 באשפזו הקדקדו ושפטו רק צולות ונחקים יקמוך על קדמוניו, ונחמלה כל פסח יזכיר דקדוק כל
 מלה שפסחם ואח"כ הפירושים וכו'. רק לא לדבר עליה דבר לעת עתה כי ראוני להעתיק מונה כל
 מה שאוכל ולשלוט חלוק עם דברים אחרים יקרים שנתן ה' צדי ונחוכם גם לקוים ונשי' הפסמי,
 עניו דבר נור הנהג' ז"ל באגרותיו ח"ב, והנה צדי עם חבורים אחרים נאמנו ברוכים עם ביאור
 כ' הכוזרי מר' נחמל' ק' נחמים כספי. ועדי דברי צמי' היקר הזה אחיעך כי יש ג' צדי פירוש
 אחר של הכוזרי שאינו נורע לחכמים והוא נור' שלמה ונחמל' דברי ר' שלמה זה וכו' נחמל'
 כספי נראה שהיו שניהם תלמידי חכם אחד שלמה שמו והוא העיר לז' לשם מלאכה הנה הגדול
 והקטן, וביי' תלמידיו צולאבאם ונתן להם פירושיו והם הביאום צהעוריהם. ואלה הפירושים
 יקרים ונחמדים הם עד מלא הן לשי ערכם הן לשי קרבתם לזמן המהצר ואם היו נודעים אולי
 יחשיבו אור המפרשים המדשים בלם.

מנעונה צמולאי שנה קדש וילא ש' תר"ו.

ידיך מרדכי מורטארה.

הנולדים ומאמצים שורשים גם הזכיר מאחרונים האדם ואמר בקוף כי נשגב שמו
לכדו צעצור כי יאצדו הכל. ועוד אמר ה' אדונינו וזה אדיר שנק' בכל הארץ
ועתה הודך על השמים שהוא הצריח הגדולה שאין גוף צריח גדולה ונונו
ואח"כ הזכיר היכר והכוכבים ואמר אחריהם זה אנוש כי תזכרו כלומר איך שמת
כבוד לכן אדם שהוא נצח כנגדם וינ"מ ותחברו ונעט ונלקים שהם הוולאכים,
והנה הוא חקר, וכבוד והדר תעשרו צעצור כח הנשמה העליונה שנסת צקצרו.
תנושילכו צועשה ידיך על אלה השפלים כאשר כחוצ צחורה ודור צדגת הים.
ועוד כחוצ צריחל עיני לשמיים נעלת (ד' ל"א) ובאצות ויהי מורא שמים עליכם
ואשר אמר כי הנכבד צפרי תפסות הוא הזרע שהוא שומר המין גם זאת חנינה
רחיה צעצור כי זה מורכב ואין השמים ככה ועוד כי פרי תפסות שילא לנעשה
נכבד ונהיהם כחם להיות. ואשר אמר כי האדם צצילה הוא החלמון ונונו ילא
האפסות הוא כבז כי החלמון מאלכ הוא לו. וזה אוקוף עוד דבר? והנה כחוצ
בספר הגאון עליו כי האדם מלנעי צין הוולאך וצין הצהמה כי הוא דומה צנשמותו
למלך וצנשמותו לצהמה והנה מה שיש למלך יש לו ולא יוקף עליו כי אם הגוף
א"כ תהיה הצהמה נכבדת ונאדם. ובס' אחר אמר אם שאל שאל איך השכין
כבודו עם צפר ודם שהם מללים עיוף והייה הוולאכים הקדושים והשיב כי
הכבוד עם הוולאכים ככל ככל' הכבוד שהשכין למטה. ואשר הזכירו קדמונים
שהאדם נכבד וממלך לא אמרו זה על מייכאל וגבריאל והוולאכים הנשפטים
לכסא הכבוד רק ונהנצרים מאלם ודוח צעצור לוכך האדם והם חנים עוונדים
ואל יעלה על לבך שהוולאכים הקדושים הם גופות כלל והכתוב עושה וולאכיו
כחות אין פירושו רק הכחות הם וולאכיו ישלם לנקום חסלו ואנחנו נקמוך על
דברי נחש שנתן כוח אחרות ונופחים שהוא שליט הש"י ולא נוקף ולא נגרע רק
אם וולאכו דברים לאנשי הנוחקר שיתנו רחיות על דצריהם והם כדברי משה
מלוינו נשמת צהם וככה אם וולאכו קדוה דצרי קדמונים שהם דוונים לקדוה
חבוי הנוחקר אז נשמת. ע"כ לא נחקור ותי נצדלו וולאכים או שדים ואם
השמים נצדלו תחלה או הארץ, רק נאמין כי הקיע ויצם והשפטים והמאורות
צקיע ושקץ המים ועיוף ומים ואדם צדלם היום קצוב ומחמשת אלפים שנה ולא
נחשם אם נצדלו וים. ומאלכו דצרי חכמיו כי שונה עשר אלף עולמות ככל הש"י
גם זה נכון רק חנינו כנשמעו והנשכיל יצין. וככה שתא אלפי שני הוי עלוול
ומד חריז רק זה אחר הצריח. והכתוב קורא חני אליהם יעמדו ימדו ופשוטו כי
אני יקדתי ארץ צעצור כי יסוד למטה. והנה הארץ אם היא הנקדה היא למטה
מטה וכל השמים מכל לך עליה ואל תחשוב הדבר כנגדך כי יש שמים תחתך
ומכאן האמת מורים כן — יאמר על השמים שהם נכבדים שנצדלו ציון. וצעת
שיקראם לעשות נלון שליחותם הם יעמדו ימדו כעצדים לפני הש"י וכמורה לעולם

ה' דצרך נלז צטוים ודבר השם הם גזרותיו וכלם ונהשמים ואח"כ הזכיר הארץ
 ואמר כוננת ארץ ותעמוד כי אין לה תנועה והיא לעולם עומדת כנגד הדורות
 כאשר אמר שלמה ואמר זה כתוב לנשפטיך עמוד היום והעד כי אין יקרא אליהם
 והנה חיים. והנה פירוש דראשית שיש להם ראשית זמן או צעזעור היותם גוף
 כי מה שאינו גוף אין לו ראשית. ועתה שיש לצד לדברי הכתוב כי כתוב
 צועשה דראשית עד סוף ויכלו, חלקים, ואח"כ ה' חלקים, ונעת שגולד קין
 חננאל השם הנכבד נכדו, וננת חלקים לזרות אונת שאינם גופות ולא צגופות
 והעד ואתה חסיה לו לחלקים וקדושי הארץ הנקיימים משפטי חלקים צארץ גם
 הם נקראו חלקים וצני עליון וצעזעור כי נעשי ה' ע"י המלאכים וכן וישלח ונלחך
 ויוציאו ממלכים ואינו משה כי הוא דבר זה ונלחך פניו הושיעם, וכתוב הנה
 אנכי שולח ונלחך ולפני זה ויסע ונלחך החלקים. והנה השם הוא חללי החלקים
 שהם המלאכים גם יקרא חלקים כי כן הוא להם, כמו ונקום קדש הקדשים שקרא
 קדש כמו ואל יצא צכל עת אל הקדש ואמר שנועשה השם יראה על ידם יקרא
 חלקים כמו הלשון והשפה איש ללשונו ושפה אחת לכלם, צעזעור שיראו האותיות
 יולאות ונהשפה והלשון חותך ונקלחת נקרא כן. ואתך לך משל ידוע צראיות בגזרות
 שאין לזר ללצנה כ"ל ונהשמש והכוחה לזר הלצנה אם יאמר ככה או יאמר כליתו
 לזר השמש הדבור שזה צעעם ע"כ כתוב ויסע ונלחך החלקים ההולך לפני ונהכה
 ישראל וכתוב ור' הולך לפניו יונם. ונהכה כל לשון אינו כונהג לשון אחר כי
 הנה יש לשון שלא ידבר אדם לגדול ונוגו רק צלשון דרים גם צלשון עצמית ואמר
 הגדול נעשה תחת אעשה ולא כן צלשון הקדש רק אם יספר על גדול ונוגו יאמר
 צלשון דרים כמו ואם אדוני, וייד אדוני, אם צעליו עמו, כי צועליך עושיך
 אע"פ שהוא אחד, והנה צעזעור השני דרכים אחר הכתוב דראשית צרא חלקים.
 ופירוש את השמים הם העליונים על הרקיע ואת הארץ שהיתה נוכחה
 צמים כי גלגל האש לנעלה על גלגל הכוח והוא לנעלה על גלגל המים והארץ
 היא תחת הכוח וצפת השם יצאה הכוח קלה ונהמים המכסים את הארץ וכן
 כתוב צל יסופן לכסות הארץ. והשמים העליונים נקראו על לשון שנים צעזעור
 שני ונקומות התחצרות הגלגלים הצגופים הנקראים ראש החלי ונזנו או צעזעור
 היות חלי השמים לעולם לנעלה ומהאך והחלי לנעלה או צעזעור הסדקים (צ')
 אכל יוסף שני סדני הגלגל). והנה הפירוש תחילת צריחת השם השמים והארץ
 היתה תהיה וצורה ורוח חלקים צעזעור שחפץ ה' להיות אדם צארץ שהוא העיקר
 סגוד הכוח אל השם הנכבד והעצם שהכוח חפשה ויצאה ונדבור הוים כמו ויולך
 ה' את הים צרוק קדים עזה כל הלילה, או קרה חשבת וים והיה האור. והנה
 הזכיר חלקים צועשה דראשית נכדו ואח"כ שם שם הנכבד סגוד אל חלקים כמו
 שהוא סגוד אל לזאות צעזעור כבוד האדם שנכבד צללם המלאכים וככה אמרו

קדמונינו ז"ל נקרא שם וולא על עולם מלא. אמר הגאון ויאמר אלקים כמו
ויראה דעתו שמתחבט הקדושים היא כמעשה. ור' יהודה הלוי ז"ל אמר הטעם
בלא עיבוד ולא כלי ולא זמן ודגרה תורה כלשון צני אדם כי בדבור יותר קל
והמעשה וכבר רוחני לך האונת. ויש אומרים כי זה האור גמזו השם ללדיקים
לעתיד לבא יום רביעי בעשותו הנאורות וכוכבים ואחרים אונרו כי וזה האור נצלאו
ולפי דעתי שנראה האור שהיה יום ולא כיום השמש זורח רק כיום מעובד וטעם כי טוב
למולדים צלונה. וזה הסודלה היא בשם שקלא ליום ואיך יקרא לילה יום והוא
הסך היום. ולפי דעתי כי הכבוד דבר כנגד כל היסוד כי היסוד מנוצח עד מערב
שמים עשרה שעות ובהיות ערב לקוף הכבוד צתחלה ונזרח אז הוא צקר לכוה
צקוף היסוד שהוא סוף מערב והנה (גי' המועד והוא) יום אחד, והמשיב למה
לא אמר ראשון צעבור השם שהוא אחד ולבית אחד יותר נכון במלך לפיכך יוני
השבע. אמר הגאון כי המים על הרקיע כדמות המים שיוצאו תחת קליפת הבינה
והאונת כי פי' רקיע כמו וירקעו את פני הזבז הלל תראה כחוז המים דרוק
המים והוא הרקיע גם יקרא שחק והנה כלם קרוצים בטעם כמו ואשחשק בטיט
חולות אדמא ארקעם צעבור היותם גופות דקות ומלקיחם שוים על כן והעוף
יעופף על פני רקיע השמים כי פני הוא לד המעלה. והנכון צעני כי הארץ
היתה ונחבס צוים והרוח יצא המים ועל הארץ כדך ויעבר אלהים רוח על
הארץ וישבו המים אז נראה (נראה שחקר, היצשה") וצעבור היות הרקיע והוא
האוויר ההוא על הארץ כמעשה אור השמש כאשר יגיע על הארץ יתהפך למעלה
צעבור עוצי הארץ ויתחמם האוויר הסובב אל הארץ ועל זה הדך אמרו קדמונינו
ז"ל מוליכים את האור וכן המים הרקיע הוא זה האוויר (גי' המועד חסרה
ונולת האוויר הסובב עד כאן) והעוף ונתעופף עליו ועליו כתוב ויתחמם כאלה
לשבת האדם תחמיו כמשפט האלהים (ל"ל האוהלים בגי' מועד) ונקרא שמים
צעבור היותו עליון על כל הארץ. ויהי ונדיל כמו והבדיל הסוכות ולפי דעתי
כי הרקיע והיצשה נצלאו צוים אחד כי כן כתוב צוים עשות אלהים ארץ ושמים
והקדים ארץ על שמים צעבור שהקדים צתחילה שמים על ארץ. ויאמר אלהים
יקונו המים, וכבר אמר אלהים וככה הרצה כמו ויווצר עליהם מן לאכול וכבר
המער. ע"כ כתוב עם היצשה וירא אלהים כי טוב ואין טעמו מיום הששי כי
צמנעם היום כחיי כי טוב כמשפט ופעם שנית על הכלל, וטעם אל ונקום אחד
צפאת מערב ונזרח ולפון ודרום (גי' מועד מערב גם צפאת וכו') ע"כ קרא
ימים ולא זמן אחד. חדשא כמו הלוחות והנה לנודנו ונוולת חדשא כי השם הכבוד
שם כח צארץ להלמויות וככה ישרנו המים תולא הארץ ותצואת השמש וגרש ירחים
וקשור ונעדרות לכיוון (ע' חיוז ל"ח ל"א) לפי דעתי שהיום הראשון היה אור
ולא היה גדול וצוים השני גדול עד היותו קצת הרקיע ונראה היצשה וצוים

השלישי גדל עד שקבלה הארץ כח עליון להלויים וציום הרציעי גדל עד שגמלו
המאורות והכוכבים וציום החמישי גדל עד שקבלו הנוים כח לשכון נפש היה
וציום הששי גדל עד שקבלה הארץ כח להוליד בהמה וחסה, וציום השביעי היה
שלם וזה העשם יהיה שבעתים שבע פעמים ע"כ אמרו כלור שבעת הימים
והנה לא נוכל לכתב כי שבעה מעונות הם לשבעה המשרתים וידענו זה צרכיות
גמורות לא יצינום רק חכמי הנודות. ועשם יהי נאורות שיראו צרכיע להבדיל
צין היום וצין הלילה כי ששקוע השמש וסר לילה וועל פני האדמה והרמות לל
הלצנה ושלשה כוכבים אז יהי לילה. והיו למאורות הנכון צעיני כי זה הלאה איננו
כלמוד והיו לדם צינשת רק הם נחשפים הימים והשנים כי הרצעים והעמות והיום
והסנה וזמן התחצרות ונשרת עם נשרת כמו המשרתים העליונים שיש להם נאיה
ועשרים ומחצרות הכל תלוי במאורות ובכוכבים, ונומקוס אחד מנשרתים אז אחד
והנאיה השניים יוכל אחד לדעת הימים והשנים ע"כ והיו כולל לכל. והנה טעם
יהי נאורות שיהיו נראים שישמור אדם בהם. וחכמי הנודות מורים (ג') המוטות
מודים) כי השמש היא הצריחה הגדולה רק (המוטות ל"ג רק) הלצנה קטנה
וכל הכוכבים שהם נאיה השניים והמשרתים סוף ונכונת חנה ונגנה א"כ איך יקרא
הכתוב הירח נאור הגדול והתשובה כי הכתוב לא דבר רק כנגד האור ההוא שצריך
על כן לא הזכיר שם ירח רק נאור והיה אורה גדול צעצור היותה קרובה אל
הארץ, וטעם לנמשלת היום כי התצורה והדשאים תלויים בשמש וכנה הבדיל
והנחובת גם החיים גם הנולדים וכלילה הלצנה מושלת ולמה הדברים ידועים
לחכמי הנסיון. ויהן אומרים וגו' ציום הראשון היה צכח וציום הרציעי צעעשה.
ישלכו המים וילידו ויפסרו והעשם שהמים יכינו הגוף לדרכת הנפש. הנין דג גדול
נאל צים הדמוני הוא הנקרא תנין וי"א כי תנין הוא לוייתן. וטעם תולא להבין
המוקד לקבל כח הנפש שהיא צלומים וצחיות ונאמרונה הנשונה העליונה צלום
לצדו. נפש חיה שם כולל לכל ומרגיש. על הארץ בהמה שהיא עם היישוב והרומש
הוא כל רומש על הארץ ומתו ארץ איננו צישוב, וטעם היישוב צרכות האדם.
צלום אלהים האדם עולם קטון או העולם אדם גדול כנאמר יחזקאל כנאמר
אדם עליו מלמעלה. נעשה אדם, הנכון צעיני כי השם שם כח צאץ להדשיח
וצמים לשכון וכן צאץ אלה הנולדים וזה יאצדו וכללם עומד כאשר הוא כתוב
צתחלת ספר קבלת, ואפס עומד צאץ רק אדם לצדו שצצא צלום אלהים שהם
המלאכים העומדים ואם האדם כדמותם על כן יעמוד על כן אמר השם למלאכים
אנחנו נצא האדם, והנה נעשה הוא והמלאכים וידענו כי אין השם הבכבד ללם
והנה עשה טעם צלמונו והמלאכים שהם רצים כאשר כתוב צפסר דניאל אלק
אלפין ישמשונה ורצו רצון קדמוהי יקומון והנה טעם צלמונו כמו דפוס וכן כתוב
ויולד צדמותו כללמו והנה הצית כמו כלי לעשות. ויאמר הגאון כי אמר הכתוב

צלמונו צעצור כבוד האדם כי כל הלאים הוא עשם ואמר דמוותנו צמונשלה,
 וטעם האדם צהא יש לו קוד וחוכל להצין קלה הסוד צפרשת כחנות עור. ויש
 להשיב כי אדם שם עלם ונקרא כן צעצור שנלקח וין האדונה והנה הוא חאר על
 כן האדם ויחכן שלא הזכיר וצכל מית הארץ צעצור שאין מושלה על דנס כי אם
 על הכנושים הקטנים ולא על הקים שנקראת צמוות הנה נח צמוות אשר עשיתי
 עמך. זכר ונקצה שני פלוסין כאשר יכנס עוד וככה אמרו קדמונינו ז"ל. פרו
 ורבו צרכה שהאחד יוליד רבים. וכצטוה הטעם על הארץ כי הוא מושל צארץ,
 ורבותיו דרשוהו על האשה והוא נכון. הנה נתתי לכם לא התיר לאדם לאכול
 צמר רק שיאכל העשב ושרי העץ הוא והנוצרים עמנו ציום אחד. והנה יש לשאול
 למה אמר הכחצו יום הששי צה"א ור' אדנים צן תמים אמר כי ציום הראשון היה
 אור וחושך כדמות הלצה והצדלה ציום השני כי כן דרך כוכב חונה והדשאים
 צשלישי כי נה לאות על כל מחבל, והחונה צרציעי כי המשפטים תלוים צה וככה
 צכל מנולתם גם הראות כוכבי המנולות כפי מולך השמש לעולם וצחמישי כנגד
 מולדים וצשטי כנגד דק והוא מודה לחכם האומר כי יום הוא אלף שנים ע"כ
 שיחא אלפי הוי עלמא. ואם שאל שאל אחר שהזכיר צכל יום ויום עם כל
 מנעשה כי טוצ מה לריך להזכירו עוד עם הכלל והתשובה שיחכן להיות כל פרט
 טוצ וכלל התחצורם רע על כן הלריך לאמר את כל אשר עשה ועוד כי הוסיף מלת
 מולד על הכלל ולא על הפרט. ויכלו השמים והארץ רק הזכיר העליון והשפל
 ונצח השמים הם הכוכבים והמאורות הם המושלים ונצח הארץ החיים. ויכל לפי
 דעתי כי כלוי מנעשה מינו מנעשה כאלו אמר צהכנס יום שציעי צצר כלתה
 מולאת יום ששי והנה מולא כי ציום השציעי שצח מכל מולאת ימי צראשית ע"כ
 אחריו מכל מולאתו. אמר הגאון כי טעם ויצרך שצ אל השוורים שיהיו מנצרכים
 וככה ויקדש אותו וגאון אחר אמר כי ויצרך אליהם רצו ללחם מנעשה ויקדש אותו
 שלא ירד צו הון. ולפי דעתי ששם צרכה הוא שהוא חוסשת ציום שיקצלו כחות
 השוורים להצין מנעשה שם, וטעם ויקדש אותו שלא יעשו צו קדושו ומלאתה
 וכחצו אחרי ה' אליהם תלבו וכחצו אחר על כן לוך, וזה טעם כי צו שצח.
 וטעם לעשות דצק עם אשר צרא אשר גזר ה' צחכמותו לעשות או יהיה פירושו
 אשר צרא אליהם צחמלה לעשות כל צצרא כדמותו והנה העעם על המינים שהם
 כללים. אלה תולדות השמים החל לפרש אחר שעשה השם השמים שהם הרקיע
 והארץ שהיא היצשה איך הולידו וטעם צהצראם שגזר עליהם להוליד. ציום עשות,
 חקון. שית השדם וכו' הנה הזכיר איך כי אל עלה וין הארץ. אמר אחד
 מנדולי ספרד כי האדמה היא היא ארץ ישראל והראתי לו ג"א ואת האדמה אשר
 הם עליה והוא השיב הנה מולאו הן גרשת אותי היום מועל פני האדמה, ואני
 עניתי כי שני האדמה צדקום כי שם פחות הנה והשלוש הן הככבדות, והנה תנועת

הנזק לנועלה והאדם לפנים, והגלגלים ליונין על כן פני האדמה נכבדים ונכל הארץ. כזר הזכרתי כי טעם עפר על העלמות שהם מוסדות הגוף. ואמר נשמות חיים צעזעור שאיננה מזה והנה תפסתי בכל ספרינו ולא נאלחתי נשמה כי אם לאדם לצדו ואין טענה מהנכח כל אשר נשמת רוח חיים צאסיו כי הוא דצק עם האדם הנזכר לנועלה כי כזר הזכיר העוף והצמחה והחיה והעד נותן נשמה לעם עליה.

ואמר אחד נוסכני דוכנו כי נפש נגזרת וילאחם ופשתם והוא הכח הנפשה שהוא נכבד על כן כחוצ כי הדם הוא הנפש והנשמה נגזרת שונים וטעם ויהי האדם לנפש חיה שהלך ניד כמו החיות ואחרים אונרו שטעמו שפסם חיה היא צכח הנשמה כי הרוח והנשמה חללם השם ונהנשמה. ואל תחמה צעזעור שהנולא הנשמה נקראת רוח גם נפש כמו אך חללים יפדה נפשי והרוח תשוב אל חללים צעזעור שתראה ותנולא הנשמה עם הרוח והנפש, והרוח היא צלצ צלצ וכת הנשמה צמות הראש חע"פ שטרש כזה צלצ. ושז עתה לצלז מה טעם ואל יעלה ון הארץ שהנשמה עמים והזכיר תחלה הנכבד צלדמה והוא הגן כאשר הזכיר ועשו ארון לפני המשכן, ועדן שם כלל והגן צו. יש נוסכרים ונקדם קודם שיצא אדם ויש חונרים ונוזרת לקו האמלעי צלדמה שהם תחת מול עלה ומאזנים. והנה נראה נזכרי הכחוצ כי לא נכח אדם צגן רק שמו שם אחד כן. ויטע ה' חללים וכזר נטע ודקך הפשט אין לנו דרך לדעת חיזה עץ הוא חיים ועץ הדעת וצדזר האקור שהנמוז לך צלדמה יתכזר לך דצרי רק ידענו כי יש פרי מועיל לאדם ונוזיק, ונוזיק על שנותיו ונשמות ניד וכזה ינולא צלדמה האדמה ועץ הדעת להוסיק על חלות המשגל כי הנער לא יצין לחלות הנשים על כן נקרא המשגל ידיעה והאדם ידע את מה אשתו. להשקות ע"י אדם כאשר כחוצ לעצדה ולשומרה. אחד אחד נגדולי דוכו שהוא פישון יאור ונזרים ולא זה הדרך כי הנה גישון גם פרת ומדקל הם גודעים ושלשתם צאים ונוזרת לנוערז ולא כן יאור ונזרים כי הוא יולא מנעיין שהוא צהר הנקרא הכ הלזונה (sic) והוא לפאת נגז מהקו השור שהוא תחלת היישוב לפאת לפון על כן יגזרו חיימי יאור ונזרים צחמוז ולא כן השלשה הנזכרות הנזכרים והנה נקום זה הנזר לא ידענוהו. וטעם אשר שם הזה שז אל פישון וכזה שם הצדולח ואנן השורש שז אל פישון ואחרים אונרו שהוא שז אל ארץ החוילה. והזכיר זה הכחוצ להודיע שזבו טיז שסווק חליו והזכ גם צדזר הקוד הוא נכון כאשר אפרש. ועתה כאשר השלים לפרש הנזכרות שז לפרש הכחוצ צחמלה וישם שם את האדם וזה האדם שני פלגיון. והנה לעצדה להשקות את הגן ולשומרה שלא יכנסו צו סיות רעות. וילו, לא יתכן לזוות השם וני שאין לו דעת נכונה, והנה אדם היה מול דעת והעד שקרא שמות לכל העוף וצמחה וסיה וכך טעמי השמות כפי חילדוהם רק לא היה יודע חלות

המשגל. ובעצור שוואו רצים תמות אחרו לולי שאלו נעץ הדעת לא היה נות וזה
אנינו נכון כי לא נכרח על נחמנות שיהיה חי לעולם והעד שהיה לריך לאללה
רק נשתי העץ לצדו והנה הנה היו חייו צלל עורח ולפי דעתי שמתחתיו היום חסול
למות כי כאשר יגיע האדם אל כך כמו אז יחול שימחק ויחלש ויוותו אצרו יום
יום. ויחזור לא טוב היות האדם לצדו, אל לצו, ונשה כתב זה, אז אל המלאכים.
וטעם עזר כי האדם לריך לנני שיעזור אותו כאשר פירש קהלת עוזים השנים וכן
האחד. ויזר, וכבר יזר כחציו. כל חית השדה, שם כולל לחיות ולנחמות שהן
ציישוב. וטעם לראות על המלאכים. הוא שמו, כפי תולדתו. יש אומרים כי מולא
שז אל השם הנכבד והנכין צייני שהוא שז אל אדם כאלו אור ולעצמו לא מולא.
אמר כ' ונשה הכין כי תנונה פחותה נשינה ושינה פחותה ותחדנה. אחת
ווללעותיו כללעות המעטן שהן שמים, ותחתנה מקומה. וטעם והיו לצדד אחד
שיתדבקו וישונו כמו שהיו. ערום וכל חית השדה ולא מהלך. ולא יתבטשו
צעצור שהשמש צין זכר לנקבה הוא צערום. אור הגאון כי הנחש לא דבר רק
מלאך דבר על פיו ואחרים אמרו כי השמן שהוא שז דבר על פיו, וכלית הגאון
כי לא יתכן לדבר הנחש צלשון צני אדם כי עקרו בסכנה ועוד כי אין איברי
הדבור וכוונתו זו לדבר. ואמר הנחש אלהים כי אינו יודע השם הנכבד. והאשה
הקופסה ולא תגעו זו כאשר הקופסה אשת נות עד יום מותו, והנה גגע הנחש
צעץ ולא נות על כן השיא האשה. והייתה כאלהים הם המלאכים. כי טוב העץ
למלאך צעצור שיוסף שכל האוכל וזה טעם להשכיל. ותתן גם לאישה אשר
שהדעתו שהפרי הוא נעץ הדעת על כן נענש גם הוא. ותפקנה עיני שיהיה
כי ראו ערוהם וכללו היו עורים קודם אכילת הפרי. וישנעו את קול כי לא
היה כאשר קולות ופירש לרוח היום ששמעו הקול לגנות ערצ צהתנוסף רוח
היום על כן דרשו קדמוניו ואדם ציקר כל ילין. יש הפך צין סבר וצין הגיד כי
הגיד דבר חדש וקשר שנה צדצר. וטעם האשה אשר נחת עומדי כי אחת היית
הקצה כי נחת עומדי הניתנת לי והפרי. ופירוש ארור הוא על גחונך חלך.
וצעצור מלת איזה דרשו קדמוניו כי הנחש החלוו חוה ופשוטו צעצור שסנצתה
דע עליה ועל זרעה ינקו ונק. ישופך ראש יכך צראש כי הנחש אם לא יוכה
צראש יחיה. עקב סוף הרגל. והנה החל השם לקלל הנחש ואח"כ האשה. וטעם
עלצונך צייני הצחולים והריוך לעד בהריון ואל אישך תשוקתך חכפתי ותחלוו
אחרו ויש אומרים תסור אל נשנעשתו. ואכלת את עשב השדה כי לא נכרח צחפלט
רק שיהיה הפרי יליגי בן עדן. ויקרא אדם שם אשתו חוה צעצור שהוא לריך
לחזיר והאדם ידע את חוה אשתו והוסף הגאון צחרגוס אשה צכל מי מודצר
ואין לריך כי פירוש כל מי שהוא נכון ללאת מונה כי הכללים שוורים אין לנו
לחפש. כתנות העור ואם היא ארננת שהיא מנה רק על דרך הפשט שזה נעשה

בא אס לא נהרהר איך עשה (צעל אהל יוסף ודבק לחפש עם כתנות עור וכו').

והנה עתה אגלה לך צדונו סוד הגן והנהרות והכתנות ולא נגלתי לאחד הגדולים זה הסוד רק לר' שלמה בן גבירול ז"ל שהיה חכם גדול צדוק צנפס. עדן הוא העליון והגן הנולד המנוח כמו נטעים והנהר כאס לכל הגויות וארצות ראשים הם השכרים והאדם החכמה שקראה שנות וחור כנשומה הרוח המיה, והנחם המתחור גם השם יוכים שהוא ונגזרת כי נחש ינחש. עץ הדעת הנשגל ויון הגן כמו והנה המוח צעפר וזרע האשה וסוף הראש העולה וסוף המי ראש לזוהר וכתנות עור ונפוש שהוא הגוף וגורם נגון עדן לעצור את האדמה אשר לקח נחש כי זה כל האדם ועץ החיים דעת עליון וכתוב עץ חיים היא למחזיקים צה והכרוצים הם המלאכים ולהט הכרז נמשל לשמש. והנה נראה צדוק הזה כי נשמת יודע דעת עליון עומדת עם כסא הכבוד ומתענגה על השם הנכבד והנורא. יש לעולם זמן קלוז ועצרו לעולם ויש צם עד עולם. ויגרש כאשר גרש את האדם השכין מקומו הכרוצים. ונקדם ונמזרח כי שם פתח הגן באמת וצדוק (הל' הזה הציאו צעל אהל יוסף ופדשו). ונלח כרוצים לזכות, ואמר יחזקאל פני הכרוצים והוא השור שהזכיר בתחלה על כן הודיעו כללו נאמר על פני אדם ונשר ושור ואריה כי כרוצים הנה, וטעם הכרוצים לזכות ומפחידות רואיהם וצידם לבט הכרז, וטעם המתהפכת שיש לה (אולי ז"ל להט, או לרין להבטיק פיות) נושני לזיה, והנפשותם כי על השמש דבר אינו אמת. ונקדם פירוש ונמזרח. ודע כי כל מה שנגלחו כתוב הוא אמת וכן היה ואין צו ספק יש לו סוד כי מאור השכל ילא החפץ וההשגה העולה לנעלה כי חנועת החפץ לפנים היא גם עלה חלנה לאות ונקראה שלישי נשם הצחיה כי בתחלה יש כח צלי מפעל והנצין זה הסוד יצין איך יפדד נהרהר ונה סוד גן עדן וכתנות עור גם יורה זה הסוד שיש יכולת צאדם שיחיה לעולם המשכיל יצין כי זה כל האדם. והאדם כאשר ראה שלא יחיה צגושו צעלמו לעולם הולך להחיות המין על כן אמרה קייתי איש את ה' ואין שם זכר מלח אלהים כי הנה נמלא צדק צונין כאשר הוא צנועלה צעמיה. ונלח טוב כלל וכן כתוב וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד, ורע חלק. ע"כ אמרה קייתי איש את ה' שקבל צדק כח עליון לא ע"י המלאך ולא ע"י השם לצדו כלל החורה כלל חוץ מווקים אחד שאמר משה כי טרם חידאון מפני ה' אלהים צעצור שאמר פרעה ורצ מהיות קולות אלהים; אולי ונעברע יטעון צעצור ה' אלהים אתה החלות, והוא צאלק דלת. וי"א כי השם שעה אל קרבן שהוא מהמי ולא מהפכי שירד חוץ האבילה הצבורים וכשאלה העפר נזה ידעו איזה נמחה היתה רע (?) יש אומרים צעיני' (ז"ל והנכון צעיני בני' כמוטוט, ואולי נשמש מהכ"י שיעה אחת והלשון אינו מוצן) שהוא הפך ויפלו

פניו, אם היצתה דרכך חשב עיניך ועשם לפתח חטאת רוצץ כונו שגור פתחי
 פיד. וגקרה הילך הרע רוצץ צעצור היותו כונו לצ האדם או טעמו לפתח ציתך
 יושב לחנוי ילדך (?) כי העונש יקרה עון כי צעצור העון הזה העונש צידו, ואם
 יקרך עון צדכר הזה, גדול עוני ונשוא. ואלו תשוקתו ואחר תנושל צו והנה
 לפי דעתי תאחד אליו ותוכל לנשול צו. ועשם צהייתם צדכר שלא היה הכוחם
 (אולי ז"ל אציהם) עונשם והנה צעצור שנשפך דם הצל צדכרם קללה השם כדרכך
 ולאחר לא יכפר לדם אשר שפך צה, והנה כאשר לא תוסף האדמה להנמיח
 כונשפסם לאציו ילדך קין ללכת אל ארץ אחרת ולסבור על פני האדמה והלא
 לפתח לפון. ועשם ונשפך אחרת צעצור שיש מקומות שיקבלו כח עליון יותר
 ונשפך אחר כדרכך אכן יש ה' צוקוס הזה, ודרכך נשפך אחרת כדרכך צהר הנה.
 וסיו יניו כדצרי הנהרגם ו"א כי ק"ב שנה ונועד קצוץ לכוז האדם כונשפך שנות
 השנים על פי חכמי המזלות ואיננו נכון כי שם היה אחר המזל מ"ק שנה ונעצור
 שצדור נשים נולדו להם הנפילים וגם אחרי כן אחר המזל, ויש דרכך שצני
 האלפים ונלכדים ירדו ונושלחם וזה רנוז לנערכת עליונה והנשכיל יצין. ועשם
 הנפילים שיפיל לצ הרוח אחרת שיחנה ונגובה קיונחם. וירא ה' צעצור היות
 הרע צגלוי וזהו הנעשה, הנהשצת נשפס גם היה הרע כי לא ינחמו. וינחם
 ה' חלילה כי לא אדם הוא להנחם רק דכרה חורה על דרך האדם כי המדבר הלא
 אדם גם כן השווע. ויתעצב אל לבו, והפך ישות ה' צונשיו. ויאמר ה' אל לבו,
 כונו חונתי אני צלציואלה הם דצרי משה כי אחר כן גלה סודו לנח. ואלהם, הזכיר
 בתחלה הנכבד ואחר כן הכהונה. ונת, הטעם הוא לצדו והנה צניו ונשיו, צזכותו נעלמו.
 ויתהלך חנוך א"ה כטעם אחרי ה' אליהם. כי לקח אותם אלפים, ונת
 והטעם כאשר כחוצ צדצרי אסף וכו' כונו צנדפס. ויש חונרים כי צני האלפים
 צני שח וכו' כונו צנדפס.

אלה חולדות נח איש ואשתו עלם דצ, כונו איש ונלחמה, איש לא
 נעדר, והאיש צצריאל וצחמיות וצחיריות אשה אל אחותה. ויסקר טעמו שפגד
 ה' כל התצו ולא נפתח צעצור היותו צמים והפך זה ויסקר אלוה צעדו, גדר צעדי
 ולא אלא. צין אלפים (פי' פסוק ט' י"ז) כדרכך והיה יפזקאל לנח למופת. (כתוב
 צגליון: ע"כ ונלחתי צדקדוק ונלחץ והלאה הפירות). החהלך נח כדרכך חנוך שלא
 היה כמנוחו ודרכך החהלך את האלפים ונעלה גדולה והחהלך לפני שכל הליכתו
 צעצור השם כאשר כחוצ ויקרא צהם ה'. ועשם לפני האלפים צתהר כפי ונחשצת
 האדם והנה צלצו חונם והעד ויחמוס כנן שכו. ועשם את דרכו כאשר רמזו
 קדמוניו שהלך כל ויין לשכצ עם ויין אחר, ועשם לאמר האלפים צעצור את
 האלפים החהלך נח וכל מעשה השם ע"י המלאכים הוא והם גלו לו בסוד צוונות
 השם הנכבד. והנה רוסח החינה ששית האורך והגובה עשיריתו. ויגוע חיתתה

ניד צל עיכיצ. והקיוותי את צריתי אחר, לנודנו מזה הכחוש שהשם כרת עמו
 צרות והנתיחו שלא ימות זרעו. ויאמר ה', דבר השם עמו בצלחותיו ונאות המלאכים
 ולוהו שיצא אל התבה והטעם שילך אל ויקום התבה כי תקן אותה צחקת וסמית
 הקוד וכל האדם, ולוהו לקחת וון הצהורה הטהורה שצעה שצעה שהשם אורב
 הטהור יותר מהטמא ואם הם מנעם ידיו כלם, גם צעצור שיעשה עולות צלחתו
 וון התבה והנה זה לאות כי לא אכל נח מהצבונה הטמאה ולא הצאים אחריו
 מהמקידים, ועם צאו אל נח מעלמם כדרך ויאמר ה' לדג. צדש השני הפשט
 שהוא חייב. אמר ונדקק גדול שתהום ל' זכר לעולם ויפדש של' כזה דבר גדול
 והנה שכן תהום ונומחהו. ולצרות השמים נפתחו כמו עשה ארצות וחשכו
 הכלות צלצרות. ויגוע נחו צמחה רגע אחד. נשמת רוח חיים צלציו דבק עם
 כל האדם בכל ונקום שהיו ונפוזרים. ועם ויונח להזכיר שלא נשאר כ"א נח ואשר
 אחר בתבה ונחת הזכר שלא הגיע צן תחתיו. ויזכור אלהים חלילה להיות שכתה
 לקטון שגולאכי השרת אף כי ליוצר הכל שאין שכתה נגדו, וככה אמר הנושרר
 הנוטע און הלא ישנוע, רק כאשר תראה עוצת השם צלכץ ידבר הכחוש כי זכר
 אשר הטיב לו צל לפני השם וצדקך קוד צגעת המערכת העליונה זה הוא הזכר
 על דרך ויכתב קשר זכרון לפניו והנה הרוח יצאה האדמה כמו צדוק קדים עזה
 כל הלילה. ויסקרו כמו ויסקרו רק לא יתחלק הכף צגיוול אין אות ונתחלק רק
 אהו"י לבדם וטית צתיו צצנין התפעל והא צתיו צסוק הנולה צעצור כי יש להם
 דמות אחד. ועם לומשפחותיהם שפרו ורבו צתבה. נח החל לצנות מנצח לשם
 וטעם הניחוח שהגיה הכעם והנה צצכות נח קרה הקללה וההאדמה להכות
 את כל חי הכלל. ועוד כל ימי הארץ יש אוונרים כי לעולם היא עומדת וי"א כי
 יש לה קוף ועת והעד הנה יאצדו ולתה תעמד וכבר רמזתי לך האמת צפל'
 צראשית. זרע, הקדים להזכיר ונחית האדם. וקור, רציעית השנה ותחילתה
 צהיות השמש צנוול גדי כי מאז יחלו הימים להארץ. ומס, צאון עלות השמש
 צפאת לפון וחקף הרציעית הנשאה, והחל ונעלות השמש לדרום צעצור כי
 לדרום פני הגלגל הגדול והוא קוד. ואחר שהעלה נח העולות התיך השם לאכל
 הצער. ופשט אך צער צנפשו דמו שאקר כסם. ועם כי צללם אלהים צעצור כי
 הצהמות והמיות לא צצכאו ללמוד ולהכיר ה' ונעשיו ולבצין העומדים לנלח כמו
 האדם שנצח צעצור זה, והנה אם לא תשפט הצהמה היום ותעמוד ותחיה שנים
 אין חקוה לה כי קופה לנות והיא לא צצכאה רק צעצור האדם והנה אם תועיל
 לאדם שמיטתה אין הפרש צין שמיטה ונות ע"כ היא מותרת, והאדם אם יסרג
 טרם געת עמו הנה לא תהיה נשמתו שלמה כי אלו ארכו שניו היה יודע דברים
 נעלמו ממנו, ולזה הדברים לריכים פידוש ארוך. ועם ולני צניו שאתם עשיתם
 מזה שליחתי אתכם ואני צעצור זה אקים את צריתי לכל חית הארץ שם כולל לכל

ונרגיש וזאת הצריח שאקים היא שלא יכרת שם נשר כלל. והאות היא הקשת
 וגאון אחד אומר כי השם חזק אור השמש לקדש אות הקשת כי לנכחה תהיה
 לעולם ואין לו רחוק. והקדוש אלי כאשר הגשם צלול וצלול השם יפתח האור
 וכת' הנה מטר על פני הארץ ואם השמים יתנו רגלים והנה הגשם צדשות השם
 וככה הכלות העין ויהיה אות הצריח כדרך אם תפכו את צריחי היום העיודתי
 צכס היום את השמים ואת הארץ, ואם שואל שאל למה האות צקשת, צעצור כי
 היא אות לעולם שיכלל הגשם. ועשם וראיתי לעולם הוא רואה אותה רק כאשר
 תראו הקשת אחס תדעו כי אני רואה אותה וזכר צריחי. ועשם וחס אזי כנען
 להורות ששניהם רעים והפך זה אזי כל צני עצר. וצעצור היות נח חכם גדול
 צעצור' האדמה על כן כתוב איש האדמה, כמו קין. ויש אומרים שהוא נשאר
 באדמה כי הוא העיקר וצניו עפלים לו, וי"א אדוני האדמה כמו איש נעמי ואין
 זה נכון בלשון הקדש. ונח לקח גרגרים ונעשם והזכיר זה הכתוב צעצור מעשה
 כנען וכל זה שידעו ישראל כי כנען מקולל הוא מיומת נח ואין ראוי למי שהוא
 ממשפחה עצר להחמתן במקולל וככה מזהו אברהם גם ילחק על כן הריק
 המתרגם להרגם בזה איש כנעני כמו יחזקאל בן כנענים. ואמר צכאן אזי כנען
 לפרש מעשה האז והכן. ויכר חס כדרך וכלה את ערוסה ולפי דעתי ששתיים
 מראה כאשר אפרס במקומו, והנכון צעני שהם ראה ולא חדש מעשה רק כנען
 עשה דבר והכתוב הסתירו ואין לנו לפרש ולחפש בדרך קצרה לדבר דברים אולי
 אינם אמת על צדי גדול. ויאמר צדוק ה' אלהי שם צעצור היות שם עוצר השם
 ועשם לנו לשם שיכריחנו לעצור השם כדרך הגצוענים. למו, ליפת, והנה נמלא
 כנען עצד עצדים לכל אדם צעולם. והזכיר הכתוב וימת על נח, וידע כי אברהם
 אבינו היה בן נח (כ"ל בן כ"ח שנה) צמות נח, רק גמר דברו; משפט לה"ק
 כאשר ישלים בזכר איש יחל וממו כמו וחתן ליחחק את יעקב וחת עשו וחתן לעשו
 את הר שעייר וכו' והנה השלים שם חס ויפה והחל מופת והנה יין מצני יפת על
 כן אונתה צקסתי כי אונתו צגלות צני יפת ולא צגלות אדום. לא ידענו למה
 נקרא שם נאמר כי הנה לפי הדגש נקרא כלל אחד ודרך הפשט צעצור כי אומר
 הכתוב כנענרוד צצור ליד לפני ה' שהיה ליד הצהמות ומקריבם לפני השם והוא
 החל להראות צבורתו על החיות והנה מולך על צל אחר הפלגה הטעם משה
 הפלגה. ויש לשאול הנה כנען הוליד גם את יבסי ואוורוי וגרגשי וחוי למה
 כתוב כנעני הקחי והאוורוי, התשובה כי השם הזכרים היו רעים. ושאר
 צני כנען היו מעשים וכללם הכתוב צמלת הכנעני. וי"א כי מולך היה פלג
 וציווי פלגה הארץ ויש לפרש כי נפלגו ימי האדם כי הדורות לפניו והם הצאים
 אחר נח היו כמו ממש מזהו שנה וכו' חס קני זה, וככה הדורות הצאים אחריו
 ויש ממשנים אלה הזכרים ואוורויים כי שצעים אנשים היו צדור הפלגה והנה מה

נעשה עם צעל קדר עולם ששם היה אברהם (ר"ל שאברהם היה צלמה כו"ש
 שהיה צן מ"ה שנה) והנה אין נוספר להם. והכלל כי אין ראיה מהסמורין. ויחכן
 שפרשת ויהי כל הארץ שפה אחת ומאומת וכו' ויהי צלם ההיא ויחד יהודה
 לפני ונכירת יוסף. הר הקדם לקו השוה או לנקום שגחה הצצה זו והם הרי
 ארבע. שפה אחת לה"ק והראיה אלם שנצרך מאלמה ושת כי שם לי אלהים ונת,
 ולא כן בלשון ארמית וקדר ואם דקדוק שלשם קרוב. וינאלו צקעה שהיתה
 ראיה לדירת האדם וידוע כי רחצ צלל מהקו השוה כמו חלי רחצ היישוב שהוא
 כהקרון כ"ג ונעלות ושלשים חלקים מהשעים ונעלות. אם הסתכלו דרך הפשוט
 ראינו כי לא נעשו דור הפלגה רק שנפלו על פני כל הארץ הפך ומשפחה.
 ומגדל וראשו צמנים כדצרי משה ערים גדולות וצלורות צמנים ונעשה זה צעצור
 שני דברים, האחד ונעשה לנו שם שיראו הדור אחרון הבא אחרינו בצורתנו וכן
 נעשנו. והשני פן נפון והנה יהיה הנגדל לכל רועה חורע והולך דרך חקוקה
 כמו נגדל לתלפיות להראות הנקום שלא יתעו הדונים לשוץ אל מנקום ואל
 דרכש שרלו להלחם צשם ואין יוכל אדם להגיע אל ראש גלגל הכוח אף כי אל
 גלגל האש והם תחת השמים והחומר איך יאנור ליוצרו מה תעשה ואין ילחם
 אדם עם זוראו ועם נפשו וגפשו צידו והנה אין ספק כי נח וחס ויפת היו
 עומים והם אנשי הנגדל ציניהם רק הפשוט שרלו להיות צמקום אחד והשם הנכבד
 ראש כחמח שידורו צכל נקום כי כן כחוצ ומללו אח הארץ והם דצרי משה והם
 לא ידעו ומשפחה השם. ויחד ה' צעצור שהצורות יודות מן השמים אחר הכחוצ
 ככה. ויאמר ה', אל לבו או אל הנולאכים והוא הנכון והעד שאמר אחריו נכדה,
 והנה אשר עננה ואז יראויו. ויפץ ה' אותם צלל לשונם שחדש כל ומשפחה בלשון
 צפני עננה ויחכן שהיה כן צשנה ראשונה או ספר הכחוצ מה שהיה באחרונה
 אחרי דורות רבות וספר לנו זה שדע למה אין לשון אחד לכל. ונעם אין לה
 ולד שלא יתכן להיות לה ולד צעצור שמדל לשרה אורח כנשים, והולד כלו נודם
 האשה צראיות גמורות, ופירוש עקרה כמות שרש ועקר על דרך ושרשך מארץ
 חיים. ואמר וינת חרם צחק אע"פ שלא נת רק אחר לאח אברהם ומחן כמו
 ששים שנה להשלים ענינו כי כן דרך הנקרא. (*)

(*) אמר שד"ל אחרי ראוי המכתב הזה לידיי היקר עוה"ק מורעלמה נ"ו, ראיה ציד
 ידיי המכתב אלמנלי ה"ו ב"י אחר הכולל במם ספרים לנא"צ, ובהוסף שיעה אחרת
 לב' צראשים, ואין זה רק פשטה צראשים וזה ומסתל כך לב', ובוסף כן : ונעם הנה
 נא ידעתי, ידוע שיש אחר מדינה עוז מאויר מדינה אחרת, עד שהיו רצי הנולדים צה
 ישים, ושמה היה צמקום

Schreiben des Herrn Dr. Geiger an Herrn Ignaz Blumenfeld.

רחמי קלה הנאמרים אשר חספתם אל חולך כשני וחסהעשע צרם
מאלד. ולנוען הכלותך כי יקרים הם צעיני חספת אליהם חיות הערות עד כי
יחורו ויתלצנו הדברים.

בלדק העיר הכ"ר שד"ל (דף 34) על טעות הכלשונים צחקס כה וכה
נחמך מחור פיוטים מורגלים צפיהם לפסוק בצפרי קדם, לנחל מלמד: שועת

חני "וסף צל" יעקב ממורויל שועתי משי זה החכם פיוט זה השרפה בלונדס
ובחנהים בלשני.
וימי יעקב.

פיוט וימי יעקב הוא שני דפוס, ומה שלפניה הוא כ"ד דפוס, ומה שהעתיק כחן ידידי
מהר"ם הוא קילור מהשנים הזאת, ובחנה יש שיר ח"ל:

ובדך שם אשר אין לו תמונה	ולמענות שתקום הוא מעונה
ונשגב מחותנו כל-נשמה	ותקמתו גלויה גם צפונה
לאברהם בנו מאיר יצו עז	ובינהו ומפיו כל-תבונה
עורחו ערי הלום. ומספר	שני חיוו שמנה על שמנה
בוקנתו מקרוחו עוניו	ביר מכה חדשה גם ושמנה
ורב משה בנו מאיר חסכו	ושב גוו ככפה רעננה
ונדרתי לאל גדר בחלי	לבאר דת גדר סיני נתונה
ומה דעתי לקדם בה גבירי	וכל-חכמה למשה היא למנה
כשלוש מעט מים לגיחון	וערך גר לחמה או לבנה
גנו אל חיות אור לחשכים	וכפו בנדבות רעננה
יהן אחל יסוד דקרוק ופרוש	עלי דרך ושרה באמונה
ולא אכיר אשר טעה בספרו	ואכיר שם אנוש דבר נכונה
ודת משה ביר משה אפרש	והיא עדות יי נאמנה:

והנה נקדתי כחו שחלחתי בכ"י כשלוש מעט מים לגיחון, בשוק, ענין משלוח.

חלל יתכן ג"כ לנקד כשילוח. והמונה כי כונו השי"ת בערך ליהר גיחון, וכענין כר

לחמה ולבנה, כן הוא ערך שפרו זה לחכמה האיש אשר הוא בולט חוחו אליו להשורה.

ונקדתי הלום נקדון (ונשפנו בהטף שחם), משי דוחק הנשקל, וסיני חספר ג"כ לנקדו
בטף ולמעניו צפונה, כונו שחכמה במוחל למחור בני רומא.

ואחר השיר הוא צ' דפוס וחלי הקדמה, והוא ענין ההקדמה הנדפסה, וחל"ם שחם משי

דפוס בחכמה הדקדוק, וחל"ם ב' דפוס דקדוק השרפה הכלשונה, וחל"ם י' דפוס פיוט

השרפה הכלשונה (סלחמו: כחלק מור כי כחלשית כחלח כחל' השמים שחם כונו הקו
וחל' כחכות לנעלה בקילור), וחל"ם דף וחלי דקדוק שרפה חלה חולדות כח, וחל"ם ד'

דפוס וחלי הפיוט, וחל"ם דף חלד דקדוק שרפה בך לך, וכחלשית דף הפיוט.

עניים אחת חשונת אשר הביאו העור י"ד קי' כח"ז לקיוע צמח"ה, שנאמר, אך
 הר"י בן הרמ"ש הוא לא היה הראשון אשר השתמש צמחונת הזה כמו בפסוק כי
 הוא היה רק נעתיק ונוסף אחרי דברי הרמ"צם פ"י ה"ג מה' מתנות עניים וז"ל
 שם: והק"צ קרוצ לשועת עניים שנאמר שועת עניים אחת חשונת. —
 גם לנכון הגיה הר"ר שד"ל (דף 36 עם 37) השירה אשר כותב ר' שלמה בן
 גצירול על חכמת הדקדוק והר"ש פרחון השליח לנו זכרה רק חלק ונונה. וגם
 אני עורכתי על ק"ה התקונים האלה על גליון ספרי ועוד יש להוסיף עליהם.
 - ומדי דברי צבירת האים הגדול הזה הוא ר' שלמה בן גצירול זכור
 לזכור את חכמתו העמוקה וגדולתו בחכמת הפליסופיה ואת קורות ספרו ונקוד
 חיים. הלא ידעת אם לא שונעת כי ציונים האלה נשמע שונע הס' הזה ונחמד
 דברי רש"י בן פלקיירה צפירו מורה המורה, ולא ידענו עוד יותר עליו. ויקם
 הר"ר שלמה מונק ויודיע אותנו כי מלא הספר הזה נועתק צקור לל' עברי מלת
 רש"י ה' צחוק כ"י פאריס ויאמר דעו נא כי הס' הזה הוא הספר אשר הזכירוהו
 בכבוד חכמי הולנדים הנקראים סבולטטיקו צס לטינו fons vitae, והנה הם
 קראו את המהמר צס Avicebron וכדומה לו, והוא הוא אכן גצירול הנשכח
 נעט צלשונס. ואחרי כלות יונים ושנים ויונאל גם את הספר ההוא צל' לאטין כ"י
 והנה הוא כדומתו וכללנו, וגם חכמי הולנדים הדור לו ויאמרו הנה האים
 Avicebron אשר ידענוהו לחוקר נכבד ויחיד בדורותיו ואנחנו השגנוהו לישועאלי
 הנה הוא מנצי ישראל ולו נאמר תהלה. והר"ש מונק גזר אמר להדפיס את
 הספר, בהעתקה העברית עם תרגום לרשמי והערות, ועינינו נישלחת ונלשחת
 לו. והנה זה קם איש אחר ושמו סעז Seyerlen ויונאל גם הוא הספר צל'
 לאטין כ"י אחר גם הוא צפאריס ולא נכתב עליו השם ונקוד חיים הוא fons vitae
 ולא נזכר שם המהמר על מנמו, רק צפרו המום Avicebrol והשם הזה קרוצ
 עוד יותר אל אכן גצירול, וידבר על הספר דברים עמוקים צשי מלאכים
 הדפסים צמכתה חילולוגי אשכנזי הנקרא צס Theologische Zeitschrift
 ויונאלים לאור צעור עיצינגען, ועוד לא כלל דבריו. ונכתבו אלי כתב כי צדעתו
 להוילא לאור את הספר כולו בהעתקה לאטינית כאשר נונחת לפניו עם מלאמר
 כולל צל' אשכנז, והוא מנשא את המהמר רש"י לנעלה ואמר כי אין כוונתו צמלות
 האמנעיות צמקסר החוקרים וכי הוא כמו אשפוטצה ציניו. וגם אנכי מנכתי
 להודיע זאת צקהל כי הוא לתפארת ישראל.

חולדות הר"י אצרבנאל מנחת ר"ל כדומיל (דף 47 והלאה) יקרה היא
 ונועילה, ולא אמרל ונלכודיע ונלאלה יקרה צעיני, והיא כי המוקר הנכבד ר'
 יהודה בן אשר דון ימאק אצרבנאל מנצד ספרו הדיאלוגי הצר עוד ספר צלשון לאטין
 אשר נשכס זכור ואולי נאבד, קרא שמו de coeli harmonia הצדו לנצקת השר

די וויזאנדולע וואס הייב זיך נאך הנקדא צעטן יודע אצבענאל אסר נאך
צשאלויקי שנת ש"ט. וקדו צעיינ כי הנדד הזה לפילוסוף ר' יהודה אצבענאל
הוא זן לזנו ילחק, כי כאשר תראה וון שיכו המצוה צסם, "תלוגה על הזמן"
הנדפס וולד 70 והלסה, היו לו שני צנים ילחק ושמואל וצנו הקטן הוא שמואל
נח זן חמש שנים ורק הגדול הוא ילחק גשאר לו, ויקוקן אציו צבאז אנוש ולצ
קדו על כי הן הזה אנוס הוא צקסרד ולא שצ אליו הציטה. ואס כנים הדברים
כי ר' יהודה אצבענאל האחרון אשר נח צשאלויקי ציוני צמורחיו הוא זן לזנו
האיש ר' ילחק אצבענאל זן המסורד והמוקר ר' יהודה אצבענאל, א"כ צדור כי
אחרי נקספה נפס אציו אליו כמו עשרים שנה והוא אחרי שנת רס"ג הלילה צדי
הזן ילחק ליסע וקסרד. ויען כי אנוס הייב ירא לשנת צארץ אשר צחרו צו אציו
וקדויו הייב איעליסה וילך לחוגרונה ושם נולד גם צנו יהודה ושם נח, וגם שם
הנדר ההוא נוצר צבגור. כל אלה למדתי מדברי הכופא אמצוס לוישאוס. *)
ואס תמאן ותאמר וויי הגיד לך כי ר' יהודה אצבענאל האחרון הזה הוא זן לזן
ר' יהודה הראשון, אולי הוא זן צמו ונישאה גם הייב לאיש מנשפחה אצבענאל?
אומר לך כי מנורה האיש צארץ חוגרונה הייב צעיינ כמועץ מושח חוקך על
השערה.

ואחרי כ"א כרמולי יסע רל"ד הוא המאסף לכל המנחות וישתח אה
אשתחמו ויזר הנה ובהם חטה ושעורה וחרץ צמשולת אמת, וויי ראה כמוהו כתצי

(*) ויען כי ספר האיש אמצוס אינו נשך צחוך ממה העבריים אציוק לך דבריו בהצניהם:
Curaciones medicinales, cent. VII. cur. 98: Jehuda Abarbanellius, magni illius Jehudae s. Leonis Abarbanellii Platonici Philosophi, qui nobis divinos de amore dialogos reliquit, nepos, quum ob pestem Thessalonicae grassantem ad muros juxta Calabros cum ejus familia se diverteret et ibi per mensem maneret atque postea in domum se reciperet . . . is vero aetate viginti septem annorum . . . tertiana . . . corripit coepit . . . suum diem obiit, non sine doctorum hominum dolore. Philosophiae namque, ut obiter hoc dicam, apud se librum justae magnitudinis, quem avus suus composuerat, reservatum habebat, cui de coeli harmonia titulus erat, non nisi longobardicis literis inscriptus, et quem bonus ille Leo, divini Mirandulensis Pici precibus composuerat, ut ex ejus prooemio elicitor, quem librum ego non semel percurri et legi, et ni mors immatura nepoti huic ita praevenisset, eum brevi in lucem mittere decreveramus; est sane opus hoc doctissimum, in quo bonus ille Leo quantum in philosophia valebat satis indicaverat, scholastico tamen stilo inscriptum.

יד בכל ונקיונות ונשנות? בראשונה ידבר (דף 75 וכתב) על הפי' לירוי' המיוחס לר' קנחי אשר דברתי עליו באלוהיך הראשון דף 110 גם באלוהיך הזה השני דף 98, וגם הוא יציא עדים כי הפי' הוא א"י קנחי, והוא נציא את שנות הסכמים אשר הזכירם המוצר וכתובם ר' ישראל צר יוסף אשר השנתי היותו חלונד הכל' ש' אחי צעל כ' יסוד עולם, גם במוכס הכנס ר' שלום גי' בן היסכן וג' כי הוא הכנס ר' שלום נכ"ו בן קרם ש"ץ אשר הצאחי על פי הר"ר בנימין ווילנשטעטער, וקרוצ צעניי כי הכנס שם וטוטטש ע"כ סרו הסכמים השנים אשר נלוו את הספר בקריאתם זה נזר וזה שזה קורא היסכן קרא זה קרם ש"ץ ואני כנר עכתי השעתי כי הקריאה הנכונה: אדעת ש"ץ, ובנוך היודע. עוד מוצא שם כ' שערי דרך לר' יונה, וזכור וזה שכתבתי בברם חמד ונחבת ח' דף 48 וידעת כי הוא הס' הנקרא בשם שערי תשובה לר' יונה בן אברהם הגירונדי. אר לי כי כלום השעתיק הכל' ד' הן נכ"י זה וכן נכ"י אחרים כמו השיר לרשב"א והשיר הקטן לר' נצ' והנחתם השני גם השיר אודות המורה כולם אינם מוגהים כל לרשם. גם מדף 81 והלכה הוא נעתיק איזה שירים לר' יהודה הלוי ולייגם ערומים צלי פירוש וקשים הם על הקורא להבין. דבריו על ההדל צין דרך רד"ק לדרך ר' יוסף כספי בכתובת הלשון מוטעלים הנה ועולים הם צקנה אחד עם דברי בתולדות הרד"ק. סוף דבר נסזיק טובה לר"ד הנוקבן נחי ישראל. נקן נא אל דברי הר"ר רפאל קירכסיים, והנה הוא עורך לפנינו דברים אחדים על שם איש לצד מוגהי הוגרי והם השערות כי יש יצרים נוספים בסקרי התלמוד והמדרשים גם בסקרים אחרים ומגשים אשר צלו אקריהם וצאו וכן הגליון אל חוך הספר והשחיתו הכונה. וכל איש בן דעת יודע לו זאת. והנה ההשערה השנית (דף 120) על דבר המאמר ולא מלינו וכו' צנ"ת לר' נצ"ס ה' יסבה פ"י (כנ"ל) ה"ד היא נכונה צלי ספק, והעד עליה כי כל דברי הפ' הזה הם דברי רמב"ם צענו צפתיתו לפי' המענה ושם לא נמצא מאלוה וכן הדבר שחזר הקצ"ס וכן הצעתו המורה אודות צית ראשון. וכנר שונעתי גם אני זה שנים את ההשערה הזאת ופי' או נשם הכנס הזה אשר הם דירתו באלר' בגר וכתבתי על הגליון. אך ההשערה הראשונה אשר בולידה גם אותה הכנס הראש על המאמר בסקרי וצילקוט (דף 119) הנה היא רחוקה עוד יותר מהשערת הכנס הראש צענו צפקוק הראשון של תורת משה לקראת את המים וזה הארץ צנקוס את השנים וגו' המוצאת צמלון ג' בשם "שונעתי", כי ידוע תדע כי כל ההשערות האלה צצטן אחד כוננו ואז אחד הולידן הוא הר"ר . . . הקנחי שלא צמלון כמנויים (ירושלמי סנהדרין סוף פ"ט), הוא הארץ שולי הקערה על פיה הקורע והחופר בלוננו צונה וסותר ונחמק ונקים כלית נפשו השם קידושין לגרדון המצנצל הגיון רמב"ם ותבונת האשודי כאשר לבו השץ. ועתה

נראה גם וואגער הקפרי ויילקוט אשר שרשו נתיבאחא (אם גם לא נאמא לפנינו
 שם) הנהאלימים ומואלא כי הדברים נוסדים על פי הודעת ולא ופי ויין ילאו,
 והקפרי והסולך דבריו עמידים ליהן את הדין בהבט דברי וואלין לדברי ויין.
 עיקר הוואגער נשנה על הפסוק ודבר שקר תרחק ופירשוהו לאזהרה לפדוש
 ונונינות והציאו עליה הפסוק דקהלת ומואלא אזי ור ונוות וגו' והקפרי ור ור
 (ה"ר-ר"ק השנייה שתי פעמים ואלת ור ור ור כללו לא נאמא בקפרי וילקוט
 ליפות ההשערה הנפלאה ודבר הוספה ויין) והולך ישונה צאלהים, ודעתם על
 הפסוק בשלמותו והוא (תהלים ס"ג י"ג) ומוסיף והולך: יתהלל כל המשצע צו כי
 יסבר פי דוברי שקר, והודעת הנהך על זה יקודו כי נכלל ונינות דבר שקר
 כי ונעה הפסוק הוא כל דוברי שקר על האלהות והיא הונויות. * ח"כ ונה
 יכריחו פה לשבח הגירסא ולהפוך הדברים ולעקס ונוקווס ולשווס צפי
 ונחגד? הין זה כ"ח דרך ידעוני הודבר ונהך שחיו ווולצו ויטא וליים צלי
 וופת וצלי ידיים ונוכחות. והאנשים האלה הם ידריכו אחריו ויהיו לנו
 למורי דרך לאמר: כזה ראו והתקדשו? הם יכריצו פה ולשון להקף ולנאץ את כל
 הסר ודרכם? הועמוס ישלונה כי ונאסו כי הם יצחקו ולא אלהי אמת הצור
 צאונה אשר הוא אומי ולא יאס לכזב לו כוואגער ז"ל, הם ישיחו צול לאמר עד
 פה תבוא ולא חוסף? וזה יורו וחקרי לך? הנה ידעתי נאונה כי חכונת הצקרת
 והוספט על יוסר בגרסאות ושצטן עמוקס היא ולריכס יישוצ הדעה והכונת
 רצות לצול עדים ולהשתמש צה כדאוי לווען לא נכשל ולא נהך ונכשול, ולעולם
 יזכר אדם ונהרס אלים וינקס את נפשו וכל גיעולי התאור לנאול בקסר הווא
 כנוקסו ולנהים ולשבח להקדים ולאחר כפי העולה על רוחו, רק ידרוש ונהך
 הקסר אחרי כונת ותכונת ונחצרו, ואם על פיהן נראה לו לנעוה ונוקס הערוך
 לפניו גם אז לא יוולט ונדרישה אחר דרישה ומקירה אחר הקירה, וגם אחרי כן
 לא יחליט את דבריו ולא יוילאס ונגד הקסר. זה הכלל נובא הן בידיעות אחרות
 הן בדברי אמונה, הן בקפרי חול הן צכתצי קדש. ווי אשר ירהיב צנפשו לגשת
 אל כתיי הקדש לנקותם גם אחס וכל סוג השגילות ישעור את נפשו צבעירה
 ונעולה עוד יותר וידע כי אדונת קדש היא אשר הדך צה רגלו ולא יושר לשותם
 לערוס וישקול כל וילה וכל אות צמאצי לדק עד כי יכריעו הכף וופתים ועדים
 נאונים. גם יקוד זה נניח כי תורת ונשה נעתקת ע"י סופרים ווושגח וין
 ונצקרים ובעלי וקורס צסקידה עלונה יותר וין הנציאים והכתוצים, ועל קן

(* ונתיבאחא בקפרינו נשע הדש הזה הנותא צילקוט על שמה ונכשל בקפרי, ונכש רן
 הפסוק ודבר שקר תרחק וגו' ולא יושר, ונחא השונויות הסופרים חולי ונפי היכלה
 שלא להאש ריחם צעיי העמים. ונבר ואלאו ונאונרים כרנה וננאים צילקוט נשם
 ונדרשים קדמונים ושונו צמקוס שם צהודון פסם ונפי כזה וין השכונת.

נכין לב ונטהר עלונו וכל חללה טרם נגש אל הקדש פנימה וטרם נמגור עוז
 להגיה ולשגשג. אך מיי זה אשר יעייז ונלחו לאמר: הן יש לאל ידך לשגשג ולהגיה
 צקפרי הנציאים והכתוצים, אך חומה נצוהם דלחיים וצריח צפני תורת משה לא
 חקרב אליה וכל אות ונלה המנללות זה קדושות הן, אל תהכל צדוקה לגזור ע"פ
 שקול הדעת ומופתים נאונים כי נפלה גם כה וכה שגיה קטנה או גדולה על
 ידי קופרים צמשך הזמן הרב, פן נקום עליך צחרצ פינו ונגזור עליך חרם שמתא
 וכידוי ונצדיך ונקהל ה' ונקראך כופר ומין? הן קם הר"ר שד"ל והוא חכם נכבד
 ומתון ומתן ישפט ויחית את ההצדל צין ספרי נ"ך לספר תורת משה, והכלל הזה
 גם אנחנו נחזיק בו ונלד חסד, ויצונו אחריו המוצלים ושרץ צידם המתקדשים
 ושקולים צין שניהם ויתלו צאילן גדול וישימו את הכלל הזה ליסוד מוקד למען
 ישפכו בזה וקלון על חכמים אחרים כשרירות לבם. והר"ר שד"ל צעלנו אמר כי
 האותיות הקטנות אשר נמלאו צחורתנו כמו אל"ף ויקרא אל וקוף של יחמק קלתי
 הן צלות ומפלת טעיות קופרים אשר השמיטו אחת מנשתי אותיות שוות הצלות
 חיקף זל"י, הכי יולט צמשך הזמן הרב הזה כי לא צלו גם טעיות אחרות אל
 תוך הספר ונשאלו צו? היעטו צמעיל חסידות לאמר כי נסה הכוח על כל מנעתיקי
 ס"ת או רוצה מיום ניתנה אל עם ישראל עד היום עד כי לא סרו מנתיב האמת
 אפילו צלות וננקודה? לא הן, על החפזון והמביירות ישאלו ניהם וקנינתם, אך
 לא ישימו את עלונו לקדושים אשר צאקץ המה על כי יגיהו רק צנ"ך יאחרו
 ויקדימו כפי רוח צינתם, ידצרו על הרבה מוזמורים כי חוצרו ציני החשמונאים,
 על קבלת ודניאל כי כוחצ אחרון כחצם, על החלק השני של ישעיה הנקסח אל
 הראשון, על כוחצ ד"ה אשר הכניצ לדצב כפי רגונו, וכל קדושתם כי לא יגעו
 צחורת משה ולא יאצו כי נפלה זה שגיה קטנה או גדולה ע"י קופרים צורים
 ולא ישלחו יד זה — צקרב קהל ועדה אם גם צקרב לבם יצצרו סצרות וישערו
 חדשות לא שערון אצותיהם. יערכו נא המוקרים דצריהם זה מול זה כפי דעתם
 וכפי כוחצ לבם, אך לא ישקו סף רעל זה את זה לאמר אני הקדוש ואתה הורם
 פנות ויסודות המורה, אני המבור ואתה ממלחך על שולך. זה דרך הולכי רכיל
 לא דרך מנצקשי אמת מוחמו של הקצ"ה. —

והר"ר רל"ק ערך לפנינו מלאורי הפלורסוף והמנעתיק ר' זרחיה הלוי הספרדי
 ומתוכם ראינו רגשת לב צב החכמים צינים האלה, יהי שכר הר"ר רל"ק אתו
 ופעולתו לפנינו, כי המכס הוא תורתו איננה מונעתו וצ"ל הוא מוקדים את
 עתותיו לשמים והתורה משובצת עם המכנה היא אשת נעוריו אשר דדי ירוהו
 צכל עת והוא מנחששע עמה יום יום, לא סר מלדכוש אחרי כל כמנס ומחוס
 גם הפיץ דעת צישראל צקפריים ומחוכמים, ואם גם רחקו כפעם צפעם דרכי
 ומדרכיו, התורה היא רחצת ידיים ולכל איש ואיש יש מוקם לעצור עצודתו זה.

ודצבר פי' צשושנים סוגה צשיר כז"ה צעל הונאור אחשוז כי דצרי אשר הצלתי לך דף 8 יהיו קרוצים אלל כל שופט צדק ונדצרי הכ"ר שד"ל דף 181. אך הדבר איננו יקר הערך ואין הדבר שווה כי ילך להחכם איהצנו הכ"ל וכי יתאלל אשר הצנת שיכי קדמונינו הולכת ונוהגעת, וצפרט אס סיכושו קרוב אל האונת אך איננו נושיג אותה. וויי בצין צווננים החולפים את שיכי הקדמונים וויי הציע אליהם צעין סקוהם? כדונן על פני האדמה נחו צלשפתות ואין דורש ואין ונצקש, וכך ציונים האלה ירצו הסוקרים אחריהם.

עוד יש לי להעיר כי הונחם אשר הביא רל"ד (דף 194) ונחוך דצרי הנאלי צספרו ונשיג נפש הכה גם אני גליתיכו צקל צשכצ ונחוך ס' לויח קן לכ' לוי צן אצרכם (סלון ונחצנת צ' דף 17) ונחוך דצרי שנינו תצצר הונקחם הנכונה.

כזה וזה רליתי עוד דצרים עוצים ונוועילים צחוך הצוגין השוננה הראשונים הנונחים עד עתה לפני ואשונח צכס ונאל, ואחם תחלל צו כי ציגיעה וצסקידה חספת הדצרים אל חולך וצנע כסף לא לקחם, ונחפוך חול לא חסם על הונך והולת וניכך לונען יצולו הדצרים ונונחם אל ידך ותציאם תחת ונכשם הדפוס. יי עזר השם צידך ותצנע את אשר יצונת לעשות ויליחך צכל אשר חלך כנפס הונכצך כערךך.

צקכלא יוס ג' צ' שצס הרי"ז לפ"ק. אברהם גייגר

24.

ציונים

לתולדות ר' זרחיה בן יצחק בן שאלתיאל חן

ונאל משה שטיינשניידער.

ס ת ח ד צ ר י להניד לך הקורא שאין כוננתי ציונים הצלים לכתוב תולדות הכ"ר, כי נראה לי שעוד לא נחצרו קורות חייו ונפסר ותוכן ספריו צשיעור הנלך לכותב תולדותיו. אונס רליתי ננדפסו ונקרצו קלח מאונריו צס"ג וצאולר הזה על ידיהם וולדו לי ספקות חדשות, ע"כ אוננתי להניד ציונים קלרים, ולחסף על כל ווס שנודע ונחצצר ונע שנזכר וננחצרים אשר כחצו עליו צספריהם, ואליע ספקותי ואשאל ונאל החכמים אשר חשיג ידם לראות ספריו כ"י לחפס ולחקור עליהם ולחודיע דעתם וצצנחם.

אונס אס תשאלני ווי הול הכ"ר הזה, אשר כוננתי שונענו את שונעו ולא נשאו שונו על שפתם דורשי הדורות ונני עוננו הראשונים, צעל היוחסין, צעל השלשלת, צעל קוה"ד (ואף צעל ס"י אשר שצז ונווקרי הנכרים לא זכר את שנו

הנכון), וזו הוא זה ואיזהו שנחפז על קורות חייו ונדרוש על ספריו, שהיו נגזרים בגימז אשר לא תורה על חונדתם? דע ידידי שעל שאלה כזאת החשונה קצרה מאלד, או ארוכה ביותר. הלא בנוהו היו חכמים רבים ונזני עוננו צמאה הצאה אשר נות הרונצ"ם (הנאה הג' לאלף הצ' לונספרס), ונהם אשר כלו ימיהם צדרישת הכבנות המלוניות והעתקת ספרי הערציים והנולרים לל"ק והכניסו הענינים האלה בתוך צילורי תנ"ך ופירושי אגדות התלמוד, ואם גם הם לא היו הראשונים, כי כבר קדמו להם ראשי ואצות המעתיקים ציני הרונצ"ם, כמו ר' יהודה אצן תצון ומשפחתו (עיין פתיחתי האשכנזית ללואחור), וגם צמאה אשר הנז' לא פסקה ונלכת ההעתקה והדרישה כנ"ל, אונם עקר הנלכתה הזאת היה צמאה הנזכרת צספרי הפילוסופיה, וצפרט ספרי אצן רשד (אשר כל תפארתו והשאלת רבים ונפסריו היהם רק על ידי המעתיקים העצרים כפי עדות הח' מונק ורענאן), וכבר לך ר' שמואל אצן תצון ג' ואלורים מנ"ר (והג' נתיחם לבנו של א"ר) לפירושו על קבלת (וא' ונהם נמלא צס' שער השונים הנדפס כאשר הראיתי צרשיונתי), וכן נח' התכונה והרפואה (ואני זכרתי קלת שמונת צנאורי ידישע ליערשור סימן י"צ כ"א וכ"צ). הנה צלתי ידיעת פיהם ונלכתם לא תוצן היעצ הנלחמה הגדולה והקשה צמאה הזאת צין התורה והקבלה והחכמה אשר הולידה את חכם הכסצ"ל הידוע צשנת ס"ו ושקטה ע"י ברוש לרפת הגדול. ואין פה המקום להרחיב צענין הזה, כי הוא כונעט היותר נחשצ צענין מכל פרטי חקירות צקורות עוננו ואמונתנו, כי הוא הנקור אשר עוננו נוצע ונלצנו וענינו צזון הזה, וע"כ שומתי ונגמתי זה צי"צ שנים שעצנו לדרוש צפרטי חי המעתיקים וצספריהם אשר זכרונם לרוב ינלא רק צרשיונות וספרי הנולרים, גם זכיתי לראות כמה נאחת ונפריים כללה צכ"י. ועד היום לא צלתי אל הננוחה ללך הצברים צספר מיוחד כאשר יעדתי, כי יוסף דעת יוסף ונלאו ילמך גם על הדורש צצברים כללה צאמונה! אך כוונתי צזה יודע לך על ידי הלינים הצאים אשר נפנה עתה אליהם צלי התנלות ארוך על דברים קלרים.

(א) ר' זרחיה אשר הוא ענין דרישתנו הפרטית נחלף לקנת החוקרים (ולפי דעתי גם לקופרי ספריו צכ"י, כאשר יתצלר) צלנשים אחרים יותר מפורסמים אשר שום זרחיה או זכריה, כאשר העיר כדרכו צקלור ראש החוקרים לו נץ, צנאנצו צנ"ע לרא"ג ח"ד עמוד 190, אשר היה לעינים לכוחצים אחריו (אף כי לא הוכירו צנאנו, וקלחם צלונת לא ידעוהו). ואלה הם: ר' זרחיה הלוי צן ילמך גיונדי צעל המלור המפורקס (עיין למעט צצברנו על העתקה סקלונ), ור' זרחיה הלוי צן ילמך הנקרא שלדין, שהיה ציני הויכוח המפורקס (הוא הנזכר צצנע יסודם עמוד 68, 70 ד' הנלוצער, וצשמות

האנשים שם עמוד 142 הורכב עם הרז"ה צ"ה צלי פירוד), אשר העתיק ספר הפלת הפילוסופים לאנחנאל צלוי דון צננשח צן לביא צן שלמה צן לביא ז"ל (עיין וזה שכתבתי ברשימות כ"י לידען סימן 35). ונראה לי שהוא הוא חלמיר ר' חסדאי קרשקש ומחבר הדרכות (כ"י צעיר נחלדי) אשר דרש צעורו לעיר ליונים, וזהם דרוש לנשואין, לפי השערת הח' יה"ש (אשר היטיב להעתיק לי קלח העתקות מאלה הדרכות) הוא לנשואי צננשח' לביא, וראוים הם שידובר עליהם צנוקים וניוחד להם. ונראה שהוא המזכר מאלכסנדר ז' צ' עטרת זקנים דף ט' ד' אה"ד (עיין בוספות לונץ לרשימות דעליטש עמוד 322), אם צאמת אומר עליו שלקח קצרה מנלכ"ז?

עוד מנלתי ר' זכריה לוי ספרדי חושב רוג'רה אשר הביא שער כוונה סרקי המורה הדפוס עם המורה כחצו צלשו דפוס קאז' (וצדפוס יעקביץ לא מנלח), וכחצו שם י"ץ אחר מנלח ספרדי, ויראה שהיה מי צונן הדפסת הספר שנת ט"ג. אמנם נראה לי שדפוס זה נוסף (כאשר הדפוסו צעור ספר נוקר חיים ר' מנחם לרנה ש"ץ ז"ל! וע"כ חשב צעל ש"י שרש"ל היה ש"ץ, צנוקו מנלות האלה אחר השם הפרטי), כי לא מנלתי שם אלחפני לר' יהודה אלחריזי צונן קדוש כ"ח צעור הוא דפוס הזה (עיין רשימות עמוד 1308) וכן כ"י וואשינגטון 262 (ואין למי כעת רשימות אשכנזי לעיין אם גם שם הספר הזה מוגה נ"ר?). ע"כ לא אחליט לאמר האם הר"ז הזה הוא המזכר או אחר.

עוד כתב הח' דוקס (ליטעראטורצולאט 1849 עמוד 237) שראה כ"י ביד צעל דברי חכמים ועם זקנים מנחם פילוסופי לר' זכריה לוי אשר לא נודע עליו המונה "אצער וועלכען וויר ניכטס געהערעס וויסאטען". ואני משאל את פני הח' המגיה ס' עטם זקנים האם נודע לו דבר על המנחם הזה.

ב) ידוע הוא שר' אצרהם אצרה לעפיה חיה צונן ר"ז שלנו, והיה גם כן ספרדי, ונקרא גם כן ר' אצרהם ונצילונה (עיין דברי הח' לאנדויער צליטעראטורצול. 1845 עמוד 519), והוא עבר ג"כ צנליות איטאליה הדנונית, והיה צנומא, וגם הוא כתב אגרת לר' יהודה צן שלמה ונצילונה (עיין לנשה ליון ו'), והוא כתב קלח ספרים שם דודי זכריה (עיין לאנדויער שם). וכן מנלנו צאיה ספרים כ"י לר"ז שלנו זכריה צנוקים זכריה (עיין לדוגמא כ"י פאריס 482 [או 382?]) צליטעל. 1848 עמוד 811, והיטב חקן דוקס), וכן נצבר מנל פי' הקאטון צדצנו צבעתקמו (ליון י"ח). ולא ידעתי מי היה הכאטון אשר החליף השונות האלה, אם יהודי אם נוצרי, אמנם המוקרים האחרונים הכריזו את שני האנשים האלה ואין להאריך צזה, רק אעיר עוד, שצ"י מיינכען

42, לפי רשימה ליליגענטהאל הנשפחה, נולד ס' הישר, והוא קהל חת הנחמד Berachja b. Schafriel המוכנה גם כן רזיאל, והוא צלי ספק ספרו של חזונועפיש אשר נזכר בליטעראטורעל. (סם עמוד 382), ולא ס' הישר בקבלה הנזכר בתשובה המיוחסת לר' האי (עיין טעם זקנים 56 ועיין לונץ, גאָט' פֿאַרטרגע 169). ואני חשונה אם צאונה כחוצ שם צרכים צן שליואל?

(ג) ר"ז שלנו צן ילחק הכפרדי היה מנושפחה שאלתיאל חן שנולדה בצרלילונה מורע ר' יהודה צן צרילי, עיין הערות ח' לונץ אל מוסעות ר"צ עמוד 5, אשר הולך ומונה חנשי המוספה, ובראשם ר' שלתיאל הנשיא בצרלילונה הנזכר בחתומי דף ק"ב ע"א (ואינו רצינו ש' הנזכר בשלשלת הקבלה דף ל"ט ע"ב ובטור ח"ס ס"ס תקפ"ז, עיין קוה"ד דף י"ח ע"ב ולא העיר המו"ל שם מלאכה *). ונראה שלגיה נתיחס ג"כ ר' שלמה גראליאן צן שלתיאל צן זרחים שנת ס"ז (לונץ, לור געשיכטע 408), עוד יש להוסיף ר' משה' שלתיאל שהדפוס ס' מרע חכמה וזמנים לרננ"ס כנראה קודם שנת ר"ס (עיין רשימתי עמוד 1873), גם מולחתי שם שלתיאל חן אשר הביא לונץ מושר"ת ריב"ש (ואינן חללי לעיין בהם) צשו"ת כ"י אשר נלוו אל האגרות בדבר המלחמה הגדולה אשר הזכרתי בפסח דברי, ואני מולחתי צשנת חרי"א חת כל הקיפץ הגדול באוקספורד מוכרך בחוף ספרי ערציים שונים ועל ידי נספר מרסם ונלווה אל קובץ עצרי, והיה בדעתי לרשום פה ראשי פקדיו בכלל, אבל יולחנו זה מענייננו, ע"כ יחדתי לשו"ת הבלה מקום אחר צעה"י.

עוד מולחתי ר' אברהם צן שלמה חן שכתב מולחתי על הקדמת העיפושית המולחתי: שוט שוטף כי יעבור (כ"י ווארנער בליידען נ"ו 40 ק"ז צרשימתי), ונ"ל שחיה צומן המגפה הנוראה צשנת ק"ט, ויתכן שהיה צנו של ר' שלמה גראליאן, ויכיה שם חן העתקת מולח Graziano או להפך, ואחיה חראה צרשימתי כ"י הנזכר ג"כ שם גראליאן, אונם אין כל זה כ"א השערה צעלמח אשר לניע לפני החוקרים לתוקה או להפילה חרה.

* ונכלל לא ילא שם ידי חננה ויש מקום להתבאר, ולדוגמא חתקן בהעברה צעלמח עיין חיה חנשים המזכרים שם: ר' רוד צן קלוימיוס מלוקא לא היה ונצרה משלשלת הק', ר' ילחק בר חבצור הובא צעור הוא הלוי, ר' שלמה הנציב ספר קדור הפלות זה טעות, מורנו בר' סרץ חוקן הנזכר מנעל מנדל פה הוא ר"ס צן חליהו (והתקן הזה אשר חיקן ח' לונץ צשנת תקל"ט, עוד לא מרע למול' כסבור ומרע עמוד XXXIV, ואפשר שיעי' פניסלמח חוה יהים כחננהו!?) ר' חלמח מווינוח הוא ח' חלמח צן שמואל מווינוח והוא זקנו של ר' הל צן שמואל ואני מקום אם ר' הלל מולד בווינוח וכו' וכו'.

ויתכן א"כ שכנוי חב"ן (למעלה עמוד 124) לדרך להיות חן?
 (ד) הנה ראינו שכל אנשי משפחה שלחמאל וכן אין מהם גם אחד אשר
 יכונה לוי, ונעצור זה הארכתי באסיפתם, לזלתי חמור ונחשקש אני להטיל
 ספק בדבר האומר בכתבי יד ישנים, אשר נקרא בהם ר' זרחיה בן יצחק שלנו
 בשם ר"ז הלוי, עד שיוכל האומר לאמר שאין ר"ז הלוי ר"ז שלנו כלל! וכן
 נסתפקתי בלמה בכתבי חולדות ר"י כספי צעליק"ה הגדולה של ערש (עמוד 67
 הערה 48) האם ר"ז"ה נמצא המורה ב"י רש"ד (סוף מלחמה ה') הוא ר"ז שלנו.
 הלא הראה שגם רח"כ צקפרו על הרופאים עמוד 86 לא קראו לוי, וצקפרו
 צוקסעו (Itinéraires) עמוד 295 מזכיר ר' זרחיה הלוי וטוליעולא (עיין
 למטה) ולא קראו ר"ז בן יצחק וכו', גם נשיר בראש המורה (עיין לעיל עמוד 123)
 חסם שמו רק זרחיה ולא עוד. והס' לוג' (צוקסעו) לרשימה דעלישט עמוד
 322) החליט האומר שר"ז שלנו לא היה לוי. אונס נאלצו שמו ר"ז הלוי
 מלכד כ"י דובנא הכ"ל עוד צרשינות כ"י קראונו נו' XLI (אשר נמלא עתה
 צקסעו) נמצא צוקסעו), ולא ידעתי אם הוא טעות המדפיס הראשון או אם נמלא
 בראש הכ"י שנכתב בשנת רל"ה, וכן באגרת חסודה על שאלות ר' הלל (למעלה
 עמוד 124, 126). אונס בכל כ"י האחרים המיוחסים לו נקרא בשמו ושם
 אבותיו ומשפחתו ולא לוי. אך נאלצתי בהעקבותי ורשימות חסיני כ"י 252 זרחיה
 בן יצחק הלוי בדליוני, ולא ידעתי אם כתוב כן ב"י עלמו, וגם כ"י זה איננו
 ישן (נראה ה"ו לנפטר) וראשיתו: אומר אם כזר, ל"ל אצו כלל!
 ואין נצי"ן ראיה עמנו. ע"כ אני אומר שכבר נחמל לך לכותבים כ"י
 ר"ז שלנו עם ר"ז הראשון או האחרון, ונאלצתי הלוי באגרת הכ"ל כוססת
 היא ולא צאה תקולומס המהמר עלמו.
 (ה) ספק ועצור אחד נולד בדבר עיר נולדה או נקורו של ר"ז.
 הנה ברוב כ"י נמלא וצרל"ה (עיין בהסתי במפתח האורח עמוד 327),
 אונס יתכן שחיוסם העיר לא עליו עלמו כ"א על אצו ר' יצחק או אצו אצו
 שלחמאל (אם לא נאמר שצן שלחמאל הוא כמו אצן שלחמאל ר"ל ממשפחת
 שלחמאל). אונס לפי מה שנאמר למעלה (עמוד 124) נקרא "שם אחרת"
 נקבל ט"ל וט"ל, ולא הודיע לנו הכותב ה' ר"ק"ה ונקורו צקפר, וכן
 צוק"ע לר"מ משנת 1856 עמוד 354 כתב שפי' על המורה הוא לר"ז וטוליעולא,
 וכן כתב רח"כ צוקסעו (שם כ"ל) שיש לו איגרת מר"ה וטוליעולא
 לאחוזי (ami) ר' יהודה בן שלמה וצרל"ה ורדק"ה כתב (למעלה עמוד
 124) וגם קרוצו ר' יהודה בן ר' שלמה שאל וכו' (ולא זכר קבל טוליעולא).
 ובהשקפה ראשונה אעתי נהסוך הוא וצאנת ר"ז לא היה מעיר טוליעולא ולא
 נקרא כן, אונס ר' יהודה בן שלמה הוא הכהן המפורסם צעל"ס מדרש

הסכומים כ"י אשר היה טוליטולא, הלמוד ר' מאיר הלוי (עיין רשימות כ"י לידען ק"י 20 ובספרי Jewish literature עמוד 305 הערה 20), וזהו חזון צן י"ח שנים בעודו בספר היו לו שו"ת עם פילוסוף הקיסר פרידריך (עיין ופתח האולר 331), וכתב בסוף ההעמקה שהעתיק הוא לל"ק: וכשהרלו הדברים לפני הקיסר שנה מאד בתשובות ועוד היה ציינו שלמות דעות ותשובות ואין להאריך זה הספר יותר, ואח"כ כמו עשר שנים נתגלגלו עלי דברים וירדתי לארצות של קיסר ורלתי תכונה נעשיו ועניניו ותכניו וחקיו וקופריו ושופטיו ושופטיו ונאכל שלטנו. ונושע עצדיו, והכל חלוי צמול ואני נתפלל לאל יתדרך בכל יום להחזירני לארצי שלו ושנה כן יה"ר ולפניו אמן. עכ"ל. ובסוף ח"א נוספו וידעם המכונה (קודם צ"ה הפסקים) כתב: ונתחלה חזרתי זה הספר צ"ה ערבי וכשהתגלגל הדבר וירדתי לטוסקנה פייקו ומונו חזרי להעתיקו צל"ק וכו'. וצ"ה צ"ה שנים ק' המכונה ללוצצונוי כתב: וזונו זה שהיה שנת שבע ור' אלפיס (עיין היונה עמוד 32 ושם צעטות: צן שלמה, ובפתיחתו האשכנזית לאוירות חיים עמוד XII). אמרתי יותר קרוב הוא לוור שר"ז, אשר היה צרונא, יכתוב אל ריב"ש שהיה צאטאליא. אונס צועט התצונות (כי הוכרחתי לכתוב מאמרי זה זמן נעט אחר שצאו אלי העלים ונמאור ר"ז ונמאור"ל) רלתי שהשעתי זאת גם היא תקשה קלח לפי חשדן הזון. הנה ר"ז ונזיר העתיקו ופי' על חיוצ צאגרתו לר' יהודה (למעלה עמוד 123), א"כ כתב אחר שנה נ"ו" (עיין לנשם ליון ט'), ואיך יהיה הוא הריב"ש הבין אשר כבר חיצר ספר גדול מלא חכמה על כל גדותיו בשנת ז'!

הנחתי בהשערה הזאת ואמרתי יש חזון למועד, אם תזכה ונראה אנה וני כתב שר"ז היה נוקבל טוליטולא, אז נחפוש אם הוא טעות או זיוף, או כתב חזון ענין נוקבל טוליטולא זהו חזון.

(ו) אצל נחקור עתה על ר' יהודה צן שלמה הנ"ל, האם היה איש הנקרא כן בצרליונה בזמן ר"ז. הנה ר"א אצולעפיש נספרו אולר עדן גנח כ"י [אשר הוא כעת צאוקספ' ואני רלתי וזכרתי צרשינתי צעך ר' יוסף גקסיליא עמוד 1462, והעלה הנה מרשינתי היה לפני צעל ציה"ג חלק ב' עמוד XLI, עיין ספרי צ"ה אנגליה עמוד 307] כתב שהיה מתלמידיו בצרליונה צמור ומשכיל ומצין וכבד מאד משובי העיר ושמו ר' יהודה המכונה שלמה וכו'. וצאגרת אצולעפיש הנדפסת צ"ה גנח ח' הקבלה לכת' יעלליעק עמוד 17 כתב: לכבוד הכ' הנכבד המצר הנאמן ר' יהודה המכונה שלמון. והנה שלמון ל"ל שם לעז צאוקס שלמה, ודוגמתו נמלא מזון ר"ז והלאה, כמו שלמאיש צאוקס שלמה, או ב"כ צאוקס שלמה, וכן שלמאש (עיין רשימתי צעך כ"ש פרחון עמוד 2384).

וכבר לימדנו בח' הכולל לונן (לור געשיכטע עמוד 461) שיהיו ללרף שם האז
עם שם הפרטי צלי וולח זון ויהי שם האז צוקוס שם וועסחה (כמו בערצי זאן),
כאשר עשו הרבה זמני עונו קרוב לזונן הזה, ואין כאן הוקוס להאריך בו, אף
שהוא ענין גדול וועסחה יקר בחכונת הדיקור. אבל קרוב יותר לנכונת הוועסחה הזה
צשנוי שם האז ללשון לעז, כמו Abram צוקוס חזרה, ולינק צוקוס ילחק,
וג' אקו צוקוס יעקב (עיין למעלה עמוד 148, ועיין רשימותי ערך ר' חזרה צן
ילחק הלוי עמוד 693, וערך ידעיה הפנימי עמוד 1282, וערך וועסחה צן חזרה
עמוד 1719, ונה שרובספתי עמוד 1983 על צונפוט אצ"ר הכותב כ"י
אולד הונלך צעיר ווייץ נר' LXXVIII עמוד 94 שיהי הוא עלמו ר' וועסחה צן
חזרה צעל ק' הנדריס). א"כ לא תורחק ההשערה שר' יהודה שלמון היה צן
שלמה ויהי הוא אשר כתב לו ר"ז. אונס ונה שכתב ררקה"ה שהיה יהודה קרובו
של ר"ז לא הזכיר את ונקורו. ועל ר' "שלמה נ"ע ונצטלונה" הנזכר באגדת ר"ז
אל ר' הלל (עמוד 125) אמר שם "ואלו בא לידך קינדעס ששלחתי ל קרובי" וכו'.
וררקה"ה אמר שר' שלמה זה אולי הוא הרשב"א. אונס זה א"א כלל, ונאמר
שכתב עליו נחום עדן והרשב"א היה צחיים חיתו צעה כתב ר"ז הדברים האלה!
והיותר קרוב אללי הוא שר' שלמה זה הוא הוא ר' יהודה הוועסחה שלמה, ושנחשקו
וולח ר' יהודה נן, כי כן כתב ררקה"ה עלמו על כספרו על הרופאים עמוד 86 ר' יהודה
צן שלמה צוקוס הזה עלמו. הלא תראה שר' שלמה זה שאל את ר"ז על ענינים
צם' המורה, ור"ז שלח צי' קלח פדקים לר' יהודה צן שלמה (עיין עמוד 128),
אע"פ שחזר כבר "זה כונה שנים", ואינו נוגע שחזר צעד ר' שלמה אחד
ונצטלונה. ואם הם צאונת שניהם, יקשה לוונר שר' יהודה היה צנו של זה ר'
שלמה ולא היה מוזכר ר"ז את האז באגדתו אל הבן.

קוף דבר אשאל את פני בח' ק"ה להודיע את ונקורו שהיה ריב"ש קרובו
של ר"ז ואם וולח שהיה ונצטלונה, ולעיין עוד הפעם צכ"י צונכתב אל ר' הלל
היך כתוב שם.

עוד לא נעזבו את ר' יהודה צן שלמה צלי העיר על וועין נרפס, ונקור
חחוס וקחוס, רשימות ליליענטהאל הנשחטה, לזונן יקוס איש ונצין ויסיר הוועסחה
הנקובה ע"י איש צער וישאצ לנו תיס טהורים! צרשימה הנז' כתוב צכ' 42:
חורי זה העחקות (אויסגייגע) וקספרי הפילוס' וכו' נעתק לעצמי מר' יהודה
צן שלמה Schargai ונצטלונה, וגם שם צכ' יאיר נחיצ שער צהשערה
שיחכן להיות ונחזרו ר"י הנ"ל. צהשקפה ראשונה אונרתי שהשעחקות האלה הם
חלק מן' ונדרש החכונה ושם חורי זה צדוי הוא מלאש איזה וואונל, ושם שרגי
לא ידעתי לכוונתו, וגם ריב"ש לא היה ונצטלונה. אונס אחר שנחזר לי כעת

שהיה ריב"ש אחר ונצטלונא אונרתי אפשר שנכתב גם משועי צרלילונא, כי כן
נולדתי צרשיינה הנו' צסיקן 48 שערי חיים ונר' מרדכי וכו' (!) *Rabbenu Alfio*
Midy in Barcelona והוא כמעט כדור אלני שז"ל משועי צרלילונא,
והנזכרים לא הצין מה הוא! ומי יתן ויהיה צעיר וינכען קורא בדברים האלה
וישיצ לנו נוכחות.

(ז) ר' ילסק הרופא (נצ"ז! אינו גם פדתי כ"א לדיק צלמונח ויחיה,
כאשר כתב רח"כ צוקוס אשר נזכר להלכה) הנזכר בתשובת ר"ז אל ר' הלל
(למעלה עמוד 124) אפשר שהוא הרופא ר' ילסק בן מרדכי הנקרא
מלישטרו גאיו (עמ' זקנים דף ע"ז, חמדה גנוזה דף כ"ח) והוא *maestro*
Gajo = Gaggio. מלישטרו הוא כנאי הרופאים כידוע (ועיין רשימתי ערך רנצ"ן
עמוד 1948 וליך להוסיף גם: מליך לחמדה דף ז'), ושם גאיו אין ספק אלני
שהוא גם לעז צוקוס ילסק, ואפשר שהוא *diminutivum*, כמו שוללנו *Peppo*
מן יוסף וכדומה, אמנם היותר קרוב אלני (וכן כתבתי זה שנים לידידי החכם
שד"ל, והשיגתי כי הוא קצרה מפורדת ולא נכירא ליה) שהוא העתקה וולת ילסק,
ואעידה לי שני עדים נאונים, הא' הוא קשר כ"י צל' איטלקי ומכתב עצמי
סקאליגער 10 (ואינו ס' צמוק, כאשר כתבו כל הרופאים ואחרונים ידידי הח'
דוקעם שהיה צעיר ליידען) ושם נקרא מנחמו משה די גאיו (בשני יודי"ן)
די ריאטי, והוא משה בן ילסק די ריאטי המפורסם צעל' ס' מוקדם מועט, כאשר
אזכר צרשיינה רכ"י ח"ה צמוקו ממוכן הספר (ועיין רשימתי הגדולה הנדפסת
עמוד 1986), וכן נולדו שמו *Gajo, Gaudio* צלייליאה (לונד, ג. 520,
G. lo Presti 522, הכהן? ושם 524). ויהיה גם זה לראיה שהיה עכ"ס
ריב"ו איטלקי, ואין לריך להשיצ על איש ח"ט צפתיחו עמוד XXII שהכריז
ריב"ו הרופא הזה עם ר"י קמחי (עיין לונד, ג. 464, וס' עמודי העבודה
לר"א לאדקרהויה אשר ילא לאור כעת עמוד 124, ושם צמאמרי הנתחיל ר' ילסק
צר מרדכי וכו' נפל טעות קטן צמוכתי אשר נחתו לו, ואעפ"י שתקנתיו מיד, כבר
נדפס צו ציוס, ונצטחא כיון דעל חתקניה פה, והוא שפי' האותיות לר"י הכהן
נחמזר לכדור ר' מרדכי קמחי, ודברי: הוא צלי' סק, ייחסו אל ר' מרדכי
לא על צד ר"י). אמנם רח"כ כתב צמ"ע איזראעליטישע אנאלען 1839 עמוד 86
שהוא ר' ילסק הרופא אני רבי צניינן הנזכר צמחצת החופת והעדן, ואמר שנראה
מוכתב ר"ז שהיה רופא של האפיפיור צוניפאץ השניני, וכן העתיק מאלכרה:
Da laim zu mir der Schwager des Arztes des Papstes N. Jaf ic
habe ich dem päpstlichen Arzte nachgegeben. ואחר לא נולדו למעלה
(עמוד 124) זכרו האפיפיור כלל, ור"כ עקר חקר וכן הספר, ולא ידעתי האם
ר"כ ק"ה שכתב להעתיק הולות האלה, או אם לא נולדו צכ"י שהיה לפניו!?

ואחר הדברים האלה אמשבו שיש עוד ונקום להתגדר צענין הזה, כי ונחוך פרעיות האלה יתצרכו יוני שני חיי הכ"ז וסגות מנחציו וכו'. והיה לי לדבר עוד על ר' הל ל' בן שמואל בן אלעזר, אבל כבר אמרתי באגדתי אל הכ' המו"ל (עמוד 145) שהוא ענין גדול בפני עצמו אשר לא יושלם בהערה ובהערה בעלמא.

נבוא עתה אל חיבורי ר"ז, ספריו ונכתציו אשר נודעו לנו. ובהיות שאין כוונת המאמר הזה לבחון תולדות המהצב בשלמות, כי אם להביא ליונים, יספיק לי לשלוח את הקורא אשר ירצה לדעת תצורי הכ"ז ובאזיה כ"י נמלאו אל הנקוד הנזכר למעלה, ר"ל המאמר לונץ הקלר צמ"ע של רא"ג ח"ד 190, אמנם הליונים הנאים יהיו רק בוספות על מה שמקד שם ונודע לנו היום או הערות על ענין קלח המצורקים. ואמלקם לשני מחלקות גדולות כפי תכונתם א) מצורקים עלמייס ב) בעתקות, אמנם אליין הערותי לכל ספר בפני עצמו.

ח) פירוש ס' משלי (עיין למעלה עמוד 125) נמלא בכ"י מיינכען 78 ובכ"י הדוקעם סוקסעקס נו" 12 הנכתב בשנת ר' (1440), כ"כ לונץ עצמו בהוספות הכ"ל עמוד 322, ובכ"י סרוואל אשר ראיתי בהקד עין צהימי צעריעקס בשנת תרי"ג ומלחמי שקראו אמרי שפר, ולפי מה שכתב ליליענעסאל חצרו קודם ס' חיצו.

ט) פירוש ס' איוב נמלא בכ"י מיינכען הכ"ל (לונץ בהוספותיו סס, ועיין למעלה עמוד 123) וג"כ באוקספורד בכ"י 54, Canonic, ומלחמי צעצרי עליו בחפזון שנתחבר בשנת נו"ן (1290).

י) פירוש על התורה נזכר בנכתצו אל ר' יהודה (למעלה עמוד 123), ולא ידעתי אם אמר בפירוש שחצרו על כל התורה או אם זכר פי' פסוקים נפרדים מן התורה? (עיין לין י"ג). בנכתצו לר' הלל (עמוד 125) נזכר קונדריק אחד וכולו כסי עור פי' חוונטי חורב ולא ידענו ענינו.

יא) פירוש על (מקומות) המורה נח"א אשר חצר מנצב ושלחו אל ר' יהודה, בסקף הנכתב נמלא בכ"י Oratoire 100 (תולדות הכופאים לרא"כ עמוד 87), ואלל רא"כ (למעלה עמוד 123), והוא כ"י ר"ש דונאל, ושם ייוחס לר' זרחיה הלוי, ולריך לעיין בכ"י פלריו אס גם שם נמלא שם לוי. ולפי מה שכתב הכ' ק"ה צמ"ע לרא"פ עמוד 354 מיוחס שם לר"ז המאמר הנדפס בשם ר' הלל (והינע חרה לו על המדשיקים צלי רוח חקירה ונעם וצלי ידיעת סופרים וספרים! הלא גם המאמר הג' הוא לר' משה אבן תצון, והמאמר המיוחס לר' שצ"ג הוא לטוואסס הולרי ונעחק לנשן עברי ע"י ר' יהודה בן משה ונרווא! עיין רשימתי עמוד 2005, 2319)

(י"ב) חשבות על שלות ר' יהודה בן שלום על מאמר העתה (?)
 על מליחות הענקים ועל וועג איוב. והנה תשובה על ענין הענקים נדפסה
 לנעלה עמוד 121, וכח עמוד 122 כי הוצא שיעור שנו ושיעור עוזי בגלגלו
 צהר האפיפיור. אונס ענין העלמות הנשלות כדאזכר זכרו צקיו
 ר"צ צעל הונסעות (עמוד ט' דפוס צרלין) וכח: והיו העלמות עד היום הזה
 תלויות, וליו כיון ר' ש"ט שפרט צפסר פדקס ריוונים (ו"צ ע"צ) צאנור: ועוד
 היום יש כדאזכר ללע ענק אחד כאשר וועידים כצאים ונשם וכן כח ר'
 ציונין ז"ל, ואפשר שכיון ג"כ לנכתב ר"ז?

ולפי מה שכתבתי לעיל הונכתב הזה הוא הקונטרס שכתב לר' שלום
 ונצטלוגא. ואפשר ששייך כאן ג"כ כ"י וייכאל 587, שוואחי צמורו צשנת תר"ז
 ונאמר הונתחיל: אלה הם דברי ר' זרחיה בן יצחק בן שלחאל ונצטלוגא [ונצטלוגא]
 אשר צקלה כפדד ונת סוצותיו ונוללל פענוותיו [ועיין צרים אגרת ר'
 הלל: כשנעט אדוי לללי פעני פענויך]: שאלני תלויך אחד הבון פענים צנות
 למה אנו ונוללל הא"צ כלה לשון נקבה ואין צה אוח א' לשון זכר. וסופו: יתב'
 האל אשר צמכותו הכל נצרא ונאחר נחשוו אל היש ז"ל. ואפשר שהתשובה היא
 אחת ונת שובותיו אל ר' הלל, כי ראיו ונה שדפס לנעלה שהצבה אגרות
 היו בן שניהם. ואם ישחווים הרוח ונלחנה ופדד צין שני פילוסופים באלה, אשר
 שניהם היו ונת הנוצ"ם ווהנכצדים כ' וורה נצוכים ונקנאים את קנאחר, ור'
 הלל השתדל בכל כמו נגד שוגלי הכונה הרפתים ונראשם ר' שלום פטיט (הקטן)
 שהלך לעבו (עיין ת"ש צב' ענוודי העצוד צנקום כ"ל, ועוד ידובר ונה צו"א).
 וצכל זה נחקוטו שני הפילוסופים האלה ושפכו צו וכליון אים על אחיו, עד
 שהנעתיק לא רלה להנעתיק דברי חרפות ונידופים! אל תשתוים, כי כן דקך
 הונפרשים והנצארים ונאז ועד היום הזה, וצפרט צנאה הנצרת כוועט כל יד
 היתה ונלועדת לקרצ וכל האלצעות לנולתונה, ואחר שהנשיג הראצ"ה, אשר התפאר
 (אם לא הוקיפו אחרים על דבריו?) שנראה אליהו הנביא צצית ונדרשו, האל
 לצדק ולגדק צנקום שלא הסיגה ידו לצדק, לא נחה ולא שקטה השנאה והקנאה
 צין הכחות הגדולות ונן הכחות הגדולות ירדו אל הקטנות ונשם ליסידים. אונס
 על זה אשתוים, שר"ז חשב על ר' הלל צתחלת הונשצם שדעחו נומה לדעת
 הכחצ"ן! לפי מה שנראה לי ר' הלל גם הוא לא אהב את הנוצ"ן (וצודאי לא נטה

לדעתו באלהיות), וכונעט הוא צדור אלני שר' ונשה ונייד ונדא (כאשר נדשם
באגרת ר"ם צח"ג וצח"ד) הוא טעות קופר, ונ"ל יירודי או וניידונא, והוא גירודי
והוא הכונע"ן.

י"ג) קלת ונאונרים נפרדים ופרושי ענינים הננולאים צכ"י, לא ידעתי אם
הם שייכים לתשובות הנזכרות, כמו ציחורו על ניראם הסולם שולא
רקק"ה (למעלה עמוד 121), וכן ציחור על קפור לצלעם אשר הזכיר
Pasinus (בקצץ 42 דף 9), צלי טם הונחצר, אונס צין קפרי ר"ז, ואין קפק
שהוא הונחצר, וכצר דליו טהיו צאלה הענינים דברי ריבות צינו וצין ר' הלל.

וצה ושלמו ליונו על הנחלקה הא', ועל הנחלקה הב' יש לי להעיר על
ענינים הרבה, אונס צעצור השחלשלות המקירה בקפרים המועתקים צחקירה על
קופרים וקפרים ערביים ולטינים קלגר פה ונח"א ארסיז הדבור אי"ה.

י"ד) הונחצר העיד על עלונו טהעתיק קפרי אריקטו ציחור אצן כשד
ות אונס טיוס (עמוד 123), ר"ל לפי ציחור אצן רש"ד, כי ציחורי אצן
רשד הגדולים והאנלטיים נכללו דברי אריקטו. וכן ונלחו צכ"י לפעמים קפר כך
וכך לאריקטו ציחור ח"ר, וכוונתו לצי צי"ח"ר, וזה הטעם את הדושיים, ויטמו
קלחם הקפרים לאריקטו עלונו. וצחשת הדושיים נלכד גם בה' לונץ (ולאחריו הלך
ח"כ בקפרו על הדושיים עמוד 87) ציחקו אל ר"ז העתקת ק' הטצע ונח"ה
לאריקטו ועוד העתקת צי"ח"ר. אונס טרכ דואי דברי ר"ז עלונו ונחשק בייתי
האם צלח העתיק קפרי ח"ר אשר כצר רונס היו נחשקים צונונו ונחשקים
החרים, וקלחם צונן ונעט אחריו. אונס ונלחי צלונלות הצלדלעיאנא העתקה
הנזכרת ונוולאק (ס"ג עמוד 39), ובקוצן הזה היה מונח בקקן וזית כונס וכונס
שנים ונשכח ונלז, כי לא נדשם צרשינות אורי, ועתה נסוקן קוצן בקד"ה. 601
ואדצר עליו צרשינות כ"י אי"ה) כתוב צחשט: האונר הראשון ון השמוע
הטעמי לאריקטו צלור השילוסוף צן רשד הקרצי העתקת דחיה צן יחק
ון הערצי אל העברי. ובס' הזה הוא הציחור האנלטי, אשר העתיקהו ג"כ ר'
קלוינוס צן קלוינוס צהווח עוד צלדלי צשנת ע"ר, ונלחתי קלת שמויים צין
צ' העתקות. אונס עלה צזכרתי ונח שכתב (צשנת ה"א י"ד) ר' ט"ע צן יחק
הערטושי (הוא הנחשק) אלוינורי להרופא קלוי הנזכר ונ"ז צשם אל ונכור,

כדרך האילקיס, למעלה עמוד 142, וצו"ע ליון ב, 158 נדפס בטעות
 (אלכונקור) צפתיחתו לם' השיווש כ"י: והנה צהייתי בהעתקתי ונחפס בדברי
 כצותיו ז"ל על שמות אצרים אצרים וכלים ועצבים וירקות וקמים וחולתם בלתי
 נמלטים צמקא רחיתי העתקת אגשים חכמים ונצונים אגשי שם צקאים צצ'
 הלשונות ר"ל הערצי והערצי העתיקו צחכמם קשרים וצאו אחרים הם
 אחרים ושנו והפכו ההעתקה וקראו הספרים בהם על שום
 וגזלו שמות הצעלים הראשונים המולאים לאור העלויות
 ההעתקה ואמרו כי העתקתם מושגת בלתי נכונה והם לא כלו להעתיק קודם
 לכן מלות רבות קשות להעתיק לולי ההעתיקות בהם הנמלחות אלם עכ"ל. אמנם
 אע"פ שלא זכר ר"ק אחר ר"ז, ור"ק היה העתיק קשרים הרבה שלא נעתיקו לפניו
 כלל, דנתי עליו זכות, ואמנתי שלא ראה הוא צפונינליה העתקת ר"ז צנוות,
 ונכל להציא קלת ראה וזה שלא שצ ר"ז אל ארצו קאטלוגיא, כי
 היה נציא עמו קשריו והיו ידועים לר"ק, אשר גם הוא היה אחר צין שמות ע"ע
 ופ"צ צנוות ושצ לצפונינליה ולקטלוגיא. ואף כי נמלתי בקלת כ"י והעתקת ר"ק
 נוסחא אחרת ונכ"י ערצי אשר צא לידו אחר השלמות העתקתו, מ"ו לא הזכיר
 ההעתקה העצמית לר"ז. אמנם על זמן העתקת ר"ז לא נמלתי
 מחלוקה צכ"י הנזכר. ויש כ"י הרבה נצי א"ר לם' השמע אשר לא נזכר
 שם הוועתיקם ולריך חפוש וסקירה פרטיה צזה. והנה דעתי נוטה לאמר שההעתקה
 הלטניית נזה הספר ע"י ר' יעקב ונטינו הנדפסת היא וההעתקה ר' קלוינוס,
 אע"פ שם העתקה ר"ז נעתיק ללשון לטיין ע"י הרושם Vitalis Dactilomelos
 ונ"ל שהוא יהודי הנקרא וידאל (או חיים?) ואפשר שהיה שם משפחתו ענצי
 (Dactylos), וההעתקה היא נמלצ צחוך כ"י האולר הגדול צעיר שארים לפי
 עדות ה' Renan.

הנה ראינו שם' השמע הוא צי' צן רשד, וכן כתב ר"ז עלמו צרים ס' מהות
 הנפש הנדפס: אחר השלימי והעתיק ונפסי אריסטו ספר הנפש וספר
 השנוע הטבעי וספר וזה שאחר הטבע מצאור צן רשד וספר
 השמים והעולם פירוש פיוספיוס וכו' רחיתי להעתיק ג"כ ס' מהות
 הנפש לאל פריצי כי הוא כם' הנפש קלר. הנה אין ספק שכיון צספר השנוע
 ומש"ה על ציאור צן רשד כאשר נזכר. וכ"י ס' השמים והעולם ומציאור חוקטילוס
 היה ציד ונשומר הנקרא (Meir Benedict Comper [Comperz?]) אשר ראה

*) Fabricius, Bibl. Graeca ed. Harless III, 230.

להדפיסו עם העתקת ס' השונים והעו' לארכיו. וכן נמלא כחצו צפוף קוצץ 42
 מכ"י יורדין לפי רשימת Pasinus: כולם ס' ונש"ה וציאור צן רעד העתקת ר' זרחיה
 וכו' והעתקת ס' הזה עם ספר השנוע וס' השנוים והעולם לח' ר'
 שצחאי צן שלמה צנדינת רונאל שנת ה"א ונ"ד. ולא הגיד לנו המרשים
 אם נמלאו אלה הצ' ספרים ג"כ בקוצץ הזה, וצנדינליטהעקא של וואלק צחלק הד'
 (צחלק הזה לא דעש פאזינוס, כאשר העיכוחי צערכו צרשיונתי) עמוד 791 יראה
 שיש שם ס' השנוים והעו', אונס צעמוד 818 השנויעו! ועוד נמלא ס' ונש"ה
 הזה ר"ל ציאור צ"ר (אך חסר צפופו) בקוצץ 142 ס. אצל המרשים לא הודיענו
 מאונס והספר-עלמו, עד ש"א לומר איזה ציאור הוא, כי ספר ז' ואילך נהציאור
 הגדול נעחק ע"י ר' ושה צן שלמה ושלון, וצי' האונעי נעחק צשנת ע"ז או ע"א
 ונר' קלוימוס, ונעחק קתו ונעצרי ללשון לטין ונר' אליה דיל וידיגו (צעל צחינת
 הדת), וקיאור ונש"ה לא"ר נעחק ונר' ושה אכן חצון לעצרי ונעחק ללשון לטין
 ונר' יעקב ונטינו.

וס' השנוע הסצעי ונצי' צ"ר נמלא ג"כ בקוצץ 157 צעורין ושם כחצו
 צפופו: כשלמה העתקת ס' השנוע העצעי וציאור הסיל' הגדול צן רעד ונעחקס
 לכ' יחיא [כ"כ פאזינוס, וצנצי' של וואלק נקרא יחיא, ונ"ל יותר
 נדוקדק כאשר צירחתי צנ"א] צר לדקיא וזה היה צנדינת רונאל העיר הגדולה
 והעתקת *) ר' זרחיה צן יחאק הספכדי שנת ג"ד וכו'. ולא לחסר העתקתי לך
 כל הכתוב כאן ולמעלה, כי עוד אני נוסקס, האם נוכל לומר (כאשר שצח הח'
 לניץ ואחריו הלכו רח"ב ורחק"ה) שר"ז העתיק הספרים הנמלאים בקוצץ 42
 צנצי' ר' שבתאי (עיין למעלה עמוד 142, ועיין הערות לונץ אל מסעות ר"צ
 עמוד 20 הערה 34) צשנת מ"ד, וס' השנוע העתיק צנצי' ר' יסאל צן לדקיה
 צשנת כ"ד, ואחר שם' השנוע הנזכר בקוצץ 42 צלי ספק הוא ולא אחר!
 ויתכן לומר שזאת העתק הנמלאה פה כוונתה העתקת הכתב, לא העתקת

(*) ובאחת פאזינוס עלמו העתיק exemplare . . . transcriptum, עד שגלה
 שהיה ר' זרחיה עלמו רק העתיק וחסר לקצר! ואח"כ צא הח' Renan וכזה שכל הג'
 הספרים נעחקו אחר יו"ד שנים וספר לקצר ולא ידע שם' השנוים והעולם הוא צ'
 העקסיאור ולא שאל האם נמלאו כל הג' ספרים צ' הקוצלים.

בלשון, ולפי זה יהיה זמון העתקת הספרים ע"י ר' זרחיה קודם
ו"ד, ובשאלה הזאת ישתלשלו הקירות אחרות אשר אין בהן הנקום להאריך
בהן. ויסקיף זה להראות לך הקורא, איך דרכי המקור אינם דרך המלך, אשר
כל הכול ליטול את השם יצא ויטול, וישתמש בתבואה, או ישנה קדום לחורך זה,
ואיך הכותבים צאנו יכשלו ע"י רושני ספרים צלתי ונזינים.

י"ה) אנוס צעין ס' הנפש הנזכר מר"ז עליון לא ידעתי אם כיון על
צ"א"ר, כי עד היום לא מלאה ס' הנפש לא"כ אשר יותם לר' זרחיה, אנוס
צקוצן טורין 157 דף ז"צ (אחר ס' השמע) כה"ז: הוואר הא' ונפסר הנפס
לחריטו העתיק וכו' והעתקת חנין (עיין למעלה עמוד 121), ופאזינוס
העתיק "Chanin sive (!) Isaaci fil. Chanini", ואמר שהוא הנזכר באגרת
הרמב"ם. ובאגרת נזכרו שם שניהם, האז (Honein) כוונתיק ספרי רפואה, וזנו
יחזק ונעתיק דברי לחריטו. ודף ק"ה מהקוצן הוא כתוב ח"ל: השלמות וזה
שהעתיק יחזק בן חנין וזה המלאך שהעתיק אלו עיני (כ"ל) בן יחזק
וין האשורי אל לשון ערבי עכ"ל. ופאזינוס חשב שבין מתחיל ס' מורה
הנפס לאלפרנצי האחריו, זה קצת בערצוב אשר העיר עליו כדק"ס. ובאגרת
הדבר פשוט אללי, כי חנין וזנו יחזק העתיקו ספרי לחריטו מלשון יין ללשון
סור, ואח"כ נעתיקו מלשון ערבי, וגם על הספרים אשר נעתיקו מהאז
או מננו יש חלוק גדול בין הכ"י ונמצא הערביים ודורשי ספריהם, ואנחנו שחנין
העתיק קלה ספרים ושלמות ההעתיקה ונזנו. וע"כ יתכן שתיוסם השלמות המלאך
לזנו, ואז עיני בן יחזק הוא הוועתיק ללשון ערבי (מלשון סורי), אין ספק אללי
שהוא ברופא המלרי עיסא בן אהחך בן זרעה אשר העתיק ספרים אחרים
לחריטו ללשון ערבי, ואל תתפלל ששני הממצרים האחרונים אשר כתבו עליו,
והם הא' Wüstenfeld נספרו על הרופאים הערביים, והא' Wenrich נספרו
על העתקה ספרי היונים, לא ידעו אם הנפש הזה, כי הדבר דברים כאלה
היה להם ללמוד ונפסרי הערבים. ודי צוה לכוונתנו.

י"ו) ס' במהות הנפש לאז נלך אלפרנצי נדפס מחד כ"י אחד,
ולא אנוס על המו"ל ללכת לרומא, מקום ההעתיקה, ולערך חנוס ההעתיקה
המלאים שם, ולא לעורר ולא לפרעה שמואל שם, כ"י אחד (ודע דאפי כתב

צטעות de existentia וצוקוס de essentia, וע"כ חשבו הם' וויסעטענעלד לפרס
נפרד), ולא לפארום שיש שם שלש העתקות, אזל גם צאוקספורד ונאלא כ"י
אשר היה מלפנים להם' יש"ר ז"ל. אונגס אודם האונת שער עתה לא ונאלתי וזכר
הפתיחה הקטנה ולא ונאלה צכ"י אשר רליתי, וגם ונרשינות הכושונים נראה שאיננה
צכ"י אחרים.

י"ו) ביאור בטיב הגמור הוא ס' הקצות הנשורקס הנדפס צלשון לטיין
ויווקס שם להעתקה עצמית, ואני הרליתי צרשינותי (עמוד 741) שכבר היה
לפני ר"ז נוסח לשון לטיין וכונעט צונונו ר' הלל בן שמואל העתיקו ונלשון
לטיין צסם ונאלר הל"צ הקדמות וניאלרו (וונחוכו נחצבר לי ויה ששעתי וקודם
שהוא הנקרא אלעל צן שחר) וכן העתיקו ר' יהודה צן ונשה צן דניאל
ונרונח זנון ונעט אחר ר' הלל!

י"ח) ונעעתקה הקאנון כליתי כ"י הנזכר ונחל' לונן, והוא עמוד לעבור
אל אלונות ידידי הם' הרופא ד"ר ששנצברג (אשר הלך לעולמו ציום 29
נאוועמבער 1854 זכר לדיק ומכס לצרכה), ועוד כ"י אחר נקנה צגנת תרי"ג
צאולר קסרי הצאלעניאל, וצדקתי שניהם ולא ונאלתי שיהיה הקסר הצ' נעתק
לכבוד ר' ילמק הלוי כאשר ונאלא רח"כ צכ"י פארצ 375, ולדיך דיקה אם
לא נאונק שם שנעתק הכתב ולא הקסר (כנו לונעלה ליון י"ד). אונגס צכ"י האחרון
אשר גם הוא על קלף יסן נוסן עם הערות צשולי הקסר, צראשו נוסף דף א'
קלף חדש וכתוב צו: אני לינברי זרחים צונגדל ירחי מקדי ה' אזכיר על כל אשר
גונלי כיום הזה צגנת ארצעה אלפים ותשע ונאות וששה שנים
לצרוסה וה' אלה לידי הקאנון הגדול וכו' וכו' הולך ונונה חלקיו ונוקיים ואני
אחרי כואי גודל התיעלה אונחתי עת לעשות לה' וכו' העתקתי צלה' וכו'! אין
זה כי אם ציוף כוחצ אחד אשר הכריז דברי צעל בנוסור להאפיל האונת.
ואם נפל הקסר הזה ליד צלתי ונצין היה ונציאו לראיה שר"ז שלנו הוא צאונת צעל
הנוסור! וכן אונחתי צנ"א שגס ס' הקאנון אשר ייווקס לרונצ"ס, וכל הכותבים
הרשימו מיהם לצלי חק ונציאו הדברים הנונאלים צכאש הכ"י ולפאר את תאלרו
וכו' גם הוא צלי קסק ונצויף, ווני שיש לו ונצוא לכ"י צצולונגאל יאלה צעינו
וישפטו אם נדקתי אם לא. עוד יש להעיר שונאלתי צפי' על הקאנון כ"י וניכאל

325

(ב) עוד יש להוסיף ספר רפואה הנעתק ע"י ר"ז ולא נודע לחוקרים, ואולי

וּלְאַחֵיו בְּאוֹרֶךְ סְפָרֵי כ"י צִיֵּיר הַמַּעֲבָדִים (בְּהִיּוֹתֵי שָׁם בְּשָׁנָה חֲמ"ח) ז' 124,
 וְהוּא מִתְחִיל: אֲמַר זְמַנָּה בְּן יִלְחָק חָן (וְכֵן בְּפִתְחֵהֶם לְקִאֲנוֹן) זֶה הַסֵּפֶר הַנִּקְרָא
 קִטְגִּיִּים הַמֻּלָּא צִדִּינוּ מִמֶּנּוּ הַיּוֹם הַזֶּה הֵם הִג' מֵאֲמָרִים מִ' מֵאֲמָרִים שֶׁהֵיא (!)
 הַסֵּפֶר כֻּלּוֹ וְהַעֲתָקוֹם וּל' עֲרָבִי לְלִשׁוֹן עֲבָרִי כִּפִּי הַיְכּוּלָה וְכו' וְהַאֲרִיךְ וְאֵל
 הַהֲעֲתָקָה. — אֲנִיכֶם בְּכֵן הַאֲרִכְתִּי הַרְבֵּה יוֹתֵר מִנִּי שֶׁהִסְתַּכְּמִיתִי לַעֲשׂוֹת בְּפִתְחֵי אֶת
 דְּבָרֵי, ע"כ אֵינִי קוֹלָמְסִי אֲחֵר שֶׁהוֹדַעְתִּי שֶׁכֵּן הִזֶּה סִפְרוֹ גִּלְיָנוֹס וְנִתְחִיל:
 אֲמַר גִּלְיָנוֹס רָלוֹנִי לְזִכֹּר הֵנָּה הַפְּסוּלֹת רוֹצֵי הַתּוֹעֵלָה וְהֵם הַפְּסוּלֹת הַנוֹעִיּוֹת
 לְהַרְבֵּה חֲלָאִים וְכו' וְשִׁמּוֹ קִטְגִּיִּים הוּא יוֹנִי *Katágyevē* כ"ל (רְפוּאָה) לְפִינְיוֹיָהֶם,
 וְכֵן הוֹצֵא וְכו' יוֹסֵף בֶּן עֲקִיִּין בְּסִפְרוֹ וְנִפְשָׁה הַנִּפְשׁוֹת בְּל' עֲרָבִי וְגַם בְּחֶלֶק הַנִּעְתָּק
 לְלִשׁוֹן עֲבָרִי (עֵיִן עֲנִיקֶלֶס' שֶׁל עֵרֶשׁ בְּשֵׁם *Josef Alfin* עֲמֻד 52 הַעֲרָה 49).

וְרֹפֵא הַחֹלִים יִשְׁלַח לָנוּ רְפוּאָה הַגּוֹף וְרְפוּאָה הַנֶּפֶשׁ וְיִתֵּן לָנוּ כֵּן לְעֲצֹד
 בְּעֲצוּדָה הַיּוֹתֵר נִחְשָׁבָה, הִיא תְּלֻמוֹד חוֹרֶה כִּכְגֹּד כּוֹלֵם!

תקונים והשמטות *

עמוד	שורה	במקום	צ"ל	עמוד
47	9	חה החלו	חה החלי	64
49	13	לפניו יא אלמודח	לפניו די אלמודח	71
—	27	יוראן בנו	יוראן בנו	—
51	1	(19). וכל מדינות הענק	(19) וכל מדינות הענק	—
—	21	יוראן השני	יוראן השני	—
52	9	קסרי ראש חמנה	קסרו ראש חמנה	—
53	6	שהזכיר בו בקללה מיום	שהזכיר בו בקללה דורות טובים מאדם	—
54	23	בה קוצל	קוצל בה	73
—	26	לשניך,	לשניך	74
—	28	לא וראה	לא וקרא	75
55	9	לקמן	סס	—
56	3			—
—	26	כב) שירים, מכתמים וכתבים, כתב יד ודפוס: הוא למורה		—
57	19	שולטת בכל הרשימות האלה. שולטת בכל. הרשימות האלה,		—
58	27	בשנה ה"ה פ	בשנה ה"ה פ	84
59	14	שס:	בכ"ו:	85
—	30	בן שטויס	בן שטויס	—
61	7	אדילקונד	אדילקונד	101
—	13	ילחק אברנעאל	ילחק אברנעאל. הרב רבי יהודה אברנעאל,	104
—		מגדולי המשינים אשר מה בניו רב סעדיה לוגו שקון עליו בקשר זאנים. הוא לפי דעה,		—
—		הרב רבי יהודה אברנעאל אשר אליו שלחו רבי חנניו בן יקר ורבי מאיר ׳ן שאגנו שתי		—
—		אגרות מלאחי כ"י בחולר הסרי צורלחנו צאוקקסור, בין קנולי החכם סוקוק ס' 74. אשה		—
—		מתן נכחנה יום א' ר"ה שנת צש"ח לש"ק. בקוצן הלום מלאחי גם בן אברה ר' מאיר		—
—		׳ן שאגנו אל חכם אחד הנוכח הרב רבי חייא אברנעאל ואברה אברה מרבי יוסף המון		—
—		להרב רבי יהודה חייא אברנעאל. ואפשר ששני החכמים האלה, הם ח"ש אחד הם לא חוור		—
—		שם המשיין הגדול ה"ר יהודה אברנעאל המזכר. הרב רבי דון שאול אברנעאל אשר מה		—
—		צקונשענינא, כאשר השיז עליו רב סעדיה לוגו בקריה אשר בשא עליו בקשר זאנים.		—
—		החכים הקרים וכו' וכו'		—

* העניות האלה לא נאמנות הדפוס בלא ולידו העתיקים האחרונים ולא כ"י שם
ההבני ידוע צעלם הם, שגות הקוסרים הראשונים כי רנו, ועלינו לחת הרה להחכם
בייבר על כ"י היה צענו לחת כנה שגאות צהמאתו.

הביצוא לאיר.

תקונים והשממות

צ"ל	במקום	שורה	עמוד
זה הסש בון חנו מדוקדק כדלוי, כ	זה הזמן חנו מדוקדק כדלוי, כי לשי הע	27	62
לשי הו כין הזה	יורן השני	17	64
גורן השני	יתר	2	71
הט		5	—
בעיניו ר"ל צעיני הזמן		6	—
והולד (אולי ונולדו לי שני)		7	—
וגברו (זמן) נגשי והוא משכש גבה וול'			
בניית נס ושירוש כי הזמן אשר נגש ולדב			
לל המעורר הוא הכיס לל צנו האחד			
כנו נכס.			
ופירוש	ותירוש	26	73
אולי ל"ל ובה נפשי קשורה		28	74
ל' כי ל"ל חני בני ר"ל בני אשר מלא חן	קי' ב' בקפוס		75
צעיני ונ' המלות האלה גם חן צומקש ק"ל			
ידיד גם לאור חשכי	קי' ג'		—
גם שם השיר הזה	גם שם הזה	2	80
חל לחו	גם חל לחו	6	—
קוס	קוס	13	—
הוא בשושנה קטופיה		17	81
לו בלבנה לחמה (לו נלחמה) נסו		18	—
וכופת	הענה (6) וכופך		—
הליג	הציט	8	84
ובן	ובו	17	85
מכחם	הענה (4) מכחם		—
הקדחיות	הקדחיות	13	101
הסכמה	הסכמה	4	104
—	—	6	—

149—150 ר' אברהם הכהן שולחל בן שלמה השתדל להדפיס ב' חגי יהודה בשנת הק"טו
(ע"י הקדמות ב' ד' מקמות קטנות ד' ט"ס), והוא בלי ספק אמשעתה הנגיד.
(הקדמה הכותב אש"ס)

